SELÇUK EREZ

Dünyanın Sonu Gelmeyecek*

Roman

SEL YAYINCILIK

SELÇUK EREZ • DÜNYANIN SONU GELMEYECEK *

SELÇUK EREZ, 1936 yılında İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenimini İngiliz Erkek Lisesi'nde, yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde tamamladıktan sonra New York'ta Columbia-Presbyterian Tıp Merkezi'nde kadın-doğum ihtisası ve Houston'da Baylor Üniversitesi'nde jinekolojik onkoloji ileri ihtisası yaptı. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde profesör oldu. Erez, 1981'de Güneş gazetesinde başladığı köşe yazarlığını halen Cumhuriyet gazetesinde sürdürmektedir.

Yayımlanmış Kitapları:
Milli Fizik, Milli Kimya (Sel Yayıncılık, 1992), Aklımızın Ambargoları (Sel Yayıncılık, 1992), İstanbul Neresidir, Orada Kimler Yaşar (Sel Yayıncılık, 1996), Trendelenburg Pozisyonu (Sel Yayıncılık, 1997), Köktendinsizler (Sel Yayıncılık, 1998), İstanköyaltı Bodrum (Bilgi Kitabevi, 1999), Tekbacaklılar, Çokbacaklılar (Bilgi Kitabevi, 2000), Ağırmeşrep Kadınlar (Bilgi Kitabevi, 2001), Makriköy'e Dönüş (Doğan Kitap, 2003), Garo Dayı (Doğan Kitap, 2006). Yazarın bazı öyküleri de Yunanca'ya çevrilmiş ve "Mesa Nihta stin Ayia Sofia" (Ayasofya'da Gece Yarısı) başlığı altında yayımlanmıştır.

* **SEL** YAYINCILIK
Piyerloti Caddesi, 11 / 3 Çemberlitaş - İstanbul
Tel.: (212) 516 96 85 Faks: (212) 516 97 26

http://www.selyayincilik.com
E-mail: posta@selyayincilik.com

ISBN 978-975-570-400-5

* **SEL** YAYINCILIK: 388

DÜNYANIN SONU GELMEYECEK

Selçuk Erez

Roman

© **SEL** YAYINCILIK **2009**

Birinci Baskı: **Mart 2009**

Baskı ve Cilt: **Yaylacık Matbaası**
Litros Yolu, Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203 Topkapı-İstanbul, **567 80 03**

Selçuk Erez

Dünyanın Sonu Gelmeyecek

Roman

Teşekkürler:

Bakkal Hüseyin Demir (Cerrahpaşa/Fatih), Yeşim Erez, Esin Erez, Ahmet Akbıyık (Gümüşhacıköy, Amasya), Elif Erez, Firuzan, Oya Erez, Aylin Gönensay, Meyzi Barın, Güzide Kılıç, Şara Sayın, Ali Polat, Liz Behmoiaras, Ela Başak Atakan, Çiçek, Yiğit Okur, Funda Uzunalioğlu

Dünyanın sonu gelmeyecek!

Beklenen yıldırım
ve şimşek başlıyor;
beklenen imler, melekler, davullar
bildiriyorlar kıyamet gününü.
Güneşle ay
dururken yerli yerinde,
eşekarısı dinlenirken sazlıkta,
pembecik çocuklar doğarken,
kimse inanmıyor geldiğine kıyametin.
Peygamber olacak yaşlı bir kişi–ama,
başka bir uğraşı var şimdi–
domatesleri sularken söyleniyor:
"Sonu gelmeyecek dünyanın
başka bir sonu olmayacak!"

"Dünyanın son günü şarkısı: Polonyalı şair Czeslaw Milosz'dan çev. Muzaffer Uyguner

* * *

Şimdiki zaman ve geçmiş zaman
Belki de gelecek zamanın içindedir,
Ve belki de gelecek zaman, geçmişte kalmış olabilir.

T.S. Eliot, Dört Kuartet, 'Burnt Norton',
Faber ve Faber, Londra, 1935

"O güne kadar bu yerde, bu mevsimde yağmurun böyle yağdığı görülmemişti, gökten suların bu renkte indiği duyulmamıştı: Boz–sarı sular, sellere döndü, birdenbire kadınların, çamaşırları toplamalarına bile fırsat vermeden gümbürtüyle boşaldı... Dereler taştı, ağaç dalları yerlere vurdu, kanatları ıslanan bıldırcınlar çalılardan kalkıp uçamadılar. Yollarda nehirler oluştu: Davarın, atların, köy sokaklarının çamurundaki izleri, önce su doldu, sonra yol yol akan küçük dereciklere katılıp gittiler.

Evlerin damları aktı, köylüler de, giyecekleri, yiyecekleri, yatakları, sedirleri de sırılsıklam oldu. Tarlalar balçık taştı, küçük baş hayvanların çoğu telef oldu. Sürüngenler kaçacak delik bulamadılar.

Gökyüzü, üstünde hiçbir geminin barınamayacağı bir deli deniz gibiydi.

Gündüz vakti gök birden karardı; şimşek çaktı, imler, melekler, davullar, sanki kıyamet gününün yakın olduğunu bildiriyorlardı.

Bu tufan gibi yağmur, akşama doğru, başladığı gibi birdenbire dindi; köyü sıksan her tarafından yeşil– sarı çamurlu sular akardı.

Korkuyla sinmiş insanlar, sığındıkları kuytuluklardan çıktılar; yüzleri apaktı, kanları çekilmişti.

Köylüler birbirlerine kısık seslerle sordular:

–Ne oldu böyle?

"Şeytan düğün ediyor" dedi köyün yaşlı ebesi Kavşan.

Erkeklerden biri, yekinip kendine geldi, "Şeytan Düğünü böyle mi olur?" diye sordu, "Gün karardı, geceye döndü: O, hem güneşin ateşini yakar, hem de ağaçları kurutur. Böyle Şeytan Düğünü olmaz!"

Yeniden aynı soru dolaşmaya başladı aralarında:

–Ne oldu böyle?

–Tufan mı başladı ya Hazret–i Nuh?

Bir çocuk haykırdı, "Ben gördüm," dedi, "Ben gördüm: Kuşadamlar uçuyorlardı!" Kızkardeşi, "Ben de gördüm Valla!" dedi.

Büyükler, çocuklara inanmadılar:

–Siz uydursunuz, bilmez miyiz?.

Daha büyük bir çocuk bağırdı:

–Yıldırım düştü!

–Nereye?

–Ormana, köprüye yakın bir yere!

–Azabından sevabından sen koru Yarabbi!

–Allahım bu neydi?

–Hayırdır inşallah!

–Salavat getirmeli!

–Anlayan var mı, ne oluyoruz?

Orta Mahalle'den küçük bir çocuk yanıtladı:

–Bu sabah Hürmüz Kadın, bir oğlan çocuk doğurdu!

Herkes biliyordu; Hürmüz gebeydi. Onu en son bir gün önce harman yerinde görmüşlerdi; karnı burnundaydı ama değilmiş gibi çalışıyordu.

Hürmüz Kadın bugüne dek çok çocuk doğurmuştu ama hiçbirinin doğuşunda ortalığı böyle sel, yıldırım götürmemişti. Köyde yaşayan ve yaşamış anaların hiçbirinin doğumunda böyle bir afet görülmemişti.

–Bu doğum hayra mı yolaçar, şer'e mi?

–Hürmüz'ün çocukları yaşamaz ki! Neden böyle habire doğurur durur garibim?

–Baksanıza seller, her yanı yıktı; bu iyiye delalet değil!

–Fesuphanallah!

–Kalkın gidip bakalım.

Köyün kadınları, Hürmüzün evine yürüdüler. Salahane Kayasının orda biri, "Bakın, bakın," dedi, "göğe bakın!"

Başlarını kaldırıp göğe baktılar. Gökte tek bir bulut kalmıştı: Bu kocaman bir pamuk çilesi gibi bulutun her tarafı kıvır kıvır kıpırdıyordu; kadınlar yürüdükçe bulut değişti, değişti, Hürmüz'ün evine vardıklarında biri, "Ana!" dedi, "buluta bakın; şimdi tıpkı bir aslana benziyor!"

Aslan, sağ pençesini köye uzatmış, öyle duruyordu. Hiç böyle kakılmış gibi duran bulut görmemişlerdi.

–Hayırdır inşallah!

–Hayırdır inşallah!

Hürmüzün evine vardılar. Bu evin damı çökmemişti, akmamıştı, bahçesinin ağaçlarını, asmasını sel köklememişti. Ürküp bir süre kalakaldılar.

Kapı açıktı. Pencere de açıktı, pencerenin tahta kapaklarının menteşesi rüzgarla gıcırdıyordu.

Önce, "Hürmüüz!" diye alt perdeden seslendiler. Sonra seslerini yükselttiler:

–Hürmüüüüz!

–Evde kimse yok mu?

Açık kapıdan Hürmüz'ün pireli kedisi çıktı, yanlarından geçti, bahçeye kaçtı.

Kadınlar eve doluştular, sağa sola baktılar.

Evde kimse yoktu. Ne Hürmüz vardı, ne kocası İbrahim ne de başkası. Bu evde bir kaç saat önce doğum yapılnış olamazdı!

Kadınlar telaşlandılar, dışarı çıktılar.

İçlerindeki dağılmaya yüz tutan korku, yeniden geri dönmüştü:

Hürmüz neredeydi?

–Gidip herkese haber salmalı, onu aramalıyız!

Karışık düzen çamura bata çıka dönerlerken, bir kaçı bir gece önce görmüş oldukları korkunç rüyalarını anlatmaya koyuldu.

Kadınlar hayra yormaya kalktıkları bu rüyaları okuyup dualarlarken göğe çevirdikleri yüzleri dona kaldı: Köyün tepesindeki aslan şekilli bulut, birden bir dağa döndü: Son kalan yağmurunu köye boşaltıp gözden kayboldu.

Akşam bastırdığında tepelerde bulut kalmamıştı; şimdi ortalık sadece ıslak toprak ve taze biçilmiş ot kokuyordu.

Köyde çok harp, çok ölüm görmüş, yaşı yüzden öte biri vardı. Bu taraflarda böyle olayları gider, ona sorarlardı, o yorumlardı: "Bu gün bu köyde çok önemli bir şey oldu Bu tufan onun habercisiydi" dedi, "Hele sabredin, pek yakında anlarsınız!"

* * *

–Bu Hasan'ın doğumuyla ilgili bir menkıbedir. Hepsi bu kadar değildir, daha çok uzundur! Bu tufan günü hikayesi, yaşandığı günden beri burada da, uzaklarda da anlatıla anlatıla büyüdü, ekler aldı, bu memleketin en büyük şehirlerinde bile duyuldu.

Narlıcalılar, İstanbul'dan gelmiş filmcilere, Hasan Efendi'yi anlatıyorlardı:

–Başkaları da var, uyaklıdır, mani şeklinde söylenir. Aşık Sarı Ali, döşü nakışlı sazla çalar da söylerdi bunu.

"Hasan Efendi"nin yaşamını filme çekmek isteyen Necati Bey merak ediyordu:

–Dinlemek isterdim. Hasan gerçekten Narlıca'da doğmuştur; değil mi?

–Bizim kuşkumuz yok. Sülalesinin mezarları buradadır, akrabaları bu köyde yaşarlar ama onun, Narlıca'da değil de kendi köylerinde, illerinde doğmuş olduğunu söyleyenlerin tümünü sayarsak saatler sürer.

–Biz, Hasan Efendi'yi daha iyi bilmek, daha iyi tanımak istiyoruz.

Köyün yaşlılarından biri cevap verdi:

–Hasan'ın ana rahmine düştüğü anda şer güçleri çok korktular, O doğunca eskisi gibi kötülük yapamayacaklarını anladılar. Doğmaması, doğmadan ana rahminde ölmesi için büyüler yaptılar, çareler düşündüler... Ama bunların hiç biri tesir etmedi. Bu şer kuvvetleri, O doğduktan sonra da O'nun küçük bir yaşta kaybolup gitmesi için çok hile tasarladılar. Yemeğine zehir bile kattılar, kâr etmedi.

Hasan, yaşamı boyunca uğursuzluklarla savaştı: O, kudurmuş köpeklerle, bıyığı kanlı katillerle, gaddar zalimlerle döğüştü. Hepsine pes ettirdi, kötülüklerini boşa çıkardı.

Hasan Efendimiz, bildiklerini, hepimize, çocuklarımıza, torunlarımıza anlatmak için bizlere, "Gerçekler" ve "Mutluluğun Sırrı" adlı kitaplar bıraktı.

Bu eserleri, ölümünden sonra bulunmuş olan "Vedaname"si ile beraber okuyan, huzurlu yaşamanın ve sonsuza kadar yiğit ve doğru bir kimse olarak anılmanın yolunu öğrenir.

Başka bir Narlıcalı, söze katıldı:

–Bütün ömrünü insanlara doğru yollar göstermek için tüketmiş olan bu insanın yaşamını anlatan bir film çekmek öyle kolay değildir. film, Hasan Efendimizi tamtamına anlatmalı! Bu filmin oyuncuları, onu iyi bilen ve ona inananlar arasından seçilmeli.

Hasan Efendinin yaşamını beyaz perdeye aktarmak isteyen film yapımcısı Necati, Hollandalı yönetmeni Floor'u, senaryo ekibini yanına alarak onun doğduğu köye, Narlıca'ya gitmiş, incelemelerine başlamıştı.

Köylüler, onları, Hasan Efendi'nin müze–ev haline getirilmiş konutunun bahçesinde ağırladılar. Hasan Efendi'nin evinin bahçesinde iki palamut ağacı vardı: Bu ağaçların yere yakın dalları çeşitli bölgelerden gelip adak adayanların bağlamış oldukları yüzlerce bezle, çaputla üstüne bin çeşit kelebek konmuş cennet ağaçlarına dönmüştü.

Evde şimdi Hasan Efendi'nin kardeş çocuklarından biri yaşıyordu. Bu genç, gelenlere müzeyi gezdiriyordu. Müze–evde Hasan Efendi'nin ilkokul diplomasını, annesinin ve babasının resimlerini, kendisinin askerden terhis edildiğinde çektirmiş olduğu – karakalemle fazlaca rötuşlanmış– resmini, çiftcambaz marka usturasını, Bursa çakısını, bir kaç takım giysisini, Hasan Efendi'nin, annesinin vefatından önce babasına yollamış olduğu –çerçevelenip duvara asılmış– mektubu ve O'nun son giydiği pijamasını gösteriyordu. Camlı bir dolap içinde ilkokula giderken önlüğünün içine konan muskası da vardı. Yedi kat muşambaya sarılmış olan bu muska, meşhur Viranlı Hoca'ya yazdırılmış etkisi kesin bir kem göz muskasıydı. Evin dış kapısının üstüne çakılmış boynuzu kalın kafatasının Hasan'ın küçükken güttüğü ve İstanbul'dan köye her döndüğünde gidip öptüğü ala öküzün olduğunu anlattı ziyaretçilere. Köyde eceliyle ölmüş tek büyük baş hayvan bu ala öküzdü.

Köylülerden biri söz istedi:

–Bu çevireceğiniz filmde Hasan Efendi rolünü, Cüneyt Arkın gi-

bi önemli artistlerden biri oynasa ne iyi olur. Bu kimse Hasan Efendimiz gibi hem yakışıklı olmalı, hem de yiğit!

Yapımcı, verilmesi gereken yanıtın ne olduğunu biliyordu ama Hasan Efendi'nin hemşehrilerine "hayır" diyen kimse olmak istemediğinden senaristlerine, "Bakın, arkadaşlar ne diyorlar" dedi.

Senaristlerden Yalçın yanıtladı:

–Hasan Efendiyi ne kadar sevdiklerini, saydıklarını anladım. Ancak insanların bize bütün anlattıklarını gösteren bir film çekersek bu çok uzun olur, mesela yedi saat sürer ve dünyanın dört bir yanında bu uzun filmi seyredenler sıkılır, çıkıp giderler; O zaman biz, O'nun hatırasına saygısızlık etmiş oluruz!

Senarist bunları söyledikten sonra yapımcı, Hasan Efendi'nin hemşehrilerine döndü:

–Emin olun amacımız ona layık bir film yapmaktır. Bu da ancak sizin aktaracağınız bilgilerle ve yardımınızla gerçekleşebilir. Başka türlü olmaz! Hazırlayacağımız senaryoyu –biter bitmez– buraya getirecek, sizlerle tartışacağız. Misafirperverliğiniz için pek çok teşekkür ederiz. İnancımız pekişmiştir: Çok güzel bir film yapacak, Hasan Efendimizi ve Narlıca'yı dünyaya tanıtacağız. Bize bu filmin yapımı konusunda başta değerli muhtarımız Recai Efendi ve tüm Narlıcalıların destek olacaklarına inanmaktayız. Lütfen bu yolgösterici büyük insan hakkında tüm bildiklerinizi bizden esirgemeyin!

Hasan Efendiyle zamanında Narlıca'da yaşamış olan yaşlı bir köylü elini kaldırdı.

Rejisör, mikrofonu ona çevirdi:

–Buyrun, konuşun!

–Hasan Efendimiz, çok genç yaşlarında bile zekası, doğruluğu, güvenirliği ile tanınmış, ilerde büyük bir adam olacağı anlaşılmış bir kimsedir!

Başka biri:

–Şu aleti bana çevir, ben de bir şeyler söyleyeceğim.

–Sizi dinliyoruz!

–Efendimiz, altı aylıkken konuşmuştur. Bir yaşındayken yirmi sayfalık Köroğlu Destanı'nı, Battal Gazi'nin kahramanlıklarını baştan sona kadar ezbere okuyabilmiş, birbuçuk yaşındayken kendinden iki yaş büyük bir kızı, kuduz köpeklerden kurtarmıştır. filmde

bu hadise de gösterilmeli! Bu kuduz köpek, aslında O'nu yoketmek isteyen şeytan tarafından yollanmıştı. Ancak, Hasan'a bahşedilmiş kuvvetin karşısında o it, Hasan'ın, karşısında donakalmış, kötülüğü Hasan'a işlememiştir!

Köylülerden biri susunca bir başkası, yerinden kalkıp, teypin yanına geliyordu, Teybe beş kez konuşan az değildi.

–Topu topu oniki yaşındayken tek başına köyünden İstanbul'a gitmiş, oradakilerin de takdirlerini kazanmıştı.

Ömrünün her yaşında en az üç kez tehlikelerle dolu ve ince düşünülmüş tuzaklarla karşı karşıya kalmıştır; Hasan'ın gençliği, bunları hazırlamış olan şer güçlerini yenmekle geçmiştir.

–Ona "Yüce Dağların Şahini" derlerdi: Çünkü Hasan kötülüklerle savaşmadığında boş durmaz, kimsenin tırmanmadığı ıssız tepelere çıkar, orada çok yükseklerden esen ve bulutlardan süzülen, dağlardan, taşlardan, güzel kokan çiçekli tepelerde oturur, insanlara doğru yolları bulabilmenin, kötülüklere kapılmamanın sırlarını anlatan kitaplar yazardı. Biz bu kitapların ancak iki tanesini biliyoruz.

–Ötekiler nerede?

–Kendisinin bunları belli yerlere sakladığı söylenir! Narlıca'nın içinde ya da çevresinde bir yerdedirler. Belki bir ağacın kovuğunda, belki de bir mağarada.

–Neden?

–Bu zamanın insanları bunları anlamazlar. Ancak bundan üçyüz, belki de dörtyüz sene sonra medeniyet çok ilerlediğinde yaşayacak olan insanlar bu kitapları bulup okuyacak ve ancak onlar anlayacaklardır.

En sonunda Muhtar da konuştu:

–Allah'ın, yeryüzünde bu kadar yeşilliği gür, denizi, suyu bol, insanları zengin yerler varken, bu ufacık, alçakgönüllü Anadolu köyünü seçip Hasan'ı burada yaratmasının elbette bir manası vardır!

"Hasan Efendi" filmini çekmeyi tasarlayan yapımcıyla arkadaşlarının, Hasan'ı bir peygambere inanırcasına sayan ve benimseyen bu insanlarla görüşmesi geç saatlere kadar sürdü. filmciler, ertesi gün Narlıca'dan sayfalarca not, kasetler dolusu anı ve bir çok resim ve filmle ayrıldılar.

Hasan kimdi?

Hasan Kimdi?

Köyünde herkes bilir: Annesinin doğurmuş olduğu dokuz çocuktan hayatta kalan tek çocuk Hasan'dır. Diğerleri ya ölü doğmuş, ya da doğduktan kısa bir süre sonra ölmüşlerdi. Hasan'ın kardeşlerinin doğumlarında, anası ve babası her türlü önlemi almışlar, her söyleneni yapmışlar ama bunlar para etmemişti: Lohusalara dadanan Alkarısı'nın gelmemesi, çocuklarını alıp götürmemesi için dualar okunduğu, tılsımlar yazdırıldığı, yatır ziyaretlerine gidildiği halde, Hasan'ın anası Hürmüz Hanım'ın yatağının başucuna okunmuş çöğür otlu nazarlık, Kur'an-ı kerim konulduğu halde Hasan doğuncaya kadar bu çiftin bütün bebekleri yitmiş, gitmişti...

Tanrı, Hasan'ın anasının ve babasının tüm çocuklarını yoketmeye kararlıydı anlaşılan. Bu nedenle Hasan doğduğunda ona hemen "Satılmış" adı verildi; ardından Amcası onu kucağına aldı. Amaç, Tanrının, bu çocuğun, Hasan'ın anne ve babasının değil, satıldığı amcasının çocuğu sanıp onu geri almamasının, onun bu yeryüzünde bir süre gezip tozmasına göz yummasının sağlanmasıydı.

Başardılar ama adını beğenmeyen Satılmış, askere giderken nufus memurluğuna başvurup bunu, resmen Büyükbabasınınkine, Hasan'a çevirdi.

Bu çocuk, daha ilkokul yaşlarındayken –hatta, belki de daha önceleri– Babaannesi de, "Satılmış"ı pek sevmez, ona hep "Hasan, Hasan" derdi. Arkadaşları da adını daha çok "Hasan" bilirlerdi.

Annesi, babaannesinin ona "Hasan" diye seslenmesinden endişelenir, "Anne, Satılmış'a 'Hasan, Hasan' dersek Allah-ı Teala, bizim bu garibi kardeşleri gibi cennetine almasın diye ona Satılmış dediğimizi, ama bu adı sahiden takmadığımızı, gerçek adının Hasan olduğunu anlamaz mı, gücenmez mi?" der ve elinden geldiği kadar babaannenin bu davranışını engellemeye çalışırdı.

Hasan'ın alın yazısının kardeşlerinkinden farklı olmasıyla ilgili bir görüş daha var: Hasan'ın anası Hürmüz, onu doğuracağı gün sancılar bastırdığında tutmuş evini baştan aşağıya silmiş yıkamış,

Hasan'ı köyün tek –o da diplomasız– ebesini bile çağırmadan tekbaşına doğurduktan sonra sadece bir saat dinlenmiş, ardından doğumda kirlenen yerleri, tahtaları silmiş doğru harman yerine koşmuş. Köydeki kadınlar bunu bilirler. Aralarında, "Allah, bu kadına, Hasan'ı doğurduğu gün göstermiş olduğu hamd–ü sena nedeniyle bağışlamıştır çocuğu" diyen de var.

Hasan, bu yaşam öyküsünü ve hayatta kalabilmesiyle ilgili görüş ve düşünceleri öğrendiğinde ve aklı yettiğinde, olup bitenleri şöyle yorumladı:

–Demek ki hayatta kalmak, sağlıklı ve mutlu yaşamak için Yüce Tanrı'yı kızdırmamak, zıddına gitmemek, onun istediklerini iyice kavramak, buna göre davranmak gerekir!

Hasan sadece uzun yaşayamayan kardeşlerinden değil kendisi gibi yaşamayı sürdüren akranlarından da farklıydı: Onların küçük yaşlarında akıllarına gelmeyen konular, Hasan'ın gündelik dertlerinden olurdu: Hasan, yaşamın girdileri, çıktıları konusunda düşünür, bu konuda sorduklarına anasından, babasından doyurucu cevaplar alamadığından, doğru cevapları kendi kendine oluşturmaya çalışırdı. Onun, çevresindekilerin kafa yormadıkları konularda günde beş öğün düşünme alışkanlığı, yaşamı boyunca devam etti. Çocukken beynini çelen sorulardan bazılarına verdikleri cevaplar zamanla değişti ama bazıları ise ona –hayret verici bir şekilde– ileri yaşlarında da "akla yatkın" geldi. Mesela şu soru aklını hep kurcaladı:

–Allahın anamla, babama verdiği ceza, acaba ben doğunca sona erdi mi? Hiddetinin o an bittiği ne malum? O'nun hiddeti, diğer kardeşlerimi sildi, götürdü; geride bir ben kaldım. Peki, anam ve babam artık kendilerine yazılmış olan cezayı çektiler bitti mi ya da şimdi affedildiler mi? Yoksa cezalandırılmaları daha sürecek mi? Anam ve babam, yarın, öbürgün, belki de yıllar sonra benim başıma gelecek bambaşka bir felaketle de mi cezalandırılacaklar?

Hasan, böyle bir alınyazısının geçerliliğinden oldum olası korkardı.

–Çocuklar, büyüdüklerinde analarından, babalarından ayrı tutulmazlar mı? Bunların hayırları, kabahatları artık kendilerinden so-

rulmaz mı? O zaman, analarıyla babalarının yanlışlıkları, bu çocuklara biçilecek cezalarla ödetilmez herhalde!

İnsanlar aslında erken doğuyorlar. Gebelikler dokuz ay, on gün değil de daha fazla, mesela beş yıl filan sürmeliydi. Hiç olmazsa bebekler doğduklarında böyle aylarca emzirilmeye, yıllarca ana, baba bakımına muhtaç doğmamalı, keçi yavruları gibi fırlayıp ayağa kalkmalı, kendilerini besleyebilecek hale gelebilmeli, sonra da çok daha kısa bir zamanda akıllanmalıydılar. Ama bu, böyle olmuyor, çocuklar akılları erinceye kadar analarının, babalarının güdümüyle yaşıyor, onların buyurduklarını yapıyorlar. Bu, iyi değil; çünkü çocuklar bu yüzden uzun müddet annelerinden babalarından kopup onların sorumluluklarından sıyrılamıyor!

Bir çocuğun Allah katında anasından ve babasından ayrı olarak, sadece kendi yaptıklarından sorgulanmaya başlanmasının bir yaşı var mı? Bu yaş hangi yaştır? Yanlışı doğrudan ayırabilecekleri yaş mıdır? Bütün çocuklar yanlışı–doğruyu ayırdedebilecekleri yaşa hep aynı zamanda mı varırlar? Kimi daha küçük bir yaşta olgunlaşır, kimi geç kalır. Sorumluluk yaşı belki kişiye göre değişmektedir.

Allah, bu soruları bana böyle erken yaşta sordurup, beni artık anamın ve babamın hata–sevap hesabından bir an önce ayırmak mı istemiştir?

Hasan, zaman zaman bunu düşünüp neşelenir ama kafasına arada bir başka bir soru akar ve içini bunaltırdı:

–Ne malum, ya bunun tersi doğruysa?

Yedisine bastığında, yaşıtı olan kardeş çocuklarından biri, armut ağacından düşüp öldüğünde Hasan, akılca buna çok yakın şeyler düşünebilecek kadar gelişkindi.

Annesi de babası da dindar, gelenek ve göreneklerine bağlı, namuslu insanlardı: Öyleyse Tanrı, anasına ve babasına niçin kızmış da onları uzun süre çocuksuz bırakarak cezalandırmıştır? Babası, anasını kaçırmamış, köy geleneklerine uygun bir şekilde ailelelerce başgöz edilmişlerdir; sonra askerliğini de yapmıştır, yalan söylemez, hile nedir bilmez, cuma namazlarını kaçırmazdı. Annesi ise tüm köyün hamaratlığı, namusu konusunda şahit olabilecekleri bir kadındı.

Hasan yakınlarına çok sormuştu:

–Peki anamın ve babamın suçları neymiş?

Biri yanıtlamıştı:

–Anan suya kurşun döker, fal bakarmış. Bir falında Memetlerin Kemal Ağa'nın annesinin öleceğini bilmiş. O kadının fal bakılıncaya kadar hiçbir şeyi yokmuş, sapasağlammış. Ama Kemal Ağa'nın gelini, Hürmüz Ana'ya fal baktırdıktan yedi gün sonra kaynanasını yitirmiş. Onun, Hürmüz falı böyle çıkardığı için öldüğüne inananlar var.

Hasan, anasının fal baktığını hiç görmemişti. Bunun da nedenini açıkladılar:

–Anan, o olaydan sonra fal bakmadı. Kimse de ondan fal istemedi zaten.

Hasan bunları duyduğunda anasına sormuştu:

–Anne, sen fal mı bakarsın?

–Bakardım; şimdi bakmam!

–Neden?

–Kurşun döker, şap hastalığına tutulmuş sığırların falına bakar, kimin nazarı, kimin sözü dokunmuş da hayvan bu hale gelmiş anlardım. Ayrıca danasını almayan ineklerin tuzunu da okurdum: Benim okuduğum tuzu danasının üstüne serptimi, bunu yalayan inek, artık danasını tepmezdi.

–Sonra?

–Sonra aynen şimdi Himmet'in karısının yaptığı gibi dua eder, nazarı bozardım. Ardından şap hastalıklı hayvanın şiş yerlerine tığ batırır, cerahatı ve kötülüğü akıtırdım. Sonra dedikodu yaptılar, şunun bunun falına bakmış da kötü çıkarmışım dediler. Ben de yemin ettim artık kimsenin falına bakmıyorum!

Bundan mıdır yoksa anasının ya da babasının yaptığı ve sadece ikisinin bildiği, belki de farkında olmadan işledikleri başka bir suçtan mıdır Tanrının gazabı? Kimse bilmez, bilinmez, anlaşılmaz, üstelik bunu araştırmanın, düşünmenin yararı da yoktur. Sadece Tanrının, annesine ve babasına bir zamanlar kızmış olduğu bilinmeli ve Hasan –o hep böyle düşündü– Allahın zıddına gitmeme konusunda herkesten daha çok dikkatli davranmalıydı.

Narlıca

Hasan'ın köyü Narlıca, Karadeniz'in iç bölümlerinde, dağlık bir bölgedeydi. Bu köy, Söğütlü Dere'ye çok yakındı. Dere, köyünden az ötede, mezarlığı da geçince derinleşir ve bulanırdı. Daha ötesi ormanlıktı. Ormana ulaşmak için bir bölümü yıkık olan tahta bir köprüden derenin öte yanına geçilirdi. Orman, bu bölgeyi iyi bilenlerin, özellikle avcıların yaptıkları gibi kestirmelerden değil de patika yoldan yürünürse ancak iki saatte aşılır, kasabaya giden yola varılırdı.

Köy, eğik damlı, kimi ot bürümüş, bazısının dışı samanlı sarı çamurla sıvanmış evlerinin aralıklarla sıralandıkları dar, büklümlerle uzayan toprak bir yol ve ona hafif eğimlerle inen eğri büğrü dört–beş sokaktan oluşurdu. Yol, sadece bir kağnı geçecek kadar genişti, ne eksik, ne de fazla.

Evler, alt kattlarındaki hayvan ahırının üstüne eklenmiş iki kattan oluşuyordu. Duvarları tahtaların arasına dizilmiş dökme tuğladandı. Odalarının içi, beyaz kil toprakla sıvalıydı.

Hemen hepsinin ikinci katında "bakacak yer" derler bir çıkma vardı. Kışın soğuk havalarda ihtiyar suratlar, bu çıkmaların sinek pislikli camlarından dışarı bakarlardı. Evlerin damları bir bölümü yosun tutmuş, çoğunun rengi atmış oluklu kiremitlerle örtülüydü.

Tahta kapıların mandalları vardı. Bazı evlerin kilitleri de vardı ama bunların kapalı olmaları, sadece o anda evde kimsenin bulunmadığını yansıtırdı; başka işlevleri yoktu.

Ahıra, evin içinden merdivenle inilirdi. Evi sıcak tutan, ahırdan gelen ısıydı. Soğuk ağır bastığında bu yetmez, teneke sobalara odun atılırdı.

Evlerin arkalarında elma, armut, dut, erik dikilmiş yığma taş duvarlı bahçeler bulunurdu. Bu bahçelerde evlere bitişik samanlıklar ve kışlık erzak ambarları, bir de ahırdan toplanan gübrelerin biriktirildiği bokluk bulunurdu.

Evin ufak boyutlu pencerelerinde ve bahçe duvarlarında bazısı sardunyalı, bazısı boş, bazısının sardunyası kurumuş, paslı teneke kutular diziliydi.

Narlıca ufak bir köydü: Köyün bir ucundan diğer ucuna, yani muhtarın evinden en arka sırada tek başına duran evin önündeki patikaya, oradan da dönüp yine muhtarlığa yürümek, onbeş dakikayı ya bulur ya bulmazdı. Hasan'ın başka bir köyde öğretmenlik yapan amcası buraya bir geldiğinde "Bu ufak köyde insana kasvet basıyor!" demişti. Amcası gittiğinde Hasan, babasına "Bu köy, insanı gerçekten böyle basar mı?" diye sormuş, o da "Hadi be sende!" demişti, "Az daha büyü de seni şu karşıki dağa çıkarayım. Bizim köy, yollarında yürüdüğünde değil de oradan baktığında ne güzel görünür anlarsın!"

Hasan, ilkokulun dördüne geçtiği yaz, arkadaşlarıyla "dağ"denilen o yüksek tepelere çıktı.

Erkenden, kahvaltı bile etmeden başladılar yürümeye; ava gidenler gibi. Avcı büyükbabası onu çok zaman evvel bir kez buraya, ama sadece köyün ardındaki geniş düzlüğün sınırına kadar götürmüştü. Hasan'ın avcılığı ile ünlü büyükbabası – herkes bilir– eskiden bu dağlarda avlanırdı: Rahmetlinin tek kırma Konya malı tüfeği, babaannesinin yatağının başında büyükbabanın son avdan döndüğünde bıraktığı gibi dururdu.

Bu gidişinde de büyükbabasıyla avlandığı zamanlardaki gibi bir gözüken bir kaybolan tavşanlara rastladılar. Buralara ilk gelişinde büyükbabası bunlardan iki tane vurmuş, dönerken, köye yakın bir yerde kesmiş, içlerini temizlemiş, hayvanların barsaklarını av köpeklerine atmıştı. İçi boşalmış tavşanları da karla doldurup eve taşımışlardı.

Babaannesi bu tavşanları hemen bakır et kazanında pişirmiş, kuşbaşı doğrayıp üstüne bulgur pilavı süzmüş, onlara tavşan pilavı ziyafeti çekmişti.

Bu seferinde, dört saat yürüdükten sonra büyükbabasıyla gitmiş oldukları avda vardıkları son ağaçlığı, oradaki yarısı çökmüş çardağı da aştılar.

Eskiden Hasan'a yıkık çardaktan ötesi başka bir memleket, başka bir dünya gibi gelirdi; Büyükbabası, "Bak," demişti, "Burdan ötede bizim köyün horozlarının sesi artık duyulmaz! "

Biraz sonra birden ortalığı sis bastı. Bu yoğun dumanın içinde iki adım ötesini seçmek güçtü ama durmadılar, yarım saat daha yürüdüler.

Önce epeyi uzaktan, sonra daha yakın bir yerlerden komşu köyün köpeklerinin ulumaları duyuldu.

–İşittin mi?

–Yakınlarda o boğuk sesli çoban köpekleri var; sanki bize doğru geliyorlar!

Sis çok yoğundu; köyün hangi tarafta olduğu bile pek belli değildi.

Çocuklar, konuşmadan, sadece işaretlerle anlaşarak sesin duyulduğu yerin aksi yönde yürüdüler.

Yorgundular, ulumalardan tedirgindiler ama bu sisli, ıslak ve yemyeşil yolda, eğrelti otları ve dağ çilekleri kümeleri arasında yokuşu tırmanırken algıladıkları görüntüler, sesler, kokular, sonra dayanışma hissinin yolaçtığı dehşetli bir mutluluk, yavaş yavaş beyinlerinin en derin noktalarına kadar sızdı ve oralarda tuttuğunu kolay kolay bırakmayan kovuklar bulup yuvalandılar.

Hasan ve arkadaşları, köyün bu tepelerden, yabani fındık ağaçlarının arasından görünüşünü, İbrahim Efendinin dediği gibi "ne güzel" bulmadılar: Köy, alçak bir tepeliğin bir yamacına tutunmuş boz renkli bir lekeydi! Şu masmavi gökyüzü, çevredeki ormanların, meşe ve palamut ağaçlarının oluşturduğu bu uçsuz bucaksız yeşilik olmasa bu leke nasıl da güdük ve silik kalırdı!

Çocuklar, dönüşe geçmeden tepede bir süre oturup dinlendiler, yanlarında getirdikleri yufka ve bazlamaları dişlediler ve konuştular:

–Ah bir büyüsem, param olsa, bu yerden başımı alıp gitsem! Önce Gümüşhacıköy'e gideceksin, ordan bir otobüse binecek, İstanbul'a ya da Ankara'ya varacaksın!

–İstanbul'da, Ankara'da ne yapacaksın?

–Bir hastanede çalışacağım, para biriktireceğim, anamı, babamı el işinden kurtaracağım.

Hasan, hastanelerde çalışmanın iyi bir şey olduğunu Sıhhiyeci Hafız'dan öğrenmişti. Hafız, askerde sıhhiye bölüğünde çalışmıştı.

Şimdi köyde diş çekip iğne vuruyordu. Diş çektirmenin karşılığında hem para alıyor, hem de bu kadarcık para, yaptığı hizmeti karşılamadığından Hafız, dişi sökülmüş kimseyi, tarlasında ya da bahçesinde bir gün sabahtan akşama kadar çalıştırıyordu: Çocuklar, yanağı şişmiş köylülerin tarlada çift sürdüklerini ya da Hafız'ın değirmeninin arklarını kürediklerini görmüşlerdi.

Hafız, köyün zenginlerinden sayılırdı, evinde lüks lambası bile vardı.

–Yahu Ankara, İstanbul nasıl yerlerdir? "Boş beşik" filminin afişlerini gördün mü? Muhterem Nur var, Ayhan Işık da var. Ben de onlar gibi yaşamak, giyinmek istiyorum!

–Ayhan Işık değil be, o Bülent Ufuk!

–Her kimse. Farketmez. Ben onların filmlerini görmek, sonra onlar gibi yaşamak istiyorum!

–Peki sen ne olacaksın?

–Ben bizim ordaki uzman çavuş gibi kumandan olacağım. Para kazanıp annemi Hacca, Hicaz'a yollayacağım.

–Ben de köy öğretmeni olacağım. Badanalı, boyalı evim olacak! Bisikletim de olsun. Öğretmen çıkınca köyün fakir çocuklarına lastik çizme alacağım, sırtlarına önlük de alacağım.

–Ben filmlerdeki o büyük evleri görmek istiyorum. Hani karınca yuvası gibi kalabalık sokaklı yerler var ya. ben oralarda gezmek istiyorum! O büyük evli sokaklarda büyük sinemalar da var; gider film seyredersin; filmlerde insanlar birbirlerini vururlar; polis bile götüremez onları.

–Yok ya!

* * *

Köyde herkesin davarı vardı. Kiminde az, kiminde sürü ile... Hasanların ahırında sadece iki inek, bir de eşek yatardı.

Yazın Hasan'ın görevlerinden biri bu iki ineği, şunun bunun tarlasına sokturmadan otlatıp geri getirmekti.

İnekleri geri getirdikten sonra Hasan, bazen köyün çocuklarıyla gider ormanın başlangıcındaki açık alanda kuş yakalardı: Bir eleğin, bir ucunu bir çubukla kaldırır, altına ekmek ve buğday tanesi, mısır tanesi serper, çubuğa bağlanmış uzun mu uzun bir ipin ucu ellerin-

de bir çalının altına siner, saatlerce bir kuşun eleğin altına girmesini beklerlerdi. Yakaladıkları kuşları evlerine götürür, ev içinde, elek altında beslerler, yanlarına çay tabağı içinde su, bir de ince bulgur bırakırlardı.

Büyükler, çocuklar evde yokken bu kuşlara bazen acıdıklarından, bazen de ikide bir kuş pisliği temizlemek istemediklerinden eleği kaldırıp hayvanları uçurur, çocuklar gelince de onlara "kedi yedi!" derlerdi.

Akşam gün batımına yakın çocuklar saklambaç oynarlardı. Eski, geniş ve karanlık davar ahırlarında özellikle akşama doğru saklandın mı hiçbir ebe seni bulamazdı.

Bu güne kadar ne arkadaşlarının, ne de köyden başka birinin bilmediği bir sır vardır: Hasan bazen kimseye görünmeden, kimseye duyurmadan, tekbaşına ormana gider, bir yere ilişir ya da yere sırtüstü uzanır, bir saat, bazen daha uzun zaman "Allah' ı gücendirmemek için ne yapmalı?" sonra, "İnsan kaç çeşit ömür sürer?" "Ölünce ne olacağız?" gibi sorular da sorar, bunlara cevap düşünürdü.

Bir ara, bu soruları, bazı arkadaşlarına da soracak olduydu; çocuklar, saçma sapan sorular sorup onunla alay etmişlerdi: "Neden tavşanın dört, kazların iki ayağı var?" "Baban neden doğurmaz?" "Köpekler neden otlamaz?" O günden sonra arkadaşlarına böyle sorular sormadı Hasan.

Ormanda rüzgarın sesini, kuşların cıvıltılarını dinlemenin, yükseklerdeki yaprakların –babaannesinin kemikli ve lekeli elleri gibi– habire titreyişlerini izlemenin, onda oluşturduğu ruh halinin, bu düşüncelerin beynine üşüşmesine yolaçtığını farketmişti.

Hasan, Tanrıyı kızdırmamak için yapılması gerekenleri duyduğunda bunları ciddiye alır ve aklının bir köşesine dikkatle kaydederdi: Mesela, annesi, Hasan'ın tırnaklarını hep Pazartesi günleri keser, sorulduğunda, "Pazartesi tırnak kesen öldüğünde kabir azabı çekmez," derdi. Demek ki Tanrı, Pazartesinden başka günlerde tırnak kesenleri sevmezdi. Annesi sonra, Hasan'ın tırnak parçalarını toplar, "Eskaza bunların üstüne birisi bassa o, tırnakları kesilene düşman olur" der ve böyle bir felakete yol açmamak için bunları götürür uzaktaki çöplüğe atardı.

Hürmüz Hanım, her akşam sofrayı kaldırıp odayı süpürdükten sonra çöpü dışarı atmaz, bunu sabaha kadar evin bacalığında bekletir, ancak sabah evden uzak bir çöplüğe boşaltırdı; Hasan'a "Böyle davranmazsan Allah, çocuklarını gece vakti evin çevresinde gezen cinlerden korumaz" demişti.

Hasan'ın bir gün parmaklarını çıtlattığını gören babası, ona, "Parmakları çıtlatmak, şeytana tesbih çektirmek demektir. Allah seni cezalandırır; sakın yapma!" demişti. Demek ki bu da önemli bir kuraldı.

Ormanda yere sırtüstü yatıp düşündüğü günlerden bu güne ne kaldı belleğinde? Düşünceler, karmaşık izlenimler, beyninde aralıksız, eksilmeden kaynaşıp durdular... Bir de koyu ağaç gölgeleri arasından süzülüp ormanın zeminine kadar yol yol inen ışık demetlerinin görüntüleri ve bu demetlerde kaynaşan ince toz zerrecikleri.

* * *

Annesi Hürmüz, bu dokuz defa doğurmuş, sekiz kez çocuğunu yitirmenin acısını çekmiş, daha nice yakınlarının yasını tutmuş kadıncağız, Hasan kendini bildiğinde, kırk–elli arası bir yaştaydı. Ancak, buruşuk yüzü, önden birkaç tanesi eksik dişleriyle, aklamaya yüz tutmuş saçlarıyla kasabadaki altmışlık kadınları andırıyordu. Bu yıpranmışlığa rağmen, her sabah erken kalkar, caminin çeşmesinden su taşır, bulaşıkları yıkar, evi siler süpürür, sonra dere boyunca yürür, ormanı geçer, yokuşları inip çıkarak birbuçuk saat ötedeki tarlalara varırdı. Orada çalışır, çapalar, ayrık otu ayıklar, sonra bütün bu yollardan dönüp akşam yemeğini hazırlar, yazın sıcağında fırın yakıp ekmek yapar, havanda haşhaş döver, yumurtalı ısırganotu pişirir, cacık ve bulgur pilavını da eksik etmezdi sofradan.

Hürmüz Hanım, oruç zamanında sahur vakti daha herkes uyurken kalkar, küçük gaz lambasını yakar, taş ocakta saçı kurar, bazlama ve haşhaşlı çörek yapar, sonra sofrayı hazırlar, ardından kocasını kaldırırdı. Hasan her gece yatmadan annesine, "Beni gece sahura kaldır. Ben de oruç tutacağım!" der; fakat annesi, Hasan'ın uykusuna kıyamaz, onu kaldırmazdı.

Sahurdan sonra İbrahim Efendi yatağına uzanır, Hürmüz Hanım ise ortalığı temizler, sofrayı düzeltir, en sonunda gider yatardı.

Hasan'ın Babası İbrahim, akşama doğru eve girdikten sonra hemen gider bir sedire uzanır, dinlenirdi. Evde, daha doğrusu evden sanki her yönde yaklaşık bir kilometre uzaklıkta çizilmiş bir çemberin içinde –haftada bir gübreleri ahırdan bokluk'a taşımak, bir de sonbaharda damda kiremit bakımı dışında– hiçbir iş yapmaz, hiçbir işe katılmazdı. Kırk yılda bir yoğurt yapmak, folluktan yumurta alıp pişirmek gibi işler de becerdiği görülmüştü ama o, bunları ancak karısı evde yokken canı epeyi sıkılırsa yapardı.

Kendi yayılıp yatarken, çalışan karısının hamaratlığı konusunda ömründe tek bir söz söylemiş midir?

Hasan böyle bir şey hatırlamaz ama babasının, karısını bir gece Sahura hazırlanırken gaz lambasının camını kırdığı için dövdüğünü hatırlar. Annesi, hırsından kapıyı vurmuş, çıkmış ormana gitmişti. Gece olduğu, karanlık çöktüğü halde eve dönmeyince babası önce Hasan'ı yollamış, "Al şu el fenerini git anamı bul, söyle ona eve gelsin çabucak!" demiş, aradan bir saat geçip Hasan yolunu şaşırıp anasını bulamadığından bu sefer kendisi yollara düşmüş, hem Hasan'ı hem de ormanın en insan girmez yerlerinde Hürmüz'ü bulmuş, geri getirmişti.

Ertesi gün, babası evden erken ayrıldı. Hasan, annesinin fal baktığını gördü: Hürmüz, kocası gider gitmez sandığının dibinden bir parça kurşun bulup getirdi. Ateşte eritti, kapının eşiğindeki su dolu kaba döktü. Cızırtılar dinip buharı da uçunca kadın, dakikalarca kurşunun suda oluşan şekline bakıp durdu.

–Anne, sen hani artık fal bakmıyordun?

–Başkasına bakmıyorum. Ama kendime bakarım! Güç durumlarımda yolumu bulmama yarar. Sen doğmadan da bakmıştım.

–Ne görmüştün?

–Yarısı kuşa, yarısı insana benzeyen şekiller görmüştüm. O zaman pek anlamamıştım ama sonradan o gebeliğimin farklı olduğunu anladım: O kuşlar bana müjde veriyorlardı. Konuşabilsinler, müjdeyi verebilsinler diye kafaları insan gibi yaratılmıştı.

–Falın çıkar mı?

–Çıkar ya!

İbrahim Efenui daha çok evden uzaklarda çalışırdı: Tepelere tırmanır, yamaçlardan ağaç, çalı keser, sonra bunları baltayla ufalar, ufalar, eşeğine yükler, köye taşırdı. Ağaçlık yerlerden madımak, efelek otu, kaba pancar, kuzukulağı toplamak, dağdan iri güney taşı arayıp, bunları eşeğe yükleyip evinin bahçesine yığmak, kasabaya gidip köyde bulunmayan gazı, tıraş bıçağı, aspirin, tahin helvası, ispirto ve sabun gibi malzemeyi satın almak da İbrahim Efendi'nin işiydi.

Köye elektrik gelmemişti. Gazlı idare lambaları kullanılırdı.

Haftanın belli günleri köy kadınları, çamaşırlarını dere kenarına taşır, orada kazan çatarlar, altına meşe odunları atar çarşaf ve yorgan yüzlerini meşe külü katılmış suyla yıkarlardı. Çamaşırları beraber yıkamak, can sıkıntısını azaltır, zahmeti unuttururdu.

O günleri çok iyi hatırlar, anası çamaşıra gittiğinde, babaannesinin, Hürmüz Hanının inekten sağdığı sütü pişirip yoğurtla mayalayıp üstünü eski minderle kapatarak yoğurt yaptığını bile anımsar Hasan.

* * *

Harman zamanı köyün en hareketli zamanıydı: Harmandan sonra unluk, bulgurluk ayrılır, bunları yıkamak için toplanılır, sonra ürün yıkanıp kilimlerde kurutulup çuvallara doldurulurdu. Harman kalktığında, harman yeri, çocukların oyun alanına dönüşürdü.

Harman bitiminde herkes üçer beşer çuval ekin hazırlar, köydeki tek traktörle ilçeye götürür satardı. Bunun parasıyla iç çamaşırı dikmek için Amerikan kaput bezi, basma, pazen alınırdı.

Harman sonunda köylünün cebine azıcık para girdiğini bilen uzak illerden destancılar, sonra Boyabat'tan, Duragan'dan çerçiler gelirdi: Destancılar, sol ellerini, ezan okur gibi kulaklarına bitiştirir, yanık sesle destan kitaplarından parçalar okurlardı. Bu nağmeleri dokunaklı bulan kadınların gözleri yaşarır, bir inek tası arpa verir, destan kitabı edinirlerdi.

Destancıdan kitap almış olan kadınlar, hemen o akşam, komşu kadınları evlerinde toplar, köyde yanık sesli, güzel destan okuduğu bilinen delikanlılardan birini çağırır, ona okuturlardı.

Hasan, çocukken annesinin destan okumalarına kendisini de götürdüğünü anımsardı.

Hürmüz Hanım, kocasına "Herif, ben bu gece Almısların Mehmetlere destan dinlemeye gidecem!" derdi. O da "Geziliklerini giy de git karı!" diye yanıtlardı.

Destan, evin en geniş odasında okunurdu: Destancının oturacağı sedirin önüne rahle, üstüne destan sayfaları yerleştirilir, rahlenin yanına bir peşkir ve bir bardak da su bırakılırdı.

Destan dinlemeye yeni doğmuş bebekleriyle gelen kadınlar da vardı; çocukları viyakladığında bunları alır, dışarı çıkar, bir yerde emzirir, sakinleştirir, çocuklar susunca geri dönerlerdi ama hikayelerin önemli bir bölümünü de kaçırırlardı; sonra dinlemişlere sorarlardı:

–Oğlan, kıza mektup yolladıydı ya... Sonra ne oldu?

–Babası anladı mı?

–Oğlanı yolda gördükten sonra ne yaptı?

Destanlardan en çok ağlatanı, bir de aşıkların birbirine kavuşmasıyla sevindirip biteni makbuldu. Çoğunun sonu acı biterdi: Son sahnede kızın akrabalarınca vurulan oğlan yerde sürünerek orada bulunan sevdiğinin yanına gider ve kan–revan içinde son nefesini verirken, "Bu dünyada kavuşamadık. Ama Ahiret'te buluşacağız!" der ve dinleyenleri hıçkırıklara boğardı.

Kavuşma masalları da, mutluluğun sonsuza dek sürmesi dilekleriyle sona ererdi:

–Düğünleri kırk günü, kırk geceyi aştı: Hint Sultanının kızı Ay–yüz, Bal Böğrekle gerdekte birbirlerine öyle sarıldılar ki ikisinin arasında kalan bitler, pireler ezilip ezilip cansız cansız yatağa dökülmeye başladılar.

Bu mutlu sona bir de dua eklenirdi:

–İnşallah Cenab–ı Hak, bizlere de bunlar gibi cefası az, sefası bol güzel hayatlar nasip eder!

Bu dileğe orada bulunan, başı yeldirmeli, boynu çerçiden yeni alınmış boncuklarla süslü kadınların çoğu candan, gönülden katılırlardı:

–Aaamiin!

–Ağzına sağlık!

–Nur ol!

Destancıya herkes teşekkür eder, giderken de ona püsküllü peşkirler hediye edilirdi.

Hasat zamanı köye gelen çerçiler, incik boncuk satar, eski kilim, patlamış naylon ayakkabı toplar, karşılığında para değil, kırık leblebi ve akide şekeri verirlerdi. Köyün kalburüstü insanları, bu çerçileri "Bitlidirler" der, evlerine almazlar, çerçiler, köyün fukarasının evlerinde misafir edilirlerdi.

Yaz, Güz çabuk biter, Kış gelirdi. Kışlar ne de soğuk geçerdi! Kasımın sonu geldi mi kapı dışında kalmış kaplardaki suyun yüzeyinde geceleri ince bir buz tabakası oluşurdu. Ardından her geçen hafta bu buz kalınlaşır, bir parmak olunca da kar yağardı. Hasan bu mevsimde büyüklere yardım eder, hayvanları ahırda yemler, sular, bir de okula giderdi. Bu mevsimde tavuklar yumurtadan kesilir, sokağa kadar çıkıp dolaşmaz, gider boklukta eşinir dururlardı.

Kışları kapının önünde çalı süpürgesiyle kar küremek, evin yolunu, köyün tek sokağına kadar açmak da Hürmüz Ana'nın işlerindendi. Bu işlerin kendi omuzlarına kalmasına hayıflanmaz, "Allahın benden esirgediği çocuklar yaşasalardı, bu gün bu işlere onlar koşarlardı.!"derdi. Anlaşılan Tanrı onu bir de böyle ileri yaşına kadar ağır iş görmeye mahkum etmişti.

Kış vakti çocukların köyden fazla uzaklaşmalarına izin verilmezdi: Gidebilecekleri en uzak yer köy mezarlığıydı. Burada günahtır diye hayvan otlatılmadığından yazdan kalmış boylu kuru otlar, karamuk dikenleri, yabani iğde ağaçları bulunurdu. Büyükler, çocuklardan burada bulunan, çalı bürümüş, üstü eski harflerle yazılı birkaç mezartaşına, bir de öteye göçmüşlerden bildiklerine dua edip dönmelerini isterlerdi ama çocuklar kabristana gelince, şuna buna dua etmez, habire gaklayan, çift çift gezen kargalara ve birbirlerine kar topu atarlardı.

Havalar çok soğuduğu zaman ahırlarda, inek sidiği, tezek ve saman karışımı zemin üstünde koşuşur, körebe, seksek oynar, ardından bol bol dövüşürlerdi.

Geceleri ne çocuklar ne de büyükler –çok mecbur kalmadan– köyden çıkmazlardı: Ortalığın karla kaplı olduğu, derecenin sıfırın

altında kimbilir neyi gösterdiği bir gece, aç kurtlar köyün içine kadar inmiş, Vırık Hasan'ın köpeğini parçalamışlardı; analar, babalar, bunu çocuklarına defalarca anlatmışlardır.

Çocukların soğuk kış geceleri gördükleri rüyalarda bile kurt ve köpek ulumalarının sonu gelmezdi.

Mart ayında karlar erimeye başlar, soğuklar azalır, çatılardan sarkan buzlar inceldikçe incelir, tavuklar, horozlar, kediler, köpekler, davar, eşekler, atlar ortalıkta görünmeye başlarlar, dere kudurur, taşar, tepelerden bulduğunu, köye yakın büküne taşır, yığardı. Bu mevsimde önce erik ve zerdali ağaçları çiçek açar, erikleri, vişneler, sonra da elmalar ve ayvalar izlerdi.

Köyden, köy yolundan uzaklaşıp yayvan araziden, tarlaların içinden kestirme patikalardan komşu köye, Güzelce'ye doğru gidildiğinde sarı çiğdemlerin, açık mor, koyu mor menekşelerin kapladığı, doğanın çoştuğu otlaklara varılırdı. Çocuklar bu mevsimde buralardan madımak sürgünü, kuzukulağı toplar, çorba, cacık yapması ya da kavurması için annelerine götürürlerdi. Evlerinde keklik besleyenler, su yollarından çimen yolar, kümeslerine taşırlardı.

Hasan unutamaz: Yine böyle bir mevsimde babası eşeğiyle komşu köydeki değirmene arpa taşırken, köprü çökmüş, köpürmüş, azmış sular, hayvanı sırtındaki çuvallarla beraber alıp götürmüştü.

Mayıs onbeşten sonra bazıları yaylaya çıkarlardı: Buzağılar öküz arabalarına yüklenirdi. Buzağılar birkaç taneyse, arabaya sığmazlarsa evin kadını bunlardan birini alır, sırtına vurur, hayvan bir saat ötedeki yaylaya böyle taşınırdı.

Her aile yaylaya gitmezdi. Hasanlar da köyde kalanlardandı.

* * *

Hasan, çocukluğu boyunca, şansının, doğarken ölmemekten ibaret olmadığını anlayıncaya kadar zaman zaman endişelendi durdu.

Sonra yavaş yavaş kavramaya başladı: Doğumuyla ilgili olarak anlatılan sıradışılıklar, küçüklüğünde atlattığı tehlikeler, ölümcül illetlere, ateşli hastalıklara dayanması, başka çocukları yeryüzünden alıp götüren tehlikelere rağmen hayatta kalması, hep onda varolduğu ergeç anlaşılacak olan bir ayrıcalığın belirtileriydi. Bunu başlan-

gıçta az kimse anlamıştı ama Hasan zamanla -özellikle kendisi üç yaşında bir gün sokakta yere oturmuş toz toprak içinde oynamaktayken, nerden geldiği bilinmeyen kudurmuş kocaman bir köpeğin köyde belirdiğini, yanına kadar gelip, ona bir şey yapmadığını, sadece bakıp geçtiğini ama muhtarın az ötede duran karısını ısırarak ölmesine yolaçtığı anlatıldığında – bunu kavramış ve o tarihten sonra da şansın değil, seçilmişliğin, bunlara benzer durumlarda kendisini ne olursa olsun düze çıkaracağını düşünmeye başlamıştı.

Bu düşünce, bir süre sonra Hasan'ın doğru cevabını bulması gerektiğine inandığı bir soru getirdi:

-Niçin seçmişlerdi onu?

Bu sorunun cevabını bulması bir hayli zaman alacaktı.

Bu "Kuduz Köpek ile Hasan" hikayesi köy kahvesinde, hatta komşu köylerde uzun süre anlatıldı: Önce görenler anlattılar; görenlerden dinleyenler, olan biteni, bilmeyenlere bire kırk katıp aktardılar. Onlardan öğrenenler de duyduklarına bir o kadar daha ekleyip anlattılar. Değirmenci Celal şöyle anlatmıştır:

-İkindiydi, güneş yakıyordu. Çocuklar camiye giden yolda koşup oynuyorlardı. Birden Orman tarafındaki yoldan ateş gözlü iri bir it belirdi, koşaraktan bu yana geldi. Kadının biri bağırdı. Oradaki büyük çocuklar kaçıverdiler; evlere, bahçelere. Hasan ufaktı, sübyancık ya iki yaşındaydı ya da üç, hiçbir şey anlamadı. Öyle kalakaldı orada, yol üstünde, toza toprağa belenmiş...

Köpek koştu, koştu, geldi Hasan'a doğru. Ben çok uzaktan gördüm ama donakaldım, "Amanın Hasan gitti!" dedim. O sıra tuhaf bir şey oldu: Köpek, Hasan'a bir adım kala, sanki orada bir cam varmış da bu cama çarpmış gibi duruverdi. Hasan bu camın arkasındaymış gibiydi; kuduz köpek Hasan'a varamadı, yakınında durdu. Hasan, köpekten korkmadı, ona baktı; o da Hasan'a baktı, sonra Hasan'ın etrafında iki kez dolanıp Muhtar'ın evine gitti. Muhtarın karısı Güllü korkudan kesilmişti, kaçamadı.Köpek onu daladı, Muhtarın yeğeni Recep bir taş attı, taş, itin canını yakdı, sonra ayrılır gibi yaptı ama döndü bir daha daladı kadını, yerde sürükledi. Güllü'yü Kasabaya doktora tez götürdük ama kurtaramadılar.

* * *

Hasan, köyünün tek katlı, tek dershaneli, yarısı taştan, yarısı kerpiçten yapılmış ilkokulunda okudu. Okumayı, yazmayı sınıfında ilk sökenlerdendi ama bu okulda onu uzun yıllar başka bir nedenle hatırladılar: Bir gün ilk sıralarda oturan kızlardan Sarı Ayşe'nin silgisi kayboldu. Ayşe'nin pembe renkli, kocaman silgisini, babası kasabadan yeni almış, ortasından bir delik delerek ip geçirmiş, kızının boynuna asmıştı.

Sınıfta ancak birkaç kişinin böyle güzel boyalı silgisi vardı.

Bir öğle vakti, ders arasında, çocuklar bahçeye oynamaya çıktıklarında Ayşe, ip atlarken sallanıp yüzüne, burnuna çarpan bu kolyesini çıkarıp bir yere bırakmış, zil çaldığında ise silgiyi bulup boynuna takmayı unutarak sınıfa koşmuştu.

Ayşe'nin silgisinin kaybolduğu ancak dersin sonunda anlaşıldı. O dersi izleyen dersarasında Ayşe'nin bütün arkadaşları, bahçeye koşup silgiyi aramaya koyuldular. Ayşe de bir taraftan babasından yiyeceği zılgıtı düşünüp ağlıyor, bir taraftan da silgisini nerede çıkardığını, nereye bıraktığını anımsamaya çalışıyordu.

Bu sırada beklenmedik bir şey oldu. Birkaç arkadaşıyla bahçeye geç çıkan Hasan oraya geldi:

–Bulamadınız mı?

–Bulamıyoruz.

Hasan, önce sağa baktı, sonra sola baktı, ardından okul bahçesinin uzak bir köşesindeki pelit ağacını işaret etti; okulun bahçesindeki bu ağaçların gölgesinde iki keçi gölgeleniyordu.

–Silgi oradadır! Keçilerin orda!

Ayşe şaşkın bakarken, çocuklar –pek inanmayarak– oraya koştular. Silgi orada, pelit ağacının dibindeydi!

–Ulan Hasan nereden bildin?

–İçime doğdu.

–Sen mi koydun silgiyi oraya?

–Ben koysam söyler miydim?

Öğretmen, çocuklar silginin nasıl bulunduğunu söylediklerinde, "Hasan o teneffüste bahçeye bile çıkmadı. Ben o ders arasında Ha-

san'a sobaya odun taşıttım. Silgiyi oraya koyan Hasan olamaz," dedi. Ayşe sonradan silgisini oraya bırakmış olduğunu hatırladı.

Hasan, silginin yerini nasıl bulmuştu? Gerçekten, bu onun içine mi doğmuştu? Olaganüstü bir sezi yeteneğinin belirtilerinden biri miydi? Arkadaşları ve öğretmeni böyle düşünmüşlerdi.

Başka bir olasılık da var: Hasan'da çok güçlü bir koku algılama yeteneği vardı, av köpekleri gibi, bazı gebe kadınlar gibi nerdeyse beşyüz metreden, bazen daha da uzaktan ölü fareleri, köylülerin taşırken düşürmüş oldukları soğan, dereotu demetlerinin kokusunu alırdı. Böyle hassas bir burun doğal olarak ona, sadece gül çiçeği ve taze ot kokularını değil, yol kenarlarına, ağaç diplerine işemiş kedilerin, köpeklerin bazen de okul arkadaşlarının yolaçtıkları kokuları da gereksiz bir yoğunlukta taşırdı. Bu yüzden kimse farkında değilken yaklaşan köpekleri sezer, yakınında olanlara söylerdi. Hasan, Ayşe'nin silgisini, bu olağanüstü koku alabilme yeteneği ile bulmuş olmalıydı. Asıl şaşılacak şey, Hasan'ın çevrelerindeki her kokuyu bastıracak kadar teke kokan bu keçilere rağmen silgi kokusunu ayırdedebilmesiydi!

Arkadaşları, köylüleri, onun bu uzaktan algılama yeteneğini, sıra dışı, falcılığı andıran bir yetke olduğuna inanırlardı. İçlerinden biri, "Bu çocuğa böyle şeyleri bilmek yeteneği, anasından geçmiştir. Bu çocuğun anası da eskiden fal bakıp böyle kaybolan şeyleri bulurdu!" demişti. Hasan'la gidip ören yerlerinde hazine, altın para bulunabileceğine inanan da vardı.

Bu silgi olayı duyulduktan sonra Narlıca'da koyunundan kavalına herhangi bir şeyini kaybeden arayıp da bulamayınca gidip Hasan'a danışmaya başladılar:

–Hasan, gözünü seveyim. buluver bizim baltayı.

–Benim tütün torbamı bulursan sana ödül verecem.

Hasan, ilkokulu oniki yaşında bitirdi: Hasan'ı o yıl beşinci sınıfı bitiren bütün arkadaşları gibi Hacı Hüseyinin traktörünün romorkörüne bindirip kasabaya diploma fotoğrafı çektirmeye gönderdiler. Anaları gündelik elbiseleri sabunlu suyla yıkamış, temizlemişti.

Traktör, köyden az ötede, ormana yakın bir yerde devrildi. Çocuklardan beşinin kaşı gözü yara bere içinde kaldı. Traktörü doğrulttular, yaralıları ve diğer çocukları toplayıp yollarına devam ettiler. Fotoğrafçı, alnı, kaşı yaralı olanların kanlarını ıslak bezle sildi ve un pudrasıyla gizleyip çekti diploma resimlerini. Artık solmuş olan resimlere bu gün bakanlar, yoğun pudralamaya rağmen, yarayı da bereyi de, yırtığı da pırtığı da pekala görürler.

Bu kazada Hasan, yara, bere almamıştı.

Hasan, zamanla arkadaşlarından başka bir bakımdan da farklı olduğunu sezdi: Hepsinden çok rüya görmekteydi.

Rüyalar nedir? Yücelerden gelen haberler midir? Öyleyse nasıl yorumlanmalılar?

Çoğu korkutucuydu. Özellikle ilk defa uzak yola gitmesinden bir gün önce gördüğü.

Bu rüyayı, bir kış günü, geceyarısında yattığı yere bakan ceviz ağacına konmuş beyaz bir baykuşun ötüşünü duyup kalktıktan sonra yeniden uyuduğunda görmüştü:

–Büyükbabası yeni ölmüş, cenazesi o gün kalkmışmış. O gece, aniden omuzunda kırma av tüfeği, torununun karşısına dikildi ve seslendi: "Hasaan, Hasaaan. Adımı sana verdiler, pek de iyi ettiler. Ben bundan hoşnutum. Bu ad iyidir, bana yaradı, sana da temelli yarayacak," dedi.

Hasan, yattığı yerden fırladı, ayağa kalktı Büyükbabasının elini öpmek istedi ama adam müsaade etmedi ve tuttu Hasan'ın elini öptü...

Annesi, ölmüş kimselerin rüyalarda görülmesinden çok korkardı. Hasan, bu rüyasını anlattığında da ödü patladı, üç kez "Hayırdır inşallah!" dedi ama asla hayra yoramadı. Babaannesi ise "Büyükbaban, senin büyük adam olacağını bildiğinden öpmüş elini. Sen artık hiçbir şeyden korkma. Yolun açıktır!" dedi.

Hasan, babaannesinin bu yorumunu bazı eklemelerle benimsedi: Tanrı tarafından kollandığı kesindi de böyle olması anne–babasının ve bunların soyundan gelenlerin günahlarının affedildiği anlamına gelmeyebilirdi; bu belki de onun Tanrı'nın zıddına gidecek bir hata yapmamak için çok dikkatli olmasından, bu konuları pek ince düşünmesindendi.

İlkokulu bitirdikten bir yıl sonra anası ve babası, Hasan'ı, köyün kazası Sarıca'dan otobüse bindirip İstanbul'a yolladılar. Tek çocuklarını böyle uzaklara göndermelerinin görünürdeki nedeni yoksulluklarıydı; ondan gelecek üç-beş kuruş bile önemseyecekleri bir katkı olacaktı. Aslında daha çok artık köyde Satılmış diye değil de Hasan olarak anılmasının, Allahın gadrine uğramasına yol açacağından korktuklarından yollamışlardı Hasan'ı. Çocuğun uzaklara gitmesi, onun, Hürmüz'le İbrahim'in çocukları olmadığını yeniden düşündürebilirdi Tanrı'ya!

Hasan'ın hayatı film: 1

Yıllar sonra, Hasan'ın yaşamını filme çekecek olan sermaye sahibi yapımcı Necati Bey, rejisör Floor ve senaryo ekibinden Yalçın'la Sibel tartıştılar. Necati Bey senaryo grubuna güvenmekteydi ama onların bazen gerçeklerden kopup uzaklaştıklarına, bunu dizginlemek için de belli aralıklarla uyarılmalarının gerekliliğine inanmaktaydı:

–Her filmde yaratıcılık, ticaretten sonra gelir. Unutmayın: Bütçeyi aşarsak yaya kalırız, yatırdığımızı çıkaramazsak hem çoluk çocuğun parasını ödeyemez hem de rezil oluruz. Üzülmemeniz için şöyle açıklayayım: Asıl mesele o filmin iş yapıp yapamayacağıdır. Kime yaratıcı senaryocu denir? Sürükleyici bir hikayeyi hep bu hakikatı gözönünde tutarak zekice işleyebilene! Şimdi bana bu hakikatleri hep gözönünde tutarak anlatın bakalım neler düşündünüz?

Sibel'e göre konuya önce kuşbakışı bakılmalıydı:

—Bence bir film yapmaya kalkanlar, en baştan meseleye tepeden bakıp bütünleyici unsurun ne olduğunu önce anlamalı, sonra da anlatmalıdırlar: Biz, burada bir zamane peygamberin yaşam öyküsünü anlatıyoruz.

Bir insan nasıl, neden peygamber olur? Sadece başından bazı sıradışı olaylar geçtiği için mi, geleceği görebildiği için mi? İnsanları belalardan kurtarıp onlara yol gösterdiği için mi, mucizeler yarattığı için mi? Ya da bunlardan hiç biri geçerli olmasa bile belli sayıda insan onu öyle sandıkları, onu peygamber kılan hikayeler uydurdukları, sonradan gelenlerin de bu hikayelere inandıkları için mi?

Ben Narlıca'dan döndükten sonra oturdum, bu konu ile ilgili kitaplar okudum: İnsanlar, peygamberlerden, kendi yaşamlarına belli bir anlam, bir aydınlık katabilmelerini beklerlermiş. Peki kim yaşamımıza anlam, ümit ve güzellik katacak, niçin yaşadığımızı, endişelerimizi giderecek şekilde bize kim açıklayacak?

Bunu, mucize gösterebilenlerin, mesela ölmüşleri diriltenlerin, elini hastalara sürerek onları iyileştirebilenlerin yapabileceği düşünülmüş.

Öyleyse biz de özellikle başlarda Hasan'la ilgili mucizeleri vurgulamalıyız. Ortam köy ama, köy yaşamının özelliklerini değil Hasan'la ilgili mucizeleri ön plana çekmeliyiz.

Floor da böyle düşünüyordu:

–İlk mucize: Bu kadar kardeşinin ölmesine karşılık onun hayatta kalmasıdır! Önce bunu yansıtmalıyız. Hasan'ın anasının ve babasının, çocuk doğmadan önce onu bir yakınlarına satma konusunu tartışmaları ile başlanmalı; Sekiz kardeşi, ya doğarken ya da az sonra ölmüşler, bir tek O sağ kalmış... Bu, Hasan'da bir fevkaladelik olduğunun ilk belirtisi değil midir?

Sonra, ikincisi yani o, köye gelen kuduz köpek hikayesi ile de bu, pekiştirilmeli! Hani bir kuduz köpek gelmiş de yolda oynayan Hasan'a bir şey yapmamış ya?

Yapımcı sordu:

–Kuduz köpek öyküsünü nasıl anlatacağız?

Kameraman yanıtladı:

–Burası güç; köpekleri diziler için eğitenlerden birini bulmalı. Yapılabilse çok renk katar, heyecan katar bu bölüme! Belki birebir göstermeyiz de bir şekilde kaydırmalar yaparak bunu anlatırız, eksiğini köylülerin birbirlerine anlattıklarından pasajlarla bütünleriz.

Sibel sordu:

– Peki, Hasan'ın çocuk yaşta düşünmüş oldukları felsefeye kaçan derin konular da onun sıradışılığını güzel yansıtıyor. Bunlar nasıl anlatılır?

Floor yanıtladı:

–Bir saklambaç oynunda ahır kapısını yarı aralar, Hasan'ı bu kapının ardında saklarız. Hasan, koşan, birbirini sobeleyen arkadaşlarına bakarken onun sesiyle de geri planda dile getirirsin düşüncele-

rini; ya da mezarlığın duvarına oturtur düşündürür, kafa sesiyle konuşturursun!

Yapımcı, "Bu iyi olur" dedi, "Ama benim aklımı çok kurcalayan bir konu daha var: Bu çift tek bir çocukları yaşasın diye yapmadıklarını bırakmamışlar, olunca da çocuğu oniki yaşında tutmuş bilmediği bir kente yollamışlar. Bu ne biçim şey? Böyle küçük çocuk İstanbul'a geldiği gün kaybolabilirdi!"

Sibel'in cevabı yalındı:

–Galiba en çok fakirliklerinden yolladılar. Hem bir meslek öğrenir, hem de onlara para yollar, çaresizliğe çare olabilir diye düşünmüşler.

Yalçın'ın düşüncesi farklıydı:

–Bu soruyu cevaplandırmak için başka bir soru sormamız gerekir: "Hasan'ın anasıyla babasının Tanrının gazabına yol açan günahları neydi?"

–Neydi?

–Benim senaryoma göre Hasan'ın babası, Hürmüz'den önce başka bir kadınla evliydi. O kadını pek sevmiyordu. Bunun çeşitli nedenleri vardı tabii. Bu yüzden, gözü dışardaydı.

Bir gün Hürmüz'le karşılaştı. Ona uzun uzun baktı. Bir köyde, bir erkeğin, akrabası olmayan bir kadına bakabileceğinden daha uzun ve daha dikkat çekecek bir şekilde baktı. Hürmüz bu ilgi karşısında önce irkildi, sonra ilgilendi, geriye döndü, Hasan'dan yana baktı.

–Bunlar nerde bakıştılar böyle?

–Hasan'ın babası İbrahim, bir sabah tarlasını suluyordu; orada bakıştılar.

Hasan, çaydan saptırılmış suyu, kürekle kanal açıp bir o yana,bir bu yana akıtıyordu. Bir ara komşu tarlaya baktığında Aksaçların Selahaddin'in kızı Hürmüz'ün orada mısır topladığını gördü.

İbrahim, Hürmüzü öteden beri beğenirdi, çapasını bıraktı, kalktı iki tarlayı ayıran taş yığınının yanına gitti; Hürmüz, adamın yakına geldiğinin, kendisine baktığının farkındaydı, başını kaldırdı: Gözgöze geldiler.

–Hürmüz nasılsın?

–İşle, güçle uğraşıyoruz. Ya sen nasılsın?

–Biz de boşluğun içinde yuvarlanıyoruz. Şu anda evimde hiçbir huzur yok!

–Yazık, huzur gelir inşallah!

–Bana geleceği yok. Sen ne yaparsın?

–Ne yapacağım ki?

–Hürmüz kız, sana yakından baktım da anladım; serpilmişsin, boylu, boslu, kocaman bir kız olmuşsun. Herhangi bir taliplin yok mu? Gönlünde kimseler var mı senin?

–O nasıl söz? Sen ne demek istiyorsun Hasan Efendi?

– Demek istediğim şu: Sana karşı içimde epeyi müddettir bir his var, senden hoşlanıyorum. Bunu söyleyemek için uygun zamanı bekliyordum. O zaman galiba şimdi geldi.

–Sen ne dediğini biliyor musun? Evli barklı bir adam değil misin sen?

Hürmüz, İbrahim'i bu sözlerle yanıtlarken pek kızgın ya da gücenmiş gibi görünmüyordu.

–Benim bir karım var ama varlığı ile yokluğu hiç belli değil!

İbrahim bunları anlatırken Hürmüz cevap vermedi, döndü, gitti, mısır toplamaya devam etti. Torbası dolunca da arkasına bakmadan evinin yolunu tuttu.

O gece, evde akşam yemeğinden sonra herkes yatınca Hürmüz düşünmeye koyuldu:

–Bu adam beni beğeniyormuş ama karısı var. Herkes bilir bu kadını, huysuzun tekidir! İbrahim, boylu boslu, yakışıklıdır, beğenilecek adamdır. Ama evine kuma olarak gitsem ben bu kadınla nasıl geçinirim? O kadın hem de hasta değil miymiş? Verem miymiş ne? Bu işin sonu hayırlı mı olur, kötü mü biter?

İbrahim, beş–on gün sonra eşeği önüne katmış odun toplamaya giderken yolda Hürmüz'e rastladı:

–Hürmüz, merhaba! Nasılsın?

–İyiyim, sen nasılsın? Nereye böyle?

–Ben yayla yoluna, oduna gidiyorum. Sen de satırını, ipini al, mantar toplama veya çalı–çırpıya gidiyorum bahanesiyle peşimden

gel. Seni tarlaların ötesindeki ağaçlığın başladığı yerde, Yanık Hayat'ın önünde bekliyorum; orada her şeyi açıkça konuşalım.

–Hele sen gidedur. Ben geliyorum!

Hürmüz, bir gece önce yıkanmıştı, sırtına yeni örülmüş yeşil renkli yün bir hırka giymişti; İbrahim'in gözüne her zamankinden güzel göründü.

İbrahim, hızlandı, eşeği peşinden sürükleyerek iki tarla aştı, Yanık Hayat'a vardı. Orada yere çöktü, yarım saat bekledi; beklerken "Ben bu kızı alamazsam, gözüm açık giderim ahrete" diye bir türkü geldi aklına. Bundan önce ne diyordu türkü? "Şu dünyaya doyamazsam, sohbetini tadamazsam."

Devamını hatırlayamadı; döndürüp döndürüp aynı satırları söyledi kızı beklerken.

Bir hışırtı, Hürmüz, saçını–başını düzeltip gelmiş! Kız, İbrahimi görünce ona "Ben geldim" diyerek el etti, ardından hemen bir çalının yanına çöktü. İbrahim, sağa baktı, sola baktı, çevrede kimsenin bulunmadığından emin olunca ardından gelen bir yılandan kaçar gibi sekerek Hürmüz'ün yanına koştu. Kız, menekşe kokusu kokuyordu.

–İyi ki geldin Hürmüz. Buraya gelirken seni kıyıdan, köşeden gören oldu mu?

–Hayır, yollar ısssızdı, kimse görmedi.

–İyi öyleyse, güzel!

İbrahim, Hürmüz'ün elini tuttu, "Kız," dedi, "Ben sana sevdalandım." Hürmüz elini çekmedi.

–Hürmüz, geçen gün sana bahçede söylediğim gibi senle evlenmek istiyorum. Her şeyi göze aldım. "Kuma olarak gel" derim ama kuma gelmezsen ben karımdan kurtulmanın yolunu arayacağım.

–Ben kumalığı kabul etmem. Benimle beraber olmak istersen çaresini bulursun. Ne yaparsan yap!

–Peki öyleyse, bulacağım!

İbrahim, Hürmüz'ü yanaklarından birkaç kez öptü. Sonra ayağa kalkıp sağa sola baktı.

–Hadi sen artık git!

İkisi köye ayrı ayrı yollardan döndüler.

İki hafta sonra bir sabah Hürmüz'ün tarlaya doğru gittiğini gören İbrahim, çapasını alıp o tarafa gitti. İki tarlayı ayıran taş yığınının iki yanında, seslendiklerinde birbirlerini duyacak mesafede çalışmaya başladılar.

–Hürmüz, yarın onbirde Yanık Hayat'ın oraya gel. Aklıma gelen çözümü sana anlatacağım.

–Tamam, ben gelirim.

Ertesi gün Hayat'ın orada buluştular.

İbrahim, Hürmüz'ün yanına oturdu, tek kelime söylemeden kızı yanağından öptü. Hürmüz güldü. Kız yine menekşe kokuyordu. İbrahim birden cesaretlendi, kıza sarıldı, Hürmüz geriye doğru kaykılınca da üzerine abandı. Her şey çok kısa bir süre içinde gerçekleşti: Kızın eteğini kaldırdı, şalvarını aşağıya çekti. Hürmüz adet yerini bulsun diye azıcık debelendikten sonra kendini bıraktı, birleştiler, kız çokça kanadı. Hasan korktu, cebinden bir mendil çıkarıp Hürmüz'e verdi. Kız mendili yere attı.

–Yaptığını beğendin mi hiç? Şimdi benim halim ne olacak?

–Ben seni hiçbir şekilde mağdur etmeyeceğim. Bana güven. Evine git, hiç kimseye bir şey söyleme.

Hürmüz, eve boş dönmemek için biraz çalı çırpı topladı, ipine sardı, sırtına vurup köye döndü.

İbrahim, evine dönünce odunları bahçeye yıktı, eşeği ahıra bağlayıp yukarı çıktı. Karısı, sedirde oturuyordu; ona seslendi:

–Kalk, Allah ne verdiyse hazırla da yiyelim.

Kadın kendi kendine söylenerek kalktı gitti sofrayı hazırlamaya koyuldu.

İbrahim'le karısı ne yemekte, ne de yemekten sonra tek kelime konuşmadılar.

İbrahim, o gece de, o geceyi izleyen geceler ve gün boyunca da hep bu kadından nasıl kurtulacağını düşündü:

–Kadın bir senedir hasta, verem. Son zamanlarda zayıfladı, habire öksürüyor. Birkaç yıl daha ya yaşar, ya yaşamaz. Ama ben bu kadar bekleyebilir miyim? Bekleyemem. Dağ yoluna götürebilsem, bayırdan aşağıya iteklesem olur ama bu haliyle oraya bile gidemez. Sonra bayırdan düşenin can vermesi de kesin değil.

İbrahim, çözümü birkaç gün sonra buldu: En iyisi, aşına böcek ilacı katmaktır!

O zamanlar bu ilaç köylerde çoktu; köylülerin bitlenmesin diye derisine sürdükleri çocukların bu yüzden öldükleri çok sonra anlaşıldı.

Kadın ilaçlı ayranı içtikten birkaç saat sonra aniden morarıp ölürse İbrahim'in yapacağı tek şey eşinin cenazesinden sonra üç–beş ay bekleyip Hürmüz'ü ailesinden istemekten ibaretti.

İbrahim, birkaç gün sonra ilçeye gitti, DDT aldı, köye döndü.

Karısı o günlerde bir de grip olmuştu, yataktan çıkmıyordu.

–Kadın, sana komşudan süt getirdim.

Kadın sütü içince İbrahim, DDT şişesini de süt kabını da bahçede bir taş üstüne koyup başka bir taşla vurarak kırdı, parçalarını un–ufak edip sağa sola saçtı, bu iş bitince de tarlaya gitti.

Üç saat sonra Sultan'ı yoklamaya gelen komşusu seslendi, ses çıkmayınca kapıyı itip kadının yattığı yere gitti.

–Sultan, sana yoğurt getirdim!

Sultan cevap vermedi. Uyuyor muydu? Yakından seslendi, dürttü: Sultan kıpırdamıyordu, can vermişti. Kadın bağırmaya başladı:

–Komşular, komşular, Sultan Kadın ölmüş! Yetişin!

Konu komşu, İbrahimin evine doldu; bir ağızdan ağlamaya, hıçkırmaya başladılar. Bir çocuk koşturup Sultan'ın tarlada çalışan kocasına haber saldılar:

–İbrahim Amca, İbrahim Amca, seni köyden çağırıyorlar. Emine Halam öldü diyorlar.

İbrahim, koştu gitti evine. Konu komşu evine dolmuş; Sultan'ın çenesini çoktan bağlamışlar.

–Başın sağ olsun kardeş!

–Vadesi bu kadarmış; Allah rahmet eylesin!

–Allah sana güç kuvvet versin bu günlerde.

Sultan'ın ölümünden kuşkulanan çıkmadı; kadının uzun süredir hasta olduğunu, sağlığının giderek bozulduğunu herkes biliyordu. Akla başka hiçbir şey gelmezdi.

Ertesi gün Sultan'ın cenazesini kaldırdılar, zaman hızlı geçti, mevlit okundu; dört ay sonra Sultan sanki unutuldu.

Bu zaman içinde İbrahim, Hürmüz'ü ancak uzaktan görebildi.

İbrahim, bir iki ay daha bekledi ve Hürmüz'ü istetti. Büyükleri Hürmüz'e sordular; itirazı yoktu, evlendiler.

Hikayenin burasında yapımcı sordu:

–Bu güzel ama çocuklarını oniki yaşında İstanbul'a yollamalarının nedenini açıklamıyor!

–Dur, dinle: Hürmüz'le kocasının işledikleri bu cinayeti bilen demeyelim ama kuvvetle kuşkulanan, olup bitenleri bu şekilde yorumlayan biri vardı!

–Kim?

–Hürmüz'ün yaşlı amcası Abdürrahim! Hürmüz'ün sıkça yaylaya gittiğini, İbrahim'im aynı saatlerde ortadan kaybolduğunu gözlemiş ve aralarında bir aşna–fişne olduğunu anlamıştı. Bir defasında Hürmüz'e "Amma sık yaylaya gidiyorsun!" demiş, sonra meseleden kuşkulandığını belirtmek için de eklemişti: "Sana da, senin gibi ikide bir kaybolan İbrahim'e de bir şey olmaz inşallah!"

Bu amca, İbrahim'in ilk karısının aniden öldüğünü görünce ve kısa bir süre sonra İbrahim, Hürmüz'ü isteyince Abdürrahim, "Ben doğru düşünmüşüm!" dedi kendi kendine.

"Olan iyi değil, hoş değil, çok günah," dedi durdu ama yakın akrabası olan Hürmüz'le kocasını candarmaya, şuna buna haber vermeye gönlü varmadı, bildiklerini en yakınlarına bile açmadı.

Hürmüz ile İbrahim de Abdürrahim Amca'nın konuyu bildiğini anladıklarından onun gönlünü hoş tutmak için ne yapacaklarını bilemediler: Onun üstünü başını yıkadılar, her gün evlerinde pişen yemekten ona da götürdüler.

Bu durum, Hasan doğduktan sonra da yıllarca sürdü ama Hasan ilkokulun son sınıfını bitirdiğinde Abdürrahim'le Hasan'ın ana–babasının araları açıldı.

Hürmüz'ün babası ölmüştü, ondan kalan iki tarlayı Amca, muhtarla işbirliği yapıp köy senediyle kendi üstüne geçirmenin, ipletmenin yolunu bulmuştu. İbrahim'in uzun süredir hasta olan kayınbabasının ölmesiyle fakirlikten kurtulacaklarını uman Hürmüz'le kocası, bu oldu bitti karşısında Amcadan nefret ettiler. Selamı sabahı kesmekle yetinmeyip ihtiyarı tehdit bile ettiler.

Abdürrahim nihayet İbrahim'e, "Hem suçlu, hem de güçlüsünüz! Ben sizin yerinizde olsam böyle yapmazdım. Yaptıklarımı bilen, söyleyen çıkar diye korkardım!" deyiverdi.

İbrahim Hürmüz'e Abdürrahim'in söylediklerini anlatınca çifti karalar bastı. Uykuları kaçtı. Aylarca ne yapacaklarını düşündüler.

–Sonra?

–Sonra, tek çıkış yolunun Abdürrahim'in yokolması olacağı sonucuna vardılar.

Bir gece, Hasan, "Bu Abdürrahim ölse babanın tarlaları ne olur?" diye sordu Hürmüz'e.

–Kardeşimle bana kalır. Başka kimse yok.

–Ölsün öyleyse.

–Ölsün billa, çünkü ölmezse bir gün gidip candarmaya söyleyecek şu Sultan meselesini.

Hasan, annesinin amcasını çok sever, araları bozulmadan önce Abdürrahimler'in evlerine sık giderdi. Hürmüz'le İbrahim, oğullarını İstanbul'a, planlarının uygulanışı sırasında cıvarda bulunmaması için yolladılar.

–Ne deyip yolladılar?

–Çocuk çok akıllı. Bütün köyün gözü, Hasan'ın üstünde!

–Burda kalsa çok fena nazara gelecek. Uzaklaşsın,

Abdürrahim Amca, Hasan, İstanbul'a gittikten kısa bir süre sonra, köye yakın bir yamaçtan düştü, beyin kanaması geçirip öldü. Onu birkaç gün sonra çobanlar bulup haber verdiler.

–Amca'yı Hürmüz'le kocası mı yuvarladılar?

–Burası pek bilinmiyor. O da olabilir, adam eceliyle ölmüş de olabilir!

Yapımcı Necati Bey Hasan'ın sülalesinin böyle yorumlanmasına bayıldı:

–Valla senaryonun burası, Agatha Christie gibi olmuş!

Floor, aynı düşüncede değildi:

–Peki, Hasan'ı peygamber gibi sayan birçok insan, onun anasının ve babasının katil olarak gösterilmesine kızmazlar mı, başımıza bu

yüzden bir şey gelmez mi? Gelmese bile bu derece saygı ile anılan birinin babasını DDT ile insan öldüren bir şehvet düşkünü olarak göstermek doğru mu?

Yalçın savundu:

–Burasını tabii ki düşünmeliyiz. Onlar zaten Hürmüz'le İbrahim'in Allahı gazaba getiren bir suç işlediklerini biliyorlar ve yadsımıyorlar. Biz sadece bu suçun ne olduğunu açıklıyoruz!

Senaryo ekibinden Sibel, Floor'a hak verdi:

–O kadar basit değil; köyüne gittiğimizde gördük, aralarında çok bağnaz olanlar var. Hepsi bu filmi izleyecek. Biri, filmin hakaret içerdiğini düşünüp ötekilere söylese billah vururlar bizi. O köyden gelmiş, İstanbul'a, Ankara'ya yerleşmiş insanların sayısı da kabarık. Bunlar arasında da Hasan Efendiye inananlar az değil. Ben yine de çok korkuyorum: Bu senaryo, başımıza bir iş açacak!

İstanbul

İlkokulu bitirdikten bir yıl sonra anası ve babası, Hasan'ı köyün kazası Sarıca'dan otobüse bindirip İstanbul'a yolladılar.

Hasan'ı yola çıkarırken eline verdikleri çıkının üstüne Güzelce'den Raif Salmacı'nın İstanbul adresini yazmışlardı. Hasan, Raif'i bulacak, Raif de onu uygun bir yere çırak verecekti.

Anasıyla helalleşip, babasıyla erkenden yola çıkmıştı. Gün yeni ağarıyordu; köyün horozları ötüşmeye başlamışlardı. Yaşlılar evlerinden çıkmışlar, her sabah olduğu gibi dördü, beşi camiye, diğerleri muhtarın dükkanının önünde kahve dedikleri, iki kestane ağacıyla gölgelenen, dört sırası, iki masası olan yere yönelmişlerdi. Muhtarın Sonolar marka pilli radyosu bir gün önce ondokuz ajansının dinlenmesi için dükkana götürülmüş, orda kalmıştı. Ezan vaktinin geçmesini bekliyorlardı; ardından Muhtarın yeğeni radyoyu açacak, erken gelenler türküleri, sonradan katılanlar da haberleri dinleyeceklerdi.

Köyde, Hasan'ın İstanbul'a gideceğini bilmeyen yoktu.

–Yolun açık olsun Hasan!

–Allah kazasız belasız.

Kahvenin önünden geçerlerken Muhtarın yeğeni, çayı demlemiş bardakları haşlıyordu. Merhabalaştılar.

Orman'dan geçerken bir koykeçemen gördüler. Bir karış vardı boyu.

–Baba, böyle bir kertenkele görmek hayırlı bir şey midir?

–Pek hayırlı değildir, yolda çok dikkat etmen gerekiyor demektir.

–Neden?

–Çünkü yılan, zehirini bundan alır!

–Allah Allah!

–Sıcak öğle vakti, yılan bir kayaya yatar, ağzını açık bırakır, uyur. Keçemen de gider onun ağzına akıtır zehirini. Yılan, hemen uyanır, bu zehiri dişlerinin arasında saklar. Birini ısırınca da zehiri, onun yarasına akıtır.

Hasan'la babası, kasabaya öğle üstü vardılar, doğrudan durağa gittiler.

Otobüs şirketinin adı "Torlaklar"dı. Hasan, babasının elini öptü, otobüse girdi, yerine yerleşti.

Otobüsün koltuklarının yarısı boştu. Döşemesi paslıydı, döküktü, tavanı pisti. Ön camında "Allaha Emanet" yazıyordu.

Hasan hiç görmediği, sadece adını bildiği şehre tekbaşına giderken aklı karışıktı.

O yolculuktan ne kaldı aklında? Otobüs kalkıncaya kadar durakta kıpırdamadan dikilip beklemiş olan babası, otobüs hareket ettikten sonra geriye akan yollar, her çukurun üstünden geçişte zangırdayan camlar, birbirini hızla izleyen, bazen içiçe geçen, üstüste binen tabelalar, renkler, kamyonlar, otobüsler, benzinlikler, benzinliklerde ihtiyaç molaları, şekerli çaylar, şekersiz çaylar, çığırtkan muavinler, bu adamların yolbaşlarında bağırmaları, çağırmaları. Sonra, "İstanbul nasıl bir yerdir?", "Raif'i bulabilecek miyim?", "Kaybolsam, bulanlar, beni çuvala koyup denize mi atarlar?" soruları.

Hasan kah pencereden dışarı, kah şöför mahallindeki maşallahlara, kocaman taneleri cilalı tesbihlere, askerlik hatırası fotoğraflara ve Orhan Gencebay'ın resmine bakarken komşu köyden Raif'i de anımsamaya çalışmıştı. Yanına gittiği adamı yarımyamalak hatırlıyordu: Çelimsiz, zayıf, soluk benizli bir adamdı Raif. Çocuklar, onu

hep kafasında kasketle gördüklerinden saçı var mıydı, yok muydu, varsa az mıydı, çok muydu, rengi neydi bilmezlerdi. Raif'in çocuğu, çoluğu yokmuş, Kasımpaşa Un Fabrikası'nda işçiymiş.

Hasan, Unkapanı'nda son durakta indi. Öğle vaktiydi. Tozlu, pis yollar, yıllardır onarılmamış, eski, sıvasının döküldüğü yerlerde yosunlu briketleri görülen binalar, çöpü günlerce toplanmamış sokaklar boyunca pencereleri, kapıları paslı demir parmaklıklı evler, kedi leşleri. O yaşına kadar tanımadığı, rastlamadığı, çoğu itici, yoz, kötü kokuların sindiği, öbeklendiği sokaklar.

Sora sora Kasımpaşa'ya vardı. Belki onbeş kişiye sordu:

–Karakuyu Sokağı nerededir teyze?

–Amca, nerededir Karakuyu Sokağı?

–Karakuyu yakın mı?

Buldu. Komşu köyden Raif'in evini de buldu: Tek odalı bir gecekondu. Kapıya vurdu. Cevap yok. Kapısı sanki iğreti tutturulmuş gibiydi. İtti, kapı açıldı. Hasan içeri girdi. Bir yatak, bir iskemle. İskemlenin üstünde bir küllük; içi sigara izmariti dolu.

Duvardaki aynada kendisini gördü; saçları, başı dağınık, gözlerinin altı halka halka morarmış. Yorgun mu yorgun; çıkınını yere bıraktı, yatağa ilişti.

Uykuya daldı.

Kaç zaman sonra? Belki dört, belki de beş saat sonra kapı açılınca uyandı.

Baktı; Raif gelmiş. Raif'in kafası kelmiş. Karşısında duran bu adamın kel kafasına hayalinde bir kasket oturtup baktı. Şimdi Raif, köydeki haliyle daha iyi canlandı gözlerinde. Evet, bu Raif, o Raif'ti!

–Ulan sen kimsin, nereden çıktın?

Raif, Hasan'ın geleceğini bilmiyordu. Ona ne bir mektup yazılmış, ne de haber yollanmıştı.

–Ben Narlıca'dan İbrahimin'in oğlu Hasan'ım. Hatırladın mı Raif Dayı?

Raif hatırlar gibi oldu:

–Hoş geldin. Köy nasıl?

Raif, bu soruları biraz da Hasan'ın gerçekten köylüsü olup olmadığını anlamak için soruyordu.

O sordu, Hasan cevapladı. Sorunun biri diğerini izledi, cevabın da. Raif, gözleri uykudan ufalıncaya kadar sordu:

–Karahmet öldü mü?

–Çulsuz Ahmet ne yapıyor?

–Karaveli duruyor mu?

Karaveli, namus davasına oğlunun karısına göz diken birini öldürmüş, yedi yıl hapis yatmış çıkmıştı. Köyde saygı görürdü. Karaveli, bir yıl önce ölmüştü.

–Hatırlar mısın, Kocahüseyin'in Ahmet, Vırık Hasan'ın kızını kaçırmıştı. Bunlar barıştılar mı?

–Güzelce'deki Sarhoş Hüseyin, karısını hala köy meydanında döver mi?

–Dövüyormuş!

–Tülünün oğlu Kamil, Peltek Rıza'nın beş koyununu dağda kesmişti. Bunlar kanlı bıçaklı olmuşlardı. Barıştılar mı?

Hasan hatırladı: Kamil, Pelteğin koyunlarını dağda sürüden ayrı gezerken bulmuş kesmiş, derilerini, ayaklarını, boynuzlarını gömmüş, etlerini çuvala doldurup evine götürmüştü. Peltek Rıza, koyunlarının eksildiğini farkedip bunları dağda bayırda aramış, bulamamış, çalındıklarını anlamıştı. Hemen köyü dolaşıp kimin bacasından koyun kokusu geldiğine bakmış, böylece koyunlarını kesenin Kamil olduğunu anlamıştı.

Jandarmaya haber salındığını anlayan Kamil, kurtuluşu eşeğini kesip etini evinin taşocağında pişirmekte bulmuştu. Jandarmalar gelince "Bakın evin ocaklığında pişirdiğim sıpadır, koyun değil! Sıpam öldü; köpekler için pişiriyorum," demiş ve böylece yakasını kurtarmıştı.

–Yanboyun Mehmet evlendi mi?

Hasan bu Mehmet'i iyi bilirdi: Komşularıydı, köy koruluğunda kurulmuş iskelede büyük el hızarıyla tomruklardan tahta yaparlarken kafasına tomruk düşmüş, Devlet Hastanesine taşımışlardı. Mehmet, orada uzun süre tedavi görmüş, iyileşmiş ama boynu böyle yanpirik kalmıştı. Birkaç yıl önce karısı ölmüştü.

–Evlendi ya!

–Kim kız verdi ona?

–Komşu köyden Topal Fadime'yi aldılar. Fadime, köye bir tane de on yaşlarında kız çocuğunu beraberinde, tay diye getirdi.

Raif iki yıldır köye gidememişti. Hasan, o zamandan bu yana olup bitenleri ona bu gece hemen hemen eksiksiz anlattı.

Gün batarken Raif'in domates, ekmek, beyaz peynir ve zeytinden oluşan akşam yemeğini paylaştılar.

Hasan ömrünün ilk zeytinini bu gecekonduda, işte o gün yedi. Daha önce görmüştü ama yiyememişti: İlkokul öğretmeni olan büyükamcasının evinde görmüştü. Amcası görev yaptığı köyden kendi köyüne atanmıştı. Yengesi, Hasan'ı da alıp yedi kilometre uzaktaki köye, eşyalarını toplamaya gitmişti.Amcasının evinde eşyaları toplarken bir tel dolapta, bakır bir tasın içinde sekiz–on tane siyah, buruşuk meyve görmüştü.

–Yenge, yenge, bunlar ne?

Yengesi, "Bunlar zeytin" demiş, sonra zeytinleri Hasan'ın elinden alıp bir kibrit kutusuna koymuş, onu da ortadan kaldırmıştı.

Raif ertesi sabah, "Yakınköylü bir bakkal bilirim; paydostan sonra, onun yanına çırak götüreyim seni!" dedi.

Fabrikanın paydosundan sonra Raif, onu evden alıp Eyüp Sultan'a götürdü.

Eyüp, koskocaman bir camisi, bu caminin çevresinde yayılmış eski tahta evleri, çeşmeleri, ak taşlı, koca selvili mezarlıkları, Arnavut kaldırımlı sokakları ile eski bir İstanbul semtiydi.

Raif, Hasan'a, "Bak," dedi, "Eyüp Sultan Hazretleri, Peygamber Efendimizin askerlerindenmiş. Türbesi, camisi buradadır. Herkes evleneceğinde, askere gideceğinde, çocuğu olmadığında, hastalandığında, şifa dileyeceğinde buraya gelir dua eder. Böyle bir yerde yaşamak her kula nasip olmaz!"

Camiye yakın bir sokakta yeralan ahşap bir dükkana vardılar. Otuz metrekare bir yerdi, ayrıca ufak bir deposu da vardı. Dükkanın tabelası kırmızı boyalı tahtadandı. Üstüne eğreti harflerle "Eyüp İtimad Bakkaliyesi" yazılmıştı.

Bu bakkal dükkanının sahibi Yakınköylü Recai Efendi'nin elini öptü Hasan.

–Başla bakalım, hayırlı olsun!

Kaç para verecekler? Bu dükkanda ne yapacak? Kaç saat çalışacak? Hasan bütün bunları bilmeden, belki de merak etmeden başladı işe.

Dükkanın sahibinin evi, dükkana bitişik yandaki binadaydı. Recai Efendi, Hasan'dan büyük iki oğlu ve eşiyle bu iki katlı tahta evde oturuyordu. Kiracıydılar.

Hasan ile Raif, papuçlarını çıkardılar, kapıda bırakıp eve girdiler.

Hasan'a, ilk kattaki avluda küçük bir oda gösterdiler. Bu odanın penceresi, komşu evin duvarına çok yakındı. Öğle saatlerinde bile az ışık alıyordu. Odada sadece bir yer yatağı, bir de sandık duruyordu. Başka bir nesneyi sığdıracak yer yoktu. Hasan, çıkınından çıkanları sandığa yerleştirdi.

Recai Efendinin eşi, ona küçük oğlunun eskittiği bir pantolon ve iki gömlek verdi. Raif ile Recai konuşurlarken Recai Efendinin eşi Samahat, Hasan'a bir sabun, bir de havlu verdi, hamamın yerini gösterdi, "İyice yıkan; sonra bunları giyin bakalım!" dedi.

Akşam yemeğinden yarım saat önce bakkalın oğulları eve geldiler:

–İsmail, Yusuf, bakın bu çocuk yeni çırak geldi. Adı Hasan.

İsmail baktı:

–Nerede yatacak?

–Mehmet'in odasında!

Hasan, bu şekilde kendinden önceki çırağın adını öğrenmiş oldu.

–İnşallah bu, Mehmet'ten daha akıllı çıkar!

–Göreceğiz!

–Yusuf, Hasan'a merdivenin yerini göster, sonra yemek odasını, mutfağı da gösteriver.

Yusuf, Hasan'a "Gel bakayım!" dedi ve anasının "göster" dediği yerlere götürdü:

–Biz yokken başka odalara girmek yok ha! Sadece ayakyoluna gidebilirsin!

–Peki, öyle yaparım!

Recai'nin bir bakkal dükkanı daha varmış, Çemberlitaş'taymış. Her iki oğlu da çalışıyormuş bu dükkanlarda. İsmail, büyüğü, Yusuf da küçük olanı.

* * *

Hasan Eyüp'tekinde çalışmaya başladı ama gerektiğinde Çemberlitaş'a gidip orada da iş görecekti.

İş kolay değildi ama Hasan kavramak, söyleneni doğru yapmak için elinden geleni yapıyordu.

İlk gece eve dönüp yemek yedikten sonra Recai Efendi, ona bir torba gazete kağıdı vererek, "Bizim İsmail sana kesekağıdı yapmasını öğretecek. Akşamları yemekten sonra Yusuf'la oturup kesekağıdı yaparsınız!"

İsmail, ona suyla unu karıştırıp zamk yapılmasını, sonra gazetelerin kese kağıdına dönüşecek şekilde nasıl kesileceğini gösterdi. "Unu bol koyarsan tutkal güzel olur, iyi yapıştırır."

Hasan, bol unlu tutkalla yapılan altı kalın ve sert kesekağıtlarının, terazide biraz fazla çekerek satana beş–on kuruş çıkar sağladığını ancak yıllar sonra anladı. Kesekağıdı yapmanın tek hoş tarafı, zamk kokusunun insana hoş gelmesi, ona ilkokulunu anımsatmasıydı.

Hasan'ın evde tek işi yemekten sonra kesekağıdı yapmak değildi; Hasan, ev işlerine de yardım ediyor, kömür gibi bazı nesneleri alıp eve taşıyordu.

Hasan, dükkanda çok yoruluyordu. Ancak, yorulmak iyi geliyordu; çünkü yorulduğunda sıkıntılarını unutuyor, kendisini üzecek şeyleri daha az düşünüyordu. Akşam eve gittiğinde dinleniyordu; fakat burada iğreti olduğunu, ev halkından çok farklı bir konumda bulunduğunu ve bu durumun kolay kolay değişmeyeceğini kavradığından mutlu olamıyordu.

Hasan, Eyüpsultan'da çalışmaya başladıktan kısa bir süre sonra karşılaştığı kısıtlamaları yadırgamaya, kendisini köyünde hiç alışmadığı kadar aşağılanmış hissetmeye başladı. "Dişini sıkıp sabretmekten başka yapacak şeyin olmaması ne kötü!" diye düşünüyordu.

Üst katta büyük, görece daha ferah, camlarından bol ışık giren, koltuklu, zeminine halı yayılmış, işlemeli örtüyle kaplı bir radyosu olan oturma odasına bir kez bile alınmamış, sadece birkaç defa kapı açıkken içeri bakabilmişti.

Geçmiş 2

Hasan, bir gece, Recai Efendi'yle, karısı ve oğulları, iki sokak ötede bir evdeki nişana gittiklerinde dayanamadı, şiddetle yasaklanmış olmasına rağmen üst kata çıktı.

Odasının bulunduğu alt kat biraz küf, eski tahta, arada sırada da ayakyolu kokarken üst kata götüren merdiveni yarıladıktan sonra insanın burnuna kurutulmuş lavanta çiçeği, güveyeniği kumaş, ispermeçet mumu kokuları gelirdi. Radyolu odaya dalıp bir koltuğa üç–beş dakika ilişmek, orada oturmanın neye benzediğini hissetmek, havası bile farklı olan bu ortamda azıcık solunmak istiyordu.

Kulağı hep kapıda, ayaklarının ucuna basa basa ve basamakların her gıcırtısında ödü patlaya patlaya üst kata çıktı. Oturma odasının kapısını tokmağını çevirdi, kapıyı itti. Kapı açılmadı; kilitlemişler.

Hasan, o gece, sadece oturma odasının değil, üst kattaki bütün odaların kapılarının kilitlenmiş, anahtarlarının alınmış olduğunu anladı.

* * *

Birkaç gün sonra, İsmail'le Yusuf üst katta bir kutuya birbirine benzeyen çift çift resimler koyarak bakıp eğlendiler, sonra gözlerine dayadıkları bir boruyu çevirip çevirip acayip renkli şekiller, resimler gördüklerini söylediler. Çok gülüyorlardı. Hasan, "Ben de bakabilir miyim?" diyemedi, onlar da "Gel, sen de bak!" demediler. Hasan, buna da çok içerledi.

* * *

Hasan, iki ay sonra –biraz da ev içindeki bu farklı konumunu elden geldiğince az algılamak için sabahları herkesden önce uyanıp dükkana gitmeye başladı. Dükkanda sanki evdekinden birkaç rütbe daha üstün bir yeri vardı: Bir yere gittiklerinde odaların tümünü kilitleyenler, evlerinin üst katına çıkmasını istemeyenler, ona koca dükkanın anahtarını veriyorlardı.

* * *

Recai Efendi'nin dükkanında darası dengelenmiş bir kollu terazi vardı ama pek hassas değildi. Burada soğutucu yoktu, buzdolabı da yoktu; terayağı bile açıkta duruyordu. Yağ, sıcak havalarda yumuşardı ama erimezdi. Acaba çok tuzluydu da ondan mı erimezdi? Yoksa, içine katılmış maddelerden mi böyle dayanırdı? Ayrıca, ahşap yapılar, taş binalar kadar ısınmazlar. Belki de bundandı. Bu yağların on gün ya da iki hafta sonra görüntüleri değil de kokuları biraz değişirdi. Hasan, birkaç kez ustasına, "Ustacığım, bu tereyağın kokusu az değişmedi mi?" diye sorduydu. Ustası onu her defasında terslemiş, "Ulan oturduğun yerde neler uyduruyorsun! Yok öyle bir şey," demişti. İşin ilginç yanı, müşteriler de bu değişikliği fark etmemekte, Hasan'ın algıladığı o ince ekşimenin kokusunu duyumsayamadıklarından bu yağları bol bol alıp götürürlerdi.

Yoğurt da açık kaplarda beklerdi. Müşteriler evlerinden tabak, kap getirip alırlardı yoğurdu.

–Aman kaymaklı tarafından koy evladım!

–Ancak şu kadar kaldı teyze.

–Bu yoğurt fazla sulu galiba.

–Olur mu teyzem? Daha yeni geldi.

Siyah zeytin Gemlik'ten gelir, Eminönü'ndeki toptancıda açıkta satılırdı; dükkanda da açıkta bekler ve kap getirenlere tartılıp verilirdi. Malzemenin çoğu gibi bu da yüzde yirmibeş kârla aktarılırdı.

Süt, Taşlıtarla'daki mandıradan getirildiği güğümlerde dururdu. İsteyen şişesini getirir, alırdı. Recai Efendi ya da Hasan, sütü güğümden litrelik, yarım litrelik ölçekli kaplara boşaltır, buradan da müşterinin getirdiği kap–kacaklara aktarırdı.

Süt tükendiğinde Hasan, Rami'nin alt kısmındaki inekçilere koşturulur ve beş–on kilo süt güğümlerini kapar, sürükler, dökmeden getirirdi dükkana.

Zeytinyağını Eminönü'ndeki toptancılardan tenekeyle alıp şişeye döker, böyle satar ya da kap getiren müşterilere açıkta verilirdi.

Susam yağı hep bulunurdu. Çok iyi yemek yapılırdı bu yağda. Trabzondan tenekeyle yağ gelirdi; alıcısı çoktu.

Ekmeği –kolay– Eyüp'teki fırınlardan alırlardı. Yufka da öyle, Mustafa'nın yufkacı dükkanı. Recai Efendi'ninkine çok yakındaydı.

Yaz aylarında dondurma da yapıp satarlardı: Buz içinde sütü döndürüp, içine bazen vişne, bazen de limon suyu katıp yaparlardı dondurmayı. Dondurma külahlarını Eminönü'ndeki yapımcıdan alıp içine beş kuruşluk, on kuruşluk dondurma koyup satarlardı gelen geçene. Bir kuruşluk dondurma bile vardı.

Sattıklarını toptan almak için Recai Efendi, yanına Hasan'ı alır, Eminönü'ne giderdi. Eminönü'ndeki halden ve toptancılardan sandık sandık limon, bal, yumurta. Şekerlemeler alırlardı; akide şekeri iyi giderdi.

Hasan kısa bir süre içinde bu alışverişi kavradı; bir ay sonra Usta, Hasan'ı Eminönü'ne tek başına yollamaya başladı.

Hasan zamanla, hangi toptancının iyi ve ucuz mal verdiğini anladı. Mesela akide şekerini en iyi yapan dükkan Rüstem Paşa Camisinin yanındakiydi: Akideyi elle yapar, odunlu kazanda pişirirdi. Kocaman, otuz kiloluk kazanda pişerdi akide şekeri. Helvayı en iyi Ongun yapardı: İki katlı bir atelyesi vardı.

Hasan'ın işi kolay değildi: Defterleri o tutar, hangi müşteri ne almış, kimin ne kadar vereceği var; bunları unutmadan yazması gerekirdi. Bazısı da sabah işe giderken alır, akşam iş dönüşü öderdi. Bunu da akılda tutmak zorundaydı Hasan. Aslında semt de, müşterilerin çoğu doğru insanlardı: Hesabı sen unutsan, onlar söylerlerdi doğrusunu.

Dükkanın kilidi yoktu. Anahtarı vardı ama anahtarların çoğu açardı bu dükkanın kapısını. Aslında kedi, köpek girmesin diye kapalı tutarlardı kapıları.

Hasan, dükkana kendi babasının dükkanı gibi, gözü gibi bakıyordu. Ustanın çocukları Hasan kadar çalışkan değildiler, Hasan kadar dikkatli ve hesaplı da değildiler; bazen kaytarırlar, işe değil, başka yerlere giderlerdi ama Usta, bunlara Hasan'a yaptığı gibi bağırıp çağırmazdı.

Hasan, bir gün Yusuf'u dükkanın çekmecesinden kimseye söylemeden para aldığını gördü.

–Yusuf, babana söyledin mi para aldığını?

–Sus ulan köylü. Ağzını açarsan benzetirim!

–Baban şimdi bunu benden bilir!

–Siktir!

–Bana sorarsa söyleyeceğim.

Recai Efendi, o gün, kasadan para eksildiğini anladı. Hasan'ın bunu yapmayacağını biliyordu. Yusuf'u sıkıştırdı. Yusuf inkar etti ama oğlunun kekelemesinden, çelişik ifadelerinden parayı kimin aldığını pekala anladı Recai Efendi.

Zamanla ustasının Hasan'a güveni arttı; bazen dükkanı ona bırakıp gitmeye başladı. Döndüğünde Hasan'ın işini eksiksiz yapmış olduğunu görüp kendi kendine "Bu çocuk satışı benden iyi yapıyor!" diye düşünüyordu. Artık eskisi gibi bağırıp çağırmıyordu kızdığında. Son zamanlarda sadece bir kez kızdı: Hasan, bir müşteriden, üstünde İsmet İnönü'nün resmi olan paralar almıştı. Oysa o sıralardaki kağıt paraların üstünde Atatürk'ün resimleri vardı. Başbakan Menderes, İnönülü paraları toplatmış, yerine Atatürklülerini bastırmıştı.

–Neden aldın bu eski paraları, dikkatsiz?

Hasan bu paraları alıp Merkez Bankası'na götürüp değiştirdi.

Eyüp'e döndüğünde dükkana gitmeden önce Eyüp Sultan Camiinin oraya gitti. Orada, seksek oynayan kız çocukları, çember çeviren yaşıtları vardı. Bir süre güvercinlere yem atanlara, büyük çınar ağacının kovuğunda yaşayan topal leyleğe baktı; bu zavallı leylek, sakat olduğundan son bahar geldiğinde sıcak ülkelere göçedemiyor, yaz–kış burada kalıyordu. Peki kendisi topal mıydı, çolak mıydı, yoksa bir hatası mı vardı da Allah ona buraların sıkıntısını çektiriyordu?

Merkez Bankasına gittiği gece ustasına küskün olduğundan eve gidip onlarla yemek yemek istemedi, "dükkanı temizleyeceğim" bahanesiyle geceyarısını aşıncaya dek kadar burada kaldı.

Saat bire yakın dükkanı tam kapatacakken pirinç çuvalında bir kıpırdanma, bir de tıkırtı duydu. Bulunduğu yerden baktı: Pirinç taneleri hareketliydi. Bu devinimin olduğu yerde önce bir tümsek oluştu; sonra bu tümseğin ortasından gri renkli ufak bir fare başı çıktı. Fare sağa baktı, sola baktı. Hareketsiz durmuş, kendisini seyreden Hasan'ı gördü, hemen pirinçlerin içine daldı. Köyde kocaman tarla

farelerini görmeye alışmış olan Hasan, böyle ufacık bir fareden ürkmedi. Gitti pirinç çuvalını sağa sola salladı: Çıt çıkmadı, kıpırtı olmadı.

–Kaçmıştır itoğlu yavrusu! Ama kokusu hâlâ yakınlarda bir yerden geliyor. Yüzdeyüz bir yere saklanmıştır.

Hasan, daha önce dükkanda fare kokusu algıladığını ama kendisine "Yine saçmalıyorsun!" diyeceğine emin olduğu ustasına bundan bahsetmediğini anımsadı.

Birkaç gün sonra Recai Efendi, Hasan'a dantel gibi didiklenmiş kese kağıtlarını gösterdi:

–Bu dükkanda fare var. Kapan yerleştireceğiz.

Dükkanda kutu şeklinde kapanlar vardı; bunlara peynir yerleştirdiler. Birisi rafların altına kondu, diğeri de girişe yakın bir yere.

Hasan, dükkanı sabah erkenden açtı. Dükkana girer girmez kokusundan anladı: Birkaç gün önce pirinç çuvalında gördüğü fare, kapanlardan birinin içindeydi. Hasan fareye acıdı. Bu dar yere sıkışmış ufak yaratığı biraz da kendisine benzetti. Kapanın kapağını açtı, fareyi serbest bıraktı:

–Sabaha kadar çok sıkılmışsındır; git azıcık hava al, gez! Nereye gidersen git ama sakın bizimkilerin üst katına çıkma; görürseler öldürürler seni!

Recai Usta geldiğinde sordu:

–Yakalanmış mı?

–Kapanlar boştu!

–Kedi getirmeli bu dükkana. Sonra bunlar nane sevmez; benim ustam, dükkanda fare olunca peynirlerin, hububatın üstüne nane serperdi.

–Usta, kedi dükkana, fareden çok zarar verir.

–Müşteriler gelmeden şu kapanları sakla da dükkanda fare bulunduğunu anlamasınlar. Hele kadınlar, fare var diye ödleri patlar, bir daha gelmezler buraya!

Kapanlar kaldırıldı.

–Allah vere de müşteri varken ortaya çıkmasınlar!

–Ustacığım, bunlar gündüz uyur, gece dolaşırlar.

Hasan, gece geç vakit dükkanı kapayıp gitmeden biraz bekledi, bir hışırtı duydu. Dikkatle dinledi: Pirinç çuvalında hareket vardı.

Gitti kutudan biraz beyaz peynir aldı, pirinçlerin üstüne bıraktı. Kapanları peynirsiz koydu yerlerine.

Hasan işe başlayalı altı ay olmuştu. O güne kadar on para maaş almış değildi.

Dükkanın sakin, müşterisiz bir zamanını kolladı, "Usta, paraya ihtiyacım var!" dedi.

Altı aylık maaşını toptan alınca köye giden biriyle elden gönderdi babasına. Babası Hasan'ın İstanbul'da ne yaptığını, nerede çalıştığını o gittikten ancak beş ay sonra Raif'in bir akrabasından öğrenmişti. Babası, oğlunun gönderdiği parayla bir tarla aldı. Ustası, her ayı için on lira sayınış, ona tam altmış lira vermişti.

Ağustos ayı geldi: Köyünün, ormanın, ormanın ötesindeki kırların havasını özlemişti. Eminönü'nde baharatçı dükkanlarının önünden geçerken burnuna gelen kokular ona Narlıca'yı hatırlatıyordu. Köyünün yolunu, ormandan geriye bakıldığında uzaktan balpeteği gibi görünen köyünü, köyünün ötesinde, daha ötede, sabah güneş doğarken mor görünen kara tepeleri, rüyalarında günaşırı görmeye başlayınca Hasan, ustasından izin alıp köye, babasına harmanda yardım etmeye gitti. Giderken Tahtakale'ye uğrayıp anasına, babasına giyim eşyası aldı. Babasına bir kasket, bir asker kaputu bir orak, bir de ellik aldı. Anasına basma kumaş, naylon ayakkabı, bir de kalın bel kuşağı aldı.

Akraba çocuklarına akide şekeri götürdü. Teyzesinin en küçük kızına da üflendiğinde boşken başka, içine az su döküldüğünde başka ses çıkaran düdüklü Eyüp testilerinden aldı.

Kasabadaki otobüs durağında Hasan'a, onun Hasan olduğunu bilmeden o eski "Hasan'la Kuduz Köpek" hikayesini anlattılar. Hikaye iyice değişmişti:

–Köpek koskocaman bir şeymiş, orda oynayan küçük bir kıza doğru koşarken iki yaşındaki Hasan doğrulmuş, ite eliyle "gel, gel, bana gel!" diye işaret etmiş. Köpek de küçük çocuğu bırakıp Hasan'a koşmuş. Hasan, kendini ısırmaya gelen köpeğin alnına dokunuvermiş o sırada.

Alnına dokunulunca hayvan donakalmış. Hasan sonra bu yaratığın sırtını sıvazlamış ve ona "Sen git buradan!" demiş. Köpek gidecekmiş ama Muhtarın yeğeni taş atıp canını yakınca ağzından köpükler fışkırmış, ona doğru koşmuş. Yeğen kaçmış, köpek de Muhtarın orada olan ama kaçamayan karısını bir iyi dalamış."

Hasan, bu olay gerçekleştiğinde iki ya da üç yaşında olduğundan gerçeğin ne olduğunu bilmiyordu. Olup bitenleri hep başkalarından dinlemişti; ancak anlatılanlardan en sevdiği, en inandığı, İstanbul'dan bu gelişinde, Kasabada, durakta dinlediği oldu.

Kasabada bir bakkal dükkanı vardı. Hasan, İstanbul'dan deneyimli olarak döndüğünden kasabadaki bakkal dükkanını daha iyi değerlendirdi: İstanbul'da, Eyüpsultan'daki dükkanda ne varsa bu bakkal dükkanında da aynı şeylerin, hatta fazlasının varolduğunu kavrayınca hayret etti. Burada açıkta gazyağı da satılıyordu. Kasabadaki bakkal, "Bu meretin kokusu öteki mallara siner. Ondan dükkanın en uzak köşesine koyacaksın gaz yağı varilini" demişti. Ancak dükkan çok küçük olduğundan pencerelerin açılmadığı soğuk aylarda en uzak köşede duran gazyağının kokusunun az çok sinmediği nesne kalmıyordu dükkanda: Dükkanın sahibi, müşteriler, farkında değillerdi ama bu dükkanda satılan her şey Hasan'ı rahatsız edecek kadar gaz kokuyordu. "Belki dert, her şeye sinen bu gazda değil, benim gereksiz yere fazla alıngan olan burnumda!" diye düşünmüştü.

Köylerde elektrik yoktu; ondan gaz lambaları için habire gazyağı tüketiliyordu. İstanbul'dakilerde olmayan mallar da vardı: Çeşitli boyda sepetler, keçiboynuzu, nazar boncukları ve Amerikan bezinden torbalar...

Hasan, harman yerinde çalışırken anasının ve babasının Ağustos ayının sıcağında, sadece karınlarının doyması karşılığında sabah ezanından akşamın karanlığına kadar ekin biçtikleri günleri hatırladı.

Anası, komşu köyde hasat yapılan bir tarladan geçerken ona "Gel," dedi, "sana bir ağaç göstereceğim!"

–Nesi var bu ağacın?

–Sen bebektin. Bir yaz mevsimi, hasat zamanı, babanla bu tarlada çalışıyorduk. Birden yangın çıktı; rüzgar hızlı esti, çok kısa bir sürede tarladaki ekinler tutuştu. Seni bu ağacın dalına bir beşik yapmış, içine yatırmıştık. Alevler gittiler, gittiler bu ağaca yakın sönüverdiler. Ne ağaca bir şey olduydu, ne de sana.

Hasan, köyde, Eyüpsultan'daki dükkanda çalıştığından daha çok çalıştı ama yorulmak şöyle dursun daha esen ve daha dinç hissetti kendini; Eyüp'ten ayrıldığı günkü halinden daha dingin ve yüzü, kolları esmerleşmiş olarak döndü.

Ustasına köyden katıksız bal getirdi.

–Ne güzel kokuyor bu. Keşke balı ordan getirip satsaydık.

Bir de düşünce getirdi. Ona göre bu, baldan daha değerliydi:

–Usta, bizim orada ilçedeki bakkalda gördüm: Traş bıçağı, sakız, kurşun kalem, defter, mektupluk kağıt ve zarf bile satıyorlar. Bayramlarda tebrik yazacağın kart bile bulunurmuş. Biz de böyle yapsak iyi mi olur acaba?

Usta, bu düşüncesini hiç beğenmedi, "Çoktandır böyle saçma şey duymadım. Köydekiler, buradakilere özenirler. Biz de köy ve kasaba dükkanlarını mı taklit edeceğiz, onlara mı özeneceğiz?" dedi. Hasan, her önerisine uzun boylu düşünmeden karşı koyan patronunu artık tanımıştı; hevesi kursağında kaldığı halde fazla üzülmedi.

"Köyde olsaydım şimdi."diye düşündü," Neyin nesi olduğumu bilirlerdi. Ama burada, İstanbul'da bu garip bakkalla hayta oğulları ne bilirler bizim köylünün bildiklerini."

Hasan, ustasının onun Narlıcalılarca iyi bilinen özelliklerinin farkında olmamasını bir yerde doğal karşılamaktaydı ama insan bu kadar zaman yanında çalışan birinin aklını, değerini anlamamasına, söylediklerini kös dinlemesine şaşırıyordu.

Keşke söylese miydi ne olduğunu, ustasına kuduz köpek, sonra harman yerindeki yangın hikayelerini anlatsa mıydı? O zaman kendini övmüş gibi olurdu ki bu ona yakışmazdı. Şu Eyüplüler elbette bir gün gelir bazı gerçekleri öğrenirlerdi. O zaman bu düşüncesizler

hangi bereketli kaynağın yanından farketmeden geçtiklerini kavrayacak ve çok hayıflanacaklardı.

Hasan, dönüşünde, kendisi köyündeyken ufak farenin kapana kıstırıldığını da öğrendi. O hafta onu en fazla üzen asıl bu oldu! Usta, kapandaki fareyi, hep dükkanın önünde bekleyen tekir kediye vermişmiş. Hasan, o kedinin eskisinden çok daha akıllı davranmasını, bu zeki fareyi yemesiyle açıkladı.

Recai Efendi'nin, İsmail'le Yusuf'a doğru dürüst çalışmadıkları, işten hep kaçtıkları halde kızmaması, kendisinden fazla maaş vermesi Hasan'ı üzüyordu. "Şunu götür, bunu getir " dediğinde İsmail'e, kendinden yaşça büyük olduğundan kızmıyordu ama yaşıtı olan Yusuf'un aklına estiğinde ağabeyi gibi ona emirler vermesi, çok zıddına gidiyordu.

Dahası da var: Evde Recai Efendi'nin Tahtakale'den almış olduğu bir tıraş aleti vardı. İsmail ile Yusuf, birbirlerinin saçlarını bununla keserlerdi. Hasan'ın saçını az ötedeki fırında çalışan bir arkadaşı keserdi.

Hasan köye ilk kez gidip döndükten sonra bir gün evdeki çiftcambaz kırpma aletini alıp Yusuf'a götürmüştü:

–Saçım çok uzadı. Ne olur benim saçımı da üç numara kırpsana sabah ağabeyini yaptığın gibi.

Yusuf, Hasan'ın saçını kesmeye tenezzül etmedi, ona, "Benim işim var! Sen git saçını fırındaki arkadaşına kestir!" dedi.

Bu cevap kadar Hasan'ı Recai Efendi'nin dükkanından ve evinden soğutmuş pek az şey vardır.

Hasan, Recai Efendinin dükkanında tam üç yıl çalıştı.Üçüncü yılın sonbaharında, harmandan döndüğünde Aksaray'da başka bir bakkalın yanına geçti.

Yeni patronuyla Eminönü'nde, toptan mal alırken tanışmıştı. Hasan'ın, çalıştığı dükkan için en iyi malları seçerek aldığını, toptancıyla bile iyi pazarlık ettiğini gören Şaban Erikçi, bir gün ona, "Sen kaç yıldır çalışıyorsun ve kaç para maaş veriyorlar?" diye sordu. Hasan'ın aldığı maaşı öğrenince, "Harman zamanı döndüğünde gel bende çalış, daha fazla maaşın olsun!" dedi.

Hasan, sordu:
–Çocuğunuz var mı?
–Yoktur! Neden sordun?
–Merak ettim de.

İlk patronu Recai Efendi'den değil ama çocuklarından öyle tiksinmiş, öyle bıkmıştı ki çocuğu olmayan Şabah Efendi, gözüne, ermiş biri gibi göründü.

–Öyle ise tamam, anlaştık, harman dönüşü sizde başlayacağım!

Hasan'ın yer değiştirmesinin önemli bir nedeni daha vardı: Recai Efendi'nin dükkanda çalışmaya başladığı ilk günden bu yana ona, Tanrı tarafından kollandığını yansıtan, hatırlatan herhangi bir işaret, bir belirti gösterilmemişti. Oysa, İstanbul'a gelmeden önce bu işaretler öyle sık gelirdi ki bunların sadece bir kısmının farkına varabilen köylüleri bile aralarında, Hasan'ın sıradan biri olmadığı, "seçilmişliği", çocuk yaşına rağmen "yarı ermişliği" konusunda tartışmaya, konuşmaya başlamışlardı.

Allah, Hasan'ı kayırmaktan yoksa vaz mı geçmişti?

Bir mesleğin girintilerini, çıkıntılarını öğrenmeye çalışırken bu belirtilerin akıtılması "geçici olarak" mı durdurulmuştu? Oruç tutmak gibi normal koşullarda yerine getirilmesi gereken bazı kuralların, seferdeyken yerine getirilmemesi gibi bir durum mu bahis konusuydu şimdi? Yani, Hasan'a köyündeyken gönderilen ilahi işaretlere belli bir süre için ara mı verilmişti?

Başka ne olabilirdi? Yoksa Hasan'ın o dükkanda, o koşullarda çalışması doğru bulunmuyor muydu? Belki de çoluğu, çocuğu doğruluktan bu kadar sapan bir ustanın yamağı olarak çalışmasına kızılıyordu. Acaba, Hasan, buradan ayrılır, daha düzgün bir yerde çalışmaya başlarsa yeniden göze girebilir, kendisinin seçilmişliği konusunda bir tarihe kadar gönderilmiş ama artık endişe verici bir şekilde kesilmiş olan belirtileri, işaretleri yeniden algılamaya başlayabilir miydi?

Eyüp Sultan'a ilk çırak geldiği günden bu yana aksamayan tek ayrıcalığı, kayrılmışlığının tek belirtisi o sıra dışı koku alma yeteneğiydi: Hasan, İstanbul'da bulunduğu süre içinde de yüzlerce metre öteden bir fındık faresini algılamaya, Eminönü'ndeki toptancıların

sattıkları peynirlerin, yağların kokularının azıcık mayhoşlaşmaya başladığını herkesten günlerce önce fark etmeye devam etti. Toptancılardan ustası için aldıklarının, ustasının aldıklarından sadece daha ucuz olmaması, bunun yanında daha uzun süre dayanmasının sırrı işte buydu. Ustası bunu anlamış mıydı? Hiçbir zaman anlamadı!

* * *

Şaban Efendi'nin dükkanı daha büyük, daha işlekti. Diğer dükkanda bulunmayan malzemeler burada bulunuyordu. Mesela traş bıçaklarının her çeşidi. En çok arananı Gilette, Nacet ve Pal markalı olanlardı. Bu traş bıçaklarının ambalajlarını, içlerinden çıkan jelatin kağıtlarını çocuklar bir kuruşa alır, defter süsü yaparlardı.

Şaban Efendi hem bakkaldı, hem de manav: Dükkanın önündeki kasalar üstünde meyva, sebze de bulundururdu. Akşamları, dükkanı kapatmadan bunları içeri taşımak en çok zaman alan, en güç işiydi Hasan'ın.

Hasan'ın maaşı şimdi ayda elli liraydı. Bu, bir yıl sonra yetmeyince, patronu maaşını altmış liraya çıkardı. O ara para durmadan değer yitiriyor, her şeyin fiyatı artıyordu. Üstelik Hasan artık bilgili, deneyimli bir bakkal çırağıydı, bıyıkları terlemişti, üç günde bir traş olması gerekiyordu.

Şaban Efendi eski ustasından daha güvenilir, daha sakin biriydi. Hasan, onun öyle uzunboylu sinirlenip şuna buna bağırdığını hiçbir zaman görmedi.

Sadece bir keresinde çok gerildi, neredeyse aklını oynatacak kadar zıvanadan çıktı: Bir kadın Şaban Efendiye, "Karpuzun iyi mi?" diye sormuştu. Şaban Efendi de ona, "Bana böyle soru sorulur mu? Bu dükkandan şimdiye kadar kabak karpuz çıkmış mıdır?" demişti.

Sonra ne oldu?

Şaban Efendi, kadın'ın "Öyleyse seç bir tane!" demesi üzerine tezgahtaki on karpuzdan hemen hemen tümünü eline aldı salladı, kulağına götürüp fiskeledi, bir tanesini seçti:

–Hanım bak, kavunun ağırını, karpuzun hafifini seçeceksin!

–Şaban Efendi, bu karpuz sahiden iyi mi?

Şaban Efendi bu lafa daha da kızdı, dükkanda beş–on müşteri vardı, onlara seslendi:

–Siz de buyrun, karpuzun nasıl seçileceğini görün!

Sonra bir bıçak aldı, besmele çekti ve karpuzu yardı: Karpuz kabak mı kabaktı!

Müşteriler çok güldüler, Şaban mosmor oldu:

–Vay canına!

Hemen bir karpuz daha aldı. Hasan, bu karpuzun kabuğunun kokusunu pek beğenmemişti, Şaban Usta'yı, müşterilere fark ettirmeden uyarmak istedi, "Ustacığım bir ötekini mi yarsak?" diyecek oldu. Şaban Efendi, duymamazlıktan geldi:

–Bismillahi.

Bu karpuz da kabakların alasıydı. Hasan, ustasına inme inmesinden korktu.

–Ustacığım, bak bir daha bu toptancıdan almayalım!

Şaban kendisini güç toparlayıp üçüncü karpuzu da yardı:

Bu iyi çıktı, müşteriler alkışladılar ama Şaban karpuzu bıçaklarken heyecandan elini de –hem de derince– kesmiş, Cerrahpaşa Hastanesine gitmek zorunda kalmıştı. Tam on dikiş attılardı orada.

Şaban Efendi dindardı; dükkanın her duvarında Hayat Mecmuası'ndan kesilmiş, camlanmış, çerçevelenmiş, eski türkçe yazılmış dua levhaları asılıydı. O, Cuma namazlarını kaçırmaz, saatı gelince dükkanı Hasan'a bırakıp camiye koşardı. Ancak –alışırsa dükkan boş kalır diye– Hasan'ın camiye gidip namaza durmasını hatta dükkanda bile namaz kılmasını istemezdi.

Onun "dini bütün" ve ahlaklı bir insan olarak yetişmesini öğütlerle ve anlattığı ahlak öyküleriyle sağlamaya çalışırdı.

Akşamları dükkanı kapatırken Hasan'a bazen, "Otur şuraya"der ve dini bir fıkra anlatırdı:

–Mevlana zamanında Konya'da bir bakkal varmış. Bu bakkalın yeşil gözlü bir papağanı varmış. Bu papağan çok akıllıymış. Farsça şiir hatta şarkı bile söylermiş. Bir gün erzak arasında gezen bir fareyi gören bir sokak kedisi koşarak dükkana dalmış. Papağan korkmuş, kendisini sağa sola atmış, gülyağı şişesini devirmiş, kırmış. Ortalık yağa bulaşmış.

O sabah o dükkandan yayılan gül yağı kokusu iki mahalle öteden koklanmış.

Dükkanın sahibi camideymiş. Haber vermişler; hemen dükkanına koşmuş. Satın almak için avuç dolusu altın verdiği gülyağının böyle dökülüp saçıldığını görünce tutmuş papağanı bir güzel dövmüş, tüylerini yolmuş. Papağanın o gün nutku tutulmuş, tek kelime söyleyemez olmuş!

Bakkal, papağanını döverken dükkana bir dilenci girmiş. Olanları görmüş., "Sen bu gül yağını satacak, çok kar edecekken bu fırsatı kaçırdığına üzülüyorsun, papağanının tüylerini yoluyorsun "demiş, "Allah, bu kadar tamahkar olanları sevmez. Hemen otur beş rekat namaz kıl ve Tanrıya seni affetmesi için dua et!"

Bakkal, bu dilencinin aslında ermiş bir dede olduğunu geç anlamış, ona "Sen şöyle dur"deyip beş rekat namaz kılmış.

Derviş gider gitmez dükkana müşteriler gelmeye başlamış. O gün o bakkal dükkanına akşama kadar kadar çok müşteri gelmiş ki dükkanda satacak mal kalmamış.

Bakkal dükkana geceyarısı gelen son müşteriye "Neden benim dükkanıma koşuyorsunuz bu gün?" diye sormuş. Müşteri cevap vermiş:

–Ben on sokak ötede otururum. Bu güne kadar senden bir şey almadım. Ama bu sabah bu taraflardan öyle güzel kokular geldi ki dayanamadım. Bu kokuyu izleyerek senin dükkanına vardım. Bu günkü alışverişimi senden yaptım!

Bakkal, dükkanına uğramış olan o dedenin ne demek istediğini bu sözleri duyduktan sonra anlamış, "Meğerse bu farenin ortaya çıkmasında, o sokak kedisinin fareyi görmesinde, papağanın kediden korkup gülyağı şişesine çarpmasında bir keramet varmış. Benim gibi acemiler, olayları böyle üstünkörü değerlendirirlerse işte böyle günaha girerler," demiş. Bu sözü duyunca papağanın dili açılmış, konuşmuş, "Kırk yılda bir doğru söyledin be usta!" demiş.

Hasan, Şaban Efendi'nin anlattığı fıkraların çoğunu sevdi, hatta bazılarını bir deftere yazdı. Bu hikayeler, Hasan'ı dine mi bağladı? Hasan'ın inancında bir eksik yoktu ki. Belki namaz kılınıyor, dinin

göze görünen "yapılması gerekenleri"ni yerine getiremiyordu ama derin dini konularda, bunları yapanlardan kat kat daha fazla düşünüyor, kafa yoruyor ve önemli sonuçlara varıyordu.

Hasan, Şaban'ın yanında hemen hemen üç yıl çalıştı. Bu süre içinde, Hasan'a bu dükkanda da Tanrı'nın sevgili kulu olmaya devam ettiğine dair herhangi bir işaret, bir belirti ulaşmadı. Hasan bu üç yıl içinde de ne rüyasında ne de gündüz vakti eskiden sık gelen işaretlere rastlamadığını gördükçe, önce artık terkedildiğini düşünerek üzüldü, sonra da bu terkedilmişliğin ardından –anne ve babasının cezalandırılması için son darbe oluşturacak– bir felakete doğru götürülüp götürülmediğini sorgulamaya, sağlığı ve hayatı için kaygılanmaya başladı.

Semtlerindeki kasabın çırağı, bir eve et götürürken dükkanın az ötesinde bir arabanın altında kalıp ölünce Hasan çok korktu, bir kazaya uğramamak için mecbur olmadıkça dışarı çıkmamaya, dükkanın ardındaki odada yatıp kalkmaya başladı. Son bir yıl boyunca haftada iki kez toptancılara gitmek bir eziyet haline dönüştü, harman zamanında köye bile gitmedi. Kendisine araba çarptığı takdirde haber verilebilsin diye dükkanın ve ustasının telefon numaralarını yazmış olduğu bir kağıdı üst, fenalaşırsan içerim diye ufak bir şişe suyu da yan cebinde taşımaya başladı.

Bir mahpusunkini andıran yaşam, Hasan'ı çok bunalttı. Dükkan sahibi, onun işinde de eskisi kadar canlı, konuşkan, her yere yetişen biri olmadığını farketti. "Bana eski Hasan gibi güleç yüzlü, her müşterinin isteğini anında kavrayan, her nabza göre şerbet verebilen cin gibi bir çırak lazım!" demeye başladı kahvedeki arkadaşlarına.

Hasan, ustasının kahvede böyle konuştuğunu, berber çırağından dinlediği günün gecesinde sıkıntı veren, üzen bir rüya gördü:

Köyüne gitmişmiş; günlerden Cuma imiş. Cemaat dağılırken caminin önüne varmış; oradaki insanların çoğu bildikleri. İyi tanıdığı, evi, Hasan'ınkilerden iki ev ötede olan birisine, "Selamın aleyküm Recap Amca!" demiş.

Recep Amca, Hasan'a cevap vermemiş. Sanki duymamış gibi davranıp başka bir yöne çevirmiş kafasını.

Hasan orada bulunan başka birine dönmüş:

–İnşallah iyisindir Latif!

Latif, yüzüne, sanki onu ilk kez görmüş gibi; bakmış ama bir şey söylememiş.

–Yahu, beni tanımadın mı? Ben Hasan değil miyim?

–Hangi Hasan?

–İbrahim'in Hasan!

–Çıkaramadım.

Başka birine sormuş:

–Sen, Çulsuz Ahmet'in Salih değil misin?

–Evet ama sen kimsin?

–Hasan, İbrahim'in Hasan!

–Hangi İbrahim'in hangi Hasan'ı?

–Hani çocukken şu kuduz köpek geldiğinde.

–Evet.

–İşte o Hasan benim!

–O kuduz köpek hikayesi Veli'nin başından geçmiştir, Hasan'ın değil!

Hasan çok şaşırdı:

–Hangi Veli?

–Bizim Dalamanların Veli! Ankara'da çalışır şimdi!

Bu köyde artık onu tanıyan yok! Belki kendi evine gitse, kapıyı çalsa "Neyin nesisin?" diye soracaklar. Daha kötüsü: Narlıca'lılar artık kuduz köpek masalının kahramanını Veli biliyorlar.

Rüya Allahtan uzun sürmemiş; Hasan geceyarısı kan–ter içinde uyanmış, bir daha da uyuyamamış. Bu gidişle köyden bile dışlanacağını bildiren bu rüya onu çok üzmüştü. Onu en çok "Veli" adının kendisininkiyle yer değiştirmesi rahatsız etmişti. Tanrı, artık, O'ndan caymış, kendisinden vazgeçmiş, bir zamanlar ona yönelttiği sevgiyi, desteği, şimdi bu Veli denen kimseye mi kaydırmıştı?

Hasan o sabah "Burada daha uzun süre kalırsam sonuçta işte bunlar olacak!" deyip dükkandan ayrılmaya karar vermişti.

Şaban Efendi o gün ona "Hasan," dedi, "Bir süredir sen çok yorgun görünüyorsun. O eski canlı, her işe koşan, yetişen pire gibi Ha-

san nerede? İyisi mi sen artık ayrıl burdan, git, bir süre köyünde kal, dinlen, kendine gel!"

Üç yıl çalıştıktan sonra sonra Hasan, Şaban'ın dükkandan elinde ustasından dinlediği fıkralar yazılı kocaman bir defterle ayrıldı ve Fındıkzade'de başka bir dükkana geçti.

Bu yeni dükkanın sahibi, Hasan'ı uzun bir süredir tanıyor ve onun ne kadar çalışkan ve zeki olduğunu biliyordu. Teklif ondan gelmişti. Hasan, Faik Usta'nın teklifini hemen kabul etti:

–Senle çalışırım!

–Hemen işe başla. İstersen benim evimde kalabilirsin.

Faik Usta'nın iki oğlu, bir de kızı vardı. Ustası onu evine aldı. Faik Ustalar, Hasan'a aileden biriymiş gibi davrandılar. Hasan, bu sıcak ortamda yeniden canlandı, gündüzleri dükkanda müşterilerle daha iyi uğraşıyor, geceleri de artık deliksiz ve korkulu rüyasız uyuyabiliyordu.

Faik Usta'nın dükkanı, diğerlerinden çok farklıydı: Buzdolabı, otomatik terazisi vardı.

Bir dükkanın gece kilidi kırılıp soyulduğunu ilk kez bu dükkanda gördü Hasan. Yine arada malın azaldığını görüp, kendisi başka bir müşteriyle uğraşırken birinin bir şeyler alıp götürdüğünü de burada anlamaya başladı. Zaman değişmişti: Veresiye alanların yüzde on kadarı bir süre sonra borç takıp kayboluyorlardı. Dükkana gelip eli neye varırsa avuçlayıp götüren çocukların, Hasan yaşında gençlerin sayısı da artmıştı. Ustası bunları yakaladığında bazen döver, bazen de sövmekle yetinirdi.

Hasan dövülenin, sövülenin bir süre sonra aynı şeyi yaptığını gördü, "Bunun başka bir çaresi olmalı!" diye düşündü.

Ustası, "Madem ki malzemenin yüzde onu böyle ziyan oluyor. Öyleyse tüm malzemeye yüzde on zam yapalım. Hırlıyla, hırsızla uğraşmaktan kurtuluruz," dedi.

–Tamam usta böyle yapalım ama bu hırsız çocuklara yine nasihat edelim, onlara yanlışlarını anlatmaya çalışalım.

–Neden?

–Yakalayabildiğimize "Çalacağına bizden iste, uygununu veririz!" dersek ve malın yüzde onunun bu şekilde versek belki hırsızlıktan vazgeçerler. Bu durumda sattıklarımıza zam yapmaz, müşteri kaybetmeyiz.

Ustası, böyle davranırlarsa serserilerin ayaklarının alışacağına inanıyordu. Hasan da "Yüzde on sarf edildikten sonra gelenlere, bu aylık kontenjan tamam" diyebiliriz dediyse de ustayı inandıramadı.

Bir gün usta dükkanda değildi. Dükkan tenha idi, hava soğuktu. Hasan, kasada oturmuş kapıları kapalı, kaloriferli bu mekanda çuval kokusu, sabun, yağ ve teneke kokusu solumaktaydı, oturduğu yerde zaman zaman başı düşüyor, bu ani devinim onu uyandırıyor, bir süre için dirilip kendine gelmesine yol açıyordu. "Böyle olmayacak, kendime bir kahve pişireyim!" diye düşünürken bir takırtı duydu, altı–yedi yaşlarında bir kız çocuğunun yeşil zeytinleri avuçladığını gördü. Yerinden fırladı, kızın yanına gitti:

–Ne yapacaksın o zeytinleri?

–Yiyecem. Açım!

Hasan çok üzüldü:

–Senin anan baban yok mu?

–Anam var?

–Ne iş yapar? Parası yok mu?

–Yok

–Söyle gelsin; ben ona iş bulacağım!

Kız korktu, gerildi, koşarak gitti.

Hasan, "Korkar, annesine söylemez" diye düşündü ama kız yarım saat sonra kendine benzeyen, kendi gibi zayıf mı zayıf bir kadınla geri geldi. Kadın, Hasan'dan en az yedi–sekiz yaş büyüktü.

–Yardım edecekmişsin!

–Hanım, ben sana un vereceğim, bunu su ile karıştır; zamk olur. Okunmuş gazete toplayacak, bana sağlam kese kağıdı yapacaksın. Bunların karşılığında da ben sana ekmek, yağ, zeytin veririm.

Kadın çok sevindi:

–Kese kağıtlarını nasıl yaparım?

–Ben sana dört kese kağıdı vereceğim. İkisini aç, nereden katlandığını anla. Bu kağıtların büyüklerinden elli, küçüklerinden elli tane yap da getir bakayım.

Kadın ertesi gün elli tane büyük, elli tane de küçük boy kesekağıdı getirdi. Hasan, bunların fiyatını ucuzdan hesaplayıp karşılığını kadına peynir, ekmek olarak verdi; biraz da zeytin verdi:

–Senin adın ne?

–Nebahat.

–Kızının adı?

–Çiçek!

–Çiçek sever; ona götür; benim hediyem olsun!

Nebahat'ın yüzü güldü, neredeyse Hasan'ı öpecekti; verdiklerini alıp gözden kayboldu.

Hasan bu dükkanda işlere artık bir çırak gibi değil bir iş sahibi gibi bakmaya başlamıştı: Mesela malı nasıl sergileyeceği konusunda artık daha derin düşünmekteydi. Mal, öyle asker gibi dizilmemeli, biraz eksilmiş, aralarından alınmış gibi sergilenmeliydi. Arasından paket, kutu, şişe eksilmemiş raflar, sanki alıcı tarafından beğenilmemiş gibi algılanır.

Helva paramparça, dağınık olmamalı ve terlememeli. Muntazam kesilmeli. Akşam olunca kalan kısım naylona sarılmalı; açıkta kalsa hemen kurur ve albenisi kaçar.

Sonra neyin iyisinin nerede olduğunu da iyi belledi. Dükkan bakkal dükkanı ama meyve ve sebzenin çok tüketilenini de bulunduruyorlar: Her gün Hal'e gidip limon, maydanoz, patates, soğan, domates ısmarlıyorlar. Yumurta da.

Eminönü'nde, Halde arabalar bekler onlara yüklersin; dükkana götürürler. Kasa, teneke, koli başına beş kuruş alırlar, patates, şeker ve pirinç taşıdıklarında bunun iki katını alırlardı.

Bu arabalardan birinin bütün bakkallarca iyi bilinen kızıl renkli, güngörmüş, akıllı bir atı vardı; Eminönü'nden çıkıp yüklenen malları bakkal bakkal gezip dağıtmaya başlayınca hangi semtte bakkalın bulunduğunu bilir, gider o semtteki dükkanın önünde dururdu. Ancak sahibi "deh!" derse yoluna devam ederdi. Arapkirli sahibi, bu atın, o gün sipariş vermemiş bakkalın önünde durmadığına inanırdı. Nadiren yanılırmış. Bakkallar bu atı sever, ona sebze artıklarını, karpuz kabuklarını, bazen de maydanoz, kıvırcık ve lahana yap-

raklarını verirlerdi. Bunları zevkle yer, "Kiraz" diye seslenince dönüp bakardı.

* * *

Dükkanda kesekağıtlarının tükenmek üzere olduğunu farkeden patronu, "Şu senin kesekağıtçılara söyle de biraz fazla çalışsınlar yoksa başka yerden alacağım!" dedi.

Kesekağıtçı kaç gündür gözükmemişti. Hasan tam ümidini kesecekken o akşam çıktı geldi.

–Nebahat nerede kaldın? Bize acele kesekağıdı lazım!

–Hasan abi yaparız!

–Neredeydin bu kadar zaman?

–Kızı, Sinop'a götürdüm, anneme bıraktım. Biraz orda kalsın!

Nebahat katran siyahı saçlarını arkaya doğru taramıştı, sırtında yeni bir kazak vardı: Hasan'ın kendine biraz uzun baktığını görünce güldü, "Kızı götürdüğümde annem verdi!" dedi, "benim için örmüş!"

–Kocan yok mu senin?

–Serserinin tekiydi. İki yıl önce kaçtı, gitti!

–Peki tek başına mısın?

–Tek başınayım!

–Bu kadar kesekağıdını nasıl yapacaksın?

–Sabaha kadar uyumam çalışırım.

–Sen ne zaman uyursun?

–Yarın bunları getirip sizden ekmek, peynir aldıktan sonra uyurum belki.

–İstersen sana ekmeği, peyniri, zeytini peşin vereyim.

–Çok sevinirim!

Hasan, Nebahat'a kesekağıtlarına karşı vereceği ekmeği, peyniri ve zeytini peşin verdi. Fazladan dört tane de yumurta verdi; "Bu da benden Nebahat!"

Hasan, o gece koyu kara saçları arkaya doğru toplanmış, yanakları dolgunlaşmış, bir iki kilo almış olan Nebahat'ı "çekici" buldu. Giderken arkasından baktığında ince bacaklarının düzgün ve güzel olduğunu gördü.

Nebahat ertesi sabah elli büyük, altmış da küçük kese kağıdını erkenden getirdi.

–Kız aferin! Yarın Cumartesi. Bunlardan bir bu kadar daha getirir misin?

–Elbette!

–Pazar günü ne yapıyorsun?

–Hiç, evde oturacağım. Kesekağıdı yaparım.

–Seni çağırsam, benimle sinemaya gelir misin?

–Gelirim!

Pazar günü saat ikide İstasyonda buluştular. Tramvaya binip Sultanahahmet'e gittiler.

Sultanahmet'te durakta inip biraz yokuş çıkınca Ayasofya'nın oradaki Alemdar Sinemasına vardılar. Burada "Baytekin Yeni Dünyalarda –Otuz iki kısım tekmili birden– Türkçe dublaj muazzam bir film" oynuyordu.

Sinemaya girdiler, salona doğru yürürken sollarındaki koridordan gelen kokular, Hasan'a ayakyolunun o tarafta olduğunu belirtiyordu.

Nebahat, " Bir dakika şu tuvalete uğrayacağım!" dedi.

Tuvaletin kapısı açılınca holdeki idrar kokusu alışmamışları sinemadan kaçıracak kadar yoğunlaştı.

İkinci mevki bileti alıp girdiler. Yerleri, sahneye o kadar yakındı ki geriye kaykılıp seyretmeye çalışmaktan boyunları ya tutulacak ya kopacaktı.

–Nebahat, benim boynum ağrıdı böyle bakmaktan. Sonra burası da yüznumara kokuyor.

–İkinci mevkiye oturan itlerden kopuklardan bazısı film izlerken kalkıp tuvalete kadar gitmekten üşenmiş, çişlerini burada yapmışlar galiba. İstersen çıkalım buradan!

–Yeni müşteri geldiğinde. şu yer gösteren adam var ya. o öte yanda meşgulken arkaya kaçarız!

Film devamlı oynatıldığından müşteriler herhangi bir zaman giriyor ve film bittiğinde –isterlerse– sonunu bildikleri filmin bir de başını izliyorlardı. Soğuk havalarda sabah girip birkaç seans burada kalan çoktu.

Nebahat'la Hasan, eli fenerli yer gösterici, salonun diğer tarafında birine yer gösterirken yavaşça yerlerinden kalktılar, eğile, eğile yürüdüler, arka sıralarda yer bulup iliştiler.

Hasan bir filme, bir sinema salonuna bakıyordu: Seyirciler arasında birbirlerine doğru yaslanmış gibi oturan kadınlar ve erkekler vardı; bunların başları birbirine bitiştiği zaman yer gösterici, el fenerini, yeni gelmiş bir müşteriye boş yer arar gibi önce sıraların arasında sallıyor, sonra da öpüşmeye kalkanlara doğru tutarak onları uyarmış oluyordu.

Film ikide bir kopuyor, ışıklar açılıyor, makinistin, kopan filmi yapıştırıp yeniden göstermeye başlaması için genellikle on dakika, bazen daha uzun bir süre beklenmesi gerekiyordu.

–Bu namussuzlar arada fındık fıstık satmak için mi böyle ikide bir film koptu numarası yapıyorlar?

–Galiba!

–Vay üç kağıtçılar vay!

Filmin her kopuşunda ışıklar yandı ve yer gösteren adam ve birkaç çocuk salona dağılıp "frigo, gazoz, leblebi, çekirdek" diye bağırmaya başladılar. Nebahat, "Sinemaya girmeden önce yoldan leblebi alalım" demişti. Sinemada satılan leblebi de, çekirdek de gerçekten yoldakinden daha pahalı olduğundan film izlemeye giderken dışardan böyle kaçak fındık, fıstık, eğlencelik getiren az değildi.

Film belki beş, belki altı kez koptu, gösteriye ara verildi, sonra yeniden gösterilmeye başlandı; arada sırada localardan gelen gıcırtılar dışında salon sessizdi.

Filmde başka gezgenlerden gelmiş, acayip giysiler giymiş eciş bücüş ve kötü ruhlu yaratıklar vardı. Bunlardan birinin rolünü Turan Bey olarak anılan, Amerika'ya yerleşmiş bir Türk oynuyordu.

Bir ara bu mikrop yaratıklar Baytekin'in sevgilisini esir aldılar. Yerlerde sürükleyerek kaçırmaya başladılar. Zavallı kız direnemedi ama avazı çıktığı kadar "Baytekin neredesin? Yetiş!" diye bağırmaya başladı.

Hasan bundan çok etkilendi, iki sıra ötede oturanın bile duyacağı bir sesle, "Ah ahlaksızlar! Tekin, Tekin yetiş!" diye seslendi. Nebahat, Hasan'ın elini tuttu, "Hasan korkma," dedi, "Bak Baytekin işin farkına vardı şimdi kurtarır!"

Ancak salonda heyacanlanan çoktu; tezahürat devam etti:
–Tekiiin!
–Tekin Beyyy! Bay Tekiiiin!
–Kız gidiyooor!
–Nerdesin lan yetiş!

Topu topu yarım saat geçti; film yeniden durdu. Hem de en heyecanlı yerinde durdu. Işıklar yandı. Ara bu sefer çok uzun sürdü. Salon tezahürattan inledi.

Birbirlerine yakın oturan seyirciler aralarında konuşmaya başladılar:

–Makinist nerede be?

–Sıkılmış, gitmiştir!

–O da insan. Belki ayakyolundadır!

Makinist nereye gitmişse, aleyhindeki tezahüratı duydu, koşarak geldi, makine odasına paldır küldür girdi ve film yeniden başladı. Kaybedilen zamanı kazanmak için yaklaşık beş dakikalık yeri atlattı.

Seyircilerden sesler yükseldi:

–Ulan ne zaman vuruldu o canavar?

–Kızı sen kenefteyken mi geri getirdiler?

–Atladığın yeri başından göstersene!

Makinistin bu karşı çıkışlara aldırmayıp ve hakaretleri sindirip filmi bildiği yerden itibaren göstermekden başka yapacağı bir şey yoktu.

Aralardan birinde, Hasan geriye bakarken locaların önlerindeki sıraların boş olduğunu gördü.

–Bu sıralar bomboş, kimse oturmamış.

Önündeki sırada oturan orta yaşlı bir adam duydu, dönüp açıkladı:

–Locaya oturan, iyi bahşiş vermiştir. O zaman şu ateş böceği herif var ya.

–Ne böceği?

–Şu ışıkla yer gösteren.

–Haa.

–İşte o, locanın önündeki sıraya kimseyi oturtmazlar!

–Neden?

–Locada öpüşme, bazen gıcırtı sesleri çıkarsa kimse kalkıp bakmasın diye yaparlar bunu!

Film ha bitti ha bitecek ama onuncu kez yeniden durdu. Seyirciler çok sinirlendiler:

–Makinist uyuma! Yuuuh!

–Utan artık!

Hasan, Nebahat'a sordu:

–Bu ne biçim şey be?

Bunu da ön sıra daki vatandaş geri dönüp yanıtladı:

–Hemşehrim bu film üç sinemada birden oynuyor. Birinci makara, bu sinemada gösterilirken, ikincisi, Kocamustapaşa'da Aynur Sinemasında, üçüncüsü de Aksaray'da oynatılır. Bazen sinemadan sinemaya makara yetistiren adamın motosikletinin lastiği patlar, bazen kaza olur, film zamanında gelemez. O zaman olmadık yerde ara verir, küfürlere aldırmaz, kendilerine sinirlenip böyle küfür edenlere fındık, fıstık satmaya çalışırlar...

–Yahu sinema makinistliği futbol hakemliği gibi bir şeymiş!

–Nerden çıkardın?

–Bunlar da futbol hakemleri gibi durmadan küfür yiyorlar.

Filmin sessiz bir anında makine dairesinde madeni bir şey "tıınk!" diye yere düştü, ardından yuvarlanarak gitti ve sanki duvarlardan birine çarpıp durdu.

Makinist filmin biteceği yere yakın araya para sıkıştırır; para düşünce bobin değiştirme zamanı geldiğini bu sayede anlarmış.

Hasan'la Nebahat filmin sonunda Baytekin, uzaylıların kaçırdıkları sevgilisine kavuşunca çıkmadılar: Ortalarda bir yerde girmişlerdi, kalıp filmin başını da seyrettiler.

Film bildikleri yere geldiğinde hava kararmaya başlamıştı. Beyazıt'a yürüdüler.

Çemberlitaş'ta vitrininde su içinde kara sülüklerin gerilip uzanarak yüzdüğü dükkanın vitrinine baktılar. Aynı zamanda cinsel gücü arttıran padişah macunları, keçiboynuzu tatlıları da satan sülükçünün karşısında semtin ünlü turşucusu vardı. Karnı boş insanın işta-

hını kabartan turşu kokuları bulundukları kaldırıma kadar geliyordu. Turşucunun etki alanından çıkmak için hızlı yürüdüler ama bu sefer Mahallebici Uzunburun'un vitrinindeki tavuk göğsü ve kazandibi manzaraları etkiledi onları.

Divanyolu'ndan yukarıya yürüdüler, Çarşıkapı'ya geldiler. Hasan, Nebahat'ı Çarşıkapı Pazarı'nın orda, Tebhirhane'nin arkasındaki tek odalı evine bıraktı. Nebahat, "İçeri gel, biraz dinlen istersen bir çay iç de git!" dedi.

Bu beklenmedik davet karşısında Hasan bocaladı, yaşamında ilk defa bir kadınla boş bir evde başbaşa kalacaktı; ürktü, çekindi:

–Ustam bekler, gelmeyeyim. Haftaya Pazar'a başka bir yere ama daha erken gidelim istersen. O zaman içerim çayını!

–Peki Hasan.

* * *

O hafta çabuk geçti.

Pazar sabahı buluştuklarında Nebahat sordu:

–Yenikapı'da denize bakalım mı?

–Olur!

Yenikapı canlı, cıvıl cıvıl çoluk çocuk, genç doluydu, denizden mis gibi yosun kokusu geliyordu.

Açıkta balıkçılar balık tutuyorlardı. Bazısı kayığını kıyıya çekmiş, az ötede tuttuğunu getirmiş yol kenarında satıyordu.

Mahallenin çocukları bağrışarak don–gömlek denize giriyorlardı, Elbiselerini çakılların oraya yığmışlardı.

Nebahat'la Hasan, on kuruş verdiler, birer kağıthelva aldılar. Hasan aylığını yeni almıştı, "Gel şu çayevinde oturup bir de kahve içelim" dedi. Çaycıda oturdular.

Nebahat, Hasan'ın boşalttığı kahve fincanını ters çevirdi, "Hasan, senin bir falına bakayım!" dedi.

–Annem de bakar ama onun falı başka türlüdür.

–Onun falı çıkar mı? Benimki hep doğru çıkar.

–Ne görüyorsun benim falımda?

–Bak kocaman bir kuş var. Uçuyor. Kafası her kuşunkinden iri. Sanki bir insan kafasına benziyor. Burada da kocaman bir yuvarlak. Güneş olmalı! Koca kafalı kuş, güneşe doğru uçuyor.

Hasan, annesinin bir falında gördüğü kuşları hatırladı. O güne kadar Nebahat'a, kendisine Narlıca'dayken gelen işaretlerden hiç söz açmamıştı. Şimdi de hiçbir şey söylemedi. Ama "Hayırdır inşallah, şeytanın bacağı galiba kırılıyor. Nebahat'ın bu falda gördüğü, İstanbul'da bunca zamandır rastlamadığım uğurlu bir işaret olabilir," diye düşündü.

Çayevinin az ötesinde macun ve horoz şekeri satanlar vardı; bunlar mani şeklinde sözlerle birbirlerinden fazla müşteri çekmeye çalışıyorlardı. Sonra bir de fırıldakçı vardı.

–Hasan, sinemacıya bak!

Hasan baktı: Ağacın altında üstünde tente gerili bir "Seyyar sinema" var. Sinema, tahtadan büyük bir tamburdan ibaret; bir eksen etrafında dönüyor. Üzerinde on resim var. Renkli çıkartma resimlerine benziyor. Tamburu döndüren çıkrığı elle ceviriyorsun. Beş kuruş versen beş on defa çevirebilirsin. Hızla çevirirsen resimlerdeki çocuk koşuyor. Bir kaz da onun peşinden gidiyor.

Sinema'nın yanında bir pavyon: İçinde "Atış maharet makineleri" var. Kapıda öyle yazıyor. Burası da kalabalık. Maharet atışına başlamak için beş kuruş ödemek gerek.

İyi ve hızla vurursan paranı geri alabilirsin; yanında kız varsa o da senin kolunun kuvvetine hayran olabilir. Buraya ilk birkaç gelişinde yalnız olsan ve bu işi iyice becerebildikten sonra karı ve kız milletiyle gelsen daha iyi olur. O zaman attığın bilya döner, geri gelir. Vurduğunda bilyanın ulaştığı yere göre "aynen iade", "iki vuruş da benden" gibi avantalar kazanırsın.

"Maharet atış"ın karşısında yanyana bir kaç tane çadır var. Birinde tüfekle atış yapılıyor. Tepede bir yere iple tutturulmuş yanmış ampuller yanyana dizilmiş. Bazısını maviye, bir kısmını da sarıya boyamışlar. Sağ tarafta bir sepet içinde bez bebekler, toplar, sakız, leblebi paketleri, kibrit kutuları gibi hediyeler var. İsabetli üç atışta renkli lambaları patlatırsan bunları kazanabilirsin.

Deniz Kızı'nın çadırının önü çok kalabalık. Kapısında resimler var: Deniz kızları, melaike, onlara kem gözle, hatta gözlerinden alev çıkararak bakan kırmızı insanlar da şeytan olarak gösteriliyor. Kuyrukta bekleniyor. Giriş, askere beş, sivillere on kuruş.

Deniz kızı dilsiz olmalı, çünkü "şişşt şişşt" diyenlere bakmıyor. Hem de sağır galiba; şaşırtmaca laf atılınca, beklemediği bir anda acayip ses çıkarılınca bile göz kırpmıyor. "Kızkulesi açıklarında Kumkapı'nın en deneyimli balıkçıları tarafından büyük fedakarlıklarla yakalanmış olan denizlerimizin kraliçesinin" yarısı, balık pullarını andıran dekorlu ve balık kuyruğu şeklinde sonlanan tekbacak bir pantalon içinde suda, üst tarafı ise karada duruyor. Seyircilerin ötesinde bir yere gözlerini dikmiş aval aval bakan denizkızının üst tarafı yarı çıplak, sadece sutyeni var. Omuzları, boynu maşallah teleme peyniri gibi, saçı açık kahverengi. Denizlerimizin kıraliçesi galiba Trakyalı!

Üç dakika sonra çığırtkan bağırmaya başlıyor:

–Haydii tamam! Sıradaki kardeşlerimizi fazla bekletmeyelim!

Akşam yaklaştı, güneş neredeyse batacak.

Şimdi kayaların arasında çömelip siper alarak öpüşen çiftler var.

Nebahat, Hasan'a öpüşenleri gösterdi.

Hasan, hemen "Nebahat'ı böyle öpmeye kalkasam yapabilir miyim? O ne yapar?" diye düşündü, "Davransam mı, davranmasam mı?" diye tereddütler geçirdi. Sonunda Nebahat'ı öpeceğine, "Seni tanıyıncaya kadar böyle candan çene çalacağım, iki çift söz konuşabileceğim kim vardı?" dedi.

–Memnun musun?

–Memnunum ya!

Zaman çabuk geçti. Gece ay çıkınca buradan ayrıldılar.

Nebahat, Hasan'ı evine davet eti:

–Gel sana bu defa köpüklü bir kahve de ben yapayım. Bir de fasulya pişireyim!

Hasan bu sefer itiraz etmedi.

Nebahat'ın evi, iki–üç katlı evler arasında sıkışıp kalmış tek katlı, tek odalı bir yer:

Girişte mutfak işini gören bölüm var: Duvara bitişik bir masa üstünde bir ocak, ardında tel bir dolap ve üstünde birkaç tabak duran raflar bulunuyor. Bir de gece yatak, gündüz sedir olarak kullanılan,

yanında küçük bir masa bulunan bir oda var. Sokak kapısının karşısındaki kapıdan da herhalde yüznumaraya geçiliyor.

Yatağın arkasındaki duvarda iki metreye bir buçuk metre genişliğinde, yayla mazaralı, geyikli, ağaçlı, dereli, tavus kuşlu bir kilim gerilmiş.

–Ben şu fasulyayı ateşe koyarken sen de şu girişteki kutuda duran tahtaları sobaya atar mısın? Bak şu kesekağıtlarının durduğu sehpanın altında buruşuk gazete kağıtları var; onlarla tutuşturabilirsin!

Nabahat, "Bir erkeği evimde bir işe koşmak, ona, bu evin adamı olduğunu düşündürür, onu ruhen bana yaklaştırır," diye düşünüyordu.

Hasan sobayı yaktı. Nebahat fasulya pişirirken sordu:

–Hasan, hiç sevgilin oldu mu?

Hasan cevap vermedi, başını öne eğip güldü.

–Dükkana gelen hiçbir kadını beğenip için çekti mi?

Hasan yine güldü.

Nebahat ekmek kesti, fasulyayı iki tabağa böldü, bir de gazoz açtı.

Sedire, Hasan'ın yanına oturdu; hoş kokuyordu:

–Ne güzel kokuyorsun!

–Limon çiçeği. Bu kokuyu sevdiğini biliyorum Hasan; yemek kokmayayım diye süründüm.

Hasan, bu söze nasıl cevap vereceğini, ne diyeceğini bilemedi.

Nebahat kalktı, dolaptan bir tabak aldı, içine bal döktü, getirdi, Hasan'ın önüne koydu:

–Bizim oradandır. Bu bal, dağ çiçeklerinden toplanan özle yapılır.

Ekmek banıp yediler.

Nebahat yeniden gelip yanına oturdu:

–Hasan merak ediyorum: Hiçbir kadınla düşüp kalktın mı?

Hasan, biraz durakladı, sonra ancak duyulur bir sesle,

"Şu ana kadar olmadı ama olmasını isterdim!" dedi.

Tabaklar boşalınca, gazoz içtiler. Nebahat bir sigara yaktı. Hasan sigara kullanmazdı.

–Karşına benim gibi yalnız bir dul çıksa onunla beraber olmak ister misin?

–Neden istemeyeyim?

Nebahat Hasan'ın elini tuttu:

–Kocaman bir oğlansın. Hem de bayağı yakışıklısın!

Nebahat Hasan'ın kulağının arkasını öptü. Hasan alabildiğine çekingen olduğu halde uyarılmıştı, o da kızın boynunu öptü.

Nebahat, Hasan'ın elini aldı, kendi göğsüne götürdü. Ardından Hasan'ın elini tuttu, kazağının altından kaydırıp çıplak tenine dokundurdu.

Hasan kadının göğsünü tuttu ama birden bir korku bastı içini:

Şimdiye kadar hiçbir kadınla yatmamıştı. Ne yatıp kalkması? Öpüşmemişti bile. Cinsellik konusunda bildikleri, filmlerde gördüklerinden ve tarlaya götürdükleri eşeği düzmüş yaşı kendinden büyük oğlanlardan duyduklarından ibaretti. O köyü çok küçükken, daha eşek düzecek yaşa bile gelmeden terketmişti. Ya burada tutukluk yaparsa? Rezil olurdu!

Kan ter içindeydi; güç bela, "Çok geç oldu. Fazla kalmayayım. Doğru olmaz!" dedi hiç de inandırıcı olmayan bir sesle.

–Bir kahve yapayım da öyle git bari.

–Beklerler.

–Sen bilirsin!

Sonra da kalkıp gitti.

Yolda yürürken düşündü; başından geçenlerden hem memnundu, hem de korkular ve tereddütlerle doluydu kafası:

–Doğru mu, kötü mü yapıyorum? Ustam duysa ne der? Bu yaşı benden büyük kadınla beraber olayım mı, olmayayayım mı?

Eve vardı, yattı. Kafasında bu gece oluşmuş sorularla uyuduğundan olacak, rüyasında Nebahat'ı çıplak gördü. Seviştiler, kadının göbeğini sıvazladı, öptü, göbeğinin altındaki tüyleri okşadı ama rüyasındaki sevişmeleri de yarım, eksik ve güdük kaldı.

Hasan, aynı gece, sabaha karşı bir rüya daha gördü: "Nebahat'ın evinde, sedirde yanyana otururlarken kapı vuruluyor. İkisi de korkuyorlar. Nebahat, "Bu saatte kimse gelmez. Acaba kim? Komşu mu?" diyor fısıldayarak.

Hasan cevap vermeden kilitli kapı itilerek açılıyor ve dedesi, elinde tüfeği, her zaman ava giderken giydiği elbiseleri giymiş eşikte duruyor.

Hasan donakalıyor. Dedesinden çok utanıyor; ona bir kızla sedirin üstünde, yanyana, sarmaş dolaş göründüğü için kendisinin sıkıntıdan adeta yerin dibine battığını hissediyor. Kaçmak istiyor ama kıpırdaması imkansız.

Dedesi, oralı değil gibi; "Korkma Hasan," diyor, "Sana iyi haberlerim var: Sakın tereddütün olmasın, sen hâlâ Allah'ın çok sevgili bir kulusun!"

Bunu iki kez daha tekrar ediyor:

Sen hâlâ Allah'ın sevgili bir kulusun!

Sen hâlâ Allah'ın sevgili bir kulusun!

Hasan, dedesinin elini öpmek istiyor ama nafile, öyle kaskatı kesilmiş ki yerinden kalkabimek şöyle dursun gözlerini bile oynatamıyor... Dedesi bunu söyleyip kayboluyor.

Uyanınca düşünmüştü Hasan: "Demek ki Nebahat'la yakınlaşmam kötü bir şey değil, demek ki Nebahat uğurlu bir kız, onla beraber olduğumda geliverdi bu yıllardır beklediğim haber."

Hasan, ertesi gün Nebahat dükkana kesekağıdı getirdiğinde bir gece önce gördüğü ilk rüyadan bahsetmedi ama ikincisini her türlü ayrıntısıyla aktardı.

"Hayırdır inşallah!" dedi Nebahat, "Demek ki bu gün neşeli olmanın sebebi bu; bu rüya, seni ferahlatmış!"

* * *

Hasanla Nebahat'ın yakınlıkları Hasan askere gidinceye kadar sürdü. Çok elleştiler, öpüştüler; ancak işi sonuna kadar götürmediler ya da götüremediler.

Şaban'ın dükkanında yaklaşık üçbuçuk yıl çalıştıktan sonra Hasan'ı askere çağırdılar.

Hasan'ın hayatı film: 2

Hasan'ın hayatını konu edinecek filmin yönetmeni Floor, O'nun, yaşamının bu bölümüne kadarının, yani çocukluğunun rolünü üstlenecek kimseyi aklına gelen her yerde aradı ama bulamadı.

Filmciler bu çok önemli sorunu çözmek için toplantı üstüne toplantı düzenlediler. Floor endişeliydi:

–Bu mesele çok ciddi.

Sibel,

"Söylemiştin," dedi, "Hasan'ın çocukluğunu kimin oynayacağını hâlâ kararlaştıramadık. Bebekliği için her çocuk kullanırız ama onun ilkokul çağı için bir çocuk bulmamız gerek. Keşke Narlıca'dan bir köy çocuğu bulabilsek."

Senaryo ekibinden Yalçın'a göre yönelecekleri kaynak farklı olmalıydı:

–Ufacık köyden böyle bir yetenek bulmak güç. Film Narlıca'da çekileceğine göre başka bir köyden bir çocuk bulup getirsek Narlıcalılar tepki gösterirler. Televizyon dizilerinden filan bilinen bir çocuğu bulsak böyle bir tepkiyle karşılaşmayız ama hem fiyat çok kabarır, hem de filmde o ağır basar. Hasan'ın değil o çocuğun filmi olur. Bizim Hasan mutlaka yeni bir yüz olmalı! Narlıca'dan olmaz ama yaşı küçük bir yeteneği hiç yoktan keşfetmemiz gerekecek.

Yardımcı kameramen Hüsnü, sinemaya, Hasan'ın Nebahatla İstanbul'da sık gittikleri Alemdar Sineması'nda yer göstericilikten gelmişti. Hasan'ın gençliğinde fırsat buldukça bu sinemaya gittiğini öğrendiğinde çok duygulanmış, konuyla bu nedenle ilgilenmişti:

–Gebze'de bir ileri zekalı çocuklar okulu varmış. Anadolu köylerinde ilkokulu bitiren zeki çocukları öğretmenleri bildiriyormuş; sonra bu çocuklar Ankara'da psikoloji derneğince testlere tabi tutulup bu okula yollanıyormuş. Bu okulun yöneticileriyle konuşmalı. Zeki bir köy çocuğunu deneyip, eğitip girişmeliyiz bu işe. Burada anasını ve babasının dirençlerini kırmak için yeterli bir şey ödeyip noterde kontrat yapmak, belki bir akrabasını da çocukla beraber buralara taşımak gerekecek. Akıllı bir avukata danışmak gerek! Sen bu işi Yiğit Bey'e sormalısın.

Yapımcı Necati Bey kuşkuluydu:

–Anasını, babasını razı etmek, onu alıp önce İstanbul'a, sonra Narlıca'ya götürmek kolay olmayacak. O çocuğu kimbilir neredeki köyünden getirip bunları yaptırmak, Hasan'ın oniki yaşında köyünden uzaklaşıp bilmediği, tanımadığı İstanbul'a yollanması gibi bir şey olacak. Bu karmakarışık işleri nasıl halledeceğimizi çok merak ediyorum!

Sibel, aslında psikoloji mezunu olduğundan konuyu iyi kavramıştı:

–Hasan aslında ölüm korkusuyla büyümüş bir çocuk: Aklının başına geldiği andan itibaren annesiyle babasının habire ölmüş kardeşlerinden bahsetmelerine şahit olmuş, onların Tanrı'nın bir cezası olarak öldürülmüş olduklarını dinlemiş. Sıranın ne zaman kendisine geleceğini sorguladıklarını görmüş. Bu yetmezmiş gibi köyünde de bu konuyu onun anasından ve babasından farklı düşünen ve anlatan yokmuş. Bunlar da aynı endişeleri sergileyerek pekiştirmişler çocuktaki ölüm korkusunu.

Aslında böyle bir korku çocuklarda bulunmaz, insanlar büyüyünce başlarlar ölümden korkmaya. Ancak lösemi gibi yaşamı tehdit eden hastalıkları olan çocuklarda görülür bu. O çocuklar bu korkuyu kendi yaşlarında olan başka çocuklardan yıllarca önce hissederler ve yaşdaşlarından önce bu korkunç ruhsal baskıya ve gerilime karşı psikolojik koruma mekanizmaları oluştururlar.

Hasan, çok ileri zekalı bir çocuk, bir taraftan Tanrıyla iyi geçinmenin yollarını arıyor yani başına felaket gelmemesi için önlemler almaya çalışıyor, bir taraftan da başından geçen birçok olayı, Allah'ın onu aslında sevdiği, kolladığı şeklinde yorumlayarak, bu nedenle kendisini harcamayacağı sonucuna varmaya çalışarak korkusunu bastırmaya çalışıyor. Güçlü bir korunma içgüdüsü var. Bu rolü oynayacak çocuğun her şeyden önce çok zeki olması gerekir. Yaşından ve erkek olması gereğinden başka arayacağımız tek nitelik "ileri bir zekanın varlığı" olmalı.

Film ekibinin diğer elemanları, Sibel'e hak verdiler.

Bu sırada reji asistanının ortaya attığı yeni bir düşünce akıllarını karıştırdı:

–Ne öğrendim biliyor musunuz? Amerikalılar, çocuk filmlerini hep tek yumurta ikizleri ile çevirirlermiş. Çünkü uzunca bir süre gerilim altında çalışmak, çocuklara genellikle fazla geliyor. Bir çocuk yorulunca onun yerine diğerini kameranın karşısına çekerlermiş.

–Biz doğru dürüst tek çocuk bulamazken, sen de şimdi ikiz iste!

–Bunları şimdi bir yana bırakalım da senaryoya bakalım.

Senaryo ekibinden Sibel, "Bence İstanbul' da, üç değişik dükkanda geçirdiği yıllar da çok ilginç" dedi, " Bilmediği bir kenti öğrenirken, bir mesleğin püf noktalarını kavramaya çalışırken zeki olduğundan çok zorlanmamış, kendisini ustalarına çabuk kabul ettirmiş ama özellikle ilk çıraklığında ustası, ustasının eşi ve çocukları, kendisini hor görmüşler, ona tepeden bakmışlar; o da aşağılanmış hissetmiş kendini.

–Oysa, bu çocuğun –sonra gencin– ölüm korkusunu altetmek için "fevkalade", hiç olmazsa "üstün "olduğuna inanması, bunun için de böyle horlanmaması gerekirdi!

–Doğru! Bu ruhsal çökkünlük içinde artık Tanrı'dan hiçbir işaret, hiçbir olumlu belirti, "Sen hâlâ kollanmaktasın" mesajı da algılamamış! "Tanrı beni seviyor ama şimdilik ara verdi " diyerek kendi kendini avutmak istemiş ama bunun böyle olduğundan pek emin değil.

İkinci dükkanda çalışması sırasında da mutlu değil. Burada da işaretler gelmiyor ve tereddütleri artıyor. Sonunda baksana nasıl durgunlaşmış, bana göre resmen ciddi bir depresyon geçirmiş. Ustası bunu anlamıyor, "Bu çırak bozuldu, artık işe yaramaz" diye yorumluyor. Anlasa da çırağını, depresyon tedavisine yollayacak, tedavinin sonunu bekleyecek hali de yok zamanı da Faik Efendi'nin.

–Üçüncü ve en son çıraklığında bıyıkları terlemiş, erginleşmiş, artık çocuk değil delikanlı olmuş Hasan. Hayatında ilk kez bir kızla yakından ilgileniyor.

–Nebahat'la karşılaşması, Hasan'ın yaşamında önemli bir dönüm noktası oluşturmuş.

–Ancak, bu hayatının ilk kızına karşı çok tutuk. Zekası, görgüsünden, deneyiminden gelen tutukluğu altetmeye yetmemiş.

–Evet ama.

–Nebahat'ın evine gittiği ilk gün, kız onun elini tutup göğsüne götürünce eli ayağı birbirine dolaşmış.

–Ama bu ziyaretten sonra evine gidince cinsel rüyalar görmeye başlamış. Bir de uzun süre sonra yeniden yukarılardan bir mesaj geliyor. Ne zaman? Hemen Nebahat'ın evinden döndükten sonra! Çok sevinmiş, "Yüce Allah, beni unutmadı" demiş, o gün cebindeki üç kuruşun ikisini ilk gördüğü dilenciye vermiş.

–Askere gitmeden hemen önce gelen bu mesaj ona eski özgüvenini kazandırmış, yeniden Tanrı'nın kendisini unutmadığını, hatta sessiz geçmiş uzun aralarda bile gözlemeyi sürdürdüğünü düşünmeye başlamıştı.

–Burada bence Nebahat'ın bambaşka bir etkisi daha bahis konusu!

–Ne gibi?

–Nebahat, ona memleketinden gelen baldan sunmuş. Senaryo'dan okuyorum:

Nebahat: –Hasan, sana annemin yolladığı baldan vereceğim. Bizim oralarda pek makbuldur. Her zaman bulamazsın. Çok para eder. Bulunduğunda nsanlar kuyruğa girerler azıcık alabilmek için! İnsanlara güç ve kuvvet veren bir baldır bu, sonra bazı hastalıklara da birebir iyi gelir. Ben küçükken zafiyet geçirmişim. Doktorlar" İmkansız kurtulmaz" demişler; annem beni hep bu baldan yedirerek yaşatmış.

Hasan: –Tadalım bakalım. Nasıl yiyorsunuz?

Nebahat: –Kaşıkla, üstüne de hemen su içeceksin!

Hasan: –Güzelmiş be, defne gibi kokuyor.

Nebahat: –Öyledir.

Hasan: –Sen de alsana.

Nebahat: –Ben dolaptan aldığımda iki kaşık yedim! Sen bir kaşık daha al.

Hasan: –Sana kalmayacak!

Nebahat: –İçerde o kadar çok var ki. Giderken yanına da vereceğim.

Nebahat, bu baldan yedirdikten sonra ona bir kavanoz doldurup hediye de etmiş, hatta askere giderken de yanına vermiş. Bence Hasan'a bu balı yedikten sonra gelmiş bu mesajlı rüyalar.

–Bu bal halüsinasyona mı filan yol açmış?

–Bence öyle olmuştur!

–Nasıl olur?

–Karadeniz yöresinde, arıların bazı dağ çiçeklerinden topladıkları özlerle yaptıkları ballar, hayal görmelere, halüsinasyona yol açar. Bu oralarda bilinir ve genellikle "Deli bal" derler, bazısı "Azer balı" der bu ballara. Özellikle arılar, ballarını, abızambak ya da cinotu denen bir otun çiçeğinden öz toplayarak yapınışlarsa bu balın dehşetli afrodizyak olduğu, aynı zamanda insana daha çok havada uçtuğuna inandıran hayaller gördürdüğü söylenir.

–Nebahat, ona neden bu baldan yedirmiş?

–Kadın, Kastamonu'nun bir köyünden! Çocukluğundan beri bu balı biliyor. İnsanı mayhoş edeceğini, gevşeteceğini de biliyor. Hasan'ın çekingenliğini aşmasını sağlayacak bir nevi alkollu içki gibi tesir edebileceğini de duymuştur. Bazı köylü kızları, evlendiklerinde gerdek gecesinde, damat ile birarada olmadan önce bundan yerlermiş.

–Demek ki Nebahat'ın o gün daha atak davranmasının nedeni bu; Hasan'ı daha da açmak, kendisine yaklaştırmak istiyor ve davet sadece lafla değil, elini göğsüne götürerek, yanağını onunkine dayayarak Hasan'ı cinsel açıdan etkilemeye çalışıyor.

–Peki, sonuç alabilmiş mi?

–Benim senaryoma göre çok yaklaşmış, kendi dekoltesi bir hayli açılmış, Hasan'ın gömleğinin düğmeleri çözülmüş, elleşmişler ama daha sonrası gerçekleşememiş!

–Neden?

–Hasan, balın içindeki madde neyse o etkisini gösterecek kadar dursa sonuç alınacak; tereddütler geçirmiş, kızın bu saldırısı onu korkutmuş, selameti zırva bir gerekçe ileri sürüp kaçmakta bulmuş!

Ancak, eve vardığında ve yatıp uyuduğunda hem Nebahat'la sevişiğini, daha ilerilere vardığını görmüş rüyasında.

Necati Bey senaryonun sadece bu bölümünü beğendi:

–Hasan'ın bu rüyasını çok teferruatlı çekelim; her şey apacık görülsün! Gazeteler bu sahnenin resimlerini basarlar. resimleri her dergiye, her gazeteye dağıtırız. İyi reklam olur.

Floor inanamadı:

–Hadi yahu!

–Baksana birbuçuk saatlik filme beş saniyelik sevişme koyuyorsun. Herkes bundan sözediyor, filmin afişine de sinemalara da bu sahnenin resimleri konuyor!

Senaryo ekibinden Sibel bu yaklaşımlara içerliyor, konuya biraz derinlik kazandırmaya çalışıyordu:

–Hasan, bundan sonraki yaşamında Nebahat'ı düşündüğünde ya da düşlediğinde, onu düşünmenin kendisine yücelerden gelen mesajları çağrıştırdığını, cinsellikle karışık bu anımsamaların, belleğine Tanrısal mesajların akmasına yol açtığını görecektir.

Bu öneri Yapımcı Necati Bey'in hoşuna gitti:

–Bakın, başarılı filmlerin çoğu romancı eseridir; gişe yapmışların hepsi bir romanı almış, iyice terbiye edip seyircinin hoşuna gidecek kıvama getirmişlerdir. Bu adamın hayatı kendinden roman. Ben aslında bu Hasan'ı biraz da ondan sevdim! Herifçioğlunun hayatı dokunmasan bile iyi senaryo. Romancısına, ailesine bilmem ne kadar para ödemek zorunda değilsin! Bu haliyle bile en az sekizyüzbin seyirciye hitap eder. Az rötüşla, biraz boya, sağına soluna seks serpiştir bak ne süper popüler, medyatik bir film olacak. Ha, aklımdayken söyleyeyim; unutmadan bir yere not edin! Kumkapı'da gezinirken bir çadırda deniz kızı görüyorlar ya. Kızın memeleri adamakıllı görünmeli. Hasan'ın gözlerini bunlara zaplayacaksın. Bir onlara, bir Nebahat'a bakacak.

Önümüzdeki yıl Hasan Efendi'nin ölümünün bilmem kaçıncı yıldönümü değil mi? Bu konuya el atmayı biz akıl etmeseydik başkası kapardı. İyi ki kimse uyanmadan daldık bu işe.

Sibel, "Doğru," dedi, "Bu film vizyona çıktıktan sonra doğacak oğlan çocukların bakın kaç tanesine Hasan adını verecekler!"

–Bu kuşak Hasanlarla dolacak!

Yardımcı kameramen Hüseyin emindi:

–Abi, iddia ediyorum: Bu film hasılata gebedir!

Askerlik

Şaban'ın dükkanında yaklaşık üçbuçuk yıl çalıştıktan sonra Hasan'ı askere çağırdılar.

Hasan, askere gitmeden hemen önce mahkemeye, sonra nüfus dairesine gidip kafa kağıdındaki Satılmış adını, asıl adı olan Hasan'a çevirdi. Bunu kaç zamandır yapmak istiyordu ama uzun süredir Yücelerin Yücesi'nce kollandığını belirten tek bir haber, en küçük bir işaret bile alamadığından bunu yapmaktan çekiniyordu.

Tanrı'yı bir şekilde gücendirmiş olabileceğiden korkmakta ve anasıyla babasının, kendisinin, bütün kardeşlerinden farklı olarak hayatta kalmasını sağlamış olduğunu bildiği tutumları nedeniyle kendisine verilmiş bu "Satılmış" adının değiştirilmesinin Allah'ı gocundurabileceğine inanıyordu. "Anamla babam, ben doğduğumda bir hile yapıp beni amcama sattılar, beni oğlu gibi gösterdiler, adıma o yüzden "Satılmış" dendi ama bu doğru değildi, bir kandırmacaydı, ben hiçbir zaman Satılmış" olmadım. Ben aslında Hasan'dım! demek doğru muydu? Bu davranış Tanrı katında kötü karşılanır mıydı?

Nebahat'ın evinden döndüğünde gördüğü rüya, Hasan'a, Tanrı'nın kendisini bu konuda hoş göreceğini düşündürmüş, cesaret vermişti.

* * *

Asker'e gittiği gün Nebahat onu otobüs durağına kadar geçirdi, Hasan'ı terminale götürürken de, dönerken de hep ağladı.

Hasan, otobüsle önce köyüne, oradan da askerlik şubesine giderken yolda Nebahat'ı düşündü. Fındıkzade'de çalışırken, sonra Nebahat'la gezerken aklına gelmeyen bazı soruların da cevabını aradı: Nebahat'la böyle aşırı derecede sıkıfıkı olması, yaşı kendisinden büyük olan bu kadını böyle düğünsüz, nikahsız ellemiş olması acaba onun Tanrı gözünden büsbütün düşmesine mi yol açmıştı? Şaban Efendi'nin dükkanında çalışırken görmüş olduğu o korkunç rüyayı anımsadı: Narlıca'ya gittiğinde, kimsenin onu tanımaması, onun başından geçenleri, Veli'nin başından geçmiş gibi anlatmaları. yerine

bir başkasının tayin edildiği anlamına mı geliyordu? Askerlik kutsal bir görev olduğuna göre, burada yeterince gayret gösterse, Allah'ın ilkeleri konusunda eskiden daha fazla kafa yorsa affedilme şansı olabilir miydi? Evet, bu konuda çok gayret edecek, sonuç alınazsa artık seçilmişlik–ermişlik diye bir sıfata layık görülmediğini anlayıp kaderine boyun eğecek, bir daha bu konuda hiçbir şey düşünmemeye gayret edecekti.

Hasan, askerliğini Malatya'da yaptı. Orada üç ay şoförlük eğitimi gördü, araba kullanmasını öğrenip ehliyet aldı, askeri hastanenin ambulans şoförlüğünü yaptı.

Çocukluğunda Sıhhiyeci Hafız'dan pek çok hastane hikayesi dinlemişti. Hastaneleri çok merak ediyordu; Hafız'ın anlattıklarının geçerli olup olmadıklarını da gözlemlemiş oldu.

Ambulansla bir kez hasta taşısalar, on kez başka şeyler taşıyorlardı. Çarşıdan Hastaneye yiyecek, oksijen tüplerinin dolularını hastaneye, boşlarını oksijenciye, haftada birkaç kez de başhekim yardımcısı doktor binbaşıyı evine götürüyordu. Bir defasında Tabur komutanının eşini çarşıya, çocuğunu da okula götürdü.

Hasan, hasta taşıma dışında yaptıklarını doğru bulmamakla beraber, kendisine verilen her görevi zamanında ve eksiksiz bir şekilde yerine getiriyordu. Getirecek, götürecek yokken de aracı garaja çekiyor, hastanede olup bitenlere merak ettiğinden diğer iki şoför gibi bahçede sigara içeceğine servislere gidip isteyene yardım ediyordu. Bu ara bir hemşireden iğne yapmasını, poliklinikte pansumancı bir onbaşıdan yaraya dikiş atmasını da öğrendi ama bu kanlı doktor işlerini pek sevmedi.

Hastanenin personeli gereğinden az olduğundan muayeneye gelmiş bazı erler –geldikleri taburun kumandanına bilgi verilip– hastanede alıkonuyor ve hastabakıcı olarak çalıştırılıyorlardı. Bunlardan biri Salih, Hasan'ın iline yakın bir ildendi. Tanıştığı günün ertesi Hasan Salih'i sordu.

–Cezalı, Başçavuş hapsetti onu!

–Ne yaptı?

–Cerrahi Servisi'nde yeni ameliyat olmuş birini izleyeceğine kaytarmış, bahçeye sigara içmeye gitmiş. Yedeksubay cerrah onu görmüş, çok kızmış, fena tokatlamış.

–Peki Başçavuş onu neden hapsettirmiş?

–Hapsedilmesi nin sebebi, tokat yediğinde kulak zarının patlamış olması! Salih, görevli astsubaydan muayeneye sevkini istemiş. Amacı, kulak zarının patladığını belgeleyip cerrahın başını belaya sokmak!

Astsubay da durumu başçavuşa bildirince o, kulak zarındaki deliğin yeni olduğunun saptanmasını engellemek için Salih'i bir buçuk gün nezarete kapatmış. Bir buçuk gün sonra yapılan muayene, zardaki yaranın zamanı konusunda yeterli bilgi vermezmiş.

Hasan, bu olaydan üç ay sonra terhis olurken kendisiyle helallaşmaya gelen Salih'e, "Bundan sonra böyle şeyler yapma, daha geçimli ol; rahat edersin!" dedi.

–Boş ver be Hasan, eskiden geçimliydik de ne geçti elimize?

–Kulak zarın patlamazdı!

–Patlatana ne oldu bilir misin?

–Ne oldu?

–Adamın her sabah içtiği çayın içine işedim. Tam üç ay boyunca çişimi içti. Terhis olunca bir gün telefon edip ona bunu söyleyeceğim.

–Peki şimdi ne iş yapacaksın?

–Onu da ayarladım; eğitimim elveriyor. Bekçi olacağım!

Hasan, askere giderken yanına kalın karton kaplı bir defter almıştı. Cankurtaran arabasında beklerken –özellikle güneşin batmasına yakın– aklına sıkça gelen sözleri bu deftere yazıyordu. Salih'in terhis olduğu gün bu deftere şunları yazdı:

–Bir tek "doğru" olmadığını da asla unutmamamız gerekir.

Bu yüzden çocuklarımıza karşı karşıya kalacakları dertleri hangi kitapların neresindeki çözümlerle çözeceklerini değil akıllarını nasıl kullanacaklarını öğretelim. Bizin onlara bellettiğimiz çözümler, o çocukların yarın karşılaşabilecekleri ve bugünden düşünülmesi, kestirilmesi olanaksız– sorunları aşmalarını sağlayamayabilir.

Hasan bu defteri neden yanına almıştı? Eskiden köydeyken Tanrı'nın sevmediğini anladığı tutumları, davranışları aklında tutardı ama bu konuda artık yeğlenmediğini düşünmeye başladığından bu

yana bu konuda aklına gelenlerin üstünde daha dikkatle davranmasının gerektiğini kavramıştı. Artık bu konuda eskiden beri bildiklerini ve yeni yeni belledıklerini bir yere yazmaya başlaması uygun olacaktı.

Hasan, Salih'in kulağı patladığında onu hapse atan başçavuşla da iyi görüşüyordu. Bir vesileyle başçavuşa da "Tanrı'nın zıddına gitmemenin, onu kızdırmadan yaşamanın yolunu bulmalı" felsefesini anlattı.

Başçavuş, "Doğru," dedi, "Bu askerlikte de geçerli olan doğru bir şeydir. Hayatının zehir olmamasını istersen üstlerinin ne sevip ne sevmediklerini bilecek, onlarla zıtlaşmamanın yollarını mutlaka bulacaksın. Burada böyle Salih gibi manyaklar da var, aklı başında olanlar da. Görevli olduğum alaylarda araziye güzel uymasını bilen askerler vardı; terhis oluncaya kadar bir sıkıntı çekmediler. Biri, çavuşa fotoğraf makinesi almıştı, başka biri de botlarını her gün boyardı. Tabii çavuş da bunları üç–beş ve beş–yedi nöbetlerine yazmazdı.

Hasan, çocukluğunun köyünün jandarma çavuşlarını anımsadı. Yanlarında tüfekli iki askerle gelir, köyün kalburüstülerinden birer davar, iki eşek yükü odun ve çıra, onbaşının atı için arpa, dört çuval sepet balı toplarlardı. Onlar gittikten sonra bunları, köyün onbeş – yirmi yaşlarında delikanlıları, hayvanlara yükler, ilçedeki karakola götürürlerdi.

Köyden gelenler, jandarmanın iyi geçinilmesi gerekenlerden olduğunu zaten askere gitmeden iyi bilirdi!

Terhisine yakın babasından bir mektup geldi:

" Oğlum Hasan,

Evvela selam ederim. Halin nasıl? Askerlik nasıl geçiyor? Cenab–ı Haktan iyi olmanı dilerim.

Bizi sorarsan, durumumuz çok kötü.

Annen hasta, nefes darlığı çekiyor. Artık eskisi gibi yürüyemiyor. Bütün işleri bana bıraktı. Caminin çeşmesinden, sonra pınardan suyu dahi ben getiriyorum. Yemeği de ben hazırlıyorum. Hayvanları ben otlatıyorum. Aman Allahım ne yaman, ne bel bükücü bir işmiş bu kadının bugüne kadar yaptığı. Ben nasıl dayanacağım? Duam odur ki bir an önce iyileşsin.

Onu Tokat'ta bir doktora gösterdik. Haplar verdi. Ancak anan bir menfa bulmadı. Hala ayakları şiş, yerinden güç kalkıyor. Merzifon'da çok ünlü bir Albay doktor tavsiye ettiler. Danalardan birini sattım. Komşumuz Kile Ali'den ufak bir borç para aldım. Harman sonu onun parasını ödeyeceğim.

Ananı Merzifon'a götürdüm. Çok methedilen askeriye doktorunun heykel meydanındaki muayenehanesine gittik. Uzaktan geldiğimizi söyledik. Oğlumuzun asker olduğunu da söyledik. Albay bize acıdı. İyi adammış. Para almadı. Çok güzel muayene etti. Ananda yürek rahatsızlığı varmış. Hekimin yanında numune ilaçlar varmış; bize onlardan verdi. Allah bu doktordan razı olsun. Ananı hastaneye yatırdı. On gündür Dahiliye Servisinde bakılıyor. Yattığı gün anan verilen yemekleri yiyemedi, ben yedim. Yemekler çok güzelmiş. Allah devletimize zeval vermesin. Hükümetimize kuvvet versin. Anana da yardım etsin, tezden şifaya kavuştursun.

Baban

Hasan Anasının hastalığına çok üzüldü. Mektubu hemen Takım Komutanı Astsubay Çavuşa gösterdi:

–Komutanım, şu mektubu bir de siz okusanız. Askere yeni geldiğimde anamın babası da aynen böyle hastalanıp vefat etmişti.

Astsubay okudu:

–Allah yardımcısı olsun! Senin terhisine çok az kalmıştı. Gel şu mektubu Bölük Komutanına gösterelim.

Üsteğmen mektubu okudu:

–Tatbikat olacak. Şimdi onun hazırlıklarına başlayacağız. Tatbikat bitince de senin onbeş günün kalıyor. Gidip gelip zaman kaybetme. Az bekle, tezkereni al da hayırlısıyla öyle git. Daha iyi olur!

Hasan, yirmi gün sonra Astsubayla ve kendisi gibi terhis olanlarla hastanenin bahçesinde resim çektirdi, tezkeresini alıp yola çıktı.

Askerlik şimdi Hasan için –azıcık solmuş olsa bile– kendisini en beğendiği bir fotoğraftan ibarettir:

–Üst sırada soldan sağa, İsmet Leblebici, Manisalı Mahmut, ortada Binbaşı, solunda ambülansçılardan Kemaliyeli Hasan Peynirci. Oturanlar: Halil İbrahim, Kel Arif, Kemerlerin Şevket, Edirneli Mahmut ve o yakışıklı da ben, Narlıcalı Hasan!

Resmin arkasında ağızda ıslatılmış mor uçlu kurşun kalemle yazılmış bir not vardır: "Terhis günü Askeri Hastane Bahçesinde çekilmiştir. 2 Kasım 1961"

* * *

Hasan, Sıvas üzerinden Yozgat'a kara trenle gitti.

Elinde tahta valizi vardı. Sırtın da astsubayın "Köyde giyersin" diye hediye ettiği eski asker parkası, ayağında gabardin pantolon, sırtında yakasız bir zıbın vardı. Halen asker olan bir arkadaşı da az kullanılmış postalını vermişti; ayağında da o vardı.

Yozgat'a vardı. Oradan da minibüse binip İlçe'ye gitti. Hayvan Pazarı'nın orda indi. Sabahın çok erken saatlerinde buraya koyunlarını, ineklerini satmaya getirmiş köylülerin, yonca, saman almaya gelmişlerin arasından geçti, Çarşı'da Narlıca Köyünden gelenlerin dolandıkları kahvenin bulunduğu meydana vardı. Tanıdık var mı? Orada traktörünü tamire getirmiş olan Işıldak Halil'e rastladı.

–Hasan hoş geldin! Askerlik bitti ha?

Işıldak Halil, ona anasının birkaç gün önce öldüğünü söylemedi. Hasan'ın köylülerinden herhangibiri olduğunu düşünseydi, anasının yittiğini hemen orada açıklar, ardından başsağlığı diler, "Allah, kalanlara uzun ömürler versin!" gibi sözler söylerdi. Ama Halil Efendi, Hasan'ın öyle kolay anlaşılan, ne yapacağı kolay öngörülen biri olmadığını, sıradan insanların sezmedikleri, bilmedikleri, bilemedikleri şeyleri bildiğine inandığından aklı bağlandı, dili dönmedi, sadece"Ben şimdi traktörü alıp köye dönüyorum. Gel seni de götüreyim!" diyebildi.

Geçmiş 3

Hasanlar'ın evi köyün arka sokağında, azıcık sapa bir yerdeydi. Hasan, köy girişinde traktörden indi. Öküz arabalarının kullandığı aradan evine giderken tarladan, çalışmadan dönen komşusu Asiye'ye rastladı.

–Hoş geldin!

–Hoş bulduk!

–Hasan, babandan duydun mu ananın öldüğünü?

Hasan'ın birden kanı çekildi, elleri, avuçları soğudu, çantası elinden düştü, eklemleri boşaldı, olduğu yere çöküverdi. Üç–beş dakika sonra güç kalkabildi yerinden. Şimdi de midesi kaynamaya başladı. Eve kadar yürüdü. Kapıyı itti, girdi. Ev boş. Kimse yok. Kapının karşısındaki dolabın üstünde tahta bir çerçeve içinde anasıyla babasının karakalemle dokunulmuş siyah beyaz fotoğrafı duruyor. Yanyana durup çektirmişlerdi.

Hasan, bu evin en çok o temiz çarşaf kokusunu severdi. Evi şimdi sadece ıslak, isli tahta ve küf kokuyor.

İşte anasının bazlama yaptığı ocak. İşte odun maşası.

Hasan, iyi olmadığını hissetti, ocağın kenarına oturdu.

Anasının saç tandırı da orada öyle duruyor. Hürmüz Ananın sanki birazdan gelecek, buraya çöküp ekmek yoğuracak gibi. Her şey aynı ama anası... Hasan, ağlamaya başladı.

Sedirin orda bir tıkırtı: Anasının kedisi Minnoş geldi, Hasan'ın bacağına sürttü sırtını. Bu köyün evlerinde kedi–köpek barındırmazlar ama Hürmüz Hanım'ın bir kedisi vardı. Hürmüz Hanım nerden bulmuştu, neden sevmişti bu kediyi?

Hasan sorduğunda, "bu garip nereye gitsem benimle gelir: hamur açarken, süt sağarken gelir, kapı kapalıysa sıçrar mandalına vurur, düşürür, odaya girer, yanımda yere çöker oturur. "Minnoş" desem hemen gelir, bacaklarıma sırtını sürer. Ben hayvanların böylesini görmedim. Çok uysal bir kedidir, eti ancak sen versen alır. Hasan, sen yokken bu hayvan benim en hakiki dostumdur!" demişti.

Minnoş nereden gelmişti? Hasan hatırladı: Minnoş'un aslında komşu köyden birinin olduğunu, kötü bir kedi olduğu anlaşılınca ormana bırakıldığını, bir süre sonra da hayvanın Narlıca'ya geldiğini. Hürmüz Ana, bunları öğrendiği halde kediyi eve almış, "bu, öyle söylendiği gibi kötü bir hayvana benzemiyor. Ben onu ıslah ederim!" demiş ve söylediğini de yapmıştı.

Hasan annesinin kedisini severken kapı açıldı. Babası harman yerinden dönmüştü. Kapının girişinde tahta valizi görünce oğlunun geldiğini anladı.

Hasan'ın, olup bitenleri duymadığını, bilmediğini sanıyordu.

Nasıl anlatmalıydı? Bu konuyu düşünmemişti. Metin görünmeye çalışıp, "Hasan, hoş geldin!" dedi.

–Baba anamın öldüğünü niçin yazmadın?

–Demek biliyorsun!

İbrahim fenalaştı. Oğluna sarıldı. İkisi de hıçkıra hıçkıra ağladılar.

Hasan'ın döndüğü duyulmuştu. Dolaylı akrabalarından Mehmet'in Mustafa, karısıyla geldi.

–Kalkın bize gideceğiz. Kabak pişmesi var. Beraber yeriz!

Hasan su aldı, yüzünü, gözünü yıkadı. Yemeğe gittiler.

Tam elliiki gün sonra mevlit okuttular: Amcasının oğlunu ve birkaç komşu çocuğunu evlere yolladılar:

–Cuma günü, öğle namazından sonra Hürmüz Ana rahmetlinin evinde mevlit okunacak; bekleriz!

Topal İmam ve birkaç köy hafızı çağrıldı. Hasan'ın babası, "Köy hafızlarına para gerekmez. Birer püsküllü havlu vereceğiz; bu yeter. İmama da bir tavuk hazırlayalım!" dedi.

Mevlide sadece erkekler geldi. Kadınlar, bahçeden, kapı aralığından dinlediler; mevlit bitince hazırladıkları içine boya katılmış şeker şerbetini onlar dağıttılar.

–Allah kabul etsin!

Hasan annesinin mevlidinden sonra odasına gitti, sedire uzandı; önce sadece annesini düşündü, onun evde gezdiğini, ortalığı derlediğini, babasının yatağını yaptığını duyar gibi oldu.

–Şimdi ne yapmalı?

Bu kadar sıkıntı, önce midesinde yemek yemesini engelleyecek kadar feci yanmalara yol açmıştı; sonra, birdenbire, aklına bir zamanlar bolca gelen bazı bölük pörçük düşünceler, yeniden ve de eskisinden daha derli toplu bir şekilde akmaya başladı:

Öyle dertler vardır ki insanı aşar. Tutuyor birçok bilmişe çare soruyoruz; sonra onların gösterdiği yönde gidip başımızı duvara çarpıyoruz. Sonra başkası gelip bize "Ah, öyle yapmayacaktın, keşke şöyle yapsaydın!" diyor.

Doğru neredeydi? Doğru, hangisiydi?

Aslında çareleri biz arayıp bulmalıyız: En iyisi tek bir kimseye değil, çok kimseye danışmalı. Bunlar bize ne kadar farklı şeyler söylerlerse bizim aralarından "doğru"yu bulma imkanımız o kadar artar. Çok kitaba bakma-

lı; bunlar da ayrı ayrı şeyler yazmalı. O zaman o meseleye her tarafından bakabilmiş oluruz. Yolların doğrusunu, şu çok bilmişin, bu akıllı kişinin dediğini aynen yaparak değil, dinlediklerimizi aklımızla harmanlayarak kendimiz buluruz!

Tanrı, annesinin defterini kapatmış, böylece bu kadının yeryüzünde çektikleri sona ermişti. Babası da eşini yitirerek büyük çapta cezalandırılmıştı. Öyleyse Hasan'ın –anasının ve babasının çok eskiden işlemiş oldukları günah ya da kabahatları nedeniyle– ibret alınacak bir felakete uğratılması olasılığı böylece sona ermişti belki de.

Hasan çok düşündü, sonra buna benzeyen başka şeyler de düşündü ama bu atalarsözü gibi, Onuncu yıl nutku gibi cümleleri, kimbilir nerelerden gelen, onu böyle kitap gibi söyleten esintilerin etkisiyle ağzından çıkanları, askerlik yaşına gelinceye kadar bir yere yazmadığına yaşamı boyunca hayıflandı durdu.

Peki bu sözler, bu düşünceler nereden geliyordu? Belki de seçilmişliğin, belli bilgilerle donatılmak için uygun görülmüşlüğün yukarılardan gönderilen yeni belirtileriydi bunlar.

Herhalde Tanrı'nın onu yeniden kollamaya başlamış olmasının işaretleriydiler.

Hasan, annesini yitirdiği için üzülürken bir taraftan da kendisine yönelik ilahi güvenin yenibaştan tazelelenmesine sevinmenin utandırıcı bir şey olup olmadığını düşünüyordu.

Annesinin mevlidinden iki gün sonra uzun bir rüya gördü: Kafası insan, vücudu kuş yaratıklar uçuyordu. Bunların arasında annesi de vardı.

–Anne, nereye gidiyorsun?

Annesi, parmağını dudaklarına götürdü. "Sus, karışma!" demek istedi herhalde.

Bu yaratıklar bir süre köyün üstünde uçup durdular, sonra dağlara doğru gittiler, bulutların ardında gözden kayboldular.

* * *

Hasan bir süredir hesap edip duruyordu: Kore Harbi gazisi olan dedesi bir buçuk sene önce ölmüştü. Dedesinden anasına kalmış toplu bir para vardı. Bu paranın evde, hangi yuvakta saklı olduğu-

nu bir İbrahim Efendi biliyordu, bir rahmetli karısı, bir de Hasan. Hürmüz Hanım'dan kalan iki Reşat altını da vardı bir yerde. Bunlara Hasan'ın çıraklıktan birikmiş parasını da ekledin mi İstanbul'da küçük bir bakkal dükkanı açılabilirdi.

Ancak Hasan babasını böyle bırakıp gidemezdi. İbrahim Efendi'yi mutlaka evlendirecek, ondan sonra gidecekti.

* * *

Hürmüz Ana'nın ölümünden bu yana beş ay geçti. Köyün bazı ileri gelenleri Hasan'ın babasını yeniden evermek için uygun bir kadın düşünmeye başladılar.

İki yıldır dul olan ve kocası öldükten sonra büyük ağasının yanında kalan, çoluğu çocuğu olmayan Karaalilerin Eğriboyun Dilber olur muydu?

–Eğriboyun dediklerine bakma iyi, hamarat kadındır!

İbrahim Efendi, Dilber'i biliyordu, uzatmadı, karşı çıkmadı, "Peki" dedi.

İkisini başgöz ettiler. Dilber Kadın, seyrek kaşlarını, boya kalemiyle gürleştirdi, yanaklarını ıslattığı kırmızı krepon kağıtlarından sürüp kızarttı, bohçasını alıp İbrahim'in evine taşındı.

Hürmüz Hanım Rahmetli'nin kedisi Minnoş, evin yeni kadınına bir türlü ısınamadı; Dilber geldikten bir hafta sonra ortadan kayboldu.

Aradan altı ay daha geçince Hasan'ı da köyde evermeye kalktılar. Köyün kadınları, yetişmiş, evlenecek çağa gelmiş kaç kız varsa en azından bir kez Hasan'a yakıştırdılar. Sonunda en uygununun, babası öldükten sonra, anasıyla evlenen amcasının yanında büyümüş olan Çolak Abdullah'ın kızı Sarı Yeter olduğuna inandılar.

Kadınlar bu meseleyi çamaşır yakama gününde, yunakta da etraflıca konuştular. Yeter'in ablasının kayınanası, konuyu kızın anasına açtı:

–Biz münasip bir mesele düşünüyoruz. Siz buna ne dersiniz?

–Sizler nasıl uygun görürseniz öyle olsun!

Köyün ağalarından Durmuş'un karısı Azize de oradaydı. Ona da söylediler:

–Durmuş Ağa'ya bu meseleyi siz söyleyin; Hasan'la babasının ağızlarını bir yoklasın!

–Tamam, ben Ağa'yla konuşurum.

O akşam Ağa, hizmetkarlarından birini Hasanlara yolladı:

–Durmuş Ağa'nın size mücerreti var. Sizi ğırıyor. Akşama yedi buçuk–sekiz civarında oda'ya gelin!

–Hayrola?

–Benim bir şeyden haberim yok. Ağa çağırdı.

Hasan'ın babası bunun bir başgöz etme girişimi olduğunu sezdi ama oğluna bir şey demedi.

Akşam, yemekten sonra Ağa'nın evine gittiler. Ağa'nın evinin avlusunun dışından seslendiler:

–Biz geldik!

Ağanın itleri fena hırladı. Hizmetkarlar koşup köpekleri bağlayıp avlunun kapısını açtılar, Hasan'la babasını içeri alıp yukarı götürdüler.

Üst katta Ağa'nın odası vardı. Geniş bir sedir odanın yarısını kaplıyordu.

Ağa, sedire yayılmış, sigara içiyordu.

–Hele oturun bakayım!

Hasan'la babası, sedirin karşısındaki minderlere oturdular, ellerini dizlerine koydular. Ağa lafı uzatmadı, çağırma sebebini hemen açıkladı:

"Hasan oğlumuzun askerliği hayırlısıyla bitti," dedi babasına, "Köye döndü. Artık onu da hayırlı bir yerden başgöz etme zamanı geldi. Rahmetli Çolak Abdullah'ın kızı Sarı Yeter elimizde yetişmiş, huyunu, suyunu bildiğimiz, ağırbaşlı, çalışkan, temiz ahlaklı bir kızdır. Bunu biz komşularımızla aramızda konuştuk. Allah yazdıysa, siz de kafanıza uygun görüyorsanız bu gençleri başgöz edelim!"

Hasan'ın babası, Ağa'ya, "Bizi düşündüğünüz için Allah size uzun ömürler versin! Müsaade buyur; biz evde baba–oğul konuşalım bu meseleyi " dedi ve kalktı, oğlu ile beraber Ağa'nın evinden ayrıldı.

Karanlıkta evlerine doğru yürüdüler.

–Allah razı olsun bak Ağa da bizi unutmamış Hasan oğlum! Gene biz göz kulak olmak istemiş. Sen bu işe ne diyorsun?

–Baba, eve varınca konuşuruz.

Hasan'ın yüzü asıktı. Evde, Hasan'ın üvey anası, yüzüne bakınca onun bu konuda pek istekli olmadığını anladı. Babası yemekte sordu:

–Hasan oğlum, Ağa'nın bu teklifine senin cevabın ne olacak?

Hasan bu ara hep Nebahat'ı anımsıyor, rüyasında hep onu görüyordu.

–Baba, Ağa bizi düşündüğü için sağ olsun ama benim burada durma gibi bir niyetim yok. Bu topraklar bizi doyurmuyor. Ben tekrar, İstanbul'a, eski çalıştığım yerlere gideceğim.

–Sen bilirsin oğlum. Demek şimdi de bunu Ağa'ya söyleme derdi bana düşüyor.

Hasan askere gitmeden önce ona yücelerden gelen ve ayrıcalığını vurgulayan işaretler kesildiğinde ve bu kesintiler, aylarca, mevsimlerce sürdüğünde, hep "Bu işaretlerin yeniden belirmesi için ne yapmalıyım?", "Hangi yemeği yediğimde, hangi konuları, nerelerde düşündüğümde ya da düşünmediğimde gelirler?" diye kafa yormuş, aklına yatanların tümünü denemiş ama genellikle sonuç alamamıştı.

O bu ara, başka bir şeyin farkına vardı. Bu işaretler, ona en çok Nebahat'ı ayrıntılarıyla anımsadığında, onu rüyasında çıplak gördüğünde, Nebahat'la sevişti̇ğini düşündüğünde doludizgin geliyorlardı.

İşte kendini bir bakkal dükkanının sahibi gördüğü rüya. Hasan, bu rüyasında dükkanına gelenlere makarna, şeker, un, yumurta, daha ne isterlerse veriyor, hem de mutluluğun, iyi insan olmanın sırlarını anlatıyordu. Sonra başını kaldırdığında insan başlı kuşların uçtuğunu gördüğü rüyalar ve de Nebahat'la dükkanda tezgahın üstünde sevişip birleştikten sonra kendisinin göğe doğru uçtuğunu, giderek büyüyen daireler çizerek bulutlara erdiğini büyük bir hazla algıladığı düş.

Peki, Nebahat'la sevişmeye kalkıştıkları o günlerde yaptıkları, sonra, aradan bunca zaman geçtikten sonra gördüğü bu rüyalar nasıl yorumlanmalıydı? O kocasından ayrı duran kadınla bir arada bu-

lunmak, yatıp kalkmak, sandığı gibi günah değil de sevap mı yazılacaktı hanelerine?

Hasan'ı bu kadına doğru iten güç acaba aslında ona yükseklerle yeni iletişim kanallarını açmanın anahtarlarını mı veriyordu?

"Buradan bir an önce kaçmalı, şehre gitmeliyim. Nebahat orada, cevap da oradadır!" diye düşündü Hasan.

Köyde harmanlar sürülmüş, ekinler ambarlara, samanlar, samanlıklara atılmış, evlerin kış bakımları başlamıştı.

Hasan babasına, "ben İstanbul'a gidip bir bakkal dükkanı açacağım!" dedi.

Babası "sevinirim; hayırlı olur inşallah!" dedi.

Hasan, bütün parasını ve anasının iki altınını bir çaputa sardı, gömleğinin iç cebine koydu. Cebin ağzını da bir çatal iğneyle kapatıp güvenceye aldı.

Tıpkı yıllar önce İlkokulu bitirdikten sonra yapmış olduğu gibi, çırak iken yılda bir tekrarladığı gibi, köyünün kazası olan Sarıca'dan otobüse bindi ve İstanbul'a doğru yola çıktı.

Oniki yaşında küçük bir çocukken İstanbul'a ilk gidişini hatırladı. O gün de köyden böyle erken bir saatte gün yeni ağarırırken, köyün horozları ötüşmeye başladıklarında yola çıkmıştı.

İlk gidişinin tedirginliğini de hatırladı. Oysa bugün ne rahattı! Sanki bir köyünden diğerine gider gibiydi; iyi bildiği bir yerden, yine yabancısı olmadığı bir başkasına gidiyordu. Belki de oturup hesaplasa, şu ana kadar geçen ömrünün yarıdan fazlasını Narlıca'nın dışında, onun da çoğunu İstanbul'da geçirdiğini görecekti.

Otobüs hareket etti. Geriye doğru hızla akan yollar, her çukurun üstünden geçişte zangırdayan koltuklar, camlar, birbirini kovalayan tabelalar, renkler, kamyonlar, otobüsler, benzinlikler, ihtiyaç molaları eskisi gibiydi ama Hasan artık hangi dönemeçten sonra hangi kasabaya, o kasabadan sonra hangi yokuşa varacaklarını, sonra hangi benzinliğin önünden geçeceklerini ezbere biliyordu.

Yolun çoğunda uyukladı.

Hasan dükkan açıyor

İstanbul'u baştan aşağıya gezip nüfusu uygun semtlerde kiralayabileceği kadar iyi fiyatlı dükkan aradı. Biri Aksaray'da Sinekli Bakkal Sokağı'nda, diğeri Galata'da, Kuledibi'nde iki dükkan buldu. Hangisini seçmeliydi?

Esnafın çoğu "Kişi satmaz, köşe satar!" diye tanımlar nereye dükkan açmanın uygun olduğunu. Hasan hiçbir zaman böyle düşünmedi, Malatya'da askerlik yaparken tanıştığı ihtiyar bakkaldan öğrendiklerini uyguladı. "Önce seçilebilecek dükkanların önünde duracak ve dükkanın bir çemberin ortasında bulunduğunu hayal edeceksin" demişti Malatyalı yaşlı meslekdaşı, "Çember, gözünü şaşılaştırmadan en sağından en soluna kadar uzanan bir çapa sahip olmalı. Eğer çember, üstünde yer alan evlerle, ağaçlarla, sokak lambalarıyla bu dükkanı güzel bir şekilde çerçevelendiriyorsa o dükkan sana kâr ve uğur getirir!"

Kuledibi'ndeki dükkan bu tanıma uyuyordu; onu seçti. Çıraklık yaptığı, iyi bildiği semtlere gitmemeyi yeğlemesi belki de o yılları iyisiyle, kötüsüyle, ama daha çok eziyeti ve sıkıntılarıyla geride bırakmak istemesindendi. Ulaştığı bu aşamada yaşamındaki bu yeni sayfayı yeni bir semtte açmak istemişti.

Eminönü'ndeki toptancılardan biri, Hasan'a, çıraklık yaptığı semtlerde dükkan açmamasının, Kuledibi'ne gitmesinin doğru olduğunu söylemiş, "Eskiden padişahlar, cami yaptıracaklarında babalarının, dedelerinin cami yaptırdıkları semtleri seçmezlermiş; bunun bir kerameti var!" demişti.

Dükkandan iki sokak ötede iki katlı küçük bir ev de kiraladı. Bu yer onun için biraz genişti "Ama belli olmaz, bakarsın evlenirim" diye düşünüyordu.

Dükkan meselesini çözümler çözümlemez kalktı Fındıkzade'ye gitti. Eski ustası Şaban Efendi'yi ziyaret etti.

Bir dükkan açacağını söyledi, ustasının elini öptü, hayır duasını aldı.

Şimdi nerden alıyorlardı kesekağıtlarını? Nebahat çoktandır uğramıyordu. Bir başkası, kesekağıtlarını toptan getirip çok ucuza veriyordu. Bunların üstünde Şaban'ın dükkanın adı, adresi yazılıydı.

Ordan çıkınca Nebahat'ın evine uğradı. Bildiği, rüyalarını gördüğü o eski evde artık başka biri oturuyordu.

–Nebahat Hanım?

–Ha, bizden önceki kiracı. Galiba Mersin'de şimdi. Eski kocasıyla barışıp gitmişler oraya.

Hasan, Kuledibi'ne dönerken çok üzgündü.

Kuledibi'nde dükkanı derleyip toparlarken kendisine çırak aradı. Çırak çok ama hangisinin yararlı, hangisinin yararsız olduğu kestirmeden nasıl anlaşılır?

–Dükkanın bir yerine sanki düşürülmüş ya da unutulmuş gibi bir miktar para bırakacaksın; çırak bulup sana getirirse iyidir, cebine atar, bir şey söylemezse işe yaramaz! Ancak zamanla bunu bilmeyen, öğrenmeyen çırak kalmadı; en tembeli, en hırsızı bile bu numarayı yemiyor.

Malatya'daki bakkal, ona "Çırağın yüzüne bakacaksın," demişti, "Çukur gözlüler hain ve merhametsiz olurlar. Gözleri birbirine yakın olandan, bir de kepçe kulaklılardan sakın. Bunlar uğursuz işler yapmaya yatkındırlar ve haris olurlar! Boyu fazla kısa olanlar, fitne, fazla uzun olanlar da ahmak olurlar." Askerde en samimi arkadaşı ve hemşehrisi Halil İbrahim hem kepçe kulaklı hem de uzun boyluydu ama ahlaklıydı, dahası ahmak filan da değildi. En iyisi surata bakıp süngüye davranmamak. Çıraklar başka yollardan değerlendirilmeli!

Hasan, çareyi çırağı hemen işe sokmakta ve onun yatkınlığını, ataklığını, işe sahip çıkıp çıkmadığını izlemekte buldu. Üstüste denediği üç çırak bu şekilde bakıldığında yaramaz çıktı; tembeldiler, iş yapmadılar, malı döküp kırdılar ama dördüncüsü istediğine yakındı.

Hasan onu yetiştirmeye başladı:

–Her sabah benden önce burda olacaksın. Yeni getirilen ekmekleri sayıp teslim alacak, tezgaha dizeceksin. Bunu yaparken bile gelen müşterileri bekletmeyeceksin; istediklerini hemen vereceksin. Sık gelenlerin adlarını öğrenecek ve yaşlarına göre "abi", "abla", "teyze" diyecek, gönüllerini alacaksın.

Mahalleden bazı kadınlar gelemez, sana evlerinden seslenirler.

Onlara "Hemen geliyorum!" diye cevap ver ve istediklerinin fiyatını hemen aklından hesapla, söyle; onlar, pencerelerden, balkonlardan sarkıttıkları sepetelere bu parayı koyarlar; sen de siparişleri yerleştirirsin sepetlere. Kendini sevdirirsen sana "paranın üstü kalsın" derler.

Çırak artık dükkanı Hasan'dan önce açıyor, silip süpürüyordu. Öyle ki kendisi saat yedide geldiğinde ve dükkanın kepenkleri, kapıları açıldığında, ilk müşterileri, okula giden öğrenciler, işe giden erkekler kapıdan girdiğinde sigara gibi, çiklet gibi mallar en iyi şekilde sergilenmiş, erkencilerin aradıkları kahvaltılık taze ekmek arası kaşarlar hazırlanmış oluyordu.

Dükkan gece saat onikide, işçiler, kahve müdavimleri geldikten sonra kapanıyordu. Son ziyaretçiler, evlerine gitmeden buraya uğrayıp, sigara, sabah kahvaltısı için peynir, ekmek alıyorlardı.

Bayramlarda dükkan daha erken saatlerde, genellikle sabah beşte açılıp, daha geç, gecenin birinde kapanıyordu.

Hasan'ın bakkaliyesinde eskiden çalıştığı dükkanların çoğundan farklı nesneler de bulunuyordu. İğne, iplik, hatta çorap bile vardı. Dahası, çay bardağı ve çay kaşığı da vardı. Dükkanı açtıktan kısa bir süre sonra semti dolaşmış ve diğer bakkalları gezmiş, Haskia adlı bir bakkalın çiroz ve lakerda bulundurduğunu görmüş, bir süre sonra dükkanında bulunanların arasına bunları da katmıştı.

Bir keresinde çay bardağı isteyen müşteriye –dükkandakiler tükenmiş olduğundan– çırağı koşturup evdekilerden getirip verdi Hasan.

Zamanla çevrede Hasan'a karşı belli bir güven ve saygı oluştu. Semtten taşınmış olanlar bile, bir süre sonra yolları düşüp döndüklerinde ilk önce ona uğramaya, geride kalanları, komşularının oğlunun evlenip evlenmediğini, başka yere göçmüş bir tanıdıklarının yeni adresini bırakıp bırakmadığını ondan sormaya başladılar.

İnsanlar, bir süre sonra Hasan Efendi'ye adres ya da "Mahalleye kim geldi, mahalleden kim gitti?"gibi soruların dışında da bazı şeyler sormaya, danışmaya başladılar:

–Oğlum okumuyor. Ne yapayım?

–Suçum neydi ki başıma böyle bir bela geldi? Bu kadından nasıl kurtulurum?

–Daha iyi bir iş bulabilir miyim Hasan Amca?

–Nişanlımla hep kavga ediyorum! Hiç dirliğimiz yok.

–Annem –ayıptır söylemesi– rahmi sarkmış, elmacık olmuş. Hangi doktora götüreyim?

–Benim oğlum işi gücü bırakmış arsalarda kertenkele avlıyor. Vaz geçirmek, bir yere çırak vermek istiyorum.

–Ne yapıyor kertenkeleleri?

–Eczanelere satıyor. Onlardan ilaç yapıyorlarmış.

Hasan Efendi, bu soruları soranları baştan savmıyor, onlara uzun, ayrıntılı ve doyurucu cevaplar veriyordu:

–Hasan Efendi, beni yarın bizim şirketin müdürü çağırdı, konuşacakmış. Neden çağırdığını, aklından ne geçtiğini nasıl anlarım?

–Kendini karşısındakinin yerine koyacak, "Ben bunları söylerken bu insan neler düşünür, aklından neler geçer?" diye düşüneceksin. İnsanların akılları birbirine benzer şekilde çalışır ama başlarından geçenler, farklı farklı olduğundan bazen onlar senin düşündüğünün bir metre sağında ya da üç metre solunda kalırlar. O insanı yeterince tanımaya çalış ki aklını daha iyi okuyabilesin. Çünkü bir insanı ne kadar iyi tanırsan, başından o güne kadar neler geçtiğini ne kadar iyi bilirsen düşündüklerini o kadar doğru kestirebilirsin.

* * *

Hasan'ın bir komşusu vardı. Mehmetali Efendi, tükenmiş, dediklerine göre topu topu beş– on müridi kalmış bir tarikatın şeyhiydi. Tanıdığından kısa bir süre sonra Hasan Efendiyi gözü tuttu. Onu sık sık ziyaret ediyor, dünya, alem ve ötesi konularında bütün bildiklerini anlatıyordu. Zamanla –Hasan pek sormadığı halde– tarikatı konusunda da ayrıntılı bilgiler vermeye başladı. Kaçı gerçekten o eski tarikatın ilkeleriydi, kaçını –belki de biraz bunadığından– sonradan uydurmuştu, bunu bilmek, anlamak pek güçtü. Şeyh Efendi, bilerek, farkında olarak değil de –galiba– eskiyi bir parça unutmuş olduğundan bazı şeyleri iki defa, üç defa ve farklı farklı anlatınca Hasan Efendinin bu konudaki kuşkuları çoğaldı.

Bir gün Şeyh Efendi'ye sordu:

–Tarikatınızın adı nedir?

–Yoktur! Eskiden bir adı varmış ama biz artık bu adı kullanmıyoruz!.

–Neden?

–Nesimi şöyle demiş: "Sorma be birader mezhebimizi / Biz mezhep bilmeyiz, yolumuz vardır!" Nesimi zamanında da sonradan da tarikatlarını adlandıranların başlarına gelmeyen kalmadı. Adları varsa onlar "falancalar" diye şikayet ediliyorlar, polisine, candarmasına böyle bildiriliyor, kayda bu adlarla geçiyor, fişleniyorlar. Halbuki adı olmayan tarikat ne şikayet edilebilir, ne kayda geçer, ne de tarikat mensuplarının başına olmadık bir şey gelir. Mahallede bazıları benim mesleğimin terzilik olması nedeniyle muritlerimize "Terziler"diyorlar. Ben bunu hiç doğru bulmuyorum. Lütfen böyle bir şey duyarsan söyleyeni uyar, bu sözün uydurma olduğunu, geçersiz olduğunu söyle.

Hasan Efendi, bu adamın anlatıklarının bir bölümünü ciddiye alıyor, giderek "benimsiyor" denemezdi de "esinleniyor" demek daha doğru olurdu.

Bir süre sonra Mehmetali Efendi, öleceğini anlayınca Hasan'ı, kaldırıldığı İtalyan Hastanesi'ne çağırtıp el verdi, "Kimse kalmadı. Sen oturacaksın benim postuma. Bildiğin, anladığın kadar götüreceksin bunu," dedi.

–Peki siz şeyhliği neden kabul etmiştiniz?

–Sana, bir sırrını açıklayacağım. Bunu çok geç bir yaşımda öğrendim. Hayatta mutlu olmak istiyorsan kendine aşağı yukarı bir iki yıl içinde varabileceğin bir hedef düşün ve buna doğru yol al.

Bu yolda giderken de, ona varınca da mutlanacaksın; ancak orda demir atıp durursan bir süre sonra mutluluğun yavanlaşır, biter. Ondan bir süre sonra yeni bir hedef bulacak ve bu sefer, ona varmak için çalışmaya devam edeceksin! Ama Böyle mübarek bir hedef seçersen saadetin uzun sürer, kendine iki yılda bir yeni bir hedef aramak zorunda kalmazsın.

Asıl işin bu olmayabilir. Biliyorsun ben terziyim ama bu iş –Allaha şükür– beni doyurur ama heyecan vermez. Ama bu tarikat başkadır; göreceksin burada hedefine varmaya çalışırken yaşamın anlam kazanacak, ona doğru koşarken güçleneceksin, özüne inancın, hevesin ve neşen, seni diğer işlerinde de başarıya itecek!

Bu tarikatın şeyhliği bana böyle bir amaç olduydu. Ama artık heves vermiyor. Hastayım; ondan bir süredir kendime başka hedefler arayacak gücüm de kalmadı. Şimdi tek ümidim sensin!

Hasan Efendi, o güne kadar düşünmediği bir konuda aklına yatkın gelen sözler dinlemişti. Gözlerini, Mehmetali Efendinin gözlerine dikti, "Peki!," dedi.

–Ben senin gibi bir insanı bulacağımı sanmıyordum. Şimdi daha rahatım. Bak, al bu anahtarı, evime git; orada yüzelli yıllık Kuran–ı Kerim'im, benden önceki şeyh Tanburi Hazım Efendinin asası ve mektupları var. Onları al, getir buraya!" dedi.

Hasan Efendinin böyle bir şeye ihtiyacı yoktu, çünkü o şeyh değil çok daha önemli bir şey olduğuna inanmaktaydı ama Öteki Alem'e göç etmekte olan bu Piri de üzmek istemedi. Karşı çıkmadı, dediklerini yaptı.

Piri ile zıtlaşmamış olmasının başka bir nedeni daha vardı. Mahallede anlatmışlardı. Mehmetali Efendi gençken bir arkadaşı hırsızlık yapıp suçu onun üstüne atmışmış. Mehmetali Efendi, bu yüzden bir süre hapis yatmış. Aradan zaman geçmiş, Efendi hapisten çıkmış.

Çok sene sonra bir gün dükkanında çalışırken bir kadın gelmiş, "Sana kötülük yapan o eski arkadaşın ölümcül hasta ama çok acı çektiği halde bir türlü can veremiyor. Senden "helallik" almazsa ıstırabı mahşere kadar sürecek gibi... Onu affetsen, "hellallik" verirsen ıstırabı son bulacak! Ben karısıyım; çoluk çocuğum adına sana yalvarmaya, ayaklarına kapanmaya geldim. Bir büyüklük et, affet!" demiş. Mehmetali Efendi'nin hellalik verdiğini öğrenince iftiracı'nın sancısı durmuş, adam ruhunu teslim edebilmiş.

Mahallede iyi bilinen bu olay Hasan Efendi'nin, Mehmetali'yle zıtlaşmak istememesinin nedenlerinden biriydi.

Mehmetali Efendi, günlerinin sayılı olduğunu bilirmiş gibi davranıyordu. Kısa bir zaman içinde adı konmamış tarikatının sırlarını Hasan'a eksiksiz bir şekilde belletmek için öyle bir gayrete geldi ki onu iyileşti sandılar. Doktorları şaşırtacak oranda canlandı, ayaklandı, gözlerine fer geldi, üresi, şekeri bile düştü. Mehmetali Efendi'yi taburcu edip evine yolladılar.

Şeyh, birkaç hafta sonra müritlerinden birini yolladı, Hasan Efendiyi bu sefer evine çağırttı.

Mehmetali Efendi, Kuledibi'nde oda oda kiraya verilen bir hanın birinci katında oturuyordu. Penceresinden cadde görünüyordu. Şeyh, pencereye bakan duvarın önünde bir yatağa uzanmıştı, sırtı üç yastıkla desteklenmişti. Hasan içeri girince, odada bulunan dört müridine, "Bizi yalnız bırakın!" dedi. Hemen çıktılar. Kapıyı aralık bıraktılar, dışarda, yere oturup beklemeye koyuldular.

Mehmetali Efendi, Hasan'a döndü:

–Hoş geldin, iyi ki geldin. Çünkü kaybedecek zamanımız yok. Çök şuraya. Hasan yatağın kenarına çöktü; Şeyh'in ağzı fena kokuyordu, Hasan azıcık geriye kaydırdı kendini.

–Sana bazı bilgileri aktarmam, bazı sırları iletmem gerekiyor.

Tarikat, tarikat dedikleri, Allah'a ulaşmak için tutulan yoldan ibarettir. Bu yol boyunca yapılan yolculuk, bir şeyhin öncülüğünde gerçekleşir. Her yolun, öncüsü tarafından belirlenmiş kuralları, töreleri vardır.

Şeyh bunları anlatmaya başladığında ortalık birden oldukça yakın yerden gelen bir kadın çığlığı ile çınladı.

–Bu ne yahu?

Müritlerinden biri kapıyı biraz daha aralayıp yanıtladı:

–Saka Hüseyin'in karısı doğuruyormuş.

–Ne dediin?

Şeyh'in kulakları pek iyi duymuyordu. Saka Hüseyin'in karısının doğurduğunu söyleyen mürit, yerinden kalktı, kafasını odaya uzattı, sesini yükselterek dediklerini tekrarladı.

–Ha öyle mi? Allah yardımcısı olsun!

Hasan, Saka Hüseyin'i biliyordu: Erzincanlıydı; hep mahalle çeşmesinin orada dururdu.

Çamaşır yıkayacak, çocuğunu leğene oturtup su dökecek kadınlar ona seslenirler, sıcak su getirmesini isterlerdi. Hüseyin de Sakacı Dimitri'nin "sıcak su dükkanı"na koşar, bu adamın kazanlarda odunla, kömürle ısıttığı sudan alır, tenekelerle evlere taşırdı.

–Evet, ne diyordum? Allaha ulaşan yollar o kadar çoktur ki... İnsanlar, hakikata, çok farklı yollar izleyerek varabilirler. Esas olan o tarafa doğru yürümeye başlamaktır.

Güzele, gerçeğe ulaştıran işte bu yöneliştir. Bu nedenle "Her doğru yol Allah'a ulaşır", "Allah'a ulaşan yollar her yaratık için çifttir" ve "Allah'a varan yollar yıldızlar kadar çoktur" denilmiştir.

Hasan bunları dinlerken düşünüyordu. "Sadece muridi kalabalık tarikatlar mı var?

Bir insan, başkalarıyla paylaşmadığı, sadece kendine özel yollarla, usullerle Tanrıya yakarsa ne olur? Ben böyle yapmıyor muyum? O zaman bu insan tek kişilik bir tarikat mı oluşur? Öyleyse bu tarikata o insanın adı mı veriir? Muazzeziye, Reyhaniye, Recebiyye mi denir? Peki Vural gibi,

Oya gibi yeni isimlilerin tarikatlarına ne demeli? Belki bunlara Vural Tarikatı, Oya Tarikatı denebilir. Kuşkusuz aynı tarikattan olanlar arasında bile Allaha ulaşan yol konusunda farklı düşünüşler, farklı uygulayışlar izleyen vardır. Aslında bu dünyada ne kadar insan varsa o kadar da tarikat yok mudur?"

Hasan bunları düşünürken ve Mehmetali Efendi de ona bir bölümünü iyi dinlemediğinden kaçırdığı bazı şeyler anlatırken Saka Hüseyin, pencerenin önünden geçti; yanında üç kadın vardı. Doğurmakta olan karısının bulunduğu eve doğru koşar adım gidiyorlardı. Biri körüklü bir doktor çantası taşıyordu.

Şeyh Mehmetali Efendi, kafasını kaldırdı, "Ebe Sıdıkanımı çağırmışlar!" dedi, "Demek ki doğum yakın!" Şeyh Efendi, Ebe Sıdıkanım, Hüseyin Efendi ve beraberindekiler gözden kaybolunca da açıklamalarını sürdürdü:

–Bütün tarikatlarda birbirine benzeyen bazı özellikler vardır:

Mesela tarikata katılanların sınandıkları bir devre vardır:

Buna "çile" denir.

Bu sırada Saka Hüseyin'in karısı yeniden insanı ürperten bir çığlık attı.

–Bunu –Allah bilir– Karaköy İskelesinde vapur bekleyenler bile duymuşlardır!

Bu çığlık, hem Hasan'ın, hem de Mehmetali Efendi'nin susmalarına, bir an için yüzlerini ekşitip omuzlarını büzmelerine yol açtı.

–Bu da kadınların çilesi. Bizde başka türlüsü vardır! Ama aslında ikisi de aynı kapıya çıkar. Görüyorsun doğum yapmış kadınlar aslında çilelerini tamamlamış fanilerdir. Tarikata alınsaydılar bu dev-

reyi atlayıp daha kısa yoldan katılmaları gerekirdi. Peygamberimizim "Cennet annelerin ayaklarının altındadır!" demesi bundandır.

Mehmetali Efendi, bütün bunları kırık, cinsiyetsiz ve titrek bir hafız sesiyle anlatıyor, Hasan da Şeyhefendi yoruldukça tekdüzeleşen bu anlatı sırasında uyuyakalmamak için kendini güç tutuyordu. Bir şey sormak gerektiğinde

Şeyh'e doğru dönüp bağırırcasına seslenmesi gerekiyordu:

–Sizde çileye nasıl durulur?

–Kırk gün her gece gelecek, tekkede önce ibadette bulunacak, ardından da geceyarısına kadar hizmet edeceksin. Çok hastaysan ve önemli bir engelin çıkarsa Şeyh'in, Pir'in izniyle birkaç gün ara verebilirsin. Mazallah izinsiz çile kıran, her şeye yeniden başlamak zorunda kalır.

–Şeyh ne yapıyor? Nasıl şeyh olunuyor?

–Biz tarikatın kurucusuna "şeyh" diyoruz. Bazen tarikatın usulleri ve erkânı kurucu değil, sonraki şeyhlerden birisi tarafından belirlenmiş olursa, bu kimseye "Pir–i sani" yani "İkinci Pir" deriz. Ben aslında "Pir–i saniyim"; yani tarikatımızın kurucusu değilim ama, kurucu şeyhin halifesiyim.

Benim durumumda olan kimseler, Tarikat'ın kaidelerini ortama ve zaman zaman değişen koşullara uygun bir şekilde –yıpranılmaması, örselenilmemesi amacıyla– yenibaştan yorumlayabilirler.

O sırada kapının dışında bir hareketlenme oldu:

–Ne var?

–Hasan Efendinin çırağı gelmiş, Ustasından önemli bir şey soracakmış!

–Maliyeciler geldiler dükkana, seni istiyorlar.

–Şimdi gelemem, sen onlara "ustam hasta, yatıyor, iki gün sonra buyrun gelin!" de. Saka Hüseyin'in karısı da doğuruyormuş.

–"Usta," dedi Hasan'ın çırağı, "Kadının su kesesi patlamış, çocuk ters geliyormuş."

–Kim söyledi?

–Altlarındaki kattan ekmek, peynir, karabiber istemişlerdi. Götürdüğümde duydum!

Mehmetali Efendi, çırağın dediklerini işitmedi:

–Ne istiyormuş?

Hasan olup bitenleri anlatınca, "Dur," dedi, "bir dua okuyayım da ağrısı hafiflesin zavallının!" Şeyh, duasını okuduktan sonra Hasan Efendi'ye döndü ve bıraktığı yerden sürdürdü bilgilendirmeyi:

–Tarikat faaliyetleri, tekke, zaviye, dergâh, asitane gibi adlarla anılan yerlerde yürütülür. Bizde böyle şeyler yoktur maalesef; bizim fakirhaneyi tekke olarak kullanırız. Eski tarikatların merkez tekkesi, tarikat pirinin bulunduğu ya da gömülü olduğu tekke olurdu.

Tarikata girmek isteyen kimseler bir tören yapılır, şeyh tarafından tarikata kabul edilir!

İstekli, bu kabulden sonra "mürid" olur ve tarikatın kaidelerine göre eğitilerek manevi yolculuğunu tamamlar.

Mehmetali Efendi yorulmuştu. Sustu, derin derin soluk almaya başladı.

O sırada onu kapı aralığından izleyenler odaya daldılar, yanına gittiler, ellerini ovdular, ağzına su verdiler.

Efendi, yattığı yerde doğruldu, biraz karşısındaki pencereye baktı, sonra kendisini toparlayıp Hasan'a döndü, "Başka ne bilmen gerekir?" diye sordu.

–Yorulmasanız.

–Sen şimdi sor. Başka zaman yok!

–Pirim, bu kadar çok tarikat, mezhep varken yeni bir tarikat kurmak neye yarar?

–İnsanlar kişilik bakımından, geldikleri yerler bakımından, o yerlerdeki usüller açısından, daha binbir açıdan o kadar çeşit çeşittirler ki.

Bunların hepsini tek kalıba sokmak, "Allah'a ancak şu şekilde, bu kalıba uyarsan ulaşırsın!" demek hatadır. Böyle yapa yapa insanları, dinden soğutmuşturlar. Halbuki birbirinden farklı şekillerde zikirde bulunan, farklı örfleri, adetleri, usülleri olan tarikatlar bulunsa, insan kendi düşüncelerine, ruhuna en uygun bir tanesi bulup katılarak Tanrı'yla bağlantısını daha rahat, daha az zorlanarak kurar. Fena mı olur bu?

–İyi olur elbette!

Açıklamaların bu yerinde Hasan'a, Mehmetali Efendi, bir taraftan anlatıyor, bir taraftan da sanki başka bir şey düşünüyormuş gibi geldi. Şeyh Efendi, Hasan'ın aklından geçenleri sezmiş gibi duraksa-

dı. "Biraz bekle!" anlamına gelen bir şaret yaptı ve dışarıda duran müritlerinden birine seslendi:

–Cemal, git bak kadına ne olmuş? Bir süredir ses gelmiyor o taraftan!

Cemal hemen fırladı, gitti, Hasan sordu:

–Sizin tarikatta bunlardan başka kaideler var mı?

–Olmaz olur mu? Adabımız, erkanımız da vardır. Tarikatın kural ve usüllerine "adab" ve "erkân" denir.

Mehmetali Efendi, hasta haline bakmadan yatağından kalktı, Hasan Efendi'ye tarikatının tüm adab'ını, ve erkanını gerekli hareketleri de göstererek anlattı.

–Tarikat eğitimini tamamladığında, günün birinde şeyhin halifesi olmak ve onun adına tarikat etkinliğini sürdürmek hakkını kazanırsın.

–Tarikattan olanların değişik elbiseleri, cübbeleri olurmuş.

–Eskidendi o. Şimdi herkes gündelik kıyafetleri ile gelip katılıyor dualarımıza. Kimsenin özel elbise diktirecek parası, gücü kalmadı.

–Mevlevileri Yüksekkaldırım'daki Semahane'de müzik eşliğinde dönerlerken gördüm. Sizde böyle bir şey var mı?

–Tarikatlar, zikir biçimleri açısından birbirinden farklıdırlar:

Zikirlerini ayakta yapanlar da var, oturarak yapanlar da. Kadiriler, Mevlevîler, Halvetiler zikirlerini ayakta yaparlar. Nakşibendîler ve Melamiler ise oturarak yaparlar.

Kapı çaldı, "Giiir!"

Cemal, odaya nefes, nefese girdi:

–Kadın bayılmış, gülsuyu ile ayıltmışlar ama durumu iyi değilmiş!

–Peki niye hastaneye götürmüyorlar?

–Artık çok geçmiş, hastaneye yetişmez, yolda ya doğurur ya da başka bir şey olurmuş.

–Öyleyse bir dua daha okuyalım. Allah yardımcısı olsun!

Mehmetali Efendi bir öncekinden uzun bir dua okudu, durakladı, bir şeyler daha söyledi:

–Ağzına sağlık Pirim! Bu nedir, dua mıdır?

–Bizim orada kadınlar doğururken Tatarlar bunu söylerler; çok

faydası görülmüştür! "Kurtuluş değsin yaşlı gözlerine. Bizi sonsuz kurtuluşa ulaştır!" demektir.

Mehmetali Efendi, kurtuluş duasından sonra Hasan Efendinin eğitimini sürdürdü:

–Zikirlerini yüksek sesle, açıkta yapanlar vardır, gizlice, sessizce yapanlar da. Nakşibendîler gibi zikirlerini ses çıkarmadan, gizlice yapan tarikatlara hafi tarikatlar deriz; Mevleviler gibi, Cerrahiler gibi, Kadiriler gibi yüksek sesle, açıktan yapanlara da cehri tarikatlar adını veririz. Biz oturarak ve sessizce zikrederiz. Yerimiz geniş olabilseydi tabii biz de ayakta yapardık. Ben öldükten sonra inşallah sizlere nasib olur bu!

Tam bu sırada doğum yapan kadının çığlıklarının en şiddetlisi, en yürek yırtanı duyuldu.

Mehmetali Efendi sustu. Ardından sessizlik... sonra da bir bebek ağlaması duyuldu. Şeyh sadece çığlığı duydu.

–Şeyhim, kadın sustu, şimdi de bebeği ağlıyor!

Şeyhin yüzü güldü, "Gördün mü" dedi, "kadın kurtuldu, bebek de.

Bak çekilen çileler, sabredebilen insanı nasıl bir mutluluğa eriştiriyor!"

Mehmetali Efendi, Hasan'a aktardıklarını üç beş kez anlattıktan ve onun, anlattıklarını üç kez baştan aşağıya tekrarlamasını isteyip iyice bellediğini anladıktan sonra, "Benim görevim sona erdi; şimdi her şey sana emanet!" deyip onunla helalleşti.

–Bize bağlı olanların selameti için her gün, gösterdiğim gibi dua etmeyi unutma! Ben onlar için hep söyledim; sen de tekrar et: Ömürlerinin sonlarına kadar asla darlık ve sıkıntı çekmesinler! Dünyadan ayrıldıklarında arkada kalanlara şerefli bir ad bıraksınlar! Bu tarafta işledikleri sevaplar, ötede mekanlarını Cennet kılsın!

Ertesi gün Kurban Bayramının arifesiydi; Hasan Efendi'ye, Mehmetali Efendiyi yeniden hastaneye kaldırdıklarının haberini getirdiler. Hemen yola çıktı, yarı yolda müritlerinden birini gördü, ağlıyordu; ona, Mehmetali Efendi'nin vefat ettiğini bildirdi.

Rahmetliyi Sümbül Efendi Mezarlığı'nda toprağa verdiler. Cena-

zede Mehmetali Efendi'nin on iki izleyeni vardı. Müritleri, Mehmetali Efendi'den bundan sonra kendilerine kimin yol göstereceğini öğrenmişlerdi, koşup Hasan'ın elini saygıyla öptüler.

Hasan, evine giderken rahmetliden ne öğrendiğini anımsamaya çalıştı: "Nasıl mürid olunur, Halvetiler ve Melamiler nasıl zikr ederler, çile nedir, kurtuluş duası neye yarar," Bütün bunları dinlemiş, iyi kötü fikir edinmişti ama asıl öğrendiği başka bir şeydi. Hasan, Mehmetali Efendiden, bir şeyhin, bir tarikat büyüğünün nasıl davranacağını, nasıl konuşacağını, nasıl oturup kalkacağını öğrenmişti.

Hasan, Mehmetali Efendi'nin anlattıklarından bazılarını unuttu, bazılarını ise iyi bellemişti, bunları zaman zaman anımsadı ve anımsadıkları, başkalarına öğüt verirken daha ahenkli konuşmasını sağladı. Bu deneyiminden sonra onu görenler, Hasan Efendi'nin, eski bildikleri Hasan Efendi'den oldukça farklı olduğunu, kendinden daha emin, daha bilgiç ve daha ağırbasan bir duruş, bir tavır geliştirdiğini, konuştuğunda insanı daha fazla etkilediğini farkettiler.

Hasan Efendi, Pir–i Sani öldükten sonra ne yapacağına uzun süre karar veremedi. Tarikatı nerede toplayacaktı? Nasıl haberleşeceklerdi? Dükkanında gelip ona fikir soranlara eskisi gibi zaman ayırabilecek miydi? Tarikatla dükkanına gelen cemaatı ayrı ayrı tutabilecek miydi? Hangisi öncelik kazanacaktı? Sağlığında Mehmetali Efendi'nin ayakucundan ayrılmayan bu beş–on garibin hangisine güvenebilecekti? Bunlardan işsizi, güçsüzü şimdi de gelip dükkanda mı oturacaklardı Allah'ın her günü?

Pir'in vefatını izleyen haftalarda bu tarikattan üçü, beşi gelip borç para vermesi, hastalarının şu ya da bu hastaneye yatırılması, çocuklarına sünnet düğünlerinde kirve olması, kol saatı alması, okullarına harç parası vermesi gibi şeyler isteyince kararını verdi: Tarikatı –ortada bırakmaz ama bunlara da emanet etmeye gönlü varmazdı– uykuya yatırdı.

Tarikat üyelerinden en iyi bildiklerini aradı:

–Cuma, öğle namazından sonra Mahmetali Efendimizin kabrine gelin!

Sekiz kişi geldi.

–Size önemli bir açıklamada bulunacağım. Biz kuşkusuz Mehmetali Efendimizin yolunda yürüyeceğiz ama durumumuz bu görevimizi layıkıyla yerine getirmeye yetmiyor. Aslında bilin –Pirimiz böyle dedi– Allah bizi sınıyor. Üç yıl nefsimize hakim olup ibadetimizi, zikirlerimizi kendi kendimize, kalbimizde yapacağız. Üç sene sonra Kurban bayramının arifesine bir araya gelecek ve uygun bir yerde bu görevi yeniden usulüne uygun, Efendimize layık bir şekilde sürdürmeye başlayacağız. Allah hepimize sabır versin, iyiliklerini bizden esirgemesin. Şimdi Efendimize bir fatiha okuyacak ve arkamıza bakmadan dağılacağız.

Hasan'ın hayatı film: 3

–Hasan'ın yaşamından film çıkarmak ne güç!

Yıllar sonra böyle bir film yapmaya kalkan senaryo ekibinden Yalçın, Yapımcı Necati Bey'e böyle diyordu.

–Bir tarikat şeyhinin onu beğenip yerini ölürken ona bırakması iyi. Bence senaryonun burası şöyle olmalı:

"Hasan Efendi, dükkanında, kalabalıkça bir mahalleli topluluğuna bir şeyler anlatmaktadır. Aslında genç bir kızın sorduklarını yanıtlamaktadır. Konuşması sona erer. Kalabalık dağılınca arka sıralarda durmuş ve Hasan'ı ayakta dinlemiş ak sakallı, kısa boylu, zayıf bir ihtiyar belirir. Hasan onu görünce adeta irkilir, koşar, elini öper:

–Eyvah, ayakta kalmışsınız Efendi Hazretleri!

–Çok bahsettiler, konuşmanı dinlemeye geldim. Dedikleri kadar varmışsın. Bizim bir tarikatımızın bulunduğu malumundur. Ben bu güne kadar bu güzel yolu izleyenlerin önlerinde yürüdüm; şeyhimden öğrendiklerimi arkamdan gelenlere aktardım. Yaşım çok ilerledi, hastayım, günlerimin sayılı olduğunu biliyorum. Hasan Efendi oğlum, ben senin gibi bir insanı bulacağımı sanmıyordum. Sana rastladığım için şimdi daha rahatım. Bu tarikatı benden sonra ileri götürebilecek kimse kalmadı: Sana el vereceğim. Sen oturacaksın benim postuma.

–Bana lütufta bulundunuz ama başkasını bulamaz mıyız? Benim yüküm zaten ağır. Sabahtan geceye kadar burada çalışıyorum; me-

sai bitince de bildiğiniz, gördüğünüz gibi yine burada, derdi olanlara, aklı karışmış, kalbi buruşmuş kimselere elimden geldiğince yollar göstermeye çabalıyorum. Eminim buna layık birçok insan vardır. Bir başkasını bulsak.

–Ben seni tanıyorum, seni biliyorum oğlum. Senden başkası olmaz. Hiç kuşku etme, bu yer senin layık olduğun bir yerdir... Bütün sırlarımı sana öğreteceğim ve bildiğin, anladığın kadar götüreceksin bunu!

–Ben çok muhterem ve aynı nisbette zeki ve dinini çok iyi bilen birini tanıyorum. Kuzguncuk'ta oturur.

–Beni reddetmemelisin Hasan Efendi oğlum! Yarın akşam, burada mesain ve vaazın bitince gel; oğlumun terzi dükkanını biliyorsun. Orada bekleyecekler, seni evime getirecekler!

Bu ermiş adam Hasan cevap veremeden çıkar gider. Hasan, ardından bakakalır.

–Peki, sonra?

–Hasan bundan sonra Şeyh ile Şeyhin evinde karşılaşacak, burada bir yer yatağında yatan Mehmetali Efendi'nin, ona ne anlattığını duymayacağız. Sadece zamanın geçtiğini, bu anlatmanın belki sekiz saat sürdüğünü, sabah başlayıp akşam sona erdiğini, odanın değişen ışığından ve odaya girip çıkan bir müridin semt sakasının karısının doğum sancılarının tuttuğunu bildirmesi, arada sancı çeken kadının seslerinin duyulması, sonra müridin "doğuramıyormuş" haberini getirmesi üzerine Şeyhin yatağında dikilip Tatarca bir kolay doğum duası etmesi, ardından, bir kadın çığlığından sonra yeni doğmuş bebeğin sesinin duyulması... O sırada Şeyh, Hasan'a "Gördün mü" diyecek, "kadın kurtuldu, bebek de. Bak çekilen çileler, sabredebilen insanı bir müddet sonra nasıl da mutluluğa eriştiriyor!" diyecek.

–Şeyhin öldüğünü nasıl anlattın?

–Burasını da kısa kestim: Hasan ve Şeyhin üç– beş müridiyle bir mezarlıkta gösterilecek. Mehmetali Efendi toprağa verildikten sonra Hasan Efendi ordakilere soracak:

–Şeyhiniz öldü. Neden topu topu beş kişisiniz burada?

Mehmetali Efendi'nin müridleri önlerine bakarlar, birbirlerine bakarlar; uzunca bir sessizlikten sonra biri cevap verecek:

–Mazlumcular gelmedi!

–Ne demek o?

–Şeyh'e küstüler...

–Neden?

–Şeyhimiz yıllardır Mazlum Efendiyi yetiştirdi yerine halife olarak bırakmak için. Son bir ay içinde fikrini değiştirdi. Size yöneldi. Mazlum Efendi ne üzüldü bilemezsiniz... Aslında hepimiz çok üzüldük.

–Bunun bir haksızlık olduğunu mu düşünüyorlar?

–Evet, biz ve beş–on kişi daha Şeyhimizin her münasip gördüğüne bağlıyız ama en az elli kişi Mazlum Efendiyi isterler.

Bir başkası söze karışır:

–Zaten Şeyh külahını Mazlum Efendiye vermişti.

–Peki şimdi ne olacak?

–Mazlumcular bizden ayrı bir grup oluşturacaklarmış. Mazlum Efendi de "Ben şeyhliği bu sonradan çıkma adama bırakmam!" demiş zaten.

Hasan Efendi, zaten şeyhliğe meraklı değildi ki. "Rahmetli tam anlamıyla bunamışa benzemiyordu ama bazı şeyleri kısa bir süre sonra unutuyor, bazılarını da yarım saat arayla iki kez, üç kez tekrar ediyordu. Belki de aşırı zihin yorgunluğundan ya da buna benzer bir şeyden böyle iki kişiye birden bırakmıştı postunu!"diye düşündü.

Ha, söylemeyi unuttum: Bundan bir iki gün önce, daha şeyh ölmeden bir olaya şahit olmuştuk: Hasan'ın dükkanına yatsı ezanından az sonra uzun kara sakallı, takkeli, cüppeli dört kişi gelmişlerdi. Birisi, "Hoca Efendi Hazretleri seni seçmiş diyorlar. Öyle mi bu iş?" demişti.

–Evet, öyle dediydi rahmetli!

–Mazlum Efendi bunca yıl Şeyh Efendi'nin eteğinden ayrılmadı, ona hizmet etti. Şeyh Efendi de kaç kerre bize kendisinden sonra Mazlum Efendi'nin geleceğini söyledi. Mazlum Efendi bizim hürmetimizi kazanmış bir kimsedir, hem de senden çok daha yaşlıdır. Neyse biz, sana bunları söylemiş olalım!

Bunları söyledikten sonra cüppeliler dükkandan çıkıp gitmişlerdi

O gece Hasan Efendi'nin keyfi kaçtı, eve döndüğünde durgundu; çok keyifsizdi.

Hasan Efendi, şimdi mezarlıkta böyle bir tepkiyle karşılaşınca bu konudaki düşüncesi değişti: Aslında bu onu bir çok sıkıntıdan kurtaracak bir gelişmeydi. İstemediği bir şeyhlik için tarikat ikiye bölünecek, sonra Mazlum Efendiyle kendisi birbirlerine düşman kesilecekler, Mazlumcularla kendisini destekleyenler kanlı bıçaklı olacaklardı.

Orada, mezarlıkta kısa bir süre düşündü sonra müritlere seslendi:

–Buraya, Şeyhimizin kabrinin başına geliniz!.

Geldiler.

–Şimdi size çok önemli bir hususu açıklayacağım. Şeyh Efendimiz beni en son gördüğünde, "Yerime bıraktığım Mazlum Efendi'dir. Sen, ona destek olacak kendisini daima kollayacaksın! Ben seni bu maksatla eğittim. Ancak –Allah vermesin– Mazlum Efendi'ye bir şey olursa yerini sen alırsın," dedi. Sizin Şeyhiniz şimdi bu nedenle ben değilim, Mazlum Efendidir. Bunu böyle bilin ve Mazlum Efendiye de tez duyurun. Kendisine hürmette asla kusur etmeyelim!

Aslında çoğu Mazlum'a hak veren ama Şeyh'in hem dirisinden hem de ölüsünden çekindiklerinden Hasan Efendi'nin mezarbaşında yaptığı açıklamalara kadar Mazlum Efendi'nin arkasından gitmeyen müritler de çok sevindiler.

–Hasan Efendi, öyleyse Mazlum Efendi'den sonra da bizim için sen varsın!

Hasan hepsinden çok mutluydu. Oradan ayrılırken ağır bir yükün omuzlarından kalktığı için alabildiğine mutluydu.

Filmin Yapımcısı Necati Bey, bu öneriyi beğendi ama itiraz ettiği yerler de vardı:

–Bu kısımda hem vur–kır hem de erotik yerler hiç yok. Sadece dini öğütler, doğum filan var. Bunlar kuru kuruya yavan kaçar. Seyirci buralarda çok sıkılır, bırakıp gider filmi. Bir yerlere mutlaka kavga ekleyin. Mesela cenazede iki fraksiyon, iki rakip grup birbirine girişsin. Hatta tabutu yere bırakıp şöyle güzel bir kavga etsinler. Bıçak-

lasınlar birbirlerini. Kan dökülsün! Yarısı ambulanslarla hastaneye giderken yarısı da şeyhi gömsünler. Bu araya bir de biçimine getirip erotik bir şeyler de sokuşturun; o zaman tek derdimiz filmin korsan VCD–DVD lerini satanlarla uğraşmak olur!

Rejisör Floor bu düşünceye karşıydı, itiraz etti:

–Bu konuyu bu kadar saptırıp spagetti–erişte kovboy filmlerine çevirmemeliyiz! Hasan Efendi'nin belli bir ağırlığı, bu kadar izleyicisi, bunca sayanı var... Ayıp olur; biz bunları yaparsak inandırıcı olmaz, çok şey kaybederiz!

Necati Beyin derdi yatırdığı parayı riske atınamaktan ibaretti.

–Kusura bakma biz burada Kan Festivali jürisine değil bu memleketin sıradan vatandaşına sesleniyoruz. Bu sebeple her şeyden önce bu seyircinin neden hoşalanacağını düşünmek, ayağımızı buna göre denk almak zorundayız.

Floor cevap vermedi ama hoşnut olmadığını orada bulunanların tümü anladı; yüzünden düşen bin parçaydı. Kapıyı vurup gitmesine az kalmıştı. Sibelle Yalçın onu alıp akşam yemeğe çıkardılar ve kalması için uzun süre dil döktüler.

Hasan ile Derya

Hasan'ın dükkanına tek başlarına gelip giden kadınlar az değildi. Bazısı alışveriş yapmaktan çok sanki dükkan sahibiyle konuşmaya gelmiş gibi davranıyorlardı. Derya bunlardandı. Bu kadının simsiyah, zift gibi koyu ve gür saçları, apak bir teni ve yeşile çalan gözleri vardı.

Hasan Derya'yı ilk gördüğünde kadının gür kara saçlarını, dolgun dudaklarını beğenmişti. Bu kadın, dükkana gelirken dolunay yüzüne hep katkat pudra sürüyordu.

Hasan Efendi, bir süre sonra, Derya'nın konuşurken kendisine hep yanpirik baktığına dikkat etmiş, bunu onun utangaçlığına yormuştu.

Derya –Hasan'a söylediklerini, çırağa ve diğer müşterilere duyurmamak ister gibi– hep alt perdeden, kısık bir sesle konuşuyordu. Kadın böyle hep çok gizli bir şeyler söyler gibi konuşurken Hasan

da sürekli olarak ona doğru eğilmek zorunda kalıyor ve her eğildiğinde, onun yanaklarındaki pudrayı yakından koklayıp, o sırada aralanan dekoltesini –her türlü ayrıntısıyla– iyice görmek zorunda kalıyordu.

Hasan Efendi, zamanla Derya'nın dükkanda müşteri yokken de, çırak bir bahaneyle yollanmışken de kendisiyle hep böyle fısıldayarak konuştuğunu farketti.

Bu kadıncağız, dükkana geldiğinde ya sabun, ya kibrit ya da bunlara benzer ufak tefek şeyler satın alırdı; asıl amacının Hasan ile konuşmak olduğu belliydi.

Hasan bunu kadının ikinci gelişinde anlamıştı; şikayet etmedi, Derya Hanımın sıklaşan ziyeretlerini hoş karşıladı.

Hasan, Derya'yı ilk görüşünde, O, dükkandan çıkarken, arkasından bakmış, fazlasıyla kalın ama düzgün bacaklarına çiçekli yün çorap giydiğini farketmiş, ikinci gelişinde onunla sohbete dalmışken, uzun uzun konuşurken dükkana gelip bir sürü şey soran, kendisini fazlasıyla meşgul eden bir müşterisine içinden çok kızmıştı.

Hasan bir gece rüyasında Derya'yı gördü. Kendisi, askere gitmeden önce gezdiği Nebahat'ın evindeki battaniye örtülü yatakta oturuyor, Derya da sadece bacaklarında çilek renkli, çiçekli yün çorapları ile yanına geliyor. Üstünde başka bir şey yok; Derya çırılçıplak ama Hasan onun vücuduna bakamıyor. Derya, "Korkma, gel, yaklaş bana!" diyor. Hasan şimdi aşırı gergin, korkusu ağır basıyor, boğulacak gibi oluyor, "Dur Derya!" diyor, yataktan kalkıp kaçmak istiyor ama bedenine hakim değil; kolları, bacakları, vücudu sanki felç olmuş, inme inmiş gibi... kıpırdatamıyor. O sırada Derya'nın vücudu birdenbire hızla büyümeye başlıyor. Hasan, Derya'nın on misli büyümüş ve büyümeye devam eden pespembe ve ıslak vücuduyla duvarın arasında arasında sıkışıp kalıyor. "Nefes alamayacağım" diye endişeleniyor. Şimdi Derya'nın vücudu, Hasan'ı içine çekiyor önce yavaş. sonra hızla. Bir girdaba kapılmış gibi sürüklenirken Hasan korku, utanç ama görmediği, ömründe o ana dek duymadığı bir hazzı da tadarak uyanıyor.

Mahalleli söylüyordu:

–Derya bekarmış, hiç evlenmemiş ama küçük bir çocuğu varmış!

–Neyin nesiymiş?

–Söylentiler çok. mişligeçmişmiş.
–Ne demek?
–Geçmiş'i mişliymiş!
–Ne iş yaparmış?
–Manikürcüymüş, eskiden Tünel'de bir kuaförde çalışırmış, sonra ayrılmış. Şimdi özel çalışıyor; kadınlar onu evlerine çağırırlarmış...

Derya'nın üçüncü gelişinde Hasan, ona turşu ikram etti, sonra da uzun süre konuştular. Derya, tuttu Hasan'a hayat hikayesini ayrıntısı ile anlattı:

–Fırtınada bir dalga gelmiş, sahilden birçok koyunu, çocuğu, tavuğu, horozu alıp götürmüş; başka biri de bir sürü yosun ve balık ölüsüyle beraber beni getirip sahile atmış. Denizin götürdüğünü arayan köylüler, aradıklarının çoğunu bulamamışlar ama biri çakılların arasında bir sandalda beni bulmuşlar, ne diyeceklerini bilememişler. Kimi "Dalgalar çocuğumuzu aldı, götürdü; Allah da bize bunu yolladı!"demiş beni evlat edinmek istemiş. Kimi de, "Muhakkak dalgalarda batan bir gemiden düşmüştür!" demiş.

Hangisi doğru? Kimse bilmiyor. Ah bir bilsem! ne vakit bunları düşünecek olsam başıma bir ağrı girer, şakaklarım zonklar. Aman ya Rabbim!

O fırtına koptuğunda ben üç yaşında bile değilmişim. hiçbir şey hatırlamıyorum. O günü bilenlerden duyanlar anlattılar. Ben boş ve yarıdan fazla su almış ufacık bir tahlisiye sandalı içinde vurmuşum kumsala.

Bu fırtınadan önce köydeki katırlardan biri yavrulamış. Köylü, bunu hiç hayra yormamış; bu kadar zarara yolaçan fırtına gerçekleştiğinde, "İşte bu, fırtına felaketinin habercisiydi!" demişler. Fırtınalı havada denizden benim çıkmamı da hiç hayra yormamışlar ama olanları anlamadıklarından, çözemediklerinden ve çok korktuklarından beni başlarından savamamış, köyde bakmaya, büyütmeye karar vermişler. Beni, çocuğu olmayan yaşlıca bir çift evine almış. Denizden çıktığımdan adıma "Derya" demişler.

Hasan, Derya'nın öyküsünü dinlerken, "Bu kızın alınyazısı da benimkine benziyor. Bütün kardeşlerim birer birer ölürlerken ben kalmışım. Bu kız da aynen benim gibidir. Herkes boğulmuş, telef olmuş, bir tek bu sağ çıkmış karaya!" diye düşündü.

Bunu öğrendiğinde Derya, Hasan'ın geçmişini çok merak ettiğini, ondan dinlemek istediğini söyledi:

–Mahalledekiler sizin için birçok şey anlattılar ama –bilirsiniz– hakikat, ancak insanın kendisinin anlattığıdır. Değil mi? Bana kendinizi anlatın; merak ediyorum.

Hasan Derya'ya kendisini anlatırken düşünmüştü:

–Derya, deniz kenarında bulunduğunda yaklaşık üç yaşında ise herhalde otuzüç yaşında olmalı. Beş yaşında erkek çocuğu var. Adı Yavuz imiş.

Hasan, bu kadının çocuğu nedir, kimdendir bilmiyor. Biri ona, bu kadının tecavüze uğradığını ve çocuğun bu olay sonunda doğduğunu söylemişti. Hasan bunu daha önceden de duymuş ama soruşturmamış, kadından da açıklama istememişti. Mahalleden biri, aslında bu çocuğun böyle oluşmadığını, Derya'nın imam nikahıyla varmış olduğu ancak iki yıl sonra ayrıldığı ilk kocasından olduğunu söylemiş. Adam denizciymiş. Hasan bunu da duymuş mu? Kimse emin değil.

Derya, Hasan'a neden bayılıyordu? Onu oğlu ile beraber sığınabileceği güvenli bir liman olarak görüyordu da ondan. Geçenlerde başından geçen bir olay da onda böyle bir sonuca bir an önce ulaşma isteği doğurmuştu. Taksim'de çok zengin bir kadının evine maniküre gitmişti. Tırnaklarını yaptığı kadın, iki saat sonra şoförünü yollatıp "Hanımefendinin yüzüğü kaybolmuş. Yanlışlıkla çantana koymuş olmayasın," dedirtmişti. Yüzük Derya'da değildi. Buna rağmen Derya alınmış, kadının evine götürülmüş, orada polis memurlarına ifade vermiş, tutanaklara imza ettirilmişti. Bu sırada, manikür yaptırmış olan kadının hizmetçileri, "Bizimki bunu hep yapar, kayboldu der, bahçıvanı, şunu bunu yalan yere itham edip polise dövdürür ama aslında bunları kızkardeşine verir, böylece kocasının paralarını kardeşine aktarır!" demişlerdi.

Derya kendisini çok korkutan, dudaklarını uçuklatan, günlerce rüyalarına giren bu olaydan sonra evlere gitmemesine yol açacak mutlu rastlantılara daha çok önem vermeye başlamıştı.

* * *

Hasan Derya'nın ilgisine kayıtsız değil, sadece tereddütlüydü. Onun tutukluğunu gideren, tereddütünü silen geçirdiği ağır bir sarılık oldu.

Önce giderek yorgun ve halsiz olmasının, yerinden bile kalkmak istememesinin nedenini anlamamıştı ama yataktan kalkamayacak, kolunu kıpırdatamayacak duruma gelince ve bir sabah uyandığında aynada gözaklarının sapsarı olduklarını görünce dükkana gidemedi, çırağını yollayıp doktor çağırdı.

Doktor yüzüne baktı, eldivenlerini giyip karnını muayene etti; Hasan o sırada karnının da gözakları gibi sarardığını gördü.

–Sizde hepatit var. Yataktan en az iki hafta kalkamazsınız. Enginar hapları vereceğim ve perhiz yapacaksınız.

Aradan bir hafta geçti. Dükkanda çırak duruyordu. Bu çocuk sabah, akşam Hasan Efendi'nin evine uğruyor, ona doktorun salık verdiği yemeklerden hazırlıyordu. Çırak gidince Hasan yanlız kalıyor, iki yorganın altında gözleri tavanın ayrıntısında öyle kıpırdamadan yatıyordu.

Bu süre içinde sarılığı gerilemedi ve enginar haplarını doktorun dediğinden fazla yuttuğu halde yorgunluğu azalmadı, artık düşünse bile yoruluyordu.

Doktoru yeniden çağırdılar. Eldivenler giyerek muayene etti Hasan'ı, sonra defalarca kolonyalandı.

–Bir hap daha yazacağım. Delikanlı gidip bundan alsın sana!

Bir gün önce Derya Hanım dükkana gitmiş, Hasan Efendi'nin orada olmadığını görünce çırağa sormuş:

–Ustan nerede?

–Hasta, evde yatıyor.

–Kaç gündür?

–Valla bir haftadır işe gelemiyor.

–Nesi var?

–Sarılık olmuş.

–Vah vah. Benden selam söyle, acil şifa dile.

O gün Deryanım, elinde bir kesekağıdı muz ile dükkana gitti. Çırakla konuştu:

–Doktora sordum. Sarılık olanlar bundan yemelilermiş. Bu akşam Hasan Efendinin evine giderken ben de senle geleyim de bunları ona vereyim. Kaçta gideceksin?

Hasan Efendi, Derya'nın evine kadar gelmesine, yatak odasının bulunduğu üst kata çıkmasına hem şaşırdı, hem de sevindi.

Derya beraberinde bir de sabunlanmış, gülsuyu sürülmüş bir havlu getirmişti; tuttu elini yüzünü sildi Hasan Efendinin.

–Hasan Bey sakalın uzamış, Saçların kaç zamandır berber görmedi? Ya sakalın?

–Hastalanmadan iki hafta önce gitmiştim berbere. Yatağa düşeli gücüm kalmadı. Tıraş da olamıyorum.

–Ben keserim!

–Sen nereden bileceksin erkek saçı kesmesini? Sen manikürcü değil miydin? Sonra Doktor, "sarılık bulaşır" dedi. Dikkat et!

–Ben bu hastalığı geçirdim; korkmam.

–O zaman sen bilirsin!

–Aslında kuaför olmak isterdim. Berber dükkanında çırak olarak çalışırken hep saçları nasıl kestiklerine, onlara nasıl şekil verdiklerine dikkatle bakardım. Bu işi de iyice bellemiştim ama o zamanlar kadından kuaför olmazdı. Patron, sadece manikür yapmama izin verirdi. Ben de eve gidince mahalledeki arkadaşlarımın saçlarını keserdim. Babamın, ağabeyimin de saçlarını hep ben keserdim. Mahalledeki gelinlik kızlar bana gelirler, "Derya abla gelin saçımı ne olur sen yap!"derlerdi. Kırmazdım.

Hasan, bunları dinledikten sonra karşı çıkamadı. Derya arkasına yastık verdi, onu yatağında yarı oturur duruma getirdi. Sonra da banyosunda bulduğu traş kremiyle sakalını iyice köpürtüp usturayla güzelce tıraş etti Hasan'ı.

Şimdi sıra saçlarını kesmeye gelmişti. Bir yerden bir tarak, bir de makas bulup saçlarını kırpmaya başladı.

–Favorilerini biraz uzun bırakacağım!

–Neden?

–Yüzün yuvarlakça, böyle favori, yüzünü uzatır, daha zayıf yapılı, daha güzel gösterir. Saçlarını da biraz daha kısa keseceğim. Çün-

kü alnın açık olduğundan iki yandaki saçların böyle uzun kalırsa, alnının açıklığı fazla sırıtıyor.

Derya, tıraş bitince ilk kattaki tuvaletin aynasını getirip Hasan'a saçlarını, ense tıraşını gösterdi.

–Eline sağlık Derya Hanım!

–Sıhhatler olsun Hasan Bey; sen çabuk iyileşmene bak!

Tıraş faslı bittikten sonra Derya getirdiği muzları ufak ufak dilimleyip Hasan Efendi'ye yedirdi. Sonra yine elini yüzünü sildi.

–Sana nazar değmiş paşam, ben sabah yine uğrarım!

Derya gittikten sonra Hasan kendini başka türlü hissetti. Böyle şefkatı çocukluğundan beri görmemişti. Elini, kolunu kaldıramayacak durumda yattığında söylediğini yarım yamalak anlayan, bölük pörçük yerine getiren hamhalat bir çırağın eline bakarken birdenbire genç ve güzel bir kadının ilgisiyle karşılaşmak ne hoştu. "Merhametli, çok merhametli bir kız bu Derya" diye söylendi kendi kendine, "Meğerse merhamet namustan bile önde gelirmiş!"

Ertesi gün Deryanım, Saka Hüseyin'e iki teneke sıcak su getirtip Hasan'ın çamaşırlarını da yıkadı.

Hasan, Derya'yı her gelişinde bir parça daha sevdi. Karaciğerinin hasta olmasının yolaçtığı dermansızlık, Derya'ya şimdi bir erkeğin cinsel iştahını kabartan bir kadın değil de iyi, şefkatli bir insan, belki bir anne olarak bakmasına yol açıyordu. Onun ikinci gelişinde çırağa, "Git dış kapının anahtarından bir kopya daha yaptır da Derya Hanım'a ver. Ben inip açamıyorum; bu ayazda kapıda seni beklemesin," dedi.

Derya sadece Hasan Efendinin elini yüzünü silmekle yetinmedi, evi de derleyip topladı, silip süpürdü. Doktor bile Hasan'ı yoklamaya geldiğinde, evin yeni durumunu farketti, "Bu eve titiz bir ev hanımının elinin değmiş olduğu kesin!" dedi.

Derya'nım bir sonraki gelişinde sabunlu ve gülsuyu kokan havlusuyla Hasan Efendinin sadece gerdanını değil, sırtını ve göğsünü de göbeğine kadar bir güzel sildi. Sonra, "Hasan Efendi, uzatıver ayaklarını!" dedi.

Hasan ayaklarını uzattı. Derya Hasan'ın bacaklarını, ayaklarını bir güzel sildikten sonra sağ ayağını avuçlarının içine aldı. Bu ayağın tabağına, baş parmağın köküne bastırdı:

–Ayyy Acıdı!

–Burası karaciğer noktasıdır. Ondan ağrıdı. Şimdi seni ayak masajı yaparak gevşetecek, ardından bu noktaya basarak karaciğerine iyileşmesi için mesajlar yollayacağım!

–Büyü mü bu?

–Hayır refleksoloji!

–Ne, ne, ne dedin?

–Ben, Azerbaycanlı bir hanımdan öğrendim. Ayakların belli noktaları, bedenin farklı yerlerine bağlıdır. Bunlara bastırarak, önce o bölgelerde hastalık olup olmadığını anlarsın, sonra da bu bölgelere "İyileş!" mesajları gönderirsin.

Hasan ancak bir ay sonra ayağa kalkabildi, dükkana gidip gelmeye başlaması da bundan bir hafta sonra gerçekleşebildi. Derya, Hasan dükkana devamlı gidip gelmeye başlayıncaya kadar her gün, yarı, bazen de yarıdan fazla zamanını onun evinde geçiriyordu.

Derya bu gidip gelişlerinde Hasan'a kendini anlatıyordu. Hasan'ın gücü yerinde olmadığından sadece dinliyor, bazen de dinlerken uyukluyordu.

–Ben ilkokulu bitirirken bizimkiler şehre taşındılar. Analığım ile babalığım okumamı istediler ama ben ancak Orta Bir'e kadar dayandım. Okula gitmek istemiyordum. Babalığım beni bir berber dükkanına götürdü. Adam, babalığımın arkadaşıymış. Çırak olarak işe başladım. Bir–iki sene, "Şunu getir, bunu götür, çaydanlığa su doldur."la geçti. Ben hep gider, kuaförlerin yanına dikilir, nasıl topuz yaptıklarına, nasıl saç boyadıklarına bakardım. Sonra manikürcü bir kadın vardı, "ona yardım et!" dediler. O zaman da iş olmadığında gider saç yapanlara bakardım. Dükkana yeni bir boya alındığında, kuaför abiler yeni bir stil deneyeceklerinde beni müşteri koltuğuna oturtur bunları bende denerlerdi. Bir defasında yeni bir boya gelmişti; saça sürüldükten sonra ısıtınca açılırmış rengi: Beni "sesuar" derler motosikletçi başlığına benzer bir kafa ısıtıcı vardır ya, onun altına oturttular. Saçlarım yandı. Tabii bu boyayı müşteride kullanmadılar. Eve her hafta başka renk saçla giderdim.

Hasan, sararması bittiğinde değil de yeniden rüyalarında Derya'yı çıplak ya da yarı çıplak görmeye başlayınca adamakıllı iyileştiğini anladı. Bu rüyalar artık korkuya yol açmıyor, tersine, İstanbul'da, Alemdar Sineması'nda gördüğü filmler gibi asıl koptuğu, yarıda kesildiği zaman kızdığı, "Makinist yuuuh!" dedirten renkli, heyecanlı, bitmesini istemediği gösteriler oluyordu.

Derya, Hasan, dükkana gidip gelmeye başlayınca evin dış kapısının anahtarını geri verdi, "Benim işim sona erdi. Maşallah eskisinden güçlü, kuvvetlisin şimdi! Bana müsaade!" dedi.

–Anahtar sende kalsın bakarsın yine hastalanırım.

–Allah korusun! Gerekirse ben yine gelirim ama neden bende kalsın?

–Ben artık senin de bu evde kalmanı istiyorum da ondan!

Bu bir evlenme teklifi miydi?

–Ama benim biliyorsun bir oğlum da var. Ona da bakmam gerekir.

–Onu da al getir buraya!

–Yani?

–Yani, ben senle evlenmek istiyorum! Tabii kabul edersen.

Derya, böyle bir teklif bekliyordu ama bu teklifin böyle çabuk geleceğini sanmıyordu. Hasan'ın boynuna sarıldı, onu yanağından öptü. Hasan da Derya'yı dudağından öptü. Birbirlerine sarıldılar, yeniden öpüştüler.

* * *

Hasan, Derya'yı öyle köyde alışmış olduğu gibi babasına başlık parası vererek, bir hafta süren çeyiz sandıklı, bayraklı, gelin alaylı düğün yaparak, dualar okutarak, davullar zurnalar çaldırarak almadı. Beyoğlu Evlendirme Dairesinde gürültüsüz, patırtısız evlendiler.

Yedişer resim, Nüfus Memurluğu'ndan yazı, Sağlık Ocağı'ndan sağlam kağıdı, fotokopiler. Bunların tümünü Derya bir haftada sağladı.

Derya'nın bir arkadaşı, bir de dükkana akşam saatında gelenlerden yaşlıca biri nikah şahitleri oldular. Derya'nın arkadaşı fotoğraflarını çekti ama sonra bunların çıkmadığı, yandığı anlaşıldı.

Şahitlerin dışında onları tanıyan on–onbeş kişi daha vardı. Hasan, belki de Derya konusunda iyi konuşanların az olduğunu bildiğinden gereksiz nasihatlar dinlememek için evleneceğini mahallede de fazla duyurmak istememişti.

Mahallede "Yahu o ne olduğu belirsiz, çocuklu kadınla evlenilir mi?" diyen vardı. Bunlara karşılık, aynı mahallede "Ne olacak sanki Yahudi Mahallesinden Kozmetikçi İliya'nın anası kimdi, babası kimdi? Bilen yok. İliya, semtin güzeli Aysel'le evlendi de kötü mü oldu? Mutlu, mesut yaşıyorlar. Sonra Ermeni demirdoğramacı da kızını yanında çalışan kimsesiz çırağa vermemiş miydi? O evlilik de iyi geçti!" diyen de vardı.

Nikahtan sonra "zahmet edip gelecekler"i ağırlamak için en uygun yer dükkandı. Komşulardan dört masa geldi, tezgahın önüne yerleştirildi. Çevrelerine iskemleler dizildi. Tabaklar evden ve komşulardan, Hasan'ı her gece gelip dinleyenlerden geldi. Bu insanlardan Boğos, eski gümüş kocaman bir tepsiye akide şekeri doldurtup getirdi. İki kişi güç taşıdılar. Bogos Efendi zengindi, hiç çalışmaz, sadece kira toplar, hep güzel giyinir, gezer, para yerdi ama çok hayırsever, iyi kalpli bir adamdı.

Evden bir tek zerde ve tavuklu pilav tenceresi geldi; ötesi zaten dükkanda vardı. Derya ile arkadaşı dükkanda çalışıp hazırladılar: kaşar ve beyaz peynir ufak parçalara bölündü, bunlara kürdan batırıldı, salamlar dilimlendi, helvalar ufalandı, zeytinler tabaklara dizilip kekiklendi, meyve suları, kolalar, gazoz şişeleri, tezgaha dizildi. Bir kayık tabağa leblebi, fındık içi ve kuru üzüm yığıldı. Deryanım, kabuğu yerlere atılır, süpürmesi güç olur diye şamfıstığı istemedi. Bir kenarda iki büyük rakı ve bir–iki kasa da tekel birası vardı.

Dükkanın kepenkleri inikti. Kapının kepengi de yarım inikti; misafirler eğilip eğilip geçtiler buradan.

Bu düğünde kimse halay çekmedi. Halay çekecek yer mi vardı dükkanda? Sadece komşulardan ut çalan bir Yorgos Efendi vardı, o geldi, kısık sesiyle bir kaç neşeli şarkı söyledi. Alkollü içki az tüketildiğinden –Derya'nın oğlu ile sağa sola koşuşan birkaç misafir çocuğunun kovalamaca oynarken çarpıp kırdıkları bir vitrin camını saymazsak– dükkanda önemli bir hasar olmadı denebilir.

Ertesi sabah dükkan açılmadı; öğleye kadar dükkan temizlenmiş, vitrinin camı takılmış, çöpler atılmıştı; öğleden sonra müşteriler gelip gitmeye başladılar.

–Tebrik ederiz Hasan Efendi.

–Hayırlı olsun! Valla sana bir destek, bir can yoldaşı lazımdı, genç adamsın!

–Hasan Amca, Allah bir yastıkta kocatsın!

Hasan'ın evlenmiş olduğunu, köylüsü ancak birkaç ay sonra duydu.

* * *

Derya ile oğlu Yavuz, Hasan'ın evine taşındılar: Hasan Efendinin yatak odasındaki eskiden sadece üstünde bir çalar saat bulunan komodinin üstünde şimdi iki parfüm şişesi, bir pudra kutusu, manikür seti, bir saç kurutma makinesi ve birkaç tane de ruj çubuğu vardı.

Derya'nın oğlu Yavuz, ilk başlarda az huysuzluk etmedi, "Ben bu adamı istemem!" diye tutturdu, daha başka şeyler de yaptı ama Hasan Efendi, anlayışlı ve sevecen davranışlarıyla çocuğun kalbini kazandı: Hafta sonlarında onu sinemaya götürdü, arada sırada gidip Japon Pazarından pahallı oyuncaklar aldı.

Derya, bir akşam yemekte Hasan'a, " Bir sokak ötede kasaptan et elırken baktım iki kadın müşteri senden bahsediyorlardı," dedi, "Benim senin karın olduğumu bilmediklerinden rahatça dinledim. Bu semtte senin kadar güzel ve tatlı konuşan yokmuş. Senin bilmediğin de yokmuş. Üstelik de yakışıklıymışsın!" Kasap beni tanıdığından göz kırptı; ben de sesimi çıkarmadım."

Derya o gece yatarken sordu:

–Bu kadar güzel konuşmayı nerden öğrendin? Bu bilgiler sana nerden geliyor?

Hasan, bir süre "Aslında ne olduğumun kaçta kaçını anlatayım ben bu kadına?" diye bir süre düşünmüştü. Aradan uzunca bir zaman geçtikten sonra Derya'ya kendisine çocukluğundan beri gelen bazı sıra dışı belirtileri, işaretleri anlattı. Bu işaretlerin devamlı değil zaman zaman geldiklerini ve uzun bir süre gelmedikten sonra annesi vefat ettikten sonra yeniden akınaya başladıklarını da anlattı.

Derya ile seviştikten sonra "Biliyor musun?" dedi, "dikkat ettim,

çıplak bir kadın düşünmek ve sevişmek bana bu bakımdan da iyi geliyor!"

–Yani sevişince, sana yukarılardan bilgiler mi akıyor?

–Evet, başta öyleydi ama bir süredir aralıksız seviştiğimiz halde bunlar gelmiyor.

–Acaba neden?

–Düşündüm, cevabını henüz bulamadım!

–Hep aynı şekilde sevişiyoruz. Belki değişik bir şey yapsak bilgiler, belirtiler yeniden gelirler!

Bu olasılık, Hasan'ın aklına hiç mi hiç gelmemişti; olur muydu?

–Değişiklik mi? Nasıl?

–Mesela sevişirken sen altta dur, ben üstüne çıkayım.

Yarım saat sonra bir de öyle denediler; Hasan kendisine zevk veren yepyeni bir şey keşfetmiş oldu.

–Derya sordu:

–Hoşuna gitti mi?

–Valla iyiydi!

–Hayrını görürüz inşallah!

* * *

Derya sabah kahvaltısında sordu:

–Sabah bir haber geldi mi?

–Henüz pek bir şey yok ama ben ümitliyim.

Hasan, o gün dükkandan eve gelince keyifliydi. Derya'ya seslendi:

–Senin düşüncen doğruymuş!

–Sahi mi? Ne oldu?

–Bir kağıt bul da aklıma yeni gelen sözleri yazdırayım.

Derya kalem buldu, kağıt buldu. Hasan yazdırdı:

– Çok okumak, akıllı, tecrübeli insanlarla konuşmak doğruları daha kolay bulmamızı sağlar.

Tanrı, bazılarımıza biraz daha fazlaca akıl vermiş bu kimselerin yeterince okuyabildiklerinde yazdıkları kitaplarla bize doğru yolları bulmamıza yardım etmelerini istemiştir.

Allah'ın akıllarını güçlü yarattığı kimseler arasında bu kadar okuya-

mamış olanlar da vardır. Onlar da, yaşadıkları sırada, gördükleri, işittikleri olaylardan en doğru sonuçlar çıkarabileceklerinden, insanlara büyük çapta yardımcı olabilirler.

Bunlara danışın ama asla unutmayın: Bazen birden fazla doğru vardır. Doğruların en doğrusu, kim olursa olsun, ne olursa olsun tek insanın bulacağı, varacağı doğru değildir! Doğruların en doğrusuna, herkesin beraberce düşünmesiyle, tartışmasıyla varılır.

–Hasan, bak ne haklıymışım. Okumam, yazmam az ama istersem sana nasıl da güzel şeyler düşündürebiliyormuşum!

Bu bir süre böyle devam etti; Hasan ile Derya, gece denemelerini sürdürdüler ve bu çalışmaları, oldukça verimli sonuçlara yol açtı.

* * *

Aradan iki yıl geçti. Hasan ölen Pirinden el alıp onun yerine şeyh olduğu için bir konuda üzülmeye başladı. Şeyhlik bir gün kendisine gelince kime el verecek? Çocuğu olmuyor bir türlü. Derya'nın çocuğu ise hem küçük, hem de itin gözü. Ona el verilmez. Rezil eder her şeyi! "Tüp bebek yaptırın" diyorlar ama acaba tüp bebek halife olur mu? Bunu soracak kimse de yok.

Bir derdi daha vardı Hasan'ın: Karısının bir önceki evliliğinden ya da beraberliğinden bir çocuğu olduğuna göre ve Derya, iki senedir Hasan'ın karısı olduğuna bakılırsa, kabahat Hasan'da olmalıydı. Hasan, "Ben herhalde kısırım!" diye düşünüp çok sıkılıyordu.

Gelip gidenlerden biri "Şişhanede bu işlerden anlayan bir doktor var: Cebbar Bey; ona gidip meni saydırsana!" deyince çok üzüldü; demek ki semt halkı da eksikliğin onda olduğuna inanmaktaydı.

Dükkana gelip gidenler ona ikide bir niçin çocuk yapmadıklarını sordukça Hasan giderek daha çok rahatsız oluyordu:

–Hadi Hasan, uzatma şu işi!

–Artık bir çocuk ister size!

–Evlatsız insanın gölgesi, ayağına yakın olur!

–Bak, Manav Arif'in bile oğlu oldu; darısı başınıza!

–Allah kimseyi zürriyetsiz bırakmasın.

–Taksim'e yakın Aya Triyada Kilisesi var; bir de oraya git, bir mum yak, papazına okun! Manifaturacı Leonidas'ın karısı, o papaza okuduktan sonra gebe kaldı.

–Sarıyer'e, Telli Baba'ya gitsene!

–Her şeyin çaresini biliyorsun da buna niye çare bulamıyorsun?

* * *

İki yıl uğraştıktan, her söyleneni uyguladıktan, hatta Aya Triada Kilisesi'ne gidip oniki mum yaktıktan sonra çocuk yapmaktan kestiler ümitlerini.

Bu sefer ortaya başka bir dert çıktı: Derya, meğerse "kompulsif su içici"ymiş. Elinde daima su dolu bir şişe taşıyor ve habire su içiyor. Tabii tercih ettiği sular var ama aşırı titiz değil; bunları bulmazsa ağzını dayayıp çeşmeden bile içiyor.

Sağlık Ocağındaki doktor anlattı:

–Günde yirmi litre içsen vücut atabilir. Amma fazlası insanı hastanelik eder. Böyle gereksiz yere fazla su içenlerin çoğu nörotik orta yaşlı kadınlar olur. Fazla kaçırdıklarında beden bu kadar suyu kısa zamanda atamaz ve beyin ödemi oluşur. O zaman hastanede serum takar, idrar söktürücüleri veririz.

Derya Hanım'da tansiyon da varmış. Bir de durmadan tuvalete gidiyor. Niçin hep su içiyor? Bu kadar suyun bedenini temizlediğine inanıyormuş.

–Derya, bak doktor ne diyor. Fazla su içince insanın tansiyonu çıkarmış!

–Benim tansiyonumu su değil şu çocuk çıkarıyor. Yaramazlık edince, beynimin tası atıyor ve tansiyonum hemen bilmemkaça çıkıyor. Bu çocuğu adam edebilsek ben böyle olmam!

Hasan, gözlerini Derya'nın arkasında bir yere dikti ve sanki bu kadına değil de onun şu anda arkasında duran başka birine bir kitaptan okurmuşçasına bir şeyler anlatarak cevap verdi:

–Her konuda düşünmeye, hatta eskiden beri varolan, değişmez sandığımız düşüncelerimizi yeniden gözden geçirmeye yatkın olmalıyız.

Sağlıklı düşünebilmek için, üstünde kafa yoracağımız meselelerden kendimizi uzaklaştırabilmeyi, bunlara uzaktan, sanki ağaca tünemiş bir

karganın asfalta düşmüş üzüm tanelerine baktığı gibi bakabilmeyi öğrenmemiz gerekir.

Çocuklarımız hakkında düşünürken böyle yapmasak da olur. Bir insan çocuğunu severse ondan kendisini ruhen ayırmadığı, ayıramadığı halde çocuğunun yanlışlıklarını görebilir ve onu hatalar konusunda uyarabilir.

Derya bu sözlerin ne kadarını dinledi? Dinlediğinin ne kadarını anladı? Belli değil ama Hasan'ın söylediklerini, "Bunları bir yere yazmalı belki günün birinde başkalarının da işine yarar!" diye düşündü ama yazmadı, bunları zamanla unuttu ya da ancak başka şekiller içinde kısmen anımsayabildi.

Hasan'ın askerdeyken bu gibi şeyleri yazdığı bir defteri vardı ama kaybetmişti: O defteri köyde bir yere saklamıştı ama nereye? Çok düşündü ama anımsayamadı.

Hasan, önce bol su içmenin insanı temizleyeceğine adamakıllı inandı, hatta tuttu önemli düşüncelerini şimdi yazmaya başladığı "Gerçekler başlıklı defterine "Bol bol su içiniz!" emrini ekledi ama zamanla karısında böyle olumsuzluklarını gözlemleyince de bu ilkeyi iptal etti.

"Çok su içiniz" emrini ilk defa duyurduğunda, onu izlemeye başlayan bir Rum marangoz, "Yahu bizde vaftiz olmak için suya girerler; sen, aynı şeyi suyu, insanın içinden geçirerek yapıyorsun!" diye yorumlamıştı:

–Vaftiz, yıkama, arınma, günahlardan sıyrılma anlamını taşır. Hıristiyanlıkta vaftiz, Hz. Adem'le Havva'dan kalmış ilk günahtan arınmamızı sağlar. Aynı zamanda o kişinin yeni bir kimliğe bürünerek Allah'ın krallığına katılması da bu şekilde gerçekleşir. İlk günah inancı bizde çok önemlidir; bu günahtan kurtulmanın tek yolu vaftiz olmaktır.

Başka bir Rum müşterisi de açıklamıştı:

–Biz vaftizi, kiliselerde bir insanın tamamen suya daldırılması veya vücudunun bir kısmının suya batırılması şeklinde yaparız. Adalarda, denize batırarak da yaparlar. Bazı yerlerde başına su dökülmesi veya üstüne su serpilmesi vb. şeklinde uygulanır.

Hasan Efendi, "Bence sizin vaftiz olduğunuz su da, bizim içtiğimiz, yeryüzündeki tüm yaratıkların içtiği sular da aynı sudur. Yeryüzünde yaşamı sağlayan en önemli şey sudur. Coğrafya dersinde yeryüzünün dörtte üçünün su olduğunu anlatmadılar mı? Su olmazsa yaşayabilir miyiz? Hayatı sürdüren de bütün insanları, hayvanları hatta otları, ağaçları arındıran da sudur. Bol su içmek, bir nevi ibadettir!" diye cevap vermişti.

Rum komşusu sormuştu:

–Peki bizde vaftiz edilene bir vaftiz adı verilir. Sizde bu nasıl olacak?

–Bizim yorumumuz farklı! Bu şekilde su içmek, insana fazladan bir ad verilmesini gerektirmemeli.

Derya Kadın böyle damacanalarla su içmekten vaz geçince tansiyonu düştü ve geceleri, sabaha kadar on kez kalkıp tuvalete gitmemeye başladı. Hasan Efendi rahat etti. Ancak bu maddenin iptali, izleyenler arasında eleştirilere yol açtı:

–Hani sen bize, "Hayvanların hepsi suya giremez! Sudan korkan, suya giremeyen hayvanlar neden cennete gidemesinler? Mesela kediler... Halbuki bütün hayvanlar su içer. Öyle ise arınma, suya girerek değil, su içerek yapılmalı ki yaratıklar arasında ayırım ve haksızlık olmasın!" dememiş miydin?

Bu karşı çıkılına karşısında Hasan Efendi, bir stratejik değişiklik yapmayı uygun görmüş ve şöyle konuştu:

–Ben, "Damacanalarla su içmeyiniz!" dedim. Yoksa her gün –o da sabahları– üç kırba su içmeye devam edeceksiniz!

–Neden sabahları?

–Gece içerseniz sabaha kadar uyuyamaz, su dökmek için kalkar dursunuz!

Hasan Efendi'nin bu konuda böyle kesin bir karar varmasının asıl sebebi, o günlerde gördüğü sıradışı bir rüyanın tuvalete giderken başucu lambasını deviren Derya yüzünden yarıda kalmasıydı. Hasan Efendi uzun süre, "Bu rüyayı keşke sonuna kadar görebilseydim, belki bir çok bilinmezi de çözebilecektim!" diye düşündü.

Rüyasından hatırlayabildikleri şundan ibaret: Malatya'da askerdeymiş. . Ambulansla, kaza geçirmiş birini taşıyor. Sireni durmadan öttürüyor ama –delirecek- yol veren yok. . Kaldırımlara çıkarak, sağa sola çarparak hızla gidiyor. Askeri Hastane'nin bahçesine girip duruyor. Askeri Hastane'ye gelince, hastayı sedye ile alırlarken kaza geçiren adamın yüzünü görüyor. Bu, Piri, Mehmetali Efendi Hazretleri! Mehmetali Efendi'yi doktorlar hemen ameliyathaneye alıyorlar. Hasan, ameliyathanenin önünde bekliyor.

Biraz sonra ameliyathaneden bir doktor çıkıyor, maskesini indirip "Maalesef ölmüş!" diyor Hasan'a, "Bunu şehir morguna götüreceksin."

Mehmetali Efendi'yi bir sedye üstünde ambulansa taşıyorlar.

Hasan Efendi, Piri'nin aslında ölmediğini biliyor; önce dikiz aynasından bakıyor arkamdan geliyorlar mı diye, sonra yine işletiyor sireni ve yolun büklümlerini olmayacak bir hızla alıp, ışıklara bakmayıp, arada yine kaldırımları, hatta oralarda parketmiş arabaları yalayıp onu morga değil bambaşka bir yere götürüyor: Şehrin dışında, bir çok kapısı olan, sekizgen şekilli, tek kat taş bir yapıya; tekke gibi bir yer. Tepesi kısmen açık, gök görünüyor.

Her şey o kadar hızlı olup bitiyor ki ayrıntıya bakacak zamanı yok, ayrıntı çok ama geçtiği yollar, gittiği yer sisli, buharlı, akılda tam kalmıyor. Sadece Mehmetali Efendi'yi bir sedyeye yatırdığını hatırlıyor. Başında bekliyor. Mehmetali Efendi, gerçekten ölmemiş. Kıpırdıyor, gözlerini açıyor, "Onlar anlamaz ki. Bak sen nasıl hemen anladın!" diyor, "Çünkü sen, beni de geçtin, şimdi Allahın en sevgili kullarından birisin Hasan!"

Mehmetali Efendi, bunu söyledikten sonra iki elini yukarı kaldırıyor ve başının üstünde hızla çevirmeğe başlıyor; çeviriyor, çeviriyor, sonra da bir helikopter gibi göğe yükseliyor.

-Pirim, nereye gidiyorsun? Ben şimdi ne yapayım?

Mehmetali Efendi, yukarlarda bir yerden bir şeyler anlatmaya başlıyor ama işte tam bu sırada Derya, önce lambayı, sonra da komodini deviriyor ve Hasan uyanıyor, rüyası yarıda kalıyor, bu gereksiz, yersiz gürültü ve patırdılar yüzünden Mehmetali Efendi'nin söylemiş olması gereken pek önemli sözleri kaçırıyor.

Mehmetali Efendi, vefatından bunca zaman sonra neden geri

yollandı? Hasan Efendi, biraz düşündükten sonra şu sonuca vardı: O, kuşkusuz kendisine bazı şeylerin bildirilmesi için gönderilmişti!

Bu rüya, Hasan'ın yaşamında bir dönüm noktası olmuştur: Hasan, o güne kadar Allah'ın gazabına uğramış ve dokuz çocuğunu bu gazap sonucu yitirerek cezalandırılmış olan bir ana babanın son çocukları olarak kardeşlerinin akıbetine uğramaktan korktuğu için ayağını hep denk almıştı. Allahı kızdıracak, zıddına gidencek herhangi bir şey yapmak istememiş, günlerinin bazen önemli bir bölümünü bu konuda yanlış adım atmamak için ne yapılması gerektiğini düşünerek geçirmişti.

Şimdi annesi rahmete kavuşmuş, babası, başka bir kadınla evlenmişti. Kendisi de onlardan çok uzakta, İstanbul'da yaşıyordu. Allah herhalde bundan böyle dul bıraktığı babasını daha da cezalandırmak için bu yaşa varmasını engellememiş olduğu Hasan'ı kötü bir akıbete uğratmayacaktı.

Peki, Hasan Efendi. Tanrının gazabından kaçınmanın yollarını neden hala düşünüyor, neden bunları bir yerlere yazıyordu? Bu, sadece küçüklüğünden kalmış bir alışkanlık mıydı?

Hasan düşündü, çok düşündü ve bambaşka bir sonuca vardı: Mehmetali Efendi'nin bu kadar zaman sonra rüyasında yeniden karşısına çıkarılması ve söyledikleri önemli işaretlerdi ve Allah, şimdi ona yeni bir görev yüklemekteydi. Hasan bu güne kadar Tanrıyla çelişmeme konusunda başarılı olmuştu.

Ondan şimdi, Tanrıyla çelişmemenin, bu şekilde uyumlu ve mutlu bir yaşam sürmenin kavradığı esaslarını, sadece bilmek ve kendine saklamak yerine artık bunları, diğer insanlara da anlatması isteniyordu.

Demek ki Hasan Efendi'ye şimdi, "Allahın gücüne gitmemek için yapılması gerekenleri" başkalarına da öğretmekle yükümlüydü. Demek ki bu güne kadar bu konuda düşündükleri, arada bir tarafa kaydettikleri doğruydu ve Allah bunlardan hoşnuttu ki ona bu görev veriliyordu.

Hasan, bu rüyayı gördükten sonra bazı soruların cevabını aradı:

Peki, bu onay gören düşünceler nerelerden geliyordu aklına?

-Dışarda bir yerden yağmur gibi mi yağıyor başıma, yoksa bey-

nimin derinliklerinden mi geliyor? Beynimin derinliklerindense bu güne kadar nerede ve neden saklanıyorlardı? Acaba filiz verecek tohumlar gibi belli bir zamanı, mevsimi, nemi, ısıyı mı bekliyorlardı?

Bu kadar adam arasında bula bula neden benim kafamı bulup oraya üşüştüler? Bu düşünceler neden benim beynime yollandı? Benim kafam bu etkilere açık olduğundan mı? Mehmetali Pirim rüyamda galiba bunu da söylemek, beynimin, herkesin kolayca anlamadıklarına açık kılındığını da bildirmek istedi.

Çok eskiden beri zaman zaman tereddüt ederdi. Bunlar gerçekten iyi bir yerden mi geliyor? İyi düşünceler mi? Yoksa ağaç kurtları gibi eşyayı içten kemiren şeyler mi? Bir süredir bunların kötülük içermediklerine inanmaya başlamıştı. Artık emindi; en iyi, en doğru kaynaktan geliyorlardı bunlar.

-Öyleyse buyursunlar, gelsinler!

Şimdi yapılması gereken bir şey daha vardı: Bunları eksiksiz kaydetmeli, unutmadan bir yere, bir deftere yazmalıyım!

Ve yazmaya başladı. Başlangıçta kendisi yazıyordu. Zamanla, bazen işi olduğunda aklına gelenleri, kayda geçirmeyi ertesi güne bıraktığını, bazen daha da ertelediğini farkedip "Bu iş aynen maliyenin bakkallardan istediği gibi yapılmalı, gelen-giden gününde kaydedilmeli!" diyerek aklına gelenleri, aynı gün Derya'ya dikte etmeye başladı. Ancak Derya'nın okur yazarlığı şöyle böyleydi; bu yüzden söylenenlerden bazılarını doğru ama çoğunu yanlış kaydediyordu.

Hasan'ın, Derya'nın yazdıklarını okuyup, yanlışlarını düzeltmesi gerekiyordu. Bunun da bazı sakıncaları vardı: Zaman alıyordu; bu biiir. Bir de böyle çizik, silinmiş, kırmızı ve yeşil kalemle defalarca düzeltilmiş kutsal ilkeler kitabı olur muydu? Bu yüzden Hasan, "Ah daha akıllı, okuma yazması daha düzgün birini bulsam da ona yazdırsaydım" diye düşünmüştü kaç kere. Bir defasında da adamakıllı sinirlenip Derya'ya -hem de birkaç izleyicisinin önünde- bunlara benzer bir şeyler söylemişti.

Defterde yer alanlar, bazı günler dükkanı kapattıktan sonra orada toplananlara, artık pek sık akıl sormaya gelenlere anlattıklarının

malzemesini oluşturuyordu. Bu düşünceler, fikirler bazen bir sebil'in musluğu açılmış gibi gürül gürül, taşıp, çoşarak geliyor, bazen de kesilmiş terkos muslukları gibi günlerce akmıyordu! Düşüncelerin gecikmesi, arada bir habersiz kesilmesi Hasan Efendi'yi çok rahatsız ediyordu.Böyle verimsiz ve güdük günlerde, cemaatına ne diyeceğini şaşırmaktan, güç bir soru karşısında bocalamaktan korkuyordu. Birkaç kez bu nedenle akşam toplantılarını -tabii bambaşka bahaneler ileri sürerek- erteledi.

Onda olaganüstü niteliklerin varlığını farkedenler arasında köyünden biri de vardı: Çolak Abdullah'ın oğlu İbrahim. Çok ileri derecede miyop olduğundan köyde ona Kör İbrahim derlerdi. Ancak onaltı yaşında doktora gidip kalın camlı gözlükler kullanmaya başladığında doğru dürüst görmeye, rahat hareket etmeye başlamış, ama lakabı değişmemişti.

Kör İbrahim Haseki Hastanesi'nde hizmetli olarak çalışıyor ve sık sık Hasan'ın dükkanına gidip onla görüşüyor, dükkandaki toplantılara da katılıyordu. Bu toplantılardan birinde Kör İbrahim soruverdi:

-Sen çok şey biliyorsun Hasan Efendi, sorduklarımıza, başka yerlerde bulamadığımız, başkasından dinlemediğimiz doyurucu cevaplar veriyorsun. Bu cevapları nereden öğrendin, kim sana öğretti, doğruları nasıl biliyorsun?

Hasan, o gün sağından kalkmıştı, iyi bir günündeydi, bu soruyu tek saniye düşünmeden, sanki soru, kendisine beşyüz kez sorulmuş gibi, bir nefeste cevapladı:

-İbrahim, sen de düşünebilirsin bunları: Oku İbrahim, oku, kağıda, duvara yazılmış ne bulsan oku. Sonra da düşün. Karşılaştığın meselelerin eskiden muhakkak bir yerde, başkaları tarafından da karşılaşılmış olabileceğini bil ve git eskiyi de araştır, karıştır. Senden önce bu kafanı kurcalayan meseleye benzeyen bir durumla karşılaşmış ve bunu çözmüşlerden çok şeyler öğrenebilirsin.

Ama bu güne kadar hiç duyulmamış, karşılaşılmamış meseleler de vardır. Bunlar seni zorlayınca da bilgini ve aklını kullanacaksın. O zaman bir değil, birkaç tane hal yolu bulacaksın. Bunları bir yere yaz ve herbirinin eksisini, artısını belirle. Artılardan eksileri çıkar.

O zaman çözümlerden biri en uygun çözüm olarak çıkacak önüne.

Aslında bu, en iyi çözüm olmayabilir!

Bulduğun bu çözümü şimdi başka bir tartıya vuracaksın. Unutma, biz her şeyden önce insanız; insanları sevmemiz, onlara zarar vermememiz gerekir. Bu husus çok önemlidir. Ondan, her olayın faydası ve zararı yanında derdine bulduğun çözüme, cevabına, meseleyi insanlara yararı ya da zararı bakımından da bakmadan, böyle bir teraziye vurmadan noktayı koymayacaksın.

Burada sen adeta bir hakim gibisin! Unutma ki yargıçlar sadece iki kişi arasında bir anlaşmazlık varken haklıyı bulan kimseler değillerdir. Bizim mahkememizde, yargıçtan, daima verdiği kararın insanlığa zararlı mı yararlı mı olduğunu da düşünmesi istenir!

Bu yoldan gittiğinde -emin ol- meselelerin çözülür; hem de hakkaniyete uygun bir şekilde çözülür!

Hasan, kendisine soranlara bu cevapları veriyordu ama beynine gelen bilgi ve düşünce akışının bazen, isteklere, sorulara dört başı mamur cevaplar vermeye yetmediğini de biliyordu. Keşke şu bakkal dükkanını o olmadığı zaman da evirip çevirecek bir oğlu olsaydı da Hasan, bu konularda düşünmeye daha fazla zaman ayırabilseydi. Konuyu Derya'ya açtı.

Derya, "Yavuz oğlumuz değil mi?" diye sordu, " İnşallah bir oğlumuz daha olur ama olmazsa da onu yetiştirelim de dükkanı çevirsin tek başına. O zaman sen sabahtan akşama kadar rahat rahat bu nasihatları düşünürsün."

Hasan, bir şey demedi ama çok içerledi ve dükkanını kendinden olmamış birine –hele hele böyle dengesi bozuk, ipe sapa gelmez bir hergele yavrusuna- bırakmak zorunda kalacağı fikrini asla benimsemedi.

Düşünce akışının son zamanlarda fazla uzun süren aralıklarla kesilmesinden endişe ettiği bir sırada aklına gelmişti:

-Acaba -Derya'nın geçenlerde söylemiş olduğu gibi- bir arada yatarken çok değişik bir şey yapmak, o güne kadar aklına hayaline gelmemiş yepyeni bir şeyi denemek, kaderi şaşırtıp böyle kesiklikleri giderir mi?

Ama bu yol daima iyi sonuç vermiyordu ki. .

Akşam, Derya'ya, "Bak artık sen alta da yatsan, üste de çıksan yeterince güzel düşünemiyorum. Bu gece bambaşka bir şey yapalım" dedi. Bu Derya'nın aklına çoktan gelmişti ama Hasan'ın tepkisinden emin olmadığından o güne kadar bu konuda hiçbir şey söylememişti. Hasan'a sırtını döndü, ilk kocasıyla sevişirken sık sık yaptığı gibi yatağa yüzükoyun uzandı. Dönüp Hasan'a, "Hasancığım, bu gece aklına geldiği gibi yap!" dedi.

Hasan bu değişikliği çabuk benimsedi ve sevişmeleri uzun sürdü.

Sonuç alındı. Hasan, o gün dükkan kapandıktan sonra gelenlerin her sorduğuna çoşarak, çağlayarak, zaman zaman şiiri andıran söylevlerle cevaplar verdi.

Hasan Efendinin dükkanına gelip gidenlerden Aliye Özgün Cumhuriyet gazetesinde çalışıyordu, felsefe mezunuydu. Aliye, "Geçen gün bana ilginç gelen bir şey söylediniz; ben de defterime yazdım," dedi. "Şöyle konuşmuştunuz. Hiç duyulmamış, karşılaşılmamış sorunlar, seni zorlayınca da bilgini ve aklını kullanacaksın. Böyle davranırken her olayın yararı ve zararı yanında bir de insani boyutu olduğunu bil ve cevabına, meseleye o açıdan da bakmadan noktayı koyma. Bunu bize fakültede okutmuşlardı!

Hasan merak etti:

-Size okulunuzda nasıl anlattılar bunu?

-Karşı karşıya kaldığımız meseleleri, sadece yasaları gözönüne alıp çözmeye kalktığımızda bazen vicdanımız bize yanlış ya da eksik bir karara varacağımızı söyler; meseleyi sadece dine göre değerlendirdiğimizde de aynı şey olur bazen. Konuları tek başına şu ya da bu kural, falanca kanuna göre değil, her açıdan ele aldığımız ve hem aklımızın, hem de vicdanımızın sesini de dinleyerek davrandığımızda en doğru sonuca varırız. Böyle davrandığımızda en doğru yolu tutmuş oluruz.

-Yani bir yerde, "Tuttuğun yol doğru mudur?" Bunu nasıl anlarsın? Seni, iyi tarafı, kötü tarafından fazla olan bir sonuca götürürse, "tuttuğun yol, doğrudur!" diyebiliriz. Bu iyi son, sadece senin için değil, herkes için iyi bir sonuç olmalı.

Aliye, Hasan Efendi'nin "leb" denmeden "leblebi"yi anlayanlardan olduğunu zaten biliyordu. Konuyu böyle çabuk kavramasına şaşmadı; Onu şaşırtan, Hasan Efendi'nin konuyu herkesin anlayacağı bir şekle okuduğu okulların çoğunda ders vermiş hocaların çoğundan daha güzel ve daha çabuk aktarabilmesiydi. "Peygamber, gerçekleri bize daha kolay kavrayacağımız şekilde anlatan mıdır?" diye düşünmeye başladı.

O gün toplantı bitip izleyiciler dağılınca Kör İbrahim, Hasan'a, "Senden bir miktar borç para isteyeceğim. Babam'ın öldüğünü biliyorsun. Köye gitmem, bazı işleri halletmem gerekiyor," dedi.

Hasan Efendi, İbrahim'e istediği parayı fazlasıyla verdi ve "İbrahim, hayırlısıyla gidip gelirken babamları da getiriver de ölüm - zulüm olmadan sağlıklarında görüşelim," dedi.

Bir hafta sonra Kör İbrahim, köyden dönerken Hasan'ın babası adaşı İbrahim Efendi'yi ve Hasan'ın üvey anasını da beraberinde getirdi: Topkapı Garajı'nda indiler. Hasan'ın babası da karısı da İstanbul'a ilk kez geliyorlardı:

-İbrahim, yükümüz hafif, yürüyerek gidelim Hasan'a.

-Burada mesafeler bildiğinden başka türlü ölçülür. Sizi yürütürsem Hasan bana kızar. Ondan belediye otobüsüne binip de gideceğiz.

Dükkana vardıklarında Hasan oradaydı. Babasını ve üvey anasını görünce heyecanlandı, sevindi, ikisinin de ellerine sarılıp öptü. Derya'nın çocuğu da dükkandaydı. Babası, Hasan'a sordu:

-Bu çocuk neyin nesi?

Hasan ona çocuğun "neyin nesi" olduğunu anlatınca İbrahim Efendi çok şaşırdı.

Evde yenilip içilirken İbrahim Efendi de karısı da gelinlerini yadırgadıklarını, benimseyemediklerini saklayamayan gözlerle incelediler, durgun ve tutuk konuştular.

Hasan bunu farketti, donukluklarının, onların söyledikleri gibi yol yorgunluğundan ileri gelmediğini bildi.

Yemekten sonra Hasan Derya'ya, "Babam ve analığım yoruldular. Haydi hanım yataklarını hazırla da yatsınlar!" dedi.

Herkes yattıktan sonra babası Hasan'a çok yavaş bir sesle yapmış olduğu bu evliliğin doğru bir evlilik olmadığını söyledi:

-Neden bir kız almadın da bu çocuklu dulu aldın? Bu kadın, sana layık değil!

Analığı da aynı düşüncedeydi ama kendinde, Hasan Efendi'ye bu konudaki düşüncesini açıklama hakkını görmüyordu.

Hasan'ın verdiği "Kısmet böyleymiş", "Allah böyle nasip etmiş"li cevaplar babasını doyurmadı.

Hasan'ın analığı ve babası İstanbul'da fazla kalmadılar. İbrahim Efendi, üçüncü gün "Oğul, görmeye doymak olmaz ama köyde mal, davar ellere emanet bekliyor. Bizi hayırlısıyla yolcu et!"

Hasan, onları Topkapı'dan akşam 20:30 arabasıyla memlekete gönderirken, bu ziyaretin bu kadar kısa kesilmesini babasının Derya ile evlenmesini benimsememesine bağladı.

Bu günlerde o da Derya'ya bayılmıyordu ama bunun nedeni, onun evlendiğinde bakire olmaması ya da dulluğu değildi; Derya, kayın babası geldiği gün, Hasan Efendi'nin önemsediği bazı sözlerini yazdırdığı defterlerden birini kaybetmişti! Hasan, kendini güç tutmuştu: Babası ve analığı orada bulunmasalar elinden belki kaza çıkmaz ama kuşkusuz bir hayli bağırır, çağırırdı.

Sordu:

-"Gerçekler"in ilk bölümü nerede?

-Ne bileyim ben? Hep aynı dolaba koyuyorum. Burada bir yerdeydi. Kim almış olabilir acaba oradan?

-Oğlun almış olmasın?

-Hiç alır mı o?

-Birinin içine resimler çizmemiş miydi, sayfalarını koparmamış mıydı?

-Çok azarlamıştım. Bir daha yapmaz! Belki ben yanlışlıkla bir yere atmışımdır.

-İnşallah çöpe gitmemiştir!

-Sanmam.

"Gerçekler"in ilk bölümü bir daha bulunamadı.

Yitirilen ikinci ya da üçüncü bölümler olsaydı Hasan, bu kadar hayıflanmazdı, bu kadar üzülmezdi. Çünkü ilk bölümde "Dün-

ya'nın sonu gelir mi, kıyamet nasıl kopar?" gibi çok önemli sorulara verilmiş cevaplar yer almaktaydı.

Hasan günlerce düşündü, odasında tek başına oturup aklını saatlerce zorladı ama bu bölümde yer alan sözleri eksiksiz anımsayamadı. Ancak şu kadarını hatırlayabilip bir yere yazabildi:

-Önemli din kitapları'nın kesin bir şekilde açıklamadıkları bu konuda bilim adamlarının söyledikleri de "belki ve olabilir"lerden ibarettir.

Dünya'nın sonu gelmeyebilir; insanlığın sonu da gelmeyebilir. Ama, dünya böyle sapasağlam dururken insanlık kendi kendini yok edebilir de! Bu, dünyaya yakın geçen kuyrukluyıldızlardan çok insanların tutumlarına yani yaşamalarını sürdürecek havayı, suyu tamamen tüketip tüketmeyeceklerine ve hayvanları, otları, ağaçları yokedip etmeyeceklerine bağlıdır.

Dahası da var: Bunlardan en iyi şekilde yararlanmamızı sağlayacak buluşları, düşünceleri geliştirecek olan zeki kimselerin bulunması, yetişmesini, bu insanların aramızda barındırılmasını sağlayabilmemize bağlıdır. Bunu şansa bırakırsak keşifler, icatlar gelişigüzel zaman aralıklarıyla ortaya çıkar, çok yavaş olur, dünyada yaşamın bozulma hızının önüne geçemez, çok fazla zaman alır ve kötü sonuç engelleyemez!

Bu gerçeği kavramamız dünyanın sonunun gelmesini önleyecektir!

Babası gittikten hemen bir gün sonra Hasan'ın yaşamı alışılmışa döndü. Üç gün aradan sonra yine dükkanda durmaya ve işin bitiminde toplantılar düzenlemeye devam etti.

Derya, eskiden her akşam, dükkana gelip, bir yana ilişip bu toplantıları izleyip, ilgi duyar gibi görünürken artık "Kalabalıktan sıkılıyorum" ya da "Evde yapacak çok işim var", bazen de "Çocuğa ders çalıştıracağım" gibi gerekçelerle gelmiyor, evde kalıyordu.

Hasan Efendi, toplantılardan sonra eve gidip o gece konuşulanları aktarmaya kalktığında da Derya pek oralı olmuyor, Hasan'a tutuyor ilgisiz, yersiz, onu o anda ilgilendirmeyen şeylerden bahsediyordu: İlk manikürünü nasıl yapmışmış, bir gün onun ayakyolunda olduğunu farketmeyen ustası, şalteri indirip, dükkanın kepengini çekip gitmiş te kendisi sabaha kadar karanlık dükkanda nasıl kapalı kalmış, oralarda dolanan sıçanları nasıl korku içinde izlemiş. Bunları ve bunlara benzeyen birçok sadece kendisini ilgilendirecek anısını, gereksiz ayrıntıların üstünde uzun uzun durarak anlatıyordu.

En beylik konusu berber dükkanıydı. Derya, her başbaşa kalışlarında askerlik hatırası anlatanlar gibi yıllar önce manikürcülük yaptığı dükkandan bahsediyordu:

-İşe yeni girmiştim. Dükkanın asıl manikürcüsü hastalanmış, erken gitmişti evine. Dükkanı tam kapatacakken bir bayan geldi; parmaklarını yiyormuş, baktık, hep tiftik tiftik olmuşlar. Önemli bir yere gideceğinden hemen manikür yaptırmalıymış. Patron, "Manikürcü gitti, sadece yardımcısı var" demiş. Müşteri de "Olsun, ellerim çok kötü," demiş.

Derya, oturmuş yapmış kadının manikürünü. Kadın öyle beğenmiş, öyle beğenmiş ki ondan sonra her gelişinde Derya'dan başkasına uzatmamış ellerini!

* * *

Bir gece Bakkal dükkanına gelenlerden Kuledibili Terzi Bension dinleyenlerin gitmesini bekledi, ardından Hasan Efendi'ye yaklaştı:

-Hocam, seks konusunda ne düşünüyorsunuz? Ne tavsiye edersiniz?

Hasan, Bay Bension'un gelişinden, kulağına eğilişinden ve hatta ilk sorusunu dinledikten sonra bile onun, cinsel gücünü arttıracak bir çare soracağını sanmıştı. Oysa Bension, başka bir şeye merak etmişti:

-Bir kadının sekse meraklı olması kötü müdür?

-Anneler, bizi saatlerce ağrı çekerek doğururlar. Doğum sancısı kadar acı veren başka bir şey yoktur bu dünyada. Tanrı, kadınlar için gebe kalmayı yani seksi zevkli bir hale getirmeseydi hiçbir kadın sadece azap veren doğumu yapmaya kalkışmazdı. Belki de "Çok az kadın doğurmaya kalkardı" demek daha doğru olur. Bu yüzden kadına seksten zevk almayı yasaklamak çok günahtır. Seks denen şey tek başına yapılmadığına göre sadece erkek değil kadın da bundan hoşnut olmalıdır. Çiftlerden biri sevişmekten zevk almaz, birleşilirken ekşi ekşi bakarsa diğeri tam manasıyla mutlu olabilir mi?

Bension, ertesi günkü toplantıya Berber Şevket Baba'yla geldi.

Şevket Baba'nın berber dükkanı az ötedeydi. Hasan Efendi sarılık olmadan, Derya ile evlenmeden saçını, sakalını kestiği günlerde

başlayan dostlukları onu da dükkanın devamlıları arasına katmıştı. Uzun saçları ve sakalıyla, kulağındaki küpesiyle, bir de paralel yerleştirilmiş iki ayna arasına oturarak kendi saçını –hem de çok düzgün - kesebilmesiyle ünlü Şevket Baba sükunetinden beklenmeyecek kadar keskin sorular sorardı:

-Biz neyin günah, neyin sevap olduğunu nasıl anlarız?

Hasan Efendi, bu sorunun bilmemezlikten değil, sınama amacından kaynaklandığını anladı ama soğukkanlılığını yitirmeden rahmetli piri Mehmet Ali Efendi'ye sorduğunda duyduğunu, bu soruyu sorana hemen hemen aynen aktardı:

-Allah, insana birçok kısıtlamalar, engeller ve sınırlamalar koymuştur. İnsanoğlu da bunlardan nasıl sıyrılacağını düşünür. Bazısı bu çemberi aşamaz, yaşamı boyunca bu sınırlar içinde kalır. Bazısı da bu sınırlar yokmuş gibi davranır ya yaşamda, ya da ötesinde sıkıntı çeker. Peygamberin iyisi, insana Tanrıyı kızdırmadan kutsal kuralları nereye kadar ve nasıl gerebileceğini, kırmadan bükebileceğini öğretendir, ona zarar vermeyecek kestirmeler gösterendir!

Sonra kendi yorumunu da ekledi:

-Tanrıyla zıtlaşmayacaksın! O seni sürekli olarak görür, izler, ne yaptığını bilir. O'nun suyuna gidecek, kurallarına uyacaksın; O'nu asla kızdırmayacaksın! Aklından geçen herhangi bir şeyin O'nun zıddına gideceğine inanıyorsan bunu hiçbir zaman uluorta söyleme, tasarlama, mecbur kalmışsan O'nun sevmediği, girmeye tenezzül etmediği yerlere gidip yap bu işi. Ayak yolları ve şehir çöplükleri bu gibi tehlikeli düşüncelerin geliştirilebileceği, tartılabileceği işlikler gibi düşünülmelidir. Bu yerler ne kadar pis, ne kadar mundar, ne kadar kötü kokulu iseler o kadar iyidir.

-Peki temiz bir evde çoluk çocuk ve misafirler ayakyollarının böyle pis olduğunu görünce ne düşüneceklerdir?

-Çocuklarının kullandıkları ayak yollarının, evin diğer köşeleri kadar temiz ve bakımlı olması söylediğim maksatla kullanılabilir. Evinizde böyle bir yer yoksa halka açık Belediye tarafından yeraltı geçitlerinde vb yaptırılmış ya da benzeri helalar -daima çok pis ve bakımsız olduklarından- zaman zaman ziyaret edilebilir. Asıl güç olan akla, Tanrı'nın hoşuna gitmeyecek bir düşünce geldiğinde bunu tanımak, o an nefse hakim olabilmek ve "İyisi mi ben bunu şim-

di değil, yarım saat sonra, ya da akşama şu ya da bu tuvalette düşüneyim!" diyebilmektir. Demek ki aklımıza akıveren "kızdırıcı ve gücendirici" düşünceleri düşünmeyi engelleyecek, bastırıp rafa kaldıracak ve bunları uygun yere gelmeden erteleyip ancak sırası geldiğinde raftan indirmemizi sağlayacak alıştırmalar yapmalıyız!

Şevket Baba, o gün sorularına aldığı cevaplardan sonra Hasan Efendi'nin öyle sıradan çokbilmişlerden biri olmadığını kavradı ve dükkanına hemen hemen her gün uğramaya başladı.

* * *

Hasan Efendi, "Gerçekler" defterine köyde annesinden öğrendiklerini, mesela tırnakların sadece pazartesileri kesilmesi gerektiğini, parmak çıtlatmanın şeytana tesbih çektirmek olduğunu, çekilen dişin cami duvarındaki kovuklara sokuşturulması gerekeceğini de yazmıştı. Ancak bir süre sonra bu kuralların gerçek Tanrı kuralları olduğu konusunda ciddi kuşkulara kapıldı: "Tanrı, bunlar kendi kurallarıysa, bu kurallara bu kadar çok dikkat edip uyanları, çocuklarını yok ederek mi cezalandırır? Bunlar herhalde Tanrı buyruğu değil, uydurulmuş kurallardır!" deyip defterden bunları karalattı.

"Tanrı ile iyi geçineceksin!" başlıklı vaazlarından birini verdiği günlerden birinde dükkanına gelip gidenlerden Cumhuriyet gazetesinin santralinda çalışan komşusu Aynur, beklenmedik bir soru sordu:

-Peki Hasan Efendi, ya Tanrı yoksa?

Hasan Efendi, bu beklenmedik soruya beklenmedik bir cevap yetiştirdi:

-Farketmez! Öyle olsa bile sen yine Tanrı ile çelişmeyeceksin! Bu kuralları Tanrı koymuşsa -ki biz buna inanıyoruz- çelişmemek senin mutluluğuna yol açar; eğer, O, senin söylediğin gibi yoksa bu kurallar, O'na inananların yüzyıllardır uyguladıkları kurallardır. Herhalde bundan kuşku duyamazsın. . İnsanların çoğunun kabul ettikleri, saygı duydukları bu kurallara uyman yine seni mutlu kılacaktır. Uymaz, bunları uluorta çiğnersen, inananların arasında yaşarken çok sıkıntı çekersin. O zaman çekeceğin sıkıntılar, bunları ister Tanrının cezası kabul et, istersen insanların sana yönelen tepkileri olduklarını düşün, aynı çapta yıpratır, törpüler seni!

Bu toplantıda bulunanlardan biri başka bir soru sordu:

-Dünyada bir sürü din var. Hepsinin inananı da var. Şimdi bunlar yetmezmiş gibi sen de birtakım kurallar, kaideler icadediyorsun. Doğrusu hangisidir? Bunu nasıl anlayalım?

Hasan Efendi'nin bu soruya cevabı, dükkanında bulunanları çok etkiledi:

-Siz körlerle fil hikayesini bilir misiniz? Körleri bir filin yanına götürmüşler, "Şunu bir inceleyin, bakın fil neye benzer?" diye sormuşlar. Biri hortumunu elediğinden "Fil, yılana benzer!" demiş, başka biri bacağını elediğinden "Fil, soba borusu gibidir!" demiş, diğeri ise karnını elediğinden, "Fil, duvarı andırır!" buyurmuş.

Dinlerin aslında hepsi aynı şeyi anlatırlar ama başka başka tarif ederler. Bunların hiçbiri yalan değildir, hiçbiri yanlış değildir.

Bütün dinler yüce bir güce, bir kurtarıcıya, bir yol göstericiye inanır, iyi bir insan olmanın yollarını öğretir ama bunlar yeryüzünün birbirinden uzak, farklı yerlerinde bulunan farklı adetlere, görgülere, usüllere ve iklimlere uygun söylendiğinden birbirlerinden -ilk bakışta- çok farklı görünürler.

Geçenlerde bir belgeselde seyretmiştik. Birisi dünyayı gezmiş, çeşit çeşit fare kapanları toplamış ve görmüş ki insanlar şu fare denen mahluku o kadar değişik, o kadar birbirini andırmayan kapanlar yapıp yakalamaya çalışmışlar ki şaşarsın. Ama amaç aynı: İnsan yeryüzünün neresinde olursa olsun fareyi -genellikle- sevmiyor ve yakalamak istiyor. Ancak bulduğu yollar, yaptığı kapanlar öyle farklı, öyle değişik ki. Öyleyse bu kapanları yapanlardan biri, diğerlerini kendisinden geri ve sapkın ya da eksik görebilir mi?

Dinler de böyledir. Adları, duaları, yolları ayrı gibi durur ama aslında hepsi de tek bir yüce dininin mezhepleri gibidir. Bu yüzden birinden olan, diğerini hor görmemelidir!

Zamanımız, bu dinlerin ulularının hepsinin yaşadığı zamanlardan çok farklıdır. Benim bugün yaptığım nedir? Eski peygamberlerimizin çağında sorun olmayanı, bu nedenle çaresi, yolu, çözümü bildirilmemiş olanı inceleyip şu anda nasıl davranılırsa doğru olacağını arayıp bulmak, önce anlamaya, sonra da anlatmaya çalışmaktan ibarettir!

Hasan'ın hayatı film: 4

Yıllar sonra Hasan Efendi'nin yaşamını filme çekmek için harekete geçenler, özellikle rejisör, kolay kolay çözemedikleri çok ciddi bir sorunla karşılaştılar:

-Hasan gerçek bir peygamber miydi?

Senaryo ekibinden Sibel'in yorumu tartışmalara yol açıyordu:

-Hasan'ın çocukluğunda başından geçenleri biliyoruz. Bunların çeşitli yorumları var. Ya Allah tarafından gerçekten kayrılmış zeki bir çocuktu. Ya da er geç dokuz kardeşi gibi öleceğini sanan, küçük yaşta kalbini saran bu ölüm korkusu nedeniyle bir şeylere tutunmak isteyen, bu nedenle Tanrı tarafından kollandığına inanmak isteyen, çeşitli olayları hep bu sevginin ipuçları olarak yorumlayan biri. Ama zaman ilerleyince gerçek bir peygamber gibi davranmaya başlıyor. Biz, bunu nasıl yorumlamalıyız? Sonunda peygamberleştiğine göre çocukluğundaki olaylar da gerçekten yaratıcı'dan gelen işaretler olarak yorumlanabilir mi?

Floor yanıtladı:

-Farkeder mi? Belki baştan beri seçilmişti, belki de bu konudaki titizliği sonunda sonradan o rütbeyi kazandı.

Birçok dinin azizi, başlangıçta sıradan insanlarken onları sınayan olaylarda, dramlarda, trajedilerde inançlarından sapmayarak, olağanüstü fedakarlıklarda bulunarak, yaşamlarını tehdit eden tehlikelere boyun eğmeyerek kutsanmamışlar mıdır?

Hasan, peygamberleştiğine inandığı andan itibaren gerçek bir peygamber gibi davranmış. Bu evrede derdi, bulduğuna inandığı mutluluk formüllerini insanlara öğretmek olmuş.

-Özel hayatı konusunda karışıklıklar var!

-Hangisini demek istiyorsun?

-Derya'yı! Sorun, bu kadınla evlenmeye varan ilişkisinde kendisi figüran, baş rol ise Derya'nın! Dükkanında, cemaatının önünde önder Hasan Efendi'yken özel yaşamında dizginlerin Derya'da olması, onun kafasında bir terslik, bir gerilme yaratıyor. Hasan Efendi, bundan çok rahatsız! Bu çelişkili durum zamanla onda karısına karşı tepkilerin yoğunlaşmasına yol açmıştır.

Derya, sadece kendi çıkarını gözeten, Hasan Efendi'ye bunun

için sokulmuş ve peygamberliğine bunun için katlanan bir kadın! Üstelik de, renksiz, derinliği olmayan, Hasan Efendi'ye ayak uyduramayan bir kadın!

-Evet, ama Hasan başta bunun farkında değil, sonra yavaş yavaş anlıyor, anladıkça da sıtkı sıyrılıyor, soğuyor Derya'dan.

-Bunları nasıl yansıtacağız?

-Dükkanda kendisine soruların sorulduğunu, her yaştan, her sınıftan insanın kendisine danışmaya başladıklarını kısaca yansıtırız. Sonra sadece Derya'nın peygamberliğini hafife aldığını söyleriz. Bakın size senaryo'dan okuyayım:

Derya, yakın arkadaşı ve sırdaşı manikürcü Nezahat ile konuşmaktadır:

Derya:- Bu adam peygamberse ben de tavus kuşuyum!

(Nezahat bu söze çok güler)

Nezahat: -Ben şimdiye kadar her türlü saçma insan gördüm ama seninki gibi kendisini peygamber sananı ilk defa görüyorum. Kusura bakma ama çok saçma. Bu zamanda peygamber mi olurmuş? Olsa bile Kuledibi'nde mi otururmuş?

Derya: -Saçma mı saçma. Bir sürü zırtlak çıkmış, O ne dese ağızları açık dinliyorlar. Bizimki de kendisini peygamber sanıyor. Kendi kendine ne yaparsa yapsın. Ama beni rahat bırakmıyor ki. Dükkandaki toplantılara illa ki ben de gitmeliymişim. Bu saçmaları dinlemekten sıkıldım. Bari söylediklerinden biri aklımda kalsa; öyle zırva, incir çekirdeğini doldurmaz şeyler anlatıyor ki ne dediğini bana iki saat sonra sorsan billah cevap vermem güç olur.

Toplantılarına, zorladığı için bir defa gitmek zorunda kalsam, dört seferinde bahaneler uydurup atlatıyorum.

Nezahat: -Ben senin yerinde olsam, bu adamdan kaçar giderim!

Derya: -Kaçarım da nereye kaçayım bu ele avuca sığmaz piç kurusuyla?

Filmin Yapımcısı Necati Bey düşüncesini şöyle açıkladı:

-Sinema, aslında düpedüz bir istismar sanatıdır. İnsanların duygularını iyi değerlendirsen hasılatlara gebe olursun! Bu şeyde seksli, erotikli yerler var mı? Var! İntikam var mı? Var! Dram? O da var; daha ne olsun?

Floor sordu:

-Peki, "bu adam" dediğiniz kimse, dinsel düşünceleri açısından eğitimine, köylülüğüne rağmen insanı şaşırtacak kadar ileri ve çağdaş değil mi?

-Evet, öyle! Galiba sen de Hasancı oldun!

-Valla olmama az kaldı... Peki, biz bunları nasıl yansıtacağız?

Sibel, "Söylediklerin çok doğru," dedi, "ama biz bunları filme yansıtırsak Narlıcalılardan, Hasancılardan gayrısı, tersini yaparsak Narlıcalılar, Hasan'ın müritleri kızacak ve üzülecekler. Ondan biz bu filmde hiçbir dinin propagandasını yapmamalıyız, dinleri karşılaştırıp "şu iyidir, bu kötüdür" manası veren bir şey söylememeliyiz, taraf tutmamak daha iyi olur."

Yapımcı da bu görüşü destekledi:

- O kısma boşver! Sonra kültür hizmeti falan diye vergiden düşmemize izin vermezler. Kültür Bakanlığına baş vurup yardım, katkı bile isteyemeyiz!

Karaüsük o kadını öldürecek!

Hasan Efendi, eşiyle televizyonda bir belgesel izlemişti. Bir yerde, "böcekler çoğaldı, ekine zarar veriyor" diye oraya uzak bir ülkeden bu böcekleri yiyen kuşlar bulup getirmişler ama bu kuşlar, sadece ekine zarar veren böcekleri yiyeceklerine tutmuş oradaki başka kuşları da avlamaya başlamışlar. Yeni kuşların öldürdükleri bu yerli kuşlar, eskiden ekine zarar veren böcekleri yer, sayılarını azaltırlarmış. Demek ki bu yanlış girişim sonunda zararlı böcekler azalmamış, tersine çoğalmış.

Başka bir belgeselde de bataklık kurutmak için bir kanal yapılmış, nehir bu kanalın içinden akıtılmıştı. Sonuçta, nehir sularının eskisi gibi taşarak, sonra taştıkları topraklardan süzülüp akarsu yatağına geri dönmeleri, kendi kendisini temizlemesini engellemiş, sonuçta o kanaldan eskisi gibi temiz, berrak değil, kötü kokan, kirli bir su akınaya başlamıştı.

Hasan Efendi, "demek ki doğadaki her yaratığın, her oluşumun bir işlevi vardır ve Tanrı, doğanın dengesini bozanı cezalandırıyor.

Bu kural, insan toplulukları için de geçerli olmalı!" diye düşündü. "Yankesicinin de, dilencinin de işlevi var aslında. Çöpleri karıştıranların da."

-Bunları ortadan kaldırsan insanlararası sosyal yaşam zincirini bozarsın!

Bu sözler Derya'ya karmaşık geldi:

-Ama onlar kötü insanlar değiller midir?

"Kötü müdürler? Niçin? Neye göre kötüdürler? Her insanın toplumda bir işlevi var. Ondan idamı kaldırdılar; iyi ettiler " dedi o sırada bacaklarına ağda yapmakta olan Derya'ya.

Bunları anlatırken aklına birden Narlıca'ya yakın Güzelce'de karısını iki günde bir döven, kafasına odun vuran Karaüsük müydü neydi o adam geldi. Köye her gidişinde Hasan'a bu adamın yaptıklarını anlatırlardı: Bunun da mı bir işi, bir yeri olmalı bu toplumda?

Düşündü ve "hayır" dedi, "insanlara eziyet edenin yaptığı, iş sayılmaz herhalde. Böylesine gerek yoktur!"

Hasanların yakınındaki bir köyde kocasının sürekli dövdüğü, eziyet ettiği Radife adlı bir kadının varolduğu herkesçe bilinirdi. İşin kötüsü, bunu köy imamı bilir, muhtar bilir, hatta savcı ve kaymakam da bilirdi ama bu kadına "gidecek, yollanacak yeri yok ki" gerekçesiyle kimse yardım etmezdi.

Karısını durmadan döven adamın adı Hüseyin'di ama köyünde Kara Hüseyin olarak anılırdı. "Kara Hüseyin" adı da zamanla kısaltılmış, "Karaüsük"e dönüşmüştü.

Aslında kocası Karaüsük'ün yakın akrabası olan Radife, birkaç kez muhtara, savcıya gitmiş, ama yardım edilmeyince evine dönmüş ve eşinden her zamankinden fazla dayak yemişti.

Birkaç kez bu nedenle kentteki Devlet Hastanesinde yatırılmış ve tedavi edilmişti. Bir kez biri akıl vermiş, o da aldığı raporlarla Cumhuriyet Başsavcılığına başvurarak boşanmak istemişti.

Savcı, ona, "evladım, ben savcıyım. Sen boşanma davasını bende değil, başka yerde açmalısın. Ama bana sorarsan boşanma! Bu zamanda kocasız ne yaparsın? Kötü yollara düşersin"demişti.

Radife, "kötü yola düşmem ben!" demek istedi ama böyle kimselerle konuşmaya alışık değildi, boşanırsa ne yapacağını da gerçekten

bilmiyordu. "Peki" dedi, evine gitti yine dayak yemeye.

Radife'nin ve akrabası olan kocasının ailesi, kadını, çocuk yapamadığı için kabahatlı bulurlar ve bu kabahatına rağmen onu boşamayan kocasını ayıplarlardı. Radife, baba evine kaçtığında babası, onu gerisin geriye kocasına yollardı.

Kadın bir keresinde gözü kaşı patlamış olarak karakola sığınmış, nöbetçi çavuş, kocasını çağırmış, nasihat etmiş ve barıştırdığını sanıp ve kocasından artık iyi davranacağı sözü almış, çifti evlerine yollamış ama kocası ormandan geçerken sağa sola bakmış, yakında kimsenin bulunmadığını görünce kafasına odunla vurmuş, Radife bilincini kaybedip bir çuval gibi yere düşünce de öldü sanıp onu orada bırakıp evine dönmüştü.

Radife saatler sonra kendine gelmişti ama köye dönmekten korkup ormanda beklemiş, ayaklarına azıcık derman geldiğinde köyden uzaklaşmak için aksi yönde yürümeye başlamıştı. Ancak üç beş adım attıktan sonra önce başı dönmüş, sonra da bilincini yitirip çalılık bir yere yığılıp kalmıştı.

İlk iki gün kendinde değildi, baygındı, yarı baygındı. Sonra da halsizdi, zamanın çoğunu bir ağacın dibinde yatarak geçirdi.

Köye gitse bu dayaktan fazlasını yiyeceğini, belki de öleceğini iyi bildiğinden ormana sığındı. Karnı acıktığında mantar topladı, yedi, ahlat buldu, yedi, kuzukulağı buldu yedi. Mart ayıydı. Çiğdemler bitmişti, bunların sarı sarı tepeleri yenirdi, tabanında yumru yumru meyvesi olurdu, Radife günlerce bunlarla giderdi açlığını.

Dördüncü gün kendini biraz daha iyi hissetti; bir ağacın kalınca dalını yanına aldı, "adam çıkar gelirse, beni bulursa, kendimi savunayım" diye düşündü. Bir süre sonra bu odun parçasını fırlattı, attı, "Karşı koysam ıstırabım artacak; en iyisi beni bulur ve vurursa bir an önce canımı alsın, bu işkence bir an önce sona ersin, daha iyidir!" diye düşündü.

* * *

Karaüsük, Radifeyi öldü sanıp ormanda bıraktıktan üç gün sonra belki de "cesedini bir yere saklayayım, gömeyim" diye ormana gitti.

Kadının orada olmadığını görünce çok şaştı, "demek ki ölmemiş kaltak!" dedi. Onu bir süre aradı, oraya, buraya baktı, bulamayınca "herhalde aldı başını, uzaklara gitti" deyip köye döndü.

İki gün ne yapacağını, ne diyeceğini tasarladı. Üçüncü gün Karakola gitti:

-Karım kayboldu, iki gündür eve gelmiyor!

-Nereye gitmişti?

-Orman yolundan geçip babasının evine gidecekti.

Karakoldakiler, Karaüsük'ün kaybolan Radife'yi nasıl dövdüğünü bildiklerinden gidip ormana baktılar. Oralarda başına bir şey gelmesi ya da kaçırılmasından çok, ona bu adamın bir kötülük yapmasının olası olduğunu düşünüp Karaüsük'ü sıkıştırdılar. Karaüsük, sıkıştırılınca, onlara, kadını kaybolmadan önce dövdüğünü söyledi.

Bunun üzerine akşamüstü tekrar ormana gidildi; Karaüsük, kadını nerede dövdüğünü, nasıl dövdüğünü anlattı. Ormanı bir kez daha -arayabildikleri kadar- aradılar, hiçbir ize rastlamadılar, delil yoktu. Karaüsük'ü saldılar. Zabıt tutup karakola döndüler.

* * *

Radife, orman, dağ, bayır tam bir hafta dolaştı.

Bir haftanın sonunda artık ormandan çıkmaya, oralardan uzaklaşmaya karar verdi; yola doğru yürümeye başladı.

Hasan'ın babası ordan geçiyordu, Radife'yi gördü: İbrahim Efendi, ona, yanında taşıdığı azık ekmekten verdi, "kızım, burdan uzaklaş" dedi, "kaybol. Bu adam seni yaşatmayacak."

-Nereye gideyim? Kaçacak yerim yok. Kendimi asacağım!

-Böyle bir şey yapma sakın! İstanbul'a gideceksin. Orda seni bulamaz!

Kadına çok acıyan İbrahim Efendi, oğlunun adresini de verdi.

-İstanbul'a git, benim oğlum orada oturur. Onu bul; sana hemen bir iş bulsun! Radife, "Sağ ol İbrahim Amca!" deyince de İbrahim, "Sen şimdi burada dur, asfalta çıkıp kimseye görünme. Ben sana bir iki saat sonra para ve giyecek getireceğim!" deyip köye döndü.

Hasan'ın babası, Radife'ye evinden para ve karısının elbiselerinden birini, bir de başına örtüp yüzünü saklayacağı geniş bir harmaniye getirdi.

Onu, köye giden yolun aksi yönündeki asfalta çıkardı ve İstanbul'a doğru giden uzak kent otobüslerinden birine bindirdi, köyüne döndü.

Otobüste, siyah bohçasını bacakları arasına sıkıştırmış yaşlı bir kadın'ın yanında boş bir yer vardı; Radife oraya ilişti.

-Bu havada nereye gidiyorsun be kızım?

-Kısmetse İstanbul'a.

-Orada ne yapacaksın?

Radife'nin uzun uzun konuşacak hali yoktu, kafası karmakarışıktı, üstelik gittiği yeri başka yolcu duyar diye korkuyordu, söylemek istemiyordu:

-Bakalım.

Radife günlerce yarı aç dolaşmaktan, üşümekten öyle yorgun, öyle argındı, öyle hasta gibiydi ki İstanbul'a kadar yolun çoğunu uyuyarak geçirdi.

Radife, İstanbul'a varınca sora, araya Galatasaray'ı, sonra Tünel'i buldu, sonra Kuledibi'ni ve de Hasan'ın evini buldu. Kapıyı Hasan'ın karısı Derya açtı.

-Kimi aradın?

-Hasan Efendi'yi!

-Niçin?

-Babası gönderdi. Beni içeri alır mısın? Bak yağmur yağıyor; çok ıslandım. Üşüyorum. Korkuyorum?

Radife yüzünü açtığında, Derya, onun kaşının, yanağının hala çürük, yara, bere içinde olduğunu gördü.

Radife ağlamağa başladı:

-Kocam beni hep dövüyor, bir gün öldürecek. Zaten öldüm sanıp bıraktı beni ormanda. Günlerce dağda dolaştım. Senin kayınbabana rastladım. Allah razı olsun, o gönderdi beni buraya. Ne olur gözünü seveyim, burda kalayım azıcık.

Derya, dükkana haber yolladı. Hasan geldi. Radife'yi tanıdı.Kocasını da biliyordu. Kocasının Radife'yi ikide bir böyle dövdüğünü de duymuştu. Bu kadını göreli epeyi zaman geçmişti. Şimdi ağzı, burnu yara bere içindeydi, dudakları şişmişti, elmacık kemikleri ve alnında moraltılar vardı ama kapkara gözleri, uzun kirpikleri, geniş alnına inen, başını güzel çerçeveleyen, kızıla çalan kısa saçları aslın-

da onun güzel bir kadın olduğunu gösteriyordu. Konuşurken dudaklarının iki ucu hoş bir şekilde yukarı bükülüyor, sustuğunda da eski, yatay çizgisine dönüveriyorlardı.

-Adam seni fena yapmış. Hasta mı bu, deli mi?

-İçmediğinde sadece hastadır, içince de delirir.

-Ne hastasıdır?

-Ne bileyim ben! Bir dakika yerinde duramaz. Hep sıkıldığını, başının, sırtının, bacaklarının ağrıdığını söyler. Bana beş vakit boynunu, sırtını, bacaklarını ovdurur. Ardından da döver!

-Kabahatın neymiş?

-Çocuğum olmuyormuş! Sonra ona saygıda kusur ediyormuşum. Halbuki ben o kafamı kırıncaya kadar saygımı hiç eksik etmedim ki.

-Çocuğun olsa da döverdi. Jandarmaya gitseydin.

-Kaç defa gittim. Bana "karı koca arasında böyle şeyler olur" dediler. Adama nasihat ettiler, sonra bizi eve yolladılar. Eve döner dönmez yine vurdu, kafama şişeyle vurdu. Şişe kırılınca bu sefer yüzüme kırık şişeyle vurdu; ben çok bağırınca da kırık camla kendi göğsünü de doğradı. Jandarma gelirse benim kendisini kestiğimi söylemek için.

Radife'ye Hasan Efendi'nin evinde, ilk katta, giriş holünün yanındaki sandık odasındaki yatağı gösterdiler.

-Burda yat. Ama önce bir su dökün. Sonra ne yapacağımızı düşünürüz.

Derya, Hasan'ı kapıya geçirirken alçak sesle "gördün mü başımıza geleni!" dedi.

-Böyle söyleme. Tanrı, seni batan bir gemiden kurtarıp kıyıya attıydı. Onu da ölümden kurtarıp bizim eteğimize taşımış. Demek ki -aynen senin gibi- onun da yaşamasını, bu genç yaşta yitip gitmemesini istiyor. Biz de bu nedenle ona yardım etmeliyiz.

Hasan, dükkana döndü. Tezgahın arkasına geçip yağmur damlalarıyla ıslanmış camekandan dışarı baktı; dükkanın karşısındaki taş evin ilk katındaki balkonda kurumaları için asılmış ama yağmurda ıslanan, rüzgarda yelpelenen havlular, gömlekler, rengarenk iç çamaşırları vardı. "Bu kadın çok çekmiş: Mutlu olsun diye kocaya vermişler ama ne olmuş? Adam hayatını zehir etmiş! Zavallıya ayakla-

rı üstünde duracak zaman sağlarsak kendini kurtarır," diye düşündü.

* * *

Hasan'a inanan, sorunlarını gidip ona danışan, ondan destek uman mahallelinin sayısı gün geçtikçe artıyordu. Bazıları ise O'nu dinlemiş, beğenmiş hatta inanmış olanları dinleyip gelmişlerdi ama kuşkuluydular. Onu beğenmeyen, merakından gelip alışveriş yapan, sonra da kahveye gidip dedikodu yapan da vardı.

Beyoğlundaki Tünel'e yakın kilisenin katolik papazı, semtteki tatlısu frenklerinden birine Hasan'ı sormuştu:

-O'nu tanıyor musun?

-Görmedim ama duydum!

-Neredeyse peygamber olduğuna inanacaklar.

-Hıristiyan mıdır?

-Değil!

-Hıristiyan değilse nasıl peygamber olurmuş?

-Hıristiyan olsa olabilir miydi?

-İsa gibi günahtan nefret ettiği halde günahkarları sevebilseydi belki! Bu da yetmezdi: Saldırgan olmamalı, kolay kızmamalı. İnsanlara karşı sevecen ve yumuşak olmalı, diğer taraftan, üzüntü ve gözyaşı onun yabancısı olmamalı; sıkıntılara katlanabilmiş, göğüs germiş, buna rağmen halinden şikayetçi olmayan biri olmalı bu adam!

-Onda bu söylediklerinizden bazıları var ama şimdiye kadar sıkıntı çektiğinden şikayet ettiğini görmedim. Tam tersi, "Her sıkıntının çaresi var!" diyor dükkanına gelenlere.

-Başka?

-"Allah'ın neleri sevmediğini, neleri istemediğini anlayacak, bunları yapmayacaksın," diyor. Doğru değil mi? Tanrının hoşuna gitmeyen şeyler yaparsan cezalandırılmıyor musun?

-Öldükten sonra Cehennemde.

-Ölmeden önce de yaşamda başımıza kötülükler geldiğinde bir kusurumuzun cezası olduğu söylenmiyor mu?

-Tanrının yasakladıklarının yapmayacaksın! Dinlerin çoğu zaten bunları söylemez mi?

-Hasan Efendi, "din kitapları genel konularda neyin istenip neyin istenmediğini söylerler ama insanoğlu, bu kitaplarda yazılmamış durumlarla pek sık karşı karşıya kalır. O zaman ne yapacak?" diye soruyor. Sonra, "Din kitapları yazılalı çok oldu. Tanrı, o zamanlar olmayan, bulunmayan, yüzlerce yıl sonra oluşmuş koşullar, bu kadar önemli değişmeler karşısında bu gün, bu anda neler ister? Bunlar da anlaşılmalı" diyor.

-Bunlar nasıl anlaşılırmış?

-Bir kere insanların deneyerek anladıkları şeyler varmış. Bunlardan bazıları az, bazıları iyi bilinir. Biz, bunları öğrenmeli ve bellemeliymişiz.

* * *

Hasan Efendi, hemen hemen her gece kepenkleri yarım indirip kendisini dinlemeye gelenlere mutlu ve başarılı yaşamanın sırlarını anlatıyordu:

-Kendini yoldan çıkmış, dikkafalı, saygısız biri olarak değil, uyumlu, yumuşak başlı, itaatkar biri olarak belleteceksin. Aykırı görülebilecek bir şey düşünecek ya da gerçekleştireceksen uygun zamanını belle ve Allah'ın kabul edebileceği iyi bir gerekçe düşün yani "Ben Tanrıya, o bana bir şekilde, 'bunu niçin yaptın?' diye sorduğunda aykırı gelmeyecek cevabı nasıl veririm?" diye sor kendine. O seni, karşısına alıp sormaz bunları; aklından geçenleri bildiğine göre senin bu cevabını düşünmen onun bilmesi için yeterlidir.

Eski Hazine avukatı Ali Rıza Acun Bey emekli olduktan sonra serbest avukat olarak çalışmaktaydı. Ali Rıza Bey, Hasan Efendi'nin en sadık izleyicilerindendi, hiçbir konuşmasını kaçırmaz, hep gelir dinler, hatta not tutardı. Bir gün sordu:

-Hasan Efendi, sonsuz mutluluğun sırrı nedir?

Hasan, yıllar önce Şeyh Mehmetali Efendi'nin kendisine söylediklerini hatırladı; onun sözlerinden esinlenip verdi cevabını:

- Hayatta çok mutlu olmak istiyorsan kendine bir iki yıl içinde varabileceğin bir hedef bul ve mutlaka buna varmaya çalış. Bu hedefe doğru yol alırken, bu hedefe varabilirsen çok mutlanacaksın; ancak orada kalırsan bir süre sonra mutluluğun yavanlaşır, tükenir. Ondan bir süre sonra yeni bir hedef bulmalı ve aynı şekilde çalışma-

ya devam etmelisin! Göreceksin bu hedeflere varmaya çalışırken hayatın mana kazanacak, hedeflere doğru koşarken güçleneceksin, kendine güvenin artacak, hevesin ve neşen, seni diğer işlerinde de başarıya götürecektir!

* * *

Televizyonda bir gün "Amerika'nın Keşfi" başlıklı bir film izledi Hasan.

Bin dört yüz bilmem kaçta Hindistan'a varmak için yaptığı ilk Amerika kıtası seferinden İspanya'ya dönmekte olan Kristof Kolomb adlı yaman bir denizci, korkunç bir fırtınayla karşılaşır, Gemisi batmak üzeredir.

O zamanlar adetmiş. İçinde haç bulunan bir tabak bezelye konurmuş ortaya. Haçlı bezelyeyi çeken kimse Kudüs'e Hac'ca gideceğine dair yemin eder ve Tanrı'nın gazabını bu şekilde yenebileceklerine inanırmış.

Kolomblar da bunu yaparlar: Haçlı bezelye Kolomb'a çıkar. Kolomb Kaptan, "Fırtına diner, karaya varırsak Kudüs'e gideceğim!" diye yemin eder. Ancak, Tanrı'nın gazabı nedense dinmez. Batmaktan ancak, günlerce sonra, fırtına birkaç gemiciyi yuttuktan sonra güç bela kurtulurlar.

Ertesi gün dükkanı kapatıp sohbet başladığında filmi izlemiş –ki gelenlerin çoğu izlemişti- biri, "Allah onlara neden böyle geç yardım etmiştir?" diye sordu.

Hasan, filmden yararlanarak bazı önemli düşüncelerini aktardı orda bulunanlara:

-Tanrı'nın Kolomb'un tutumunu beğenmediği ortadadır! Neden beğenmemiştir? Ya, söz verenin, sözünü tutacağından emin değildir. Söz veren, daha önceden sıkışınca verdiği sözleri tutmamıştır. Ya da verilen, vadedilen hediyeyi beğenmemiştir.

Tanrı, sadece kendisine verilen sözlerim tutmayanları değil, başkalarına verdikleri sözleri de tutmayanları gözler ve adlarını bir yere kaydeder. Bu yalancılar, başka insanları kandırdıklarında, bir gün sıkıştıklarında, Tanrı'nın yardımına muhtaç olduklarında verecekleri sözlere inanacaklarını sanırlar. Tabii ki yanılırlar. Tabii, yapamaya-

cakları şeyleri bile bile vaadetmek de Tanrı'yı fazlasıyla kızdırır ama bu hata, bilerek yapmayacağı şeyleri, yapamayacaklarını vaadedenler kadar cezalandırılmaz. Çünkü, Tanrı, bu sözün, ahlaksızlıktan çok akılsızlıktan verildiğini bilir.

Demek ki yapılması gereken, sözünün eri olmak ve de Tanrı'nın, vaad ettikleri şeyi gerçekten beğenip beğenmeyeceğini iyice düşünmektir. Saçma sapan ve makbule geçmeyecek bir şey vaadetmektense hiçbir şey vaad etmemek daha doğrudur. Zırva bir şey adamak, Tanrı'ya saygısızlıktır ve bu hareket, O'nun kızdırır, vaad edenin zararına sonuç verir.

O zaman, bir şey vaad ederken neyin Tanrı'nın hoşuna gideceği, neyin gitmeyeceği iyice düşünülmelidir.

Onun aklına, doğruluğuna inananlardan biri sordu:

-Tanrı'nın neye kızacağı, neyi olumsuz bulacağı, neyi cezalandıracağını nasıl anlarız?

-Anlayamayız! Yeryüzüne gelmişiz. Nereden geliyoruz? Analarımız, babalarımız, anneannelerimiz, babaannelerimiz nereden gelmişler? Onların ataları nereden gelmişler? Niçin?

Kıyamette bu dünya altüst olacakmış. Başka gezegenlerde de bir zamanlar yaşam varmış. Tanrı bu gezegende yaşayanları neden yoketmiş, anlayamayız. Acaba onlar toptan çok kötü bir suç mu işlediler de Tanrıyı bu çapta kızdırdılar? Dünya'nın da sonu iyi değilmiş diyorlar. Allahın bizi var etmesi, sonunda tümümüzü cezalandırmak için değildir herhalde.

Bu konularda cevaplar aramak bize bir şey kazandırmaz. Böyle şeyleri başka işi gücü olmayanlar düşünsünler. Onlar yatıp kalkıp sırf bu konuları düşünseler bile bir sonuca varabilirler mi? Belki ancak yıllar, yüzyıllar sonra. Bu da bize ne yarar sağlar?

Peki, biz nasıl mutlu olabiliriz? Kısa ömrümüzde sadece o en büyük güçle çelişmemenin, onun huyuna suyuna gitmenin yolunu bularak yaşarsak rahat ederiz.

Belediyede çalışan biri hak verdi, "Memuriyet hayatında da böyledir" dedi, " Amirini kızdırmamanın hatta kolay terfi etmenin yolu amirinin huyunu suyunu iyi belleyip buna göre davranmaktır."

Hasan Efendi, memuru doğruladı:

-Evet, görüyoruz ki iş hayatında da manevi yaşamda da çıkar yol en büyük amirle zıtlaşmamak, onu hoş tutmaktır.

Hasan'ın hiçbir toplantısını kaçırmayan Terzi İzzet Bey, bir konuda aydınlanmak istedi:

-Hayatta amirle geçinmek için onun suyuna gitmenin yararını anlatan örnekler çok. Ama bizden büyüklerle iyi geçinmenin başka bir şartı da var ki bize bundan hiç bahsetmediniz. Bizden büyük rütbeliyi kıskandıracak kadar başarılı olmak da iyi değildir, onun hışmını çeker! Benim damadım üniversitedeydi. Hocasından daha iyi dil bildiğinden ve daha fazla yayın yaptığından profesörü onu çekemedi, pundunu bulup onu bezdirdi, kürsüden kaçırttı!

Bu konu da hesaba katılmalı mı?

Hasan Efendi, önce "Böyle bir şey bahis konusu olamaz," dedi, "Allah'ın karşısında biz birer zavallı sinek gibiyiz. O bizim neremizi, neden kıskansın?"

Hasan Efendi, üç gün sonra kendisini izleyenlere, bu konuda yeterince düşünmediğini, ilk cevabının eksik olduğunu itiraf etti: Cevabın şöyle düzeltilmesi gerekirdi: Tanrı'nın biz zavallı kullarını kıskandığından değil, insanın kendini beğenmesine yol açabilecek aşırı başarının, iyi bir nitelik olmamasından, diğer insanları fazla rahatsız etmesi nedeniyle böyle böbürlenen birinin zamanla tırpanlanacağını söyledi.

* * *

Hasan, artık herkese açıkça söylemese de bazen, peygamber demeye dili varmıyor ama ona benzer bir şey olduğunu düşünüyordu. Bu inancı onunla paylaşan mahalle sakinleri ve müşterileri de vardı. Bir tanesi eski bir papazdı. Bir gün Hasan Efendi, bu papazdan tarihte din önderlerinin çoğunun başlarına kötü şeyler geldiğini öğrenince, adsız tarikatını, kendisine emanet ederek ölmüş rahmetli Mehmetali Piri'nin dediklerini anımsadı ve "En iyisi, bir tarikata hatta bir dine isim vermemektir!" dedi.

Papaz,o sıralarda dükkanına gelmiş, onunla tanışmıştı; Hasan Efendi'ye, bu tutumun ancak günü kurtaracağını, tarihte "Adsızlar" olarak anılacaklarına inandığını söyledi:

-Sizi dinleyenlere, sizi izleyenlere, bir gün "Les Anonimes" diyecekler!

-O ne demek? Bir şirketin adı mı bu?

-Hayır "Adsızlar"ın Fransızcası.

-Aman bunu bile söyleme. Sonra adımız Adsız'a çıkar. İnananlarınıza Adsızcı derler; ya da öyle bir şeyler söylerler. Başımıza dert gelir. Sakın ha Papaz Efendi, sakın!

Belki de, yaşamının uzunca bir bölümünü köyünden uzakta, kendisini birçok açıdan yabancı ve küçük gören yerlerde geçirmiş olduğundan Hasan Efendi şimdi sayıldığı bir ortamda yaşamaktan çok mutludur. İş saatlerinden sonra dükkanına birçok insanın gelip kendisine danışması, saatlerce onu dinlemeleri kendisini yormak şöyle dursun, ancak mutluluğunu pekiştirmektedir.

Hasan Efendi, düşüncelerini yazdığı defteri -belki de aşırı tepkiler çekmemek için- "kutsal" olarak anmamaktadır. Bir süre önce bu defterin kapağındaki etiketin üstüne "Gerçekler" başlığını yazmıştı ama şimdi ondan sadece "Defter" olarak bahsaçmakta, kendisini izleyenleri de "şunlar" ya da "bunlar" olarak adlandırmamaktadır. Bu konudaki düşünceleri ilginçti:

-Bu güne kadar yaşamış peygamberlerin çoğunun ya da onları izleyenlerin derdi, dinlerini elden geldiğince yaymak olmuş. Ama bu kadar yaygın dinler arasında dünyaya hakim olmak amacıyla kavgalar çıkmış. Öyleyse? Dinleri fazla yaymamalı. Bir dinin en çok otuz milyon izleyicisi olmalı. Fazlalaşması, Birleşmiş Milletler kararıyla engellenmeli.

Hasan bütün bunları sadece mahalleliye, mahallesindeki papaza değil, akşamları karısına ve sığınmacısı Radife'ye de anlatıyor:

-Çok eskiden, ilahi işaretleri yorumlayıp, bunlardan anlam çıkaranlara " kahin", "müneccim" derlerdi. "Peygamber" bu yorumcuların gelişmişidir. Falcılar, bunu kişiler boyutunda gerçekleştiriyorlardı, peygamberler ise toplumlar boyutında.

Peygamberlerin başka görevleri de vardır: Tanrı, sadece bilinen Peygamberler zamanında mı belli ilkeler, kulların yaşamlarını düzenleyen belli öneriler sunmakla yetinmiştir yoksa bu gezegende canlılar varoldukça O da kurallarını bir şekilde bizlere duyurarak

değişen koşullara nasıl uyacağımızı, bundan yüzyıllarca önce akla gelmemiş yeni durumlarda nasıl davranmamızı istediğini belli etmeyecek midir?

Peygamberin iyisi, Tanrının o sıradaki isteklerini iyi sezen, Tanrıyla çelişmeden amaca nasıl varılacağını anlayan, bunu bize öğretendir.

Hasan bir peygamber miydi ya da ona benzer bir şey miydi?

Dükkana gelip gidenlerden çoğu onun böyle bir şey olduğuna inanıyorlardı ama aksini düşünenler de vardı. Nikahlı karısı Derya, bunlardan biriydi. Eşine bir şey söylemiyordu ama evlendiklerinden bu yana bu kadar zaman geçtikten sonra artık onun peygamber olmadığına, sadece çevresine bir ermiş ya da peygamber olduğu izlenimi vererek saygınlık kazanmaya çalışan biri olduğuna inanıyordu.

Ancak Derya, Hasan'ın semtte yarattığı bu çok olumlu izlenimden nasibini de almaktaydı. Semtte kendine de çocuğuna da -Hasan Efendi'nin en yakını olduklarından- ayrı bir saygı besleniyor, hangi yoldan geçseler, hangi dükkandan alışveriş etseler ilgi ile karşılanıyorlardı. Çocuğun okulunda bile bu hissediliyor, Müdiranım, çocuk mesela geçen gün yaptığı gibi lastik topla şut çekip sınıfının kapı camını yerlebir ettiğinde olduğu gibi, yaramazlık konusunda biraz ileri gittiğinde diğer çocuklara göstermediği çapta anlayışlı davranıyor, sadece öğüt vermekle yetiniyordu.

Bütün bunlar yüzünden Derya uzun bir süre, eskiden beri tanıdığı birkaç sırdaşı dışında hiç kimseye açıkça "Ben Hasan Efendi'nin peygamber olduğuna inanmıyorum!" demedi.

* * *

Radife'nin yüzündeki şişler inmiş, çürükler gitmiş, aslında güzel bir kadın olduğu iyice ortaya çıkmıştı. Her sabah Hasan'dan da, Derya'dan da de erken kalkıp ortalığı topluyor, silip süpürüyor, sonra saçını başını düzeltip kahvaltı hazırlıyor.

Hasan kahvaltıda bir Radife'ye, bir de Derya'ya bakıp bu sığıntı kadının sabahın bu saatında bu kadar derli toplu olmasına şaşıyor ve o sarhoşun yüzü böylesine hoş bir kadına sabah akşam nasıl vuralabildiğini anlamıyor.

Derya'nın henüz sofraya gelmemiş olduğu bir gün, "Anlamıyorum!" dedi Radife'ye, "Bu adam sana nasıl kıymış, nasıl vurabilmiş böyle?"

-Bu kadar kadın arasında benim suçum neymiş de Allah başıma bu adamı musallat etmiş?

-Bu Allah'ın işi değil. Bu kadar ıstırap çektikten sonra eminim Rabbim seni kuşkusuz çok iyi bir şekilde ödüllendirecektir.

-Herhalde Allah sonunda bana da yoluma önce babanızı, sonra da sizi çıkarttı.

Radife o sabah Hasan'a çok çekici görünüyordu; Hasan dilini tutamadı:

-Belki de bana da acıdı.

Radife, Hasan'ın dediklerinde korumanın ötesinde başka duyguların ve eğilimlerin yansıdığını anlayacak kadar zekiydi.

Hasan'ı iki kez rüyasında görmüştü. Birinde kendisini dövmeye kalkan Karaüsük'i kovalamıştı. Diğerinde de Karaüsük ona bağırırken Hasan gelmiş, onu kucağına almış, sevmiş ve -çok tuhaf- Karaüsük'ün önünde onunla cinsel ilişkide bulunmuştu. Radife, bu rüyaları anımsadı, Hasan'a sevecen baktı, güldü, "İnşallah, inşallah öyledir!" dedi.

Derya odaya girdiğinde ikisi de ortak bir sır saklar gibi bir anda susuvermiş ve bakışmışlardı.

* * *

Hava çok soğuktu, incecikten bir kar yağıyordu. Sabahtan beri tek bir müşteri uğramamıştı dükkana. Hasan, çırağına, "Sen buradan ayrılma. Ben eve kadar gidip hemen geleceğim!" dedi.

Eve geldiğinde kapıyı Radife açtı. Radife, geldiğinden beri evden dışarı çıkmamıştı. Kocasının iz sürüp peşinden geleceğine ve kendisini günün birinde bulup öldüreceğine inanmaktaydı.

-Derya nerede?

-Oğlunun okulundan çağırmışlar. Oraya gitti. Yavuz'un çantasında Bolu zamkı bulmuşlar.

-Ne olacak?

-Bazı öğrenciler bunu kafayı dumanlamak için kullanıyormuşlar.

-Derya ne vakit gitti?

-Hemen az önce. Bir şey ister misiniz?

Hasan düşündü: "Yavuz'un okuluna gitmek, dönmek en aşağı iki saatı bulur. "

Hasan, Radife'nin sorusuna her zaman olduğu gibi "az demli çay" ya da "bir bardak su " gibi bir cevap vermedi, "Gel yanıma, sana bir şeyler anlatacağım!" dedi.

Radife, bu sözlerin ardından nelerin gelebileceğini iyice kavradı ve eteğini çekiştirmeden, dekoltesini örtmeğe kalkmadan gitti, Hasan'ın yanına oturdu.

Hasan'la konuşurken belki de heyecandan O'na, bazen sen, bazen de siz diye hitap edişyordu:

-Söyle, söyle. Sizi dinleyeceğim.

-Ben seni sevdiğimi söylesem kızar mısın? Ayıp mı ederim? de bana!

-Niçin kızayım? Ben de.

Hasan beklediğinin ötesinde çabuk gelen olumlu yanıtı alınca Radife'yi belinden tuttu, yanaklarından öptü. Radife, önce Hasan'ın elini öptü, başına koydu, sonra boynuna sarıldı, aynen televizyondaki filmlerdeki gibi dudağından hızla öpüverdi.

Hasan, Radife'yi elinden tuttu, kadını yattığı odaya götürdü. Kocasıyla aylardır sevişmemiş olan Radife, eteğinin sıyrılmasına direnmedi.

Sevişmeleri, ardından birleşmeleri kısa sürdü. İkisi de coşmuş alevlenmiş, birbirlerinin çekimine kapılmışlardı; hemen kenetlendiler. Ama kısa süre sonra her ikisinin de aklına Derya'nın her an kapıyı açıp içeri girebileceği geldi. Korktular ve gözleri, kulakları sokak kapısına yönelik bir durumda ancak üç beş dakika kadar sevişebildiler. Ardından Hasan apartopar giyindi, dükkana koştu, Radife de yatağı çarşafı acele düzeltip hamama girdi.

İkisine sorarsan, olan biten, bu kadar endişe ve korkuya yolaçtığı halde, değerdi.

Hasan dükkana vardığında Derya oradaydı; çırağa "Hasan Efendi nerede?" diye sormuştu. Çırak, "eve gitti" demişti. Sonra, "gideli bir saat oldu," da demişti. Derya, Hasan Efendi'nin, bu saatte eve gitmesini, sonra kendi yokken bu kadar fazla kalmasını tuhafsadı.

-Rahatsız mısın Hasan Efendi?

-Midem bozuk, kendimi iyi hissetmedim. Eve gidip biraz uzandım yattım. Sen çocuğun okuluna gitmişsin. Neden çağırdılar?

Derya, dükkandan birkaç sabun, deterjan alıp eve döndüğünde Radife'in az önce yıkanmış olduğunu anladı.

-Sıhhatler olsun!

-Kaç zamandır yıkanamamıştım.

Derya, Radife'in henüz bir sabah önce yıkandığını hatırladı.

* * *

Derya, Hasan Efendiye:

-Seninkinin bir tuhaf olduğunu farkettin mi? Habire midesi bulanıyor. Üç sabahtır kahvaltıya gelemiyor. "Gebe misin?"diye sordum. Cevap vermedi. Bence bayağı gebe.

-Niye "seninki" diyorsun?

-Ona pek acıyor, kıyamıyor, çok şefkatli davranıyorsun da ondan. Karnındaki çocuğun babası kimdir acaba?

-Ben, senin karnından çıkmış çocuğun babasını böyle sordum mu? Ama benim asla yalan söylemediğimi bilirsin. Ben bu kadınla bir arada oldum. Böylece bilesin!

Derya, isyan etti, bağırmaya başladı:

-Bu rezalettir. Birçok kimse seni neredeyse peygamber biliyor. Bu zamanda bir Peygamber evli olduğu halde evine kuma getirir mi? Ayıptır, ayıp!

-Derya, iyi düşün ve böyle bağırıp çağırma! Bu kadın kuma değil. Çünkü kuma, köyüne gidilip ailesinden istenerek varılan bir ikinci eştir. Ben Radife'yi almadım ki; O geldi. Kocasının niyeti onu öldürmektir. Bu nedenle onu evimize alıp sakladık. Onunla aramda ne resmi nikahı var, ne de imam nikahı.

-Peki, bütün bunlara rağmen neden onunla yattın?

-Bu benim hatam oldu ve Tanrı bana hemen dersimi verdi. Kadın bir yatışta gebe kalır mıydı yoksa?

Hasan, aslında kısır olmadığını anlamış olduğundan sevinçliydi; yılların ezilmişliği ve yükü omuzlarından kalkmıştı ve Radife'nin

gebe kalmasını, Tanrı'nın cezası değil, O'nun belki de kendisini denemesi, sınaması olduğunu düşünüyordu.

-Hemen gidip kürtaj olsun! Sonra bu evden uzaklaşsın, başka bir yerde yaşasın, köyüne dönsün!

-Zaten büyük bir günah işledim. Benim şimdi maksadım Yüce Allah'ın zıddına gitmeyi sürdürmemektir. Çocuk aldırmaya şimdi ne diyeceğini anlamama olanak yok. Radife'ye "Sen gebeliğinin devam etmesini istemiyorsan gel şu çocuğu aldıralım" diyecek oldum "Kocam, beni çocuğum olmuyor diye döverdi. Beni bu yüzden öldürecekti. Gördün mü kabahat bende değilmiş! Ben şimdi bu çocuğu aldırarak büyük bir günaha girmem!" dedi.

Tanrı, o sarhoş herifi çocuk vermeyerek cezalandırıyordu. Bu nedenle bu caniden kaçan kadına şimdi çocuk vermesi çok çekmiş olan bu zavallıyı ödüllendirmesi demek değil de nedir? Kürtaj yaptırıp Tanrının ödülünü reddedersek hepimizin başına neler gelebileceğini kim kestirebilir?

Dahası da var. Rabbim, annemi ve babamı kimbilir ne büyük hata işlediklerinden yıllarca çocuksuz bırakıp, sonra da olan çocuklarını alıp cezalandırdı. Yüce Allah'ın bu gazabının devam edip etmediğini öğrenmek, sonra O'nun bana tepkisini değerlendirmek için bir çocuk sahibi olmaktan daha iyi fırsat var mıdır? Ben bu güne kadar Rabbim'in isteklerini anlamaya çalıştım, bunlardan kavradıklarımı ya da kavradığımı zannettiklerimi bu deftere yazdım. "Acaba bunu yaparken bir hata mı işledim, kusur mu ettim?" diye düşünürken Allah'ın bana bir çocuk ihsan etmesi kadar doğru ve güzel bir işaret düşünebilir misin?

-Şimdi de bana, "Bu başkasına yakışmaz ama ben peygamberim, yaparım!" demek mi istiyorsun?

-Hayır, yaptığımın uygun bir şey olmadığını kabul ediyor ve utanıyorum. Radife gebe olmasaydı, ona, "git başka yerde yaşa" diyebilirdim. Fakat benim yanlışım yüzünden, karnında benim çocuğumu taşırken bunu yapamam. Kocası onu gördüğü anda öldürür. Ben yeterince günah işledim, bir de buna sebep olamam!

-Hiç olmazsa peygamberliğe sığınmaman iyi bir şey ama bu seni benim gözümde affettirmez.

-Belki zamanla affedersin!

Derya cevap vermedi, kapıyı vurup odasına çıktı.

Hasan Efendi, o gün dükkana gitmedi. Konuyu bir çözüme bağlamadan iki kadını başbaşa bırakmak istemedi.

Oturma odasında yarım saat bekledikten sonra yukarı çıktı. Derya, yatağa uzanmış, ağlamaktaydı.

-Derya, benim soyum Tanrının gazabından çok çekti. Şu anda ben de yeryüzünde "hata" sayılan bir şey yaptım. Utanıyor ve senden yeniden özür diliyorum. Tanrı, beni bu hatam yüzünden ağır bir şekilde cezalandırabilir. Ama başka bir şey de olabilir: Bu hatamdan sonra yapacaklarımla beni sınayabilir. Bu hatam yüzünden vermek zorunda olduğum bu güç sınavda beni yanlız da bırakabilirsin, destek de olabilirsin! Kalkıp gidersen çok üzülürüm ama seni kınayamam!

Derya'nın kafası karmakarışıktı, Hasan Efendinin sözlerini dinledikten sonra daha da karıştı: Hasan Efendi'nin dediklerinin bazısını anlamamıştı ama "Kalkıp gidersen seni kınamam," lafının ne anlama geldiğini kavradı. Bu yaşta, bu rahata kavuştuktan sonra, oğlunu alıp kime, nereye gidecekti? Kendine hakim olması, şimdilik burada kalması çıkarlarına daha uygun düşerdi; ama yarın ne yapacağı belli olmazdı.

-Çok üzgünüm, ama sana da acıyorum.

Hasan, "Şimdi oturma odasına in. Radife'yi çağıracağım. Bu iş üçümüzü de ilgilendirdiğinden beraberce ele alınması gerekir" dedi.

Radife oturma odasına gelmek istemedi: "Derya zaten beni ilk günden beri sevmiyor. Şimdi öyle nefret eder ki bilemezsin!"

-Ben, bu işin üstesinden geleceğimize inanıyorum!

-Yemeğime zehir katar!

-Öyle bir şey yapmaz, yapamaz.

-Kendimi bir yerden atmak daha doğru olur.

-Karnındaki çocuğu öldürmek, günahların en büyüğü olur. Düş önüme!

Radife Hasan'ın önüne düştü, oturma odasına gittiler. Derya gözleri yaşlı, saçı başı dağılmış bir halde sedire çökmüş onlara bakıyordu.

Hasan konuştu:

-Bir kaza, bir kabahat oldu. Tek suçlu benim! Bundan ne Derya'nın zarar görmesini istiyorum ne Radife'nin ne de Radife'nin karnındaki günahsızın! Bu kabahatım yüzünden Tanrı beni sınamaktadır. Beni olduğu kadar Derya, Radife, sizi de sınamaktadır! Ben, yanlışlar yaparak bu hatayı katmerlersek herbirimizin çekeceği ıstırabın kısa sürmeyeceğine eminim.

Benim hatam yüzünden Radife'nin çocuğunu öldürmek kadar büyük günah düşünülemez. Bu kadıncağızı, köye yollamak da ölümüne yollamak demek olur.

Bu kadın, ömrü boyunca dayak yedi, işkenceye uğradı. O ruh hastası adam, bu zavallının kemiklerini kırdı, öldü sanıp ormanda bıraktı, kaçtı. Neden? Çocuğu olmuyor diye yaptı bunları. Tanrı, bu kadının senelerce eziyet görmesine neden göz yumdu? Bunun bir sebebi yok mudur sanırsın? Herhalde onu denemek için!

Radife bu sınavları alnının akıyla geçerse ödülü de büyük olacaktı! Ona kötü bir adamdan çocuk yaptırmamak büyük bir ödüldür; kısır olmadığının –Tanrının seçmiş olduğu bir anda ve ortamda- ispat edilmesi de büyük bir ödüldür! Bunları düşün ve Tanrı ile asla çelişme!

Derya, senin bana haklı kızgınlığının geçmesi için elimden geleni yapacağım ama bana kızıp kendini sokaklara atman ve kendi çocuğunun, Yavuz'un geleceğini karartman büyük günah olur!

Hep beraber burada kalacak ve birbirimize destek olacağız.

-Komşular, bizi bilenler ne der?

-Radife'nin bu eve geldiğinde gebe olup olmadığını bilen mi var? Hep beraber geldiğinde gebe olduğunu varsayacağız. Doğurduğu çocuğu yeterli bir süre geçtikten sonra ben evlat edinecek, onun ve -bu şekilde- annesinin güvenini sağlayacağım.

Derya, sen bu kadına geldiği ilk günden beri güleryüz göstermedin. Ondan kendini "af dilenmesi gereken tek kişi" sanma. Belki "Bu kadın nasıl olsa yarın öbür gün çıkıp gidecek" diye düşünüyordun da ondan pek benimsemiyordun. Ama artık onun da hiçbir yere gitmeyeceğini, burada kalacağını bil ve geçinmeye bak. Radife, sen de düzenini altüst ettiğin bu kadına saygılı davran. Şimdi birbirinizi ve beni affetmenizi ve ortak mutluluğumuz için çalışmanızı istiyorum.

Her iki kadın da cevap vermedi, kalkıp odalarına gittiler.

Hasan, o hafta Radife'yi bir kadın doğumcunun Sıraselviler'deki muayenehanesine götürdü. Semte yakın bir yere götürmeyi sakıncalı bulmuştu. Doktor, kadının üç aylık hamile olduğunu, ancak çocuğun yeterince gelişmediğini söyledi. "Bol istirahat edeceksin, çalışmayacak ve iyi besleneceksin!"

Hasan, bunları öğrenip eve dönünce Derya'ya "bak, doktor böyle konuştu. Demek ki senin ona çok anlayış göstermen, yardım etmen gerekir. Senden bu insanlığı göstermeni bekliyorum!" dedi.

Derya'nın yüzüne bakan, bu sözleri hoş karşılamadığını hemen anlardı. Bir şey demedi ama gebe kadına Hasan evde yokken ne yardım etti, ne de anlayış gösterdi. Radife, bir şey istediğinde "Git kendin yap kendi işini!" dedi, "gebe kalırken aklın neredeydi?" dedi, "çocuk benim mi? Neden hizmetine koşacak mışım?" dedi.

Derya, kocasının öyle ermiş ya da peygamberlik yolunda ilerleyen biri olduğuna artık kesinlikle inanmıyordu. Arkadaşlarına ikide bir ondan şikayet ediyordu: "Yok Allahla zıdlaşmayacakmış, O'nun suyuna gidecekmiş, O'nun sevmeyeceği şeyleri, O'nun uğramayacağı yerlerde düşünecekmiş! Bize iki gündebir bunları söylüyor. Hasan'ın yaptığı sevap değil günah; bizim orda bir marangoz var. Diyor ki "Bu peygamberlikse, polislere yakalanmayıp kaçabilen bütün katiller, hırsızlar da peygamberdirler. Onlar da işledikleri günahları, bir şekilde onları yakalayabilecek, cezalandırılmalarına yol açabileceklerden saklanabilmiş kimselerdir!"

* * *

Bu sıralarda Radife'nin midesi bulanıyor, yemek yiyemiyor, başını yastıktan kaldıramıyordu. Bir gün, "Ne olur, bana biraz limonata yapsana. Yarın, öbür gün sen hastalanırsan ben de sana bakarım!" dediğinde, Derya, ona "Allah, beni inşallah yatalak hasta etmez. Ederse de sana muhtaç olacağıma gelsin canımı alsın daha iyi!" diye cevap verdi.

Radife, Derya'nın kendisine bir bardak su bile vermediğini, üstelik mecbur kalıp bir şey istediğinde hakaret ettiğini Hasan Efendi'ye

söylemedi. Ebelerin kitabında yazılı her sıkıntıyı tek başına, kimsenin desteği olmadan çekerek geçirdi dokuz ayı.

Radife, sonunda bir erkek çocuk doğurdu. Hasan, erkek bir çocuğu olduğu için pek sevindi, çocuğun adını "Hüdaverdi" koydu.

Radife, hastanede iki gün kaldı; sonra eve döndü, alt kattaki odasına yerleşti. Odasındaki dışarı doğru yarı çekilmiş çekmecelerden biri, bir süre bebeğinin beşiği oldu.

Karaüsük Radife'nin peşinde

Hasan'a babası bir gün dükkana telefon ederek Radife'yi sordu:

-Nereye gittiğini bilmiyorum, bizim evi çoktan terketti. Belki de Manisa'ya gitmiştir.

-Haberin olsun. Dün duydum; Karaüsük, karısını aramak için İstanbul'a gitmiş. Bu adam -bilirsin- yanında hep bıçak taşır. Tehlikeli bir delidir!

-İstanbul'a gittiğini kim söyledi?

-Onların köyden bir tanıdık.

-Ne vakit gitmiş?

-Bir hafta önce duymuşlar.

Hasan, bu haberi hemen Radife'ye aktardı:

-Bugünlerde sokağa çıkma!

-Çıkmam.

-İşin kötüsü Derya adamı tanımıyor, kapıyı çalsa açar. Ona da adamın kime, neye benzediğini söyleyelim de dikkatli olsun.

-Belki söylememek daha doğrudur. Benim yok olmam için adamın gelmesini ister, geldiğini bilse kapıyı ardına kadar açar!

-Ona hiçbir yabancıya kapıyı açmamasını tembih edeceğim. Sen hemen git saçını başka renge boyat! Bir de kara camlı gözlük bulalım.

-Yaramaz, Karaüsük, baştan ayağa Arap olsam da beş yüz metreden tanır beni. Başka bir evde mi kalayım bir müddet?

Hasan Radife'nin uzaklaşmasını, başka bir yere çıkmasını istemiyordu, "uygun değil!" dedi.

* * *

Karaüsük, İstanbul Derbent'te köylüsünden Kör Said'in Mustafa diye biri vardı; onun yanına geldi. Mustafa'nın evi, o civar köylülerin İstanbul'a ilk geldiklerinde uğradıkları yerdi. İnsanlar iş bulunca kadar ya da işlerini halledinceye kadar Mustafa'nın kondusunun iki misafir odasında kalırlardı.

-Hoş geldin; niye geldin?

-Bizim karı kaçtı, onu buralarda gören olmuş mu? Kulağına bir şey geldi mi?

Mustafa, Karaüsük'ü duymuştu, karısını gün aşırı nasıl dövdüğünü o köylerden bilmeyen yoktu. Ondan fazla konuşmamayı yeğledi:

-Hele bir yiyelim, karnımızı doyuralım da sabah bu işi geniş koldan düşünelim.

Karaüsük, sobası olmayan odada köyden gelmiş eski kıl yatakta yattı; üstünü yırtık yorganla örttü ama yorgundu, hemen uyudu.

Mustafa, ertesi sabah kahvaltı ederken, "Karateke'nin İhsanlar'a gider, ona sorarız!" dedi.

-Ne zaman?

-Hele bir bakalım; burda mı, yoksa Balıkesir'de kızı vardır; onun yanına mı gitmiştir, öğrenip öyle gidelim.

Karateke'nin İhsan, köylerindendi. Ortaokul bitirmişti, komiser olmuştu; böyle şeyler ona sorulurdu.

Mustafa'nın evinde telefon yoktu, gitti mahalle karakolundan İhsan'ı aradı:

-Köyden bir komşu geldi -belki sen de bilirsin- Karaüsük derler biri. Karısını öldüresiye dövermiş hep. Bunun karısı kayıp; galiba İstanbul'a gelmiş. Onu arıyor. Ne yapalım? Kadının yerini biliyor musun? Bunları yanyana getirelim mi?

-Sen onu yarın bana getir de bir konuşayım!

Bir gün sonra İhsan'ın görevli olduğu Karagümrük karakoluna gittiler. İhsan, Karaüsük'e polis okulunda öğrendiği şaşırtıp açığını yakalama taktiklerine uygun sorular sordu; adamın karısıyla barışmaya değil, onun canını almaya geldiğini sezdi.

-Sen git birkaç gün bekle, ben bir sağa sola bakayım. Üç gün sonra gelin.

Üç gün sonra geldiklerinde, "Her tarafa baktırdım. Kadın buralarda olsa bulurlardı. Sen git onu başka yerlerde ara. Bulduğunda da elinden kaza çıksa ömrün boyunca hapislerde çürürsün," dedi. Sona ekledi: "Hapiste çürümek önemli değil, içki bulamazsın oralarda!"

Mustafa da söze karıştı:

-Bu kadar zaman geçmiş. Boş ver o karıya. Git ıslah ol sonra başka bir kadın bul, evlen.

-Bana kim kız verir?

-Islah ol, içkiyi bırak. Uzak yerden bir kızoğlankız bulursun!

Karaüsük, onlarla vedalaştı ve köyüne döneceğini söyleyip ayrıldı. Kös kös köye mi dönsün? Oradakiler arasında İstanbul'a niçin gittiğini bilenler var; bunlara "Namusumu temizlemeden döndüm" mü diyecek?

-O karıyı bulup gebertmeliyim!

Otobüse binip köye dönmedi. Kararlıydı. İstanbul'un her sokağını dolaşacak ve o karıyı mutlaka bulacaktı!

* * *

Hasan eve döndüğünde Derya, "Biliyor musun Karaüsük dün dükkana gelmiş!" dedi.

-Ne diyorsun?

-Çırağa seni sormuş.

-O ne yapmış?

-Buranın adresini vermiş. Kalktı geldi. Allahtan kapıyı ben açtım.

Hasan, çırağa "Soranlara ev adresimi verme!" dememiş olduğuna hayıflandı. Sonra "Vermesem de isterse muhtardan, komşu dükkanlardan sorup bulabilirdi," diye düşündü.

-Ne sordu?

-Seni sordu; sonra Radife'yi görüp görmediğimi, tanıyıp tanımadığımı sordu.

-Ne dedin?

-Tanıyorum demedim herhalde. "Tanımıyorum, öyle birini duymadım, görmedim" dedim.

-Radife, adamın geldiğini biliyor mu?

-Konuştuklarımızı duydu.

Radife o gün korkusundan yemek yemedi, iki gün odasından bile çıkmadı.

Bir hafta sonra bir gece Hasan, pencereden bakarken Karaüsük'ün sokaktan geçtiğini ve köşede, kız çocuklarının seksek oynadıkları yerde durup uzun süre eve baktığını gördü. Hasan, gecenin bu saatında mahalleden geçen bozacının sesini duymuş ve alacağı bozayı dökeceği kabı hazırlamıştı. Karaüsük'ü görünce o gece boza almamaya karar verdi. Bozacı da Hasan Efendinin hemen her gece boza aldığını bildiğinden ve evin elektrikleri açık olduğundan kapıda durup defalarca "Bozaaaaa!" diye bağırdı. Hasan Efendi biran önce "basıp gitmeyen" bozacıya sinirlendi.

Karaüsük, Hasan'ı gördü mü? Belki gördü, belki de görmedi. Hasan, perde arasından Karaüsük'ü gidinceye kadar izledi, Karaüsük'ün bozacının peşinden gidip, onu durdurup bir şeyler sorduğunu, onun da Karaüsük'e bir şeyler anlattığını görmedi.

Radife, Hasan'a "Kendine bir tabanca alsan iyi olacak!" dedi. "Gerekirse ben vururum. Öldürülmektense hapis yatmak daha iyidir.

Hasan, Radife'ye cevap vermedi; gerçek bir tehlike, her an, her şeye birden son verebilecek kadar ciddi bir tehlike bahis konusuydu ama bir tabanca edinmeyi bir saniye bile düşünmedi. Yakınında dolaşan bu tehlike onda bambaşka bir tepkiye yol açtı: Aklına belli bir tempo ile gelen ve bir deftere yazdığı ya da yazdırdığı "gerçekler" daha büyük bir hızla, daha sık gelmeye başladılar. Sanki zaman çok dardı ve bu bilgiler, Hasan'a her şey sona ermeden, bir an önce aktarılmak isteniyordu. Karaüsük gözden kaybolup da Radife, ona "Bir tabanca edin!" deyince, Hasan, "Bir kalem al, getir şu defteri, yaz bakalım!" dedi.

- Dünya zamanla değişiyor, eskiden olmayan, eskiden görülmemiş, duyulmamış, Tanrının kitaplarına yazılmamış şeylerle karşılaşıyoruz. Bu ye-

ni koşullarda doğru davranmaya çalışırken bize kim yardım edecek? Dinleri iyi bildiklerini ileri süren birçok kimse, çok önemli bir şeyin, aslında birden çok "doğru"nun varolduğunun farkında değiller. Tanrı, bu gerçeği bilmemizi istemiş ve aklımızı bu sonuca varmamız için donatmıştır. Bu gerçeğin farkına olmayanların "tek yol" diye sundukları yorumlara göre davranmanız sizi yanlışlara sürükler.

Üç gün sonra telefonları çald. Tembihlilerdi; telefonu sadece Derya açıyordu.

-Buyrun?

Cevap yok.

-Aloo?

Cevap yok; sadece bir nefes alma verme sesi duyuluyor.Telefon eden bir kere hafiften öksürdü. Telefon bir süre sonra kapandı.

Radife, "muhakkak o iblistir!" dedi.

* * *

Bir hafta sonra Karaüsük, Radife'yi hava kararırken Beyoğlu'nda, Rus Konsoloshanesinin önünde vurdu. Tabanca ile vurulan kadını Beyoğlu İlk Yardım Hastanesi'ne götürdüler. Acilen ameliyata alındı. Uzun süren ameliyatla bedeninden altı kurşun çıkarılan Radife'nin ölmemesi -doktorlara göre- bir mucizeydi.

Ertesi gün gazeteler yazdı:

"Ormanda öldüremediği karısını Beyoğlu'nda vurdu!

Karakoç Köyüne yakın Narlıca Ormanında odunla dövüp öldü diye bıraktığı karısı Radife Şinik'in ölmediğini, kendine gelince de korkudan İstanbul'a kaçtığını öğrenen Hüseyin Şinik, onun peşine düşmüş, izlemiş ve Beyoğlu'nda, Rus Konsolosluğu'nun önünde kurşun yağmuruna tutmuş, kadın kanlar içinde kaldırıma çökünce kaçmıştır.

Bu sırada yoldan geçen Şengül Hasocak adlı bir vatandaş da Hüseyin Şinik'in tabancasından çıkan kurşunlarla bacağından yaralanmıştır.

Radife Şinik ve Şengül Hasocak Etfal Hastanesine kaldırılmıştır. Radife'nin durumunun ağır ve kritik olduğu, Şengül Hasocak'ın ise ameliyat edildiği ve durumunun iyi olduğu anlaşılmıştır.

Hüseyin Şinik "kasten adam öldürmeye teşebbüs suçundan" aranmaktadır."

* * *

Karaüsük bir ay sonra köyünde yakalanarak İstanbul'a getirildi, tutuklanıp Sultanahmet Ceza evine kapatıldı.

Haber gazetelerde yer aldı:

"Sanık, karısı Radife'yi ağır yaraladığı tabancayı sanığın akrabası Mustafa Şinik'e bıraktığını söyleyince Mustafa Şinik'in evinde yapılan aramada kümese saklanmış dokuz milimetre çaplı Pietro Baretta marka tabanca ele geçirildi.

Tabanca ile yapılan balistik araştırmalar sonunda silahın İstanbul Emniyet Müdürlüğünde görevli bir polis memurunun evinden çalındığı belirlendi."

Hasan'ın Yaşamı Film: 5

"Bakkal Peygamber" filminin yapımcıları, Hasan ile Radife'nin aşkları ile Karaüsük'ün Radife'yi öldürmeye kalkmasının filmde dehşetli bir gerilim sağlayacağına inanmaktaydılar.

Senaristlerden Sibel, bu olayları şöyle yorumladı:

-Bence Hasan'ın günün birinde iş saatında dükkandan kalkıp eve dönmesi tesadüf değildi. Hasan, Derya'nın o gün oğlunun okuluna gideceğini, müdürle konuşacağını biliyordu, bunun uzun süreceğini anlamıştı.

Hasan, artık Derya'yı sevmiyordu. Belki başkasından olma bir çocuğunun bulunması, belki aşırı çıkarcılığı onu giderek daha çok rahatsız ediyor, belki de onun, kendisini sevdiğinden değil sadece sığınacak bir ev sağladığından oralarda, yakınında durduğunu düşünüyordu. Babası ile analığının, Derya konusundaki tepkileri de düşüncelerini etkilemiş olabilirdi.

Hasan'ın kalbinde, ruhunda Derya'dan boşalan yeri çoktan Radife almıştı. Başına gelen felaketlere bunca yıl göğüs germesi, bunca işkenceye dayanmış olması onda acıma, saygı, hayranlık karışımı

hislerin oluşmasına yol açmıştı. Radife onun kafasındaki güzel kadındı; dili, şivesi onun diliydi, onun şivesiydi, kokusu, köyünün kokusuydu, havası, köyünün havasıydı. Ona, Derya'nın yaptığı gibi yavan bakmıyor, sevecen, gözlerinin içi gülerek bakıyordu.

Hasan, aslında kaç zamandır, Radife ile başbaşa kalabileceği, onunla daha içten konuşabileceği bir fırsatı kolluyordu. Bir süre önce eline böyle bir iki fırsat geçmişti ama önce Radife'den, sonra Derya'dan, sonra da konu komşudan, elalemden çekinmesi, harekete geçmesini engellemişti.

Ancak, son zamanlarda artık Radife'nin de kendisine başka türlü bir yakınlık duyduğunu anlamış, açacağı konulara olumsuz tepki göstermeyeceğini düşünmeye başlamıştı. Bu inancı, Hasan Efendi'nin, harekete geçmesine yol açmıştı.

Hasan Efendi, o gün, dükkana gitmeden, merdiven başında Radife'ye doğru eğilmiş ve Derya'nın duymamasını istediğini açıkça yansıtacak bir şekilde "Bu sabah evden ayrılmayacaksın; değil mi?" diye fısıldamıştı. Radife de Derya'nın bulunduğu oda'ya doğru baktıktan ve onun kendilerini duyacak mesafede olmadığını anladıktan sonra, Hasan'a sanki kırk yıllık sırdaşı gibi alçak bir sesle "Evde olacağım!" diye cevap vermişti.

Radife, Hasan dükkana gittikten sonra Derya'nın toparlanıp evden ayrılmasını beklemiş, Derya'nın yola çıkmadan, her zaman yaptığı gibi uzun uzun süslenmesini "ya sabır" çekerek ve her zamankinden daha fazla sıkılarak beklemiş, o gider gitmez de elini yüzünü yıkayıp saçını başını güzelce toplamıştı.

Radife o gün Hasan'ın geleceğinden emindi. Zil çaldığında, Karaüsük olabileceğini unutarak, göz deliğinden bakmadan hemen açmıştı kapıyı.

Kameraman:

-Çok güzel gerilim var burada! Kapı çalmadan önce paralel bir kurgu yansıtırız. Sahne ikiye bölünür: Birinde Radife'nin kocası Karaüsük, İstanbul'un sokaklarında, özellikle Beyoğlu'nda hışımla yürürken görünür; bunun yanındaki diğer karede de Bakkal Hasan Efendi, dükkanından evine doğru adımlar atmaktadır. Bu seyirciye

Radife'nin eski kocasının tehlikesini, bu nedenle ona "Kapı çaldığında hemen açma!"dendiğini anımsatır.

Sonra eve döneriz: Kapı çalar, seyirci kapıyı çalanın kim olduğu konusunda tereddüt geçirir. Kapıyı çalan Karaüsük de olabilir; Hasan'la Karaüsük, kapının önünde karşılaşmış da olabilirler... ve Radife kapıya koşar.

-Buyur!

Hasan'la Radife hemen elele tutuşur merdivenlerden yukarı çıkarlar. Orada Radife'nin hazırladığı ayranları içtikten sonra öpüşürler. Sonra aşağıya iner Radife'nin yattığı odaya dalarlar.

-Burada beni zorlayan tek konu, filmi renklendiren, heyecen katan bu aşkı yeterince yansıtmak isteğiyle, Hasan'ı kutsayanların duygularını incitmemeyi nasıl başaracağımı tam saptayamamamdır. Hasan'ın çok sayıdaki izleyicisine ne düşündüreceğimi tam kavramış değilim, hatta "Peygamber bellediğimiz kimseye saygısızlık ve hakaret ediyorsun!" ithamıyla karşılaşmaktan korkarım. Bu evli adam-evli kadın ilişkisini, Hasan'ı bugün bu boyutta sayanlara nasıl sunacağım?

-Bu sevişmenin, Derya'nın –kendisinden hiç olmazsa- manen boşanılması için yeterli sebepler oluşturacak bencilliklerinin, Radife'ye kötü davranışının, eziyet edişinin ve özellikle Hasan'ın kutsal yazılarını –yanlışlıkla değil, bilerek- çöpe attığını gösteren sahnelerin sergilenmesinden sonra yer alması, sorunu çözümleyebilir.

Sibel: -Bir ara, Derya'nın, oğlu Yavuz'un sınıf öğretmeniyle kırıştırmasının uygun olabileceğini, böylece Hasan Efendi'nin Radife'ye aşkının daha kabul edilir bir kıvama geleceğini düşündüm, hatta Derya ile sınıf öğretmenini Kasımpaşa'da bir pastanede buluşturup ardından onları, öğretmenin bekar bir arkadaşının evine götürdüm ama sonra vazgeçtim ve bunun yerine, senaryoya şöyle bir bölüm ekledim:

-Hasan, kutsal kitabın bazı bölümlerini çöpe attığı için kendisine bağırdığında Derya "Öf, aman, bıktım senden, bu saçmalıklarından; boşanıp gideceğim be!" demişti. Bu, Derya'nın ilk boşanma tehdidi değildi; son zamanlarda Hasan'a her kızdığında bu gibi sözleri tekrar ediyordu.

Sibel: -Hasan'la Radife'nin çılgınca seviştiklerini tasarladığım bölüme, sıradışı heyecan katacak bir zil sesi de ekledim: Onlar, yatakta çırılçıplak sevişirken, beklemedik zamanda çalan bu zille irkildiler. Sevişmekteyken üzerlerine lav yağmış Pompeililer gibi oldukları gibi kaldılar, kaskatı kesildiler.

Bir süre sessizlik. Sonra:

Hasan (yavaşça): -Derya galiba!

Radife: -Derya olamaz; o, anahtarıyla açıp girerdi!

Hasan sakinleşir gibi oldu ama ardından kapı zili yeniden, bu sefer sürekli ve ısrarlı bir çekilde çalındı. Üçüncü ya da dördüncü çalınıştan sonra tekmelenerek vurulmaya başlandı.

Bu çalışlar, Hasan'la Radife'ye kapıya gelenin Karaüsük olduğunu düşündürdü:.

-Kapı böyle tekmelenirken Hasan ile Radife ne yaptılar?

Sevişmelerine ara verdiler ama ayrılmadılar, birbirlerine sokularak ve nefeslerini tutarak kapıyı böyle tekmeleyenin gitmesini beklediler.

Sonra?

Sevişme daha da alevlenerek sürdü ve ancak Radife'nin gözü duvardaki saate takılıp zamanın onikiye yaklaştığını görüp Hasan'ı uyarmasıyla sona ermişti:

-Hasan, saate bak! Derya gelebilir.

Hasan uyarıyı Radife'nin beklemediği bir şekilde cevaplamıştı:

-Gelirse gelsin!

Demek ki Hasan, Derya'dan bu boyutta sıkılmıştı, demek ki, Hasan, Radife'ye bu çapta vurgundu.

-Yok öyle deme. Kötü olur, zamansız olur!

Hasan, ancak bu sözler üzerine istemeye istemeye kalkmış, Radifeyi önce dudaklarından, sonra ellerinden öpüp gitmişti.

Senaryo'da Derya, olanları, bitenleri nasıl öğrendi?

Önce kuşkulandı ama Radife, gebeliğinin erken belirtilerini sergilemeye başlayınca kıyameti koparmıştı!

Hasan'ın cevabı hazırdı:

-Zaten boşanmak istemiyor muydun? Bunu bana defalarca -hem de bir keresinde komşuların önünde- söylememiş miydin?

Derya, bu sözleri şöyle yanıtlamıştı:

-Evet öyle dedim! Bugün de boşanmak istiyorum. Ama şimdi boşanmayacağım. Daha burada kalacak, hayatı size zehir edecek, sonra boşanacağım!

Senaryo'da Hasan Efendi, Derya'ya, "Burada kısa bir süre daha kalabilirsin. Ama "hayatı bana zehir etmek" lafını bir daha duymamalıyım. Böyle bir şey yapmaya kalkarsan hemen yollarım!" der.

Ancak, Derya, Radife'ye yapmadığını bırakmaz. Radife'nin gebeliği ilerledikçe, karnı büyüdükçe, uyguladığı eziyetler de artar. Öyle ki doğumdan kısa bir süre sonra Derya'nın bir davranışı, Radife'nin kışın ayazında, çocuğunu kapıp Beyoğlu Caddesi'ne çıkmasına ve Galatasaray yakınlarında Karaüsük'le karşılaşmasına yol açar.

Karaüsük, onu kurşunlar. Bir iki yıl önce köyde olanlar olur: Karaüsük, nikahlı karısının kanlar içinde yerlere serildiğini görür, öldü sanarak kaçar. Bu sırada bir köşeye fırlamış zavallı bebeği de farketmez.

Kısa bir süre sonra Derya, Radife'nin kocasıyla karşılaştığını, kocasının onu vurduğunu, belki öldürdüğünü duyunca çok sevinir.

Filmin yapımcısı Necati Bey, bu kısımdaki erotik eklemeleri çok beğendi:

-Burası tam istediğim gibi olmuş. Sadece vur-kır yok. Bu da lazım!

-Neresine ekleyelim?

-Beyoğlunda karıyı vurduğu yere olabilir. Ha, Hasan'ın iki karısı evde kavga edebilirler. Evet, bu daha iyi! Bak karılardan biri gebeyken diğeriyle boğuşsun. Boğuşma uzun sürsün. Derya canavarlaşsın, gebe karıyı lime lime etsin. Sonra gebe kadın otuziki basamaklı dar merdivenden düşüp kanasın. Bu yüzden erken doğum yapsın.

Hasan, Radife için mahalleden iyi tanıdığı bir avukatı, Ali Rıza Acun'u tuttu. Avukat ilk duruşmadan önce Radife adına Karaüsük'e boşanma davası açtı.

* * *

Karaüsük'ün ilk duruşmasının yapılacağı gün Adliye gazete ve televizyon muhabirleri ile meraklı izleyicilerle dolmuştu.

Sıra geldiğinde mübaşir elindeki kağıda baktı ve bir defa seslendi:

-Hüseyin Şinik!

Aslında üç kez seslenmesi gerekirdi ama yorgundu ve çağırdıkları da zaten burnunun dibinde duruyorlardı.

Hüseyin Şinik, Jandarmanın eşliğinde duruşma salonuna alındı. Kelepçesini çıkardılar.

Kürsüde oturan Mahkeme Başkanı başını kaldırıp sanığa bakmadı bile. Aksine, biraz öne doğru eğildi; zabıt katibine seslendi:

-Yaz kızım, "Sanık salona alındı. Soruldu: Ananın adı? Babanın adı? Doğum yerin?

Karaüsük, bunlara cevap verdi.

-Ne iş yaparsın?

-Çobanlık.

-Yazdın mı kızım?

-Yazdım, "çoban"

-Okuyup yazma?

Cevabı beklemeden:

-Bilir! Yazdın mı?

-Yazdım, "bilir"

-Avukatın var mı?

Karaüsük yanıtladı:

-Devlet tayin edermiş ama nerede bilmiyorum!

Salonda çok sayıda bulunan siyah cüppelilerden biri ayağa kalktı:

-Avukatı benim Efendim!

-Niçin gelmiyorsunuz?

-Efendim tevkifhanede de sonrasında da sanıkla görüşmeme izin vermediler. Vekaletnamemi çıkaramadım.

-Celse arası ibraz edersiniz.

Avukat, Karaüsük'ün yanına geldi, ayakta durdu. Henüz Karaüsük'ün suçunun ne olduğunu bilmiyordu ama deneyimliydi ve sorgu sırasında öğrenecekti.

Sıra Savcı'nın iddianamesini okumasına gelmişti:

Karaüsük, Savcının söylediklerinin ancak bir bölümünü anlayabildi.

Savcı, onun anladığı bölümde şöyle diyordu:

-Esasa girmeden önce sanığın ne kadar vicdansız bir kişiliğe sahip olduğunu göstermek bakımından karısıyla arasındaki ilişkilere değinmek bir zorunluluk olmuştur: Bir çocuk anası olan karısını devamlı dövdüğü.

Karaüsük birden ayağa kalkarak haykırdı:

-Hayıııır! Savcı Bey, bu kadının çocuğu yoktur!

Mahkeme Başkanı sinirlendi:

-Otur! Sana bir şey sormadım. Sıranı bekle.

Karaüsük konuşmasını sürdürdü:

-Efendim, benim karının çocuğu olmaz. Çocuk nereden çıktı? Savcı uyduruyor!

Bu kez Savcı, sesini yükseltti:

-Devlet memuruna görevi başında hakaret edilmiştir. Zapta geçsin. İmzası alınsın.

Mahkeme Başkanı, bu hususu zapta geçirtti ve katibine, "Tutanak bitince imzasını alırsın!" dedi.

Savcı, iddianamesini kaldığı yerden okumağa devam etti. Bir yerinde, şöyle dedi:

-Eşinin sorgusu sonunda saptanmıştır ki sanık, geliri oldukça mütevazı olduğu halde evlendiği günden beri hemen her gün eline geçen paranın çoğuyla içki alıp içmiş ve eşini sebepsiz yere dövmüştür. Bu sonu gelmez dayaklardan bıkan eşi durumundan defalarca şikayetçi olduğu halde ne akrabaları ne de başvurduğu makamlar sorununa bir çözüm bulmuşlardır.

Eşini sürekli döven ve hep yaptığı yanında kalan Hüseyin Şinik, sonunda eşini ormana götürüp odunla kafasına vurmuş ve bu şekil-

de onu uzun süre dövdükten, kaşını gözünü patlattıktan sonra bayılan, bilincini yitiren eşini öldü sanıp kaçmıştır.

Günler sonra kendine gelen Radife Şinik de hayatta kalmak için köyüne, bu adamı yanına dönmekten çekinmiş, İstanbul'a kaçmıştır.

Mağdurenin sorgusundan anlaşıldığı üzere halen çocuğu ile köylüsü Hasan'ın ve eşi Derya'nın Kuledibi Poyraz sokak 4 numaradaki evlerinde oturan Eşine.

Karaüsük, eşinin çocuğundan bahsedildiğini yeniden duyunca yine ayağa fırlamış ve "Yalan söylüyoooor!" diye bağırdı.

Karaüsük, yerine oturtulup azarlandıktan sonra bir defa daha ağzını açmamış ve iddianameyi sonuna kadar dinlemişti.

Savcı, sözlerini şöyle bitirdi:

-Türk Ceza Kanununun, fiiline uıyan hükümleri gereğince tammüden öldürme teşebbüsü nedeniyle müebbeten hapsini arz ve taleb ederim!

Hüseyin, "müebbeten" sözcüğünü duyunca irkilmiş, Savcıyı bırakıp, gözlerini Mahkeme Başkanına doğru çevirdi.

Mahkeme Başkanı, gözlüklerinin üstünden Karaüsük'e baktı. Başkan, bu adama ilk kez böyle dikkatle bakıyordu.

-Evet, ne diyorsun?

-Efendim, bu kadının çocuğu olmuyordu.

-Onu bırak, niye vurdun, onu söyle.

-Evinden kaçtı. Cezalandırdım! Ormanda aradım, İstanbul'da aradım. Kötü yollara düşmesin, elinden tutup evine götüreyim diye aradım. Onu ararken parasız, pulsuz kaldım. Beyoğlu'nda, barların önünde görünce kendimi tutamadım ve cezasını verdim!

Ona bunları hapisteki kaşarlanmış mahkumlar öğretmişlerdi.

Duruşmanın sonunda Karaüsük'ün avukatı, tutukluk halinin sona ermesini istedi.

Mahkeme Başkanı, "yaz kızım" dedi, "tutukluk halinin devam etmesine, Adli Tıp'tan balistik raporlarının beklenmesine, bu nedenle duruşmanın Eylül ayının 21'ine ertelenmesine karar verildi."

Karaüsük, Ağırceza Mahkemesinde çıkarıldığı ilk duruşmada karısının İstanbul'da bir çocuk doğurmuş olduğunu öğrenince çok şaşırmıştı. Vekaletname imzalatmak için cezaevine gelen avukatına sordu:

-Bu çocuk benim mi?

Oturup hesap ettiler; pek emin değillerdi ama Radife, İstanbul'a göçtükten kısa bir süre sonra doğurmuş olduğuna göre köyde gebe kalmış olabilirdi.

Avukat sağa sola danıştı, "DNA'sına, kan grubuna bakın, anlarsınız!" dediler.

Avukat, ikinci duruşmada, çocuğun babasının kesinlikle saptanması gerektiğini ve çocukla babası olduğu ileri sürülen Karaüsük'ün kan grubuna ve DNA'sına bakılmasını istediklerini söyledi.

Duruşmadan çıkışta, Radife'nin avukatı Ali Rıza Bey, Hasan'a sordu:

-Hüdaverdi çocuğun babası kesinlikle Karaüsük müdür? Yoksa evden kaçıp buraya gelinceye kadar yolda başına bir şey gelmiş olmasın?

-Emin değilim. Ben evde ona iyiden iyiye sorarım!

Beyoğluna belediye başkanı ol!

Zamanla Hasan'ın söylediklerine, bir hikmet sahibi adam olduğuna inananlar giderek çoğaldı, adı, bildikleri, bilebildikleri, nitelikleri başka semtlerde de duyuldu. Partilerden biri O'na il başkanını yolladı; kalabalık bir heyetle geldiler, O'ndan Beyoğlu Belediye Başkanlığına aday olmasını istediler. Radife'nin Karaüsük davasındaki avukatı Ali Rıza Acun, mahallelerinde oturan, Hasan'ın bakkaliyesinden alış-veriş yapan, akşamları gelip dükkan sohbetlerine katılan biriydi. Heyette o da vardı.

Hasan Efendi, bu teklifi fazla nazlanmadan kabul etti çünkü böylece, sıkıntılı bir zamanında, kendisi için, "hayatta mutlu olmanın sırrı, kendine bir yıl yada daha az bir sürede varabileceğin bir hedef tanımlamak ve buna ulaşmağa çalışmaktır. Bu hedefe varınca yeni bir hedef bul ve aynı şekilde çalışmaya devam et!" ilkesine uygun yeni bir hedef oluşmuştu.

-Efendim, size eski adaylarımızın propaganda broşürlerinden getirelim. Bunları yenileyip bir şeyler katarsak, bir de münasip bir zamanınızda uğrayıp Foto Sabah'ta bir resim çektirin, broşüre sizin

resminizi eklersek kampanyada dağıtacak malzememiz hazırlanmış olur.

Hasan, broşürlerin hiç birini beğenmedi.

Tuttu, adı konmamış inanç sisteminin ilkelerini, vaadler listesine ekledi. Partililerin bir kısmı bunları beğendi, bir kısmı ise yadırgadı, "Merkez Karar Komitesi"ne başvurup itiraz ettiler. Hasan, propaganda malzemesine başka şey yazılmasına şiddetle karşı çıktı, kararlı bir tutumla, "Beğenmiyorsanız kendinize başka aday bulun!" dedi.

Hasan'ın adı ilan edilmiş olduğundan, ilçede yaygın olarak duyulduğundan ve ardı ardına olumlu tepkiler gelmeye başladığından yapacak bir şey yoktu. Broşürlerin onun istediği gibi hazırlanmasına razı oldular.

Kampanya resmen başladığı zaman hastaneden o sırada taburcu olan Radife, karnındaki ve belindeki ağrılara rağmen sokak sokak gezmeye başladı; her uğradığı mahallede kadınları buluyor, Hasan'ın yapmış olduğu iyilikleri bir bir anlatıp, bu iyi kalpli adamı seçmenin onlar için ne hayırlı sonuçlar vereceğini anlatıyordu.

Derya ise Hasan'ın seçimi kazanmasını istemedi; arkasından kötü konuştu, mahalleliye, "Hastadır, tansiyonu vardır; bu iş onun kalbini yorar, öldürür. Bana acıyın, beni kocasız bırakmayın, Hasan Efendi'yi Allahınızı severseniz seçmeyin" demeye başladı.

Hasan bunu öğrenince Derya'dan çok kendisine kızdı ve Kitab'ına, yani "Gerçekler" defterine şu satırları ekledi:

"Bir insan aşık olduğunda, gözü kararır, sevdiğinin eksikliklerini ve yanlışlıklarını yeterince doğru bir şekilde göremez. Sevdiğimiz, aşık olduğumuz biri konusunda doğru karar varmak için acele etmemeliyiz. Bunu yapamıyorsak belli bir süre beklemeli, yakınlarımızdan bir kaçına danışmalıyız.

En iyisi, böyle bir durumla karşılaşmadan kendimizi gerektiğinde böyle aşka, sevgiye rağmen soğukkanlı düşünebilecek şekilde eğitmeliyiz. Aslında hayatımızda bizi etkileyen herhangi bir olaya girişmeden – zihnen böyle uzaklaşabilmeyi, meseleye azıcık uzaktan bakabilmeyi becerebilirsek en sağlıklı sonuçlara varırız."

* * *

Bir gece evde Radife, Hasan'a sordu:

-DNA neymiş?

-İnsanın kanında filan olan bir şeymiş. Akrabalarda birbirine benziyormuş.

-Karaüsük'ün avukatı Hüdaverdi ve Karaüsük'ün DNA'larına bakılmasını istedi. Ne yapacağız şimdi?

Derya söze karıştı:

-Hüdaverdi'nin, Karaüsük'ün çocuğu olmadığı anlaşılacak!

"Buna bakılsa, eninde sonunda Hüdaverdi'nin gerçekten kimin çocuğu olduğu anlaşılır mı?" Hasan'ın kafasını bu soru allak bullak ediyordu. Gerçek ortaya çıkarsa Radife'nin evden kaçması yanında zina yaptığı, hem de bunu özüne sözüne bu çapta güvenilen biriyle yaptığı bilinirse adaylık ne olurdu? Adaylık hiç önemli değil, semt halkının adeta kutsadığı Hasan Efendi, kimin yüzüne bakabilirdi?

-Hakim inşallah bu isteği kabul etmez.

* * *

Hasan, kalabalıklara seslenme konusunda güçlük çekmedi. Gerçi bu güne dek seslendiği kalabalıklar, sayıca bir dükkanın alabileceginden fazla olmamıştı ama on, on iki vatandası olumlu bir şekilde etkileyebilen, kürsüden iki yüz kisiyi de rahat etkiler.

Hasan Efendi, sırası geldiğinde kürsüye çıkıp konuşmağa başladı:

-Kardeşlerim, Dostlarım,

Bu yağmurlu havada buraya kadar zahmet edip geldiğiniz için sizlere teşekkür ederim. Pek yakında belediye başkanı ve de belediye meclisi üyelerini seçeceğiz.

Bir belediye başkanlarını niçin seçeriz?

Bizlere daha rahat, daha sıkıntısız bir yerde yaşamamızı sağlasın diye seçeriz!

Acaba daha mutlu, daha rahat ve daha sıkıntısız yaşamak için ille de bir belediye başkanı mı gerektir?

Aslına bakarsanız hayır!

Böyle bir şey için, tabiatın dengelerine ve kaidelerine uygun yaşamanın yollarını bulmak, bunları yöneten o yüce gücün beklentilerine uyumlu davranmak yeterlidir.

Yaradanın yüzyıllardır yürürlükte bulunan kurallarının varolduğunu hepimiz biliriz. Ancak, O'nun, bunların dışında zamanla dünyanın değişen ve yeni yeni oluşan şartlarına nasıl tepkiler göstermemizi isteyeceğini anlamanın yollarını da kavrayabilsek şimdikinden daha mutlu, daha rahat ve daha sıkıntısız yaşamaya başlayabiliriz.

Açık bir kafayla düşünmemiz gerekir: Mutluluğa varmak için önce şu dünyanın, içinde zerre kadar ufak olduğumuz şu koskocaman alemin manasına ermeye çalışmalıyız.

Alem bir tek midir? Birden çok mudur? Şu pencerenin pervazında oturan tekir kedinin alemiyle, bakınız, şu dama konmuş güvercinin alemiyle, bizim alemimiz aynı mıdır, farklı mıdır? Bir sağırla iki sokak ötede, Yüksekkaldırım'daki dükkanlarda o müzik aletlerini iyi çalanların dünyaları aynı mıdır? Sonra, renkleri ayırt edemeyen birinin dünyasıyla, Galatasaray'da, Tünel Meydanı'nda sergi açan ressamların dünyaları aynı mıdır? Kasap dükkanının camekanlarındaki etlere konan sineklerin, Şişhane yokuşundan yukarı yük çeken bir atın gözü, dünyayı bizim gibi mi görür? Asıl dünya nasıldır? Onların gördüğü gibi midir, bizim gördüğümüz gibi mi?

Öyleyse, her gördüğünüz, her duyduğunuzu olduğu gibi kabul etmeyin, başka türlü düşünenlere, başka şeyler söyleyenlere kızmayın. Aslında onlar haklı olabilirler. Haklı olduğunuzdan eminseniz asla böbürlenmeyin; çünkü, bazen birden fazla doğru vardır!

İki kişi bir yere gider, mesela kırsal bir yerde çoluk çocuk dağılır, mangalda et pişirir yer, piknik yaparız. Aradan üç sene geçer; hepimiz o pikniği başka ayrıntıyla hatırlarız, hepimiz o pikniğin başka başka yerlerini unutur, bu unutulan yerleri, boşlukları, kafadan değişik şekillerde doldurur, öyle anımsar, öyle anlatırız. Hangisi doğrudur?

Öyleyse doğru tek midir, yoksa aslında birden çok mudur?

Tekrar ediyorum, başkalarının, bizim doğrularımızın dışında da en az bizimki kadar doğru olan doğrularının olduğunu bilmemiz gerekir. Bir mahallede, bir semtte, hatta bir memlekette yaşayan her insanın illaki bizim gibi düşünmesini, oturup kalkmasını, bizim güldüklerimize gülmesini, bizim ağladıklarımıza ağlamasını beklersek, bunları yapmadığında kendimizde ona kızma hakkını görürsek, insanlar arasında uyum, ahenk ve bir arada yaşayabilme imkansız olur!

Bu soruları sormak neye yarar? İnsanın kendinden farklı olanı, başka yöreden geleni, başka örfü, başka adeti sürdüreni hatta dini değişik olanı hor görmemesine yol açar. İnsanların birbirlerine düşman olmak yerine birbirkerine daha candan destek olmalarına yol açar.

Bu soruları sormak aynı zamanda insanoğlunu, alemin sırlarını keşfe kadar götürebilir. Bu soruları sorduğumuz halde herhangi bir sonuca varamazsak? Bu da mümkündür ama biz, bu soruları sormanın gerekli olduğunu farkettiğimiz an, bu soruları sorduğumuz zaman, daha ince düşünebilen, olanlara bitenlere sadece üstünkörü bakıp geçen değil, şu yeryüzünde bulunan nesneler, gerçekleşmekte olan olaylar konusunda kafa yoran bir insana dönüşüp bilgeliğe ve mutluluğa varabiliriz!

Hasan Efendi'yi dinleyen kalabalık, anlatılanların içeriğini sevdiler ve de yavaş yavaş, huzur verici bir üslup ile söylenmiş bu sözlerin ahengi ile rahatlayarak ayrıldılar meydandan.

Akşam kahvede ya da evde sorulduğunda, çoğu, "Hasan Efendi, çok bilen ama alçakgönüllü biri, öteki adaylar gibi bağırıp çağırmıyor," diye başlıyor, sonra da onun anlattıklarından hatırladıklarını aktarıyorlardı. "Söylediklerini keşke bir teype çekselerdi de size dinletebilseydim!" diyen çıktı, "Valla CD'si çıksa hemen alırım!" diyen de.

Dinlememiş olanların tepkileri, birbirine benziyordu:

-Her aday aynı şeyi söylüyormuş ama Hasan Efendi farklıymış! Bari ben de gidip dinleyeyim şu adamı!

-Ben de merak ettim! Giderken uğra da beraber gidelim.

* * *

Radife, ertesi gün rakip aday Hamza Varol'un Tünel Meydanında düzenlenmiş mitingini dinlemeye gitti: Meydan, apartmanların balkonlarından elektrik direklerine, elektrik direklerinden, klima cihazlarından uzanan iplere asılmış yüzlerce parti bayrağı, her renkten balonlar, Hamza Varol'un, karakter artisti gibi poz vererek çektirdiği keskin bakışlı bir sürü resmi arasından ilçe yönetim kurulu

üyelerince saatlerce düşünülerek, tartışılarak seçilmişlerinin kopyaları ile donatılmıştı. Afişlerden, pankartlardan, balonlardan bayraklardan göz gözü görmüyordu. Radife, kalabalığı yara yara, propaganda broşürleri ve patlamış parti balonlarıyla kaplı asfaltta yürüye yürüye kürsüye yaklaştı.

Miting, ilan edilen zamandan yaklaşık kırk dakika sonra, İstanbul'un her tarafından otobüslerle getirilen partililer meydana varınca başladı. Aday, yarım saattir hamasi şiirler okuyan bir çığırtkanın anonsu ile sanki bir pop müziği sanatçısı tanıtılıyormuş gibi tanıtıldı ve kürsüye tırmandı.

Oradaki esnaftan biri, çığırtkanı tanıdı:

-Şu adam, Perşembe pazarında "ikizlere takke satan" adam değil mi? İyi pazarcıdır, bin çığırtkanın sesini bastırır, ihtiyacı olmayana bile sütyen satar billahi.

Hamza Varol kürsüye çıkıp dört bir yana selam verdi:

-Aziz vatandaşlarım, Beyoğlu'nun çok saygıdeger halkı, sizleri hürmetlerimle selamlarım!

Sizlere önce burada, beni, belediye başkanlığına layık görürseniz yapacaklarımdan birkaçını size sunmak istiyorum:

1. İlkevvel Beyoğlu'nda bilhassa yan sokaklarda asfaltlanmamış hiçbir yer bırakmayacağız. Beyoğlulular, bu ilçenin bazı sokaklarında yazın tozdan, kışın da çamurdan perişan olmaktadırlar. Biz bütün vatandaşlarımızın evlerine giderken tozsuz, çamursuz, temiz sokaklardan geçmesini istiyoruz.

2. Ağaçsız sokaklarımıza çabuk büyüyen ağaç fidanları dikeceğiz. İnceledik, İtalya'da böyle bir yılda bir adam boyu büyüyen ağaçlar varmış; hemen onlardan getirecek, önümüzdeki yaz aylarında sizin gölgelik sokaklarda bunalmadan dolaşmanızı sağlayacağız.

3. Eski Bit Pazarı arsası şimdi bir mezbeleliktir. Eskiden en nadide saraylardan gelen en kıymetli eşyaların sergilendiği, alınıp satıldığı bu yerden artık geçmek bir cesaret işidir. Burada yaşayan başıboş köpekler, gelen geçenleri, çocukları ısırmaktadırlar. Biz bu hurdalığı hemen temizletecek, bu alanda kocaman gölet ve bir kuğu havuzu yaptıracağız. Göletin bir köşesinde bir Boğaz Köprüsü olacak. Sizler, bu Boğaz Köprüsü'nün üstünden geçip seyyar satıcı çarşısına

ineceksiniz. Orada bir de kız kulesi bulunacak. Bir memurumuz buradaki kulübede duracak ve ucuza halk ekmeği satacaktır.

Göletin kenarındaki o yüksek duvarı, çimentoyla örterek yapay bir yamaç haline getirecek, tepesinden devamlı olarak su akıtarak bu yamaçta da bir şelale oluşturacağız. Bu şelale, yaz-kış akacak, bakanlara, sesini dinleyenlere ruh serinliği verecektir. Göreceksiniz, burası sünnet olan çocukların, askere giden gençlerin, evlenecek nişanlıların ilk durağı olacaktır. Nikahlarını kıydırmış olan mutlu çiftler ve diplomalarını almış olan gençler, gelip burada resim çektireceklerdir.

Ben bunları size oylarınızı almak için değil, Yüce Peygamberimizin "iyilik eden, iyilik bulur" sözlerine uymak, şu ana kadar şanla şerefle geçmiş meslek yaşamımı hayırlar işleyerek noktalamak için vadediyorum. Böylece benim, bugün ortaya çıkıp da sanki kendisi şeyhmiş yahut peygambermiş gibi dolanan birtakım sahtekarların sözlerine değil asıl ve tek bir peygamberin sözlerine rağbet ettiğimi de anlamalısınız!

* * *

Radife, Hamza Varol çok alkışlanınca fırlayıp koştu bakkal dükkanına, Hasan Efendi'ye rakibinin sözlerini aktardı. Hasan Efendi başka şeyler düşünür gibiydi; pek dinlemedi. Az önce Avukat Ali Rıza, ona, hakimin o sabahki oturumda, DNA testi yapılmasını kabul ettiğini söylemişti.

Hasan sormuştu:

-Nasıl olacak bu test?

-Karaüsük'ü kolu mühürlü ve müzekkeresi fotoğraflı olarak Adli Tıp Kurumu'na götürecekler. O yerde ondan kan alınacak.

Sonra Hüdaverdi'den de kan alınacak. En sonra Radife'den de kan alınacak.

-Radife'nin kanı niçin alınıyor?

-Annenin DNA'ları tesbit ediliyor. Bunlar, çocuğun DNA'sından çıkarılınca geride kalan çocuk DNA yapısının parçaları, babanınkilerle yüzde doksandokuz uyuşursa, baba Karaüsüktür, uyuşmazsa Karaüsük, çocuğun babası değildir!

-Radife'yle çocuk ne zaman gidecekler?

-Adliyeden çağrı gelince giderler.

-Anne ve çocuk kan vermek zorunda mıdırlar? Yani insan istemese de zabıta kuvvetiyle ve zorla vücuduna iğne batırıp kanını mı alırlar?

-Bir yerde evet, çünkü kamu yararı bahis konusudur.

-Öyleyse insanları konuşturmak için, hırsızı, sonra camlara taş atıp kıranı da bulmak için işkence yapmak da kamu yararı bakımından yararlı mıdır?

-Kadın kanını aldırmamakta direnirse, mahkeme durum ve koşullara göre beklenen sonucu, onun aleyhine doğmuş sayabilir.

Hasan Efendi, bu bilgileri edindikten sonra, "Ben de çocukla anasını mümkün olduğu kadar geç yollar, cevabın çıkmasını geciktirir, zaman kazanırım!" diye düşündü.

* * *

Ertesi gün Hasan'ın partisi, Çeşme Meydanı'nda bir toplantı düzenledi. Hasan Efendi bu toplantıda da konuştu.

Hasan Efendi, diğer partilerin adayları gibi bağırarak, sesini çatlatarak konuşmuyordu. Yumuşak, ahenkli bir sesle ve yavaş yavaş konuşması, dinleyenleri coşturmuyor, tersine, onlarda rahatlama, gevşeme gibi kelimelerle açıklanabilecek bir ruh halinin, endişeden uzak duyguların oluşumuna neden oluyordu.

-Kardeşlerim, sizlere bir şeyler öğretmek, ders vermek için değil, sizlerle beraber mutluluğun yollarını aramak için buradayım. Mutluluk sadece kendimizin değil, çocuklarımızın, akranlarımızın, büyüklerimizin, komşularımızın da mutluğuna bağlıdır. Sıkıntıda olanlarımızla ilgilenmek, bize de güç verir. Mahallemiz, mutlu insanların barındıkları bir yerse bizim de mutluluğumuz katmerlenir. Mahallelisine, köylüsüne, hatta yoldan geçene yardım eden, bundan sonsuz mutluluk duyan insanlar az değildir. Dünyayı bunlar güzelleştirirler, yaşamaya değer yaparlar. Eminin burada, hepimize ders olacak ne güzel yardım anıları olanlar vardır. Birine yardım ettiğinde iyilikler hissetmiş olan lütfen gelip bize anlatsın başından geçmişleri.

Orada bulunanlardan üç kişi geldiler ve birine yardım ettiklerinde aldıkları hayır dualarının eninde sonunda onları bir şekilde mutlu ettiğini anlattılar. En akılda kalanı, Yüksekkaldırım'da eski kitap satan Rum Madamın, dükkanının ağır kepenklerini kapatamadığını gören esnaftan bir gencin her akşam iş dönüşü kadıncağıza, "Yardım ister misiniz, çekeyim mi kepenkleri?" diye sorduğunu anlatmasıydı. Dinleyenleri böyle çok etkileyen belki de, bu gencin çok hoş bir Karadeniz şivesiyle konuşmasıydı.

Başka biri, bir şoför, gece geç vakit Galatasaray'da gördüğü bir genç kızı, parası olmadığı halde, alıp Samandıra'nın dış mahallerinde olan evine kadar götürdüğünü. Kıza herhalde zaten bağıracak çağıracak olan babası yanlış anlamasın diye evine yüz metre ötede bırakıp gittiğini anlattı.

Hasan Efendi, anlatılan bu olayları herkesle beraber dinledikten sonra, konuşmasını sürdürdü:

-Görüyoruz ki birbirimize yardım etmek çok büyük mutluluklara yol açmaktadır. Yardımlaşan, birbirinin derdine koşan insanların bulundukları bir mahallede yaşamaksa ne güzel bir şeydir. Şimdi bize bu güzel yardımlaşma hikayelerini anlatmış olan kardeşlerimize bir soru sormak istiyorum:

-Siz bu güzel yardımlarınızı, "ölünce Cennet'e gideyim" diye mi yaptınız?

Yardım örneklerini sergilemiş olanlar, "hayır" dediler; hiçbiri yaptığı yardımı, böyle bir şey düşünerek yapmamıştı.

Hasan söylevini şöyle bitirdi:

- Yardımlarımızın en asili, bize en çok huzur getireni, bir çıkar umularak yapılmamış olanıdır! Gelin, bu arkadaşlarımız gibi davranalım, birbirimize yardım edelim ve bu yardımları sadece eninde sonunda bize getireceği o güzel hisler ve mutluluk için yapalım.

Hasan Efendi konuşmasını bitirirken Radife'nin Hamza Varol'un mitinginde görmüş olduğu yukarı mahalle muhtarı, parmağını kaldırarak sordu:

-Hamza Bey ilçemizi yemyeşil yapacağını, ağaçlandıracağını söyledi. İtalya'dan çabuk büyüyen ağaçlar getirecek. Siz de böyle bir şey yapmayacak mısınız?

-Yapacağım ama İtalyan ağaçlarıyla değil, ülkemizde boy atan, bu toprakların, bu iklimin, bu koşulların ağaçlarından diktireceğim. Bakın Necati Bey Caddesinde; yol kenarlarında yükselen aylandoz ağaçlarına bakın; bunları kimse sulamaz, gelen geçen dallarını kırar, araba dumanları üstlerinde is bırakır. Adına "osuruk" der, hor görürler. Ama bu çilekeş ağaçlar aynen benim memleketimin çilekeş vatandaşları gibi tevekkülle, sabırla, büyür ve yaz aylarında bu kaldırımdan geçenleri gölgeleriyle serinletirler.

Hasan Efendinin bu sözleri coşkuyla alkışlandı. Alkışlar en az on dakika sürdü.

Hasan Efendi'nin böyle güzel konuştuğunu, bağırıp çağıran gergin politikacı nutukları atmak yerine değişik bir vaaz verircesine hoş şeyler anlattığını ve onu dinleyenlerin sayısının giderek arttığını gören rakiplerinin en önemlisi, Hamza Varol, seçime yakın Hasan Efendi'yi taklide başladı.

Hamza Varol dördüncü mitinginde konuşmasına alışılagelmiş politikacı ağzıyla başladı:

-Ben sizlere hizmet için varım. Belediye başkanı olduğumda yanıma, hizmet için değil, kendilerinin, yakınlarının çıkarları için gelecekleri şimdiden uyarıyorum: Benden korksunlar, başka kapıya gitsinler. "Nereye mi gitsinler?" diye soruyorsunuz? Onlar pekala hangi adayların peşinden nereye gideceklerini bilirler.

Şimdi size bana sonsuz mutluluk veren bir gerçekten bahsetmek istiyorum. Biliyorum bu güzel toplantıda, aranızda bu gibiler yoktur. Onların hepsi bize karşı olanların mitinglerine katılmaktadırlar. Sizden çok rica ediyorum. Aranıza sakın bu insanları almayın; toplantılarımız hep böyle, bu ülkeye aşık, dini bütün ve namuslu insanların bir araya geldikleri nezih toplantılar olsun!

Ancak Varol, söylevinin bu bölümüne kadar fazla alkışlanmayınca yarı yolda taktik değiştirdi ve nutkunu, Hasan Efendi'nin tarzına yaklaşan cümlelerle bitirdi:

-Şimdi bana, "Her ne pahasına olursa olsun seçim kazanıp belediye başkanı olmak mı yoksa sadece böyle temiz insanların destek-

lediği biri olma pahasına kazanacak kimsenin yarısı kadar bile oy almamayı mı yeğlersin?" diye sorsanız, ben hiç tereddütsüz, "Seçim kazanmak da, kaybetmek de önemsizdir, aslolan bu geçici alemden çekip gittikten sonra iyi hatırlanmaktır, çocuğuna, çoluğuna temiz bir ad bırakmaktır!" Doğru mu?

Kalabalıktan yükselen "Doğruuuu!" cevabının gücü, Hasan Efendi'nin yönteminin doğru olduğunu yansıtıyordu. Varol, konuşması bittikten hemen sonra, danışmanlarından birinin kulağına eğilip "Ulan bu Hasan deyyusu gibi konuşmanın faydalı olduğunu bu son mitinglere kadar nasıl da anlamadık!" dediğini -mikrofonlar henüz kapatılmamıştı- böylece meydandakilerin çoğu duydu.

***

Halk, Karaüsük 'ün mahallelerine geldiğini, Hasan'ın evine sığınmış olan karısını öldürmek için pusuya yattığını, altısı boşa gitmiş ama altısı da hedefi bulmuş on iki el ateş ettiğini gazetelerde okumuştu. Bu nedenle artık Radife'de semtin ünlüleri arasındaydı. Onun böyle vurulmaya rağmen, sıkılan bunca kurşuna rağmen ölmemesinin bir mucize olduğunu da biliyor, bunu Hasan Efendi'nin etkili ve içten dualarına bağlıyorlardı. Karaüsük olayı, Hasan'ın kampanyalarına rağbetin fazlalığının nedenlerinden biriydi.

Kadınlar, Hasan Efendi'nin mitinglerini kaçırmıyorlardı.

Vural'ın konuşmalarına daha çok partisinin kadın kollarının başka semtlerinden otobüslerle taşıdığı kadınlar gelirken Hasan konuşurken, Tünel'in, Kuledibi'nin sokaklarında kadın kalmıyor, hepsi çocuğunu kapıp Radife'yi, Hasan'ı görmeye gidiyorlardı.

Hasan Efendi'nin ömrü film: 5

Bu mitingler, bu toplantılar, bu seçim kampanyaları, konusu Hasan olan bir filmde nasıl yansıtılırdı? Hem Hasan Efendi'nin, hem de rakibi Hamza Varol'un mitingleri için en ön sıralarda duranları farklı olmak koşuluyla en az otuz, kırk kişilik bir figüran kalabalığı gerekirdi.

Necati Bey, bu konunun nasıl çözüleceğini düşünmüştü:

-Her oyuncuya para verecek değiliz ya! Filmde görünmeye meraklı olan o kadar çok insan var ki! İyi durana, "başarıyla oynamıştır" filan gibi bir belge vereceğimizi söylersek çoğu koşar gelir, saatlerce bekler.

Kameraman, mitingleri nasıl yansıtacağını açıkladı:

-Hasan'ın da Hamza'nın da mitinglerde yaptıkları konuşmalardan ikişer, üçer dakikalık bölümler değişik açılardan çekilir ve uygun geçişlerle ardı ardına yani bir Hasan'ın bir Hamza'nın, bir Hasan'ın bir Hamza'nın miting konuşması verilir ki aradaki fark ortaya çıksın!

Senaristlerden biri, Hasan'ın elde kalmış seçim broşüründen en etkileyici bulduğu yalın sözlerden derlediği bir söylev yazdı. Hamza'nın rolünü oynayan da sinirli, saldırgan, bencilliğini, sahte gülücüklerle perdelemeye çalışan bir politikacı karakteri sergilemeliydi.

Ancak bunlar kısa kesilmeliydi; mitinglerin, parti propagandalarını sergilemede aşırıya kaçmak, filmi dokumanterlere benzetip dikkatı dağıtmak demekti.

Filmin senaryosunda Hamza Varol, bir nutkunda "Rakibimle ilgili bir sürü ihbarlarda bulunanlara sesleniyorum: Bu tüyler ürpertici iddiaları lütfen bana getirmeyin, polise, ilgililere verin, onlar incelesinler" diye başlayacak söze ve şöyle sürdürecektir konuşmasını:

-Ben bir kere polis, savcı değilim. Sonra politik rakibim konusunda bunları ilk açıklayan kimse de olmak istemem! Hangisi doğrudur, hangisi yarım doğrudur bilmem. Esas işim size başkalarının kötülüklerini anlatmak değildir. Burada görevim, beni, belediye başkanı seçtiğinizde size ne gibi hizmetler getireceğimi eksiksiz anlatmaktır!"

Bunu öğrendiğinde Hasan Efendi kızacak, ancak "Adam güya rakibine karşı hakkaniyetle davranmak gerektiğini söyler gibi yapıp bize karalar sürüyor! Ona cevap bile vermem! Ben sadece bildiğimi anlatmayı sürdürürüm," diyecektir.

Bu toplantıya Floor gelmemişti; Yapımcı Necati Bey sordu:

-Nerde kaldı rejisör efendi?

-Gelemiyor! Size ulaşamamış; mazeretini bana yazdı, iletmemi istedi.

Floor, bir istifa mektubu yollamıştı:

Necati Bey,

Bu filmin yapımına, bundan böyle katılmayacağım.

Nedenini iyi anlamanızı isterim. Bunca zamandır Narlıca'ya sizinle beraber tam dört kez giderek öğrendiklerimiz ve benim ayrıca tek başıma iki defa daha gidip onu tanımışlardan ya da onu tanımışların yakınlarından dinlediklerim bana, Hasan Efendi'nin sizin sandığınız gibi "çarıklı erkanıharp"dan biri olmadığını, bu eğitimi ve deneyimi çok sınırlı insanın yüzyılda ancak bir-iki kez rastlanılabilecek zeki ve aydın bir insan olduğunu kavramama yol açtı.

O'nun yazdıklarını okuduğumda ve anlattıklarını dinlediğimde önce şöyle düşünmüştüm: Hasan Efendi, kendisini, bu kadar sınırlı deneyimden böyle engin sonuçlara ulaştıracak bir beyne sahip olduğuna göre eğer eğitimini sürdürme olanağına kavuşabilseydi ve de günümüzün ekonomide, sanatta daha gelişmiş bir bölgesinde -hiç olmazsa bir süre- yaşasabilseydi bugün dünyanın her okulunda okutulan ders kitaplarında yer alan bir filozof, belki de bir din adamı olarak tanınacaktı.

Zamanla -özellikle Narlıca'da- onun gezdiği yollarda, tarlalarda, dere kenarlarında dolaştıkça, onun sırtüstü yere yatıp ulu ağaçların arasında uğuldayan rüzgarı dinlediği korularda, bir yere ilişip saatlerce düşündüğümde ve oralarda doğanın insana verdiği engin huzuru algıladığımda bu düşüncem değişti: Böyle bir mantık düzeyine, çağdaş toplumun çarpık eğitimi ve koşullandırılmaları ile değil ancak çok gelişmiş, herhalde hücreleri arasındaki bağlar, sinapslar, köprüler açısından çok zengin ama saf ve temiz kalmış bir beyinle bu doğal ortamda ulaşılır.

Hasan Efendi, o aydınlık düşüncelerine bence bu yüzden ulaşmış, onları bu nedenle böyle güzel ifade edebilmiş ve çevresine yaymıştır. Bu düşüncelerin onun ömrüyle sınırlı kalmaması, gelecek kuşaklara da anlatılması gerekir.

Sizin yapmakta olduğunuz film bunlardan hiçbirini yansıtmadığı gibi, böyle saygın bir insanın tamamen yanlış tanınmasına, sade-

ce araziye uymasını iyi bilmiş kurnaz bir köylü olarak belirlenmesine neden olacaktır.

İnsanların özel yaşamı konusunda göstermemiz gerektiğini yavaş yavaş kavradığımız özen ve saygının onlar öldükten sonra sona erdiğini size kim söyledi? Hele doğru anlatıldığında değeri, sözlerinin önemi ve onu bu sonuçlara ulaştıran deneyimleri güzel bir şekilde yansıtacak bir film yapmak yerine sırf gişe ve gelir endişesiyle onu düşünen değil, zaman zaman insanları kandıran, seks düşkünü, hatta ahlaksız biri olarak tanıtan bir film üretmektesiniz.

Bu konudaki endişemi size defalarca anlatmaya çalıştım, sizi ve arkadaşlarımı bu konuda defalarca uyardım. Uyarılarımın hiçbir şeyi değiştirmediğini üzülerek görmekteyim.

Bu durumda sizle çalışmaya devam etmem imkansızdır. Filmin hiçbir yerinde adımın geçmemesini istiyorum. Filmle ilgili hiçbir açıklamada, hiçbir afişte yer almamalıyım. Bu özel ve önemsediğim isteği size noter aracılığıyla göndereceğim bir yazı ile de belirteceğim.

Size veda ediyorum ve bundan sonra zamanımın önemli bir bölümünü Hasan Efendi'nin filminizde gereğince ve doğru olarak yansıtılmamış, çarpıtılarak anlatılmış yaşamının doğrusunu anlatan bir kitap yazmakla geçireceğimi de bilmenizi istiyorum. İnsanlar Hasan Efendi'yi sizin filminizle değil benim gibi düşünenlerin kitapları ve ilerde çevirecekleri, O'nu doğru bir şekilde yansıtacak filmlerle tanıyacaklardır!

Floor

Necati Bey, bu mektubu yırtıp çöpe attı:

-Ben film elimizde kalmasın diye didiniyorum, bir iki sevişme, biraz vuruşma olsun diyorum diye bak herifçioğlu neler yapıyor! Hemen avukat Ali Beyi çağırın. Ben ona bu işi böyle yarıda bırakıp gitmenin ne olduğunu göstereceğim. Ha bizim önceki filmi yapmış o genç kameramanın adı neydi?

-Kaya değil miydi? Şu Mersinli çocuk.

-Onu hemen bulun, gelsin! Filme onla devam edeceğiz! dedi.

Sonra ekledi:

-Zaten ben senaryo'nun bu bölümünü hiç beğenmedim. Çok za-

yıf! Böyle kabul edemem; baştan yazılacak. Size galiba iyi anlatamadım! Bakın ben bu Hasan filminin, Bay Tekin, Hızır Efe ve Rabia karışımı bir şey olmasını istiyorum! Lütfen ona göre. "

Hasan Efendi'nin kutsal broşürü

Hasan, DNA testlerinin bazı gerçeklerin her an ortaya çıkarabileceğini düşünüp üstüste kötü rüyalar gördüğü halde kendine nasıl hakim olabildiğine ve konuşmalarını böyle dengeli ve tutarlı, kekelemeden, dili sürçmeden nasıl bitirebildiğine şaşıyordu.

Hemen o gece gördüğü rüyanın etkisiyle öyle terledi ki kalkıp mintan, çarşaf değiştirmek zorunda kaldı:

Büyük bir meydanda duruyor. Konuşurken birden nutku tutuluyor ve boğazından ahenksiz hırıltılardan başka bir ses çıkamıyor. Ne yapsa nafile. Meydanda toplanmış halk, yavaş yavaş dağılıyor. Hasan Efendi, son bir gayretle bu halkın yöneldiği sokağa doğru koşup önlerine geçmeye, onları geri çevirmeye çalışıyor. Bu sırada elinde kanlı tahlil tüpleri ile Karaüsük geliyor. Yanında jandarma erleri var. Karaüsük yüksekçe bir yere çıkıp seçim nutku vermeye başlıyor. Şimdi herkes, onu alkışlıyor. Jandarmalar Hasan'ı alıp götürüyorlar.

Hasan Efendi'nin seçim beyannamesi de diğer partilerinkinden çok farklıydı. Seçmeden, seçilmeden, belediyeden söz açmıyordu; ilk sayfasında Hasan Efendi'nin, dükkanı önünde çekilmiş bir resmi bulunduğu halde bunun bir seçim broşürü olduğu güç anlaşılırdı.

Broşürde'de şunlar yazılıydı:

M u t l u l u ğ a v a r m a k i ç i n

Mutluluğa varmak için gidilecek yolu vatandaşlarımıza anlatmak boynumuzun borcudur!

* *Bu kısa yaşamımızda mutluluğu aramak, ona varmanın sırlarına varmayı istemek en doğal hakkımız değil midir?*
* *Bu amacımıza ulaşmak için Yücelerin Yücesi'nin gösterdiği yolların, bu alemin denge ve kurallarının farkına varmak ve bunlara kesinlikle uygun davranmak gerekir.*

* *Bu yolları sezmek ya da bulmak daima kolay değildir:Dinlerin çoğu bize Allah'ın emirlerini aktarırlar. Doğru anladığımızda, gerçeğe uygun yorumladığımızda bu buyruklar bize bir çok konuda yol gösterir. Ancak, bizim gündelik yaşamımızın Yücelerin Yücesi'nin onaylamıyacağı ve sonunda bizi bir şekilde cezalandıracağı biçimde olmaması da önemlidir.*
* *Dünya da her şey değişiyor:Bu gün yüz yıl değil, otuz yıl öncesinden de farklı bir dünyada yaşıyoruz. Eskiden varolmayan sorunlarla karşılaşınca ne yapacağız? Allah, yeryüzünde insanoğlu varoldukça, bizlere, eskiler arasında yer almayan yeni doğruları işaret edecektir.*
* *O'nun eskiden gösterdiklerine, söylediklerine ve O'ndan bize aktarılmışlara bakarak ve kıyaslama yoluyla bazı çözümlere varabiliriz. Ama bu yöntem her yerde ve her sorunun çözümünde bizi çözüme ulaştırmıyor.*
* *O zaman, iyi bir insanın o durumda nasıl davranması gerektiğini sezip, düşünüp ve o durumda kalmışların nasıl davrandıklarını öğrenmek, böyle davranmışların yaşamları boyunca ödüllendirilip ödüllendirilmediklerini gözlemek bizi zaman zaman düze çıkaracaktır. Fakat bu tutum bile, bize hayatta karşıkarşıya kaldığımız her sorunun üstesinden gelmemize yetmeyecek, her konuda doğru yolu bulmamızı sağlamayacaktır: O durumda doğru yolu bulmak kendimize düşecektir; şuradaki buradaki yatıra mum dikmekle değil, akıllıca düşünerek düze çıkabiliriz.*
* *Çocuklarımız ancak her soruna akıllıca yaklaşacak düşünme yollarını öğrenmişlerse yolda kalmazlar.*

Biz her konuda doğruları bulmak için sağlıklı bir şekilde düşünmeyi sürdürmek istiyoruz ve bu doğrulara, sizlerle beraber düşünerek varacağımıza inanıyoruz.

* * *

Karaüsük davasının bir sonraki duruşması, seçimden tam dört gün önceydi. Hasan, Radife'nin avukatına sordu:

-DNA sonuçları geldi mi?

-Neden bu kadar endişeleniyorsun? Yoksa Hüdaverdi senin oğlun mu?

-Nüfusuma geçirme konusunda sözüm var. Ben sana başka şey

soruyorum: Çocuğun DNA'ları, Karaüsük'ünkünü tutmazsa Karaüsük iki ay yatıp çıkar mı?

-O kadar kolay değil! Karaüsük'ün avukatı, bu dava basın tarafından çok dikkatle ve yaygın olarak izlendiğinden iyi çalışıyor ve zamanının önemli bir kısmını -eminim- birçok tecrübeli meslekdaşına, hocalarına danışarak geçiriyor. Hüdaverdi'nin DNA'ları, Karaüsük'ünkilerini tutmazsa, evden kaçan karısının başkasından bir çocuk peydahladığını duyduğu için zıvanadan çıkıp iki tabanca edindiğini ve peşine düştüğünü, bunun da ağır tahrik sayılması gerektiğini ileri sürecektir.

-O zaman Karaüsük hapiste daha az mı yatar?

-Hakim kabul ederse evet, daha az yatar.

-Hakim neden kabul etmesin?

-Bizim de elimiz armut toplamıyor ya! Ben de "Dört duruşma boyunca bundan söz açmadınız da DNA cevabı gelince geriye gidip bunu kadını öldürmeye kalkışma nedeni mi saymağa başladınız?" diye sorarım. Kaldı ki bence Karaüsük'ün avukatı şimdilik işi başka bir yöne çekmek istiyor. Bunu son oturumda daha iyi kavradım: Karaüsük'ün Adli Tıp'ta gözlem altında tutulmasını istedi; onu aklen dengesiz ilan ederek ve bu iddiasını onu doktorlara muayene ettirerek belgeletip kurtarmaya çalışıyor. DNA, onun asıl derdi değil! DNA ile filan, Hüdaverdi'nin, Karaüsük'ün çocuğu olmadığını isbat edebilirse bu olayı sadece "deli"yi zıvanadan çıkarmış çok ağır bir tahrik olarak kullanmağa kalkacak!

-Karaüsük, bu kadıncağızı öldüresiye dövüp ve öldü sanıp bırakıp gittiğinde Radife ormanda birkaç gün öyle baygın kalmış. Saatı olmadığından o sırada anlamamış ama sonradan babam onu otobüse bindirip İstanbul'a gönderdiğinde yolda düşünmüş, hesap etmiş ve o zaman ormanda kafası yarılmış, üstü başı perişan durumda en az iki üç gün, belki de daha fazla baygın kaldığını anlamış. Uyandığında donu sıyrıkmış. O sırada baygınken ırzına geçilmiş olabilir. Bundan Radife mi, onu o halde ormanda bırakıp kaçan o canavar mı sorumludur?

Avukat, bu öneriyi kendisinin değil de Hasan Efendi'nin bulmasına, geliştirmesine pek şaşmadı: Parti'de Beyoğlu Belediye Başkanlığı'na aday gösterilmesini şiddetle savunurken, Hasan Efendi'nin

ermiş bir kimse olduğunu söylerken onun işte böyle kimsenin aklına gelmeyen ya da güç gelecek şeyleri kolayca düşünebildiğini başka örneklerle açıklamıştı.

Hasan Efendi, Hüdaverdi'nin gerçek babasının kendisi olduğunu avukatından bile saklamak zorunda olduğuna inandığından uzun uzun düşünerek DNA tahlilinin aykırı sonuç vermesi halinde gerekecek açıklamayı bulmuştu. Ancak işin dönüp dolaşıp başına kalacağından, Hüdaverdi'nin babasının kim olduğunun ergeç anlaşılacağından hala endişelenmekteydi. Bu konuda Derya'ya da güvenmemekteydi; işine geldiği an televizyona çıkar olanları açıklayabilirdi. Belediye Başkanı olduktan sonra da karabasan rüyalar görebilir, sonuçta elaleme rezil olabilirdi.

* * *

Hasan Efendi, sonunda seçimi kazandı. Ertesi gün mazbatasını almaya gidecekti. O gün ev tebrike gelenlerle yatsı ezanına kadar doldu, taştı.

Ev halkı ancak geceyarısı, bütün misafirler gittikten sonra nefes alacak fırsatı buldular: Çocuklar çoktan uyumuşlardı. Derya ile Radife ortalığı topladılar. Derya televizyonun karşısında bir koltuğa yayılmış örgü örmeğe başlamıştı. Radife henüz mutfakta misafirlerden kalan bardakları yıkıyordu. Hasan Efendi Radife'ye önce "Çok yoruldum; yatsam iyi olacak!" dedi, yukarı çıktı, soyundu, yatağına yattı sağa döndü, sola döndü, belediye başkanlığını değil DNA meselesini düşünüp duruyordu.

Avukat Ali Rıza bey, ona, "Bak, "demişti, "işimize yarayacak bir şey daha öğrendim şu DNA konusunda!" sonra anlatmıştı:

- Cerrahpaşa'da çalışan bir doktor yakınım anlattı: Hayvanlarda aslında ikiz bir çift iki farklı yumurtanın anne rahminde bitişip yarısı şu yumurtadan, diğer yarısı da diğer yumurtadan oluşmuş bir yavru doğabilirmiş. Bu yavrunun mesela karaciğerinin şu yumurtadan geldiği için belli bir şekilde DNA lı oluduğunu bulur, ama sonra böbreği ise diğer yumurtadan geldiğinden bakınca karaciğerdekinden değişik DNA'lı olduğunu anlayabilirmişsin. Son zamanlarda bu halin insanlarda da görülebileceği anlaşılmış. Anlayacağın, nadiren, ilk tahlilde DNA'sı şuna benzeyen bir insana bir başka DNA in-

celenmesi yapınca ilkinin tam doğru olmadığını, bedeninin bir kısmının da başka DNA'lı olduğunu gösterebilirmişsin.

Hasan Efendi, Avukat'ın doktor yakınından öğrenip aktardıklarını tam anlamıyla kavrayamamıştı ama "Avukat'ın bu konuları bu kadar fazla incelemesinin, onun Hasan'ın, gerçeğin anlaşılmasından çok korktuğunu anladığını mı gösteriyordu? Yani, Ali Rıza Bey, işin iç yüzünü anlamış mıydı?" Bu soru, Hasan Efendiyi bu akşam yatağında rahat yatıp uyumasını engelliyordu.

Kalktı, yeniden giyindi, aşağı indi.

Kadınlar, oturma odasında televizyonda seçim haberlerini izliyorlardı.

-Nereye gidiyorsun bu saatte?

"Önce şöyle bir dışarı çıkıp hava alayım da kendime geleyim. Sonra uyurum!" deyip paltosunu giydi.

Radife, "bak," dedi, "hava çok soğuk. Hem de yağmur başladı. Lütfen çıkma." Hasan Efendi cevap vermedi, yavaşça kapıyı açtı, dışarı çıktı.

Hava adamakıllı bozdu, fırtına çıktı. Oysa televizyonlarda, hava tahmininde bulunanların tümü havanın bu çapta bozulacağını söylememiş, sadece zaman zaman karla karışık yağmur yağacağını açıklamışlardı.

Yağmur giderek azıttı, rüzgar kudurdu: Damlardan kiramitler, çanak antenler havalandılar, ardından korkunç bir gümbürtü koptu. Ardından bir daha, bir daha... Belli aralıkla birkaç tane daha duyuldu. Derya da, çocuklar da uyandılar:

-Ne oldu?

-Tünel Meydanında muhakkak bir direk devrilmiştir.!

-Yok be, daha büyük bir şey olmalı!

-Hasan Efendi de tam çıkacak zamanı buldu!

-Söyledim, yalvardım, "Çıkmasanız," dedim. Dinlemedi!

Sağanak bir saat daha sürdü ve yerini, sürekli yön değiştiren bir fırtınaya bırakıp başka bir semte gitti.

Her iki kadın, Hasan Efendi'yi beklerken uykuya daldılar.

Sabah altıda uyandıklarında ortalık sakinleşmiş ama Hasan Efendi dönmemişti.

Radife, Derya'ya, "Sen çocuklara bak, ben çıkıp arayayım!" dedi.

İyice giyinip, sarılıp çıktı sokağa. Koşar adımlarla Tünel Meydanı'na gitti.

Hasan Efendi'yi kimse görmemişti. Neredeydi? Nereye gitmiş olabilirdi?

-Hasan Efendi dün gece buradan geçti mi?

-Hasan Efendiyi gördünüz mü?

-Bizim Hasan Efendiyi?

-Yeni başkanımız mı?

-Evet!

-Valla görmedim!

-Ben de görmedim ama birazdan gelir.

-Neden?

-Bakanlar, belediye başkanları, böyle şeyler olunca koşup gelmezler mi?

Tünel Meydanı taş toprak, moloz doluydu, dokuz şiddetinde zelzele olmuş gibiydi: Damlardan biri olduğu gibi kaymış, meydana inmişti. Ondokuz binanın hurdası, borusu, çıkıntısı, tuğlası burada üstüste yığılmıştı.

-Burada ne oldu böyle?

-Dün gece bu meydana hortum inmiş!

-Allah vere de Hasan Efendi bunlardan birinin altında kalmış olmasın!

Mahalleli, itfaiye, belediyeciler saatlerce çalışıp enkazın kabasını kenara çektiler. Hasan Efendi orada da değildi. Her tarafa haber salındı. Hasan Efendi'yi gören olmamış.

Sadece meydandaki binalardan birinin bekçisinin oğlu Mustafa, Hasan Efendi'yi hortum inmeden birkaç saniye önce Meydan'da gördüğünü söyledi. Sonra? Sonra kıyamet kopunca gözlerini yummuş. Bilmiyor!

-Bu çocuk böyle hikayeler uydurur mu?

-Asla!

-Mustafa yanılmış olabilir mi?

-Bu pek olası değildir; çünkü Mustafa, Hasan Efendi'yi iyi tanır. Hasan Efendi, buralardan her geçtiğinde, ona bir gofret, bir nane şekeri verir, hatırını sorar, anasına, babasına selam yollardı. Mustafa,

Hasan Efendi'ye, "Hasan Efendi" değil, "Hasan Amca" derdi.

-Mustafa başka bir şey söylüyor mu?

-Bir de "gözlerimi açtığımda, gökten kuşadamlar geçiyorlardı!" diyor. Herhalde korkudan korkudan hayaller görmüş olmalı.

Akşama doğru her yöne, her semte gidenler Hasan Efendi'yle ilgili herhangi bir bilgiye ulaşamadan döndüler. Polisten de, basından da hiç bir haber gelmedi.

Radife'nin aklına geldi:

-Hasan Efendi'yi, seçimi kaybetmiş rakipleri, mesela Hamza Varol kaçırtmış ya da öldürtmüş olmasın!

Bu olasılık hemen polise aktarıldı.

* * *

O akşam, Radife, yatak adasındaki masanın üstünde Hasan Efendi tarafından önceden yazılmış bir "not" buldu. Hasan Efendi, "Vedaname" başlığını taşıyan bu yazıyı, bir bakkal kağıdının her iki yüzüne, tükenmez kalemle yazmıştı.

"Vedaname"de bir şiir vardı:

"Gördüm, hep hayra yordum
Yolu kendime sordum
Seçtiğim yolda şimdi
Ben ona gidiyorum"

Radife ağlamaya başladı:

-Rahmetli bunu bana okumuştu. Bu şiiri bu kadar kısa değildir; bir yerde daha uzunu olacak.

Bunu söyler söylemez çok tedirgin oldu: Acaba "Rahmetli" demeliydi mi? Hasan ölmemişti ki, göğe yükselmişti. Ölmemişlere "rahmetli" denmez. Ama galiba başkasının önünde ondan bahsaçarken, seviştiklerinde söylediği gibi ince, içten gelen bir "Hasan"la yetinmemeli, bu nedenle artık bundan böyle O'ndan hep "Hasan Efendi" diye söz açmalıydı. İçinden bir şeylerin koptuğunu hissetti.

"Vedaname" şöyle devam ediyordu:

"Kayboluşumdan kimse sorumlu değildir. Ben de.

Zamanı gelmişti. O zamanın ne vakit geleceği belli olmaz. O zaman daima doğru bir zamandır ama dışardan bakanlar bazen anlamaz, bu zamanı, zamansız bulur, "Ah, tam şunu yapacaktı" ya da "Ne de gençti" bazen de "Hayatının baharında, daha yaşama doymadan" gibi sözler söylerler. Bu insanlar belli bir düzeyin ötesinde düşünemeyenlerdir. Ayıplanmazlar;çünkü onların ancak buraya kadar düşünmelerine izin verirmiştir.

Diğer taraftan, öyle bir zaman geldiğinde bazıları bunu bilirler ve kalkar giderler.

İnsanların önemli bir bölümü, bunu farkedecek halde değillerdir. Biri gelir, kollarına girer, onları uygun bir şekilde alıp ötelere götürür.

Uzaklaşmanın yolları değişiktir: Kendini bir köprüden atanlar vardır. Bunlar, o güne kadar yaşadıkları düzlemden düşerek uzaklaşırlar. İnsan, bu düzlemden, ters yönde giderek de uzaklaşabilir, göğe doğru yükselerek de yapabilir aynı şeyi.

Benim böylece uzaklaşmam sizi üzmemeli; hiçbir şey dünyanın sonu değildir!

Dediklerimi hatırlar, bıraktıklarımı iyi okur ve üzerlerinde gereğince düşünürseniz kavrarsınız: Aslında dünyanın sonu da gelmeyecektir!

Aranızdan ayrılırken hepinize bana bu kadar çok oy verdiğiniz için candan teşekkür etmek isterim. Benim size hizmet etmeden gittiğimi düşünüp kızmamanızı rica ederim. Seçim beyannamesine bir kez daha bakın. Orada basılmış olan sözlerimi dikkatle okuyun. Bunları uygulamanız size -bir belediye başkanının hizmet süresinin çok ötesinde- belki de yaşam boyu mutluluk sağlayacaktır.

Sizleri birbirinize emanet ediyorum.

Şen ve esen kalınız!"

Hasan Efendi'nin yaşamını yıllar sonra filme çekenler, bu son kısmı olduğu gibi, hiç değiştirmeden yansıtmayı uygun gördüler: Filmin sonu, doğal olarak, aslı kadar güzel olmadı.

—•—

SELÇUK EREZ

Dünyanın Sonu Gelmeyecek*

Roman

Gündüz vakti gök karardı; şimşek çaktı, imler, melekler, davullar sanki kıyamet gününün yakın olduğunu biliyorlardı.
Bir çocuk haykırdı, "Ben gördüm" dedi, "Ben gördüm, kuş adamlar uçuyorlardı!"
Büyükler, inanmadılar:
- Siz uydurursunuz, bilmez miyiz?

Doğumu sıradışı olaylarla başlayan Hasan'ın yaşamı boyunca böyle şeyler öyle çok görüldü ki O'nun seçilmiş ve kollanan birisi olduğuna inanıldı. Peygamber miydi?

Öyleyse, ermiş biri, evine sığınan bir kadınla böyle sevişir mi?
İlçesinin Belediye Başkanlığına aday olur mu?

Kutsal Dizeler'i nerede bulundu, bunlarda ne yazıyordu?

Yıllar sonra O'nun yaşam öyküsünü filme çekenler hangi bilinmeyenleri çözdüler, olanları nasıl yorumladılar?

ISBN 978-975-570-400-5

*SEL YAYINCILIK